

Шайх Муҳаммад Ҳассон

Охират ҳовлиси силсиласи

Islam Nuri 2016

Китоб исми Охират ҳовлиси силсиласи
Муаллиф: Шайх Муҳаммад Ҳассон
Таржимон: Муҳаммад Исмоил Охун
Ношир: «Ислом Нури»
Саҳифаловчи: Саид Аҳмад
Нашр: Биринчи
Ислом Нури: 6
Тарих: 1437 ҳ. – 2016 м.
E-mail: admin@islamnuri.com
Web саҳифа: <http://www.islamnuri.com/>

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Муқаддима

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-миз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир.

Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад сол-лаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бе-раман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-лар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзлан-глар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларин-гизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбари-га итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Аммо баъд...

Умр жуда тез ўтиб кетади.. Кўпчилик унинг ўтиб кетганини сезмай, гафлатда ҳам қолади!

Ҳа.. Кимдир дунёга келмоқда.. Кимнидир тупроққа топширмоқдалар... Бировлар келиб, бошқа бировлар кетмоқда!!

Инсонлар ҳаёти худди денгиз тўлқинларига ўхшайди.. Тоғдек улкан тўлқин шовуллаганича келиб, қирғоққа урилади-да, кучи қирқилиб, аста қумга сингиб кетади.. Унинг ортидан яна бири.. Кейин яна бири.. Шу зайлда давом этаверади.

Ёки уни тўхтамай оқиб турган дарё оқимига ҳам ўхшатаман. Сув бир хилда оқиб туради.. Бироқ, ҳозир кўриб турган сувингиз бир лаҳза олдин кўрган сувингиздан бошқа сув бўлади..

Бир кун келиб, бутун мавжудот ҳаёти албатта поёнига етади... Барча одамзот Аллоҳ азза ва жалла ҳузурига тўпланади.

«Албатта, Аллоҳ ғолибдир ва (У) ер бошқа ерга, осмонлар (ўзга осмонларга) айланиб қоладиган ҳамда (барча одамлар) ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда (Қиёматда) интиқом олувчидир» (Иброҳим: 48).

Ваъз-насихат услуби билан илмий асослаш ўртасини, таъсирли воқеа-ҳодисалар билан манҳажийлик ўртасини ўзида бирлаштирган ушбу муҳим илмий силсила бўйлаб мен аввало ўз нафсимни, қолаверса умматимни айни шу ҳақиқатдан огоҳ қилишни истадим. Хусусан, моддапарастлик ва шаҳватларга муккасидан кетиш авж олган, жуда кўп инсонлар Парвардигори олам тоатидан четланиб кетган, диллардан қўрқув йўқолиб, ҳамма ёқни гуноҳ тоғлари ўраб олган бу замонда ажабмаски, уммат бундан таъсирланса...

Бугун ўз нафсини сарҳисоб қилган, алдоқчи ҳаёт ҳақиқатидан воқиф бўлиб, охиратдаги ҳақиқий ҳаётга ҳозирланган оқил инсонга жаннат бўлсин.

Охират ҳовлиси ҳақидаги бу сўзлар фақат ақлларга тааллуқли курук маълумот олиш ёки совуқ зеҳний билимга эга бўлиш учунгина эмас!

Охират кунига иймон келтириш иймон рукнларидан бир рукн бўлиб, усиз кишининг иймони яроқли бўлмайди. Шак-шубҳасиз, охират кунига бўлган иймон ҳақиқати банданинг қалбидан жой олса ва у ўзининг албатта бир кунги — **«Номаи аъмолингни ўқи! Бугун ўз нафсинг ўзингга қарши етарли ҳисобчидир»** (Исро: 14) деб айтиладиган кунда Аллоҳ таоло ҳузурида туришини аниқ билса, бу иймон ва били-

ми уни ҳаётда Аллоҳ ва Расулининг манҳажида устувор ва бардавом бўлишга ундайди.

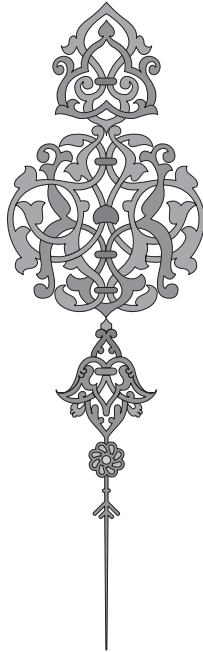
Ўлим ҳақидаги сўз билан бошланиб, жаннат васфи билан ниҳоясига етувчи ушбу муборак силсила имкон қадар мухтасар шаклда, ҳодисалар тартибига риоя қилинган ҳолда бўлишига ҳаракат қилдим. Ҳадислар ва асарлардан фақат саҳиҳ бўлганларига чекландим.

Тўғрилиққа муваффақ бўлган бўлсам, ёлғиз Аллоҳдан. Агар хато, камчилик ва нутишлар содир бўлган бўлса, ўзимдан ва шайтондандир. Мен устидан сизлар юриб, жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан Аллоҳдан паноҳ тилайман. Кейин Аллоҳни эслатувчи бўлганим ҳолда, ўзим Уни эсдан чиқаришдан Унинг Ўзидан паноҳ сўрайман.

Ушбу амалимни Унинг розилигига етказувчи холис амал қилишини ва барчамиздан солиҳ амалларимизни мақбул айлашини Аллоҳдан сўрайман.

Пайғамбаримиз Муҳаммад ибн Абдуллоҳга ва у зотнинг аҳлу асҳобига Аллоҳнинг саловоту саломлари бўлсин.

Абу Аҳмад Муҳаммад ибн Ҳассон

Ўлим

Зўравонларнинг бўйинларини ўлим билан хорлаган Аллоҳга ҳамду санолар бўлсин.. Ҳукмдорларнинг орзуларига ўлим билан чек қўйган, уларни ўлим сабабли қасрлардан қабрларга, саройлар ёруғидан мазорлар ёриғига, қиз-жувонлар қучоғидан қурт-қумурсқалар ўчоғига, маишатлар лаззатидан тупроғу лойлар ваҳшатига кўчирган Аллоҳга мақтовлар бўлсин.

Гувоҳлик бераманки, бир Аллоҳдан ўзга барҳақ маъбуд йўқ, У ёлғиздир, шериги йўқдир..

Қиёмат уни барча халқлар фанога йўлиққач: **«Мен Подшоҳман.. Мен Жабборман.. Мен Мутакаббирман.. Мен Ғолибман..»**, деб хитоб қилади.. Сўнгра: **«Бугун подшоҳлик кимники?!»**, деб сўрайди ва Ўзи: **«Ягона ва Қудратли Аллоҳники!»** деб жавоб беради.

Уни поклайман.. Иззат ва қудрат Эгасини поклайман.. Мулк ва малакут Эгасини поклайман.. Бутун махлуқотига фано ва йўқликни битган, Ўзи эса ўлмас Барҳаёт Зотни поклайман..

Гувоҳлик бераманки, набийимиз ва ҳабибимиз Муҳаммад солаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар.. Халқлари ичидан танлаб олган софийи ва халилидирлар.. Омонатни адо этдилар, рисолатни етказдилар, умматга холис насихат қилдилар, Аллоҳ у зот сабабли зулматларни ёритди, Парвардигорларининг чорловига лаббай дедилар, Унинг жарчиларига ижобат этдилар.

Эй Парвардигор! Ўзинг у зотга зиёда саловот ва саломлар йўлла, баракотлар ато эт.

Қалбларини Унинг Ўзи мунаввар қилиб қўйди.. Номларини улуг қилиб қўйди.. Хатоларини Унинг Ўзи аритди.. Барча халқларидан афзал ва ортиқ қилиб қўйди.. Ҳар бир ишларида Ўзи поклади.. Барчасидан сўнг Ўзи унга: «Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **ҳеч шак-шубҳасиз, сиз ҳам ўлувчидирсиз, улар ҳам ўлувчидирлар**» (Зумар: 30) деб хитоб қилди..

Эй Парвардигор! Ўзинг у зотга, аҳлу асҳобига ҳамда то қиёмат у зотнинг йўлларига йўлланган, суннатларини тутган, изларидан эргашган кишиларга тўхтовсиз саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

Севикли дўстларим, барчангиз давраимизга хуш келибсиз, қадамингизга ҳасанотлар бўлсин. Аллоҳ таолодан юзларингизни ёруғ қилишини, қалбларингизни очишини ва дилларингизни поклашини, сизу биздан солиҳ амалларни қабул қилишини, барчамизни дунёда Ўзининг тоатида ва охиратда пайғамбарлар саййиди билан бирга Ўзининг жаннатида жамлашини сўрайман. Зотан, У бунга қодирдир.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

«Охират ҳовлиси силсиласи»

Ваъз услуби билан илмий асослаш ўртасини, таъсирли воқеа-ҳодисалар билан манҳажийлик ўртасини ўзида бирлаштирган ушбу муҳим илмий силсила ўлим билан бошланиб, жаннат билан ниҳоясига етади.

Мавзунинг аҳамиятидан келиб чиқиб, сизлардан бутун диққат-эътиборингизни қаратишингизни сўрайман. Аллоҳ таоло ушбу силсилага кирувчи воқеа-ҳодисалар занжирини ёритиб беришга Ўзи муваффақ қилсин, ушбу амалимизни Ўзининг ризосига етказувчи холис амал қилсин. У бунинг эгаси ва бунга қодирдир. Аллоҳ таолодан барчамизни сўзларни эшитиб, яхшиларига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Ушбу силсилани ўлим ҳақидаги сўз билан бошлайман. Зеро, ўлим бу узоқ сафарнинг бошланишидир.

Азиз дўстларим!

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бизларни яратишидан бўлган ғояни баён қилиб, айтади:

«Мен жин ва инсни фақат Ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим» (Ваз-зарият: 56).

Бизлар учун синов ва имтиҳон ҳовлиси қилган бу дунё ҳақиқатини баён қилиб, дейди:

«Билинларки, бу ҳаёти дунё фақат (бир нафаслик) ўйин-кулги, зеб-зийнат, ўрталарингиздаги ўзаро мақтаниш ва мол-дунё ҳамда фарзандларни кўпайтиришдир, холос. (У) худди бир ёмғирга ўхшарки, унинг (ёғиши сабабли униб чиққан) ўт-ўлани дехқонларни хайратга солиб (ақллари банд қилиб қўюр). Сўнгра у қурир, бас уни сарғайган ҳолда кўрурсиз. Сўнгра у қуруқ чўп бўлиб қолур. (Ҳаёти дунёнинг ҳоли ҳам шундан ўзга эмасдир). Охиратда эса (ўша тўрт кунлик дунёга алданиб қолганлар учун) қаттиқ азоб ва (иймон-эътиқод билан ўтганлар учун) Аллоҳ томонидан мағфират ва ризолик бордир. Ҳаёти дунё эса фақат алдовчи матодир» (Ҳадид: 20).

Имом Термизий Саҳл ибн Саъд ас-Соидий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда Муҳаммад мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам ушбу ҳақиқатни таъкидлаб, айтганлар:

«Агар дунёнинг Аллоҳ ҳузурида бир исқаптопар қанотича қиймати бўлганида, кофирга ундан бир қултум сув ҳам ичирмас эди» (Термизий: №2321, Ибн Можа: №2410, Саҳиҳул-жомий: №5292).

Дунё Аллоҳ наздида жуда ҳақирдир, уни мўминга ҳам, кофирга ҳам баробар бераверади. Агар дунёнинг Аллоҳ ҳузурида бир исқаптопар қанотича қиймати бўлганида, кофирга ундан бир қултум сув ҳам ичирмас эди. Шунинг учун Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам асқобларини бу ўткинчи дунёга суяниб қолмасликка васият қилардилар. Бу ҳақда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумога васият қилганларидек: *«Дунёда бир ғариб ёки йўловчидек бўлгин»*.

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо айтардилар: «Кун ботса, тонгни кутма (яъни, тонггача яшайман деб ўйлама). Тонг кирса, кеч бўлишини кутма. Касалликдан олдин соғлигингни, ўлимингдан олдин ҳаётингни ғанимат бил».

Шеър мазмуни:

Аллоҳнинг хўп оқил бандалари бор,
Дунёни талоқ қилдилар ва фитналардан қўрқдилар.
Дунёга боқиб, унинг тириклар учун ватан эмаслигини билдилар,
Уни тўлқин билиб, солиҳ амалларини кемага айлантирдилар.

Ҳа, оқил ва зийрак зотлар бу дунё ҳовлиси ҳақиқатини англаб етдилар ва унда экиб-тиқдилар, ҳосилини эса охиратда йиғиштириб олдилар..

Қуръон ва Суннатда дунёни айблаб келган сўзлар унинг замонини, яъни кеча ва кундузини айблаш маъносида эмас. Аллоҳ таоло эслатма-ибрат олмоқчи бўлган, ёки шукр қилмоқчи бўлган кишилар учун кеча ва кундузни бир-бирининг ўрнини босувчи қилиб қўйгандир. Қуръон ва Суннатда дунёни айблаб келган сўзлар унинг маконига, яъни ерга ҳам тааллуқли эмас. Чунки, Аллоҳ таоло ерни одамзот учун маскан ва қароргоҳ қилиб қўйган.

Қуръон ва Суннатда дунёни айблаб келган сўзларни Аллоҳ таоло бу дунёга жойлаб қўйган яхшиликлар ҳақида деб ҳам ўйламанг. Зотан, ушбу яхшиликларни — само, дов-дарахт ва ўт-ўланлар, анҳору-булоқлар, хазиналар ва денгизларни Аллоҳ таоло ўз бандалари ва барча махлуқоти учун ноз-неъмат сифатида яратиб қўйган.

Қуръон ва Суннатда келган айбловлар бу дунёда Парвардигор жалла ва ало ҳаққига қилинадган барча гуноҳу маъсиятларга тегишлидир.

Демак, шундай экан, барчамиз, хусусан толиби илмлар ва даъват аҳли зеҳнларида ушбу ҳақиқат қарор топмоғи лозим. Чунки, кўпинча бу дунё ҳаётидаги зуҳд моҳиятини тушунишда бироз чалкашликка йўл қўйилади. Биз бирон кишини ҳам бу дунёдан умидсизлантиришни ис-тамаймиз, дунё ишлари билан машғул бўлувчи кишини пайғамбарлар, солиҳлар ва авлиёлар йўлидан тажовуз қилдинг, деб асло айбламоқчи ҳам эмасмиз. Йўқ! Асло ундай эмас! Аксинча, дунё охират учун экинзордир деймиз. Алий ибн Аби Толиб розияллоху анҳу айтганларидек: «Дунё унга нисбатан ростгўй бўлган кишига ростгўйлик ҳовлисидир, ундан озуқа олувчи киши учун ғанийлик ҳовлисидир, уни яхши тушунган киши учун неъматлар ҳовлисидир. У Аллоҳнинг ваҳийси нозил бўлган ўриндир, унда пайғамбарларининг намозгоҳлари мавжуд. У Аллоҳнинг дўстларининг тижоратгоҳидир, улар унда раҳматни фойда қилиб олдилар ва жаннатни топдилар».

Ушбу ҳақиқатни яхши англаб олмоқ лозим. Чунки, кўпчилик биродарлар дунё ҳақида сўзлаган пайтларида уларнинг сўзларидан дунёда неъмат соҳиби бўлган ҳар қандай одам хорликка гирифтор бўлган ва жарликка қулаган деган маъно чиқади. Бундай дейиш ярамайди, бу чуқур ўйланмай айтилган гап бўлиб қолади.

Дунё охират экинзоридир. «Саҳиҳайн»да Анас розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қай бир мусулмон киши бирор кўчат ўтқазаркан ё экин экаркан, ундан бирон киши еса ҳам, қуш ё жонивор еса ҳам, у учун садақа (яъни, садақа қилганлик савоби) бўлади» (Бухорий: №2320, Муслим: №1553).

Демак, дунё моҳияти ҳақидаги бу ҳақиқатни чуқур англаб олиш зарур, токи бу фоний дунёдан ҳақиқий қароргоҳимиз бўлмиш охират ҳовли-сига саломат кўчиб олайлик.

Қарор ҳовлисига етиб олиш учун албатта ўткинчи ҳовлидан юриб ўтишдан бошқа чора йўқ. Дунё ўтиш ҳовлиси, охират қарорланиш ҳовлисидир. Дунё манзилга етиб олиш учун миниб кетиладиган аравадир, ўрнашиб қоладиган жой эмас. Дунё фано ҳовлиси, бақо диёри эмас. Бу дунёда эккан экинимизнинг ҳосилини охиратда йиғиштириб олишимиз учун ушбу ҳақиқатни яхши англаб олмоқ зарурдир.

Эй дўст, бу ҳақиқатларни яхши тушуниб олинг ва бу дунё ҳаёти вақтинчалик ва муҳлати белгиланган ҳаёт эканини унутманг. Бир кун албатта у ниҳоясига етади, муддат битади.. Солиҳлар ҳам ўлади.. Толиҳлар (ёмонлар) ҳам ўлади.. Мужоҳидлар ҳам ўлади.. Панада ўтирганлар ҳам ўлади.. Ақида билан юксалганлар ҳам ўлади.. Инсонларга бўйин эгиб ўтганлар ҳам ўлади.. Хорликка қарши бош кўтарган содиқ ва муҳлис инсонлар ҳам ўлади.. Нима қилиб бўлмасин, яшаб қолишга ҳарис бўлган кўрқоқлар ҳам ўлади.. Улкан ҳиммат ва юксак ғоялар эгалари ҳам ўлади.. Арзон ва енгил-елпи ҳаётни ихтиёр этган пасткаш ва тубан кимсалар ҳам ўлади.. Ҳамма ўлади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(Ер) юзидаги барча жонзот фонийдир. Буюклик ва қарам соҳиби бўлган Парвардигорингизнинг юзи — Ўзигина боқий мангу қолур» (Ар-раҳмон: 26-27).

Ушбу ҳақиқат қалбда ва ақлда мустаҳкам қарор топиши зарур. У замон ва маконлар аро ҳар бир фикрловчи инсоннинг ақлига ва ҳар бир эшитувчининг қулоғига эълон қилиб, бақо фақат абадий тирик ва ўлмас Зот учун эканини англаиб турувчи ҳақиқатдир. У бутун башарият ҳаётини еру осмонлар Парвардигорига қуллик бўёғи билан бўяйдиган ҳақиқатдир!

У — унинг шарбатини пайғамбарлар ва солиҳлар ҳам, золимлар ва осийлар ҳам бирдек тотувчи бўлган ҳақиқатдир!

У — сиз билан бизга ҳар лаҳзада Абадий Барҳаёт зотнинг ушбу сўзларини эслатиб турувчи ҳақиқатдир:

«Ундан ўзга барҳақ илоҳ йўқдир. Барча нарса ҳалок бўлувчидир, магар Унинг Ўзигина (мангудир). Ҳукм Унинг (ҳукмидир), Ва (барчаларингиз) ёлғиз Унга қайтарилурсизлар» (Қасас: 88).

Севиқли дўстим! Ушбу ҳақиқатни мудом ёдда тутинг ва асло ғофил бўлманг. Чунки, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни кўп эсга олишга буюрганлар. Термизий, Насоий, Байҳақий, Ҳоким ва бошқалар Ибн Умар ва Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳумдан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда у зот айтганлар: *«Лаззатларни кесувчини кўп эсга олинглар!»*. *«Лаззатларни кесувчи нима, ё Расулуллоҳ?»* деб сўралганда: *«Ўлим»*, деб жавоб берганлар (Саҳиҳул-жомий: №121, Насоий: 1/258, Термизий: 2/50, Ибн Можа: 2/4258, Ибн Ҳиббон: №2559, Ҳоким: 4/321 ва бошқалар ривояти).

У — Аллоҳ таоло Ўзининг Қуръонида **ҲАҚ-РОСТ** деб атаган ҳақиқатдир: Аллоҳ таоло айтади:

«Мана ўлим мастлиги (яъни жон чиқар пайти) ҳаққи-рост (етиб) келди. (Эй инсон), бу (ўлим) сен қочувчи бўлган нарсадир. (Қайта тирилишга даъват қилувчи) Сур ҳам чалинди. — Бу (кофирларга азоб) ваъда қилинган Кундир! — Ва ҳар бир жон ўзи билан бирга (уни маҳшаргоҳга) ҳайдовчи (бир фаришта) ва (унинг қилиб ўтган амалларига) гувоҳлик берувчи (бир фаришта) бўлган ҳолда келди. (Эй инсон), аниқки, сен бу (оғир Кун)дан ғафлатда эдинг. Бас, Биз сендан пардангни (яъни мана бу Қиёмат Кунни ҳақидаги шак-шубҳаларингни) очиб юбордик. Энди бу Кун сенинг кўзинг жуда ўткирдир» (Қоф: 19-22).

Ла илаҳа иллаллоҳ! Аллоҳу акбар! Аллоҳу акбар!

Албатта, ўлимнинг мастлиги бордир. Биласизми, ушбу сўзларни оламлар Парвардигорининг ҳабиби бўлган зот ўлим тўшагида ётган пайтларида айтганлар?!

Имом Бухорий Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўкрагимга (бош қўйган ҳолларида) вафот этдилар. Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни (ўлим

ҳолатида) кўрганимдан сўнг ҳеч кимга ўлим аччиғини қариҳ кўрмайман» (Бухорий ва Аҳмад ривоятлари).

«Саҳиҳул Бухорий»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинишича, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдиларида бир риквада (яъни теридан қилинган идишда) сув бор эди, у зот қўларини сувга тикиб, уни юзларига суртиб туриб: «*Ла илаҳа иллаллоҳ, албатта, ўлимнинг мастлиги бордир*», дердилар (Саҳиҳ, «Ал-мишкот» (5959), Бухорий ва Аҳмад ривоят қилганлар).

Раҳмоннинг суюклиси бўлган зотки ўлим мастлигини тотган бўлсалар, бизнинг аҳволимиз нима бўларкин?!

Термизий ривоятида: «*Албатта, ўлимнинг мастликлари бордир. Албатта, ўлимнинг гирдоблари (ёки ғафлатлари) бордир*», деганлар.

Бир ривоятда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳга дуо қилиб: «*Эй Аллоҳ, ўлим мастликларида Ўзинг менга ёрдам бергин*», деганлар.

«**Мана ўлим мастлиги** (яъни жон чиқар пайти) **ҳаққи-рост** (етиб) **келди...**». Ўлим мастлиги нима, биласизми?! Ўша лаҳзаларда, ўлим мастлиги келган лаҳзаларда қайғу-алам зиёдалашади, аҳвол оғирлашади...

Эй одам фарзанди! Ўлим тўшагида ётган пайтингизда ётган хонангизга шайтон кириб келади.. Уни бир ўзингиз кўрасиз, бошқалар кўрмайди.. Шайтон бош томонингизга ўтириб, сизни ихлос калимасидан адаштиришга, «ла илаҳа иллаллоҳ» айтишдан тўсишга уринади. Сизга: «Яхудий бўлиб ўл, шу энг яхши дин» дейди, «Насроний бўлиб ўл, шу энг яхши дин» дейди.

Уламолар бунга Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадиснинг бош қисмини далил қилиб келтирадилар. Унда шундай дейилади:

«*Албатта, шайтон одамзотнинг ҳар бир ишида ҳозир бўлади...*».

Одамзотга ўлим тўшагида ётган пайтида динларни таклиф қилиниши ҳақидаги масалани Шайхулислам Ибн Таймия раҳимахуллоҳдан сўралганда шундай жавоб берганлар: «Айрим одамларга ўлимидан олдин динлар кўндаланг қилинади, айримларга ҳеч нарса кўндаланг қилинмайди... Лекин, бу Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам қуйидаги сўзларида ундан паноҳ тилашимизга буюрган фитналардан саналади:

«*Эй Аллоҳ, мен Сендан қабр азобидан, жаҳаннам азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан, Масиҳ Дажжол фитнасидан паноҳ тилайман*» (Бухорий: №1377, Муслим: №588).

Шайтон сизни «Ла илаҳа иллаллоҳ»дан тўсиш учун ўлимингиз олдида ҳузурингизга етиб келиши ҳам ўлим фитналаридан биридир. Бу ҳам жуда катта балодир, бу ҳам одам фарзанди учун жуда катта мастликлардан биридир, ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ.

Аҳли суннат имоми Аҳмад ибн Ҳанбал ўлим тўшагида ётганларида ёнларига шайтонлар келиб, ана шундай сўзларни айтишган экан.

Ўғиллари Абдуллоҳ айтади: «Отамнинг вафоти яқинлашган пайт эди.. Қарасам, ўзини билиб-билмай ётган ҳолатида қўллари билан ишора қилиб: «Йўқ ҳали, йўқ ҳали», деяётган экан.. Ўлим мастлиги аро бироз ўзига келган пайт ундан: «Отажон! Нима деяпсиз? Йўқ ҳали, йўқ ҳали, деётган экансиз. Нима бўлди?», деб сўрадим...

Шунда у: «Эй ўғлим, шайтон бармоқларини тишлаганича бошим устида ўтириб олиб, менга: «Эй Аҳмад! Агар бугун қўлимдан чиқиб кетсанг, кейин менга бошқа фурсат бўлмайди», дер, шунда мен унга: «Йўқ ҳали, йўқ ҳали, то ла илаҳа иллаллоҳ билан вафот этгунимча», деётган эдим», дедилар.

Агар содиқ мўминлардан ва холис муваҳҳидлардан бўлсангиз, шайтон ҳузурингизга келганида оламлар Парвардигорининг Ўзи сизни собитқадам қилади, олдингизга сизга далда бериб, саботли бўлишингизга ёрдам берувчи фаришталарни туширади. Бу ҳақда Бухорий ва Муслим Бароъ ибн Озиб розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадис мавжуд. Мен ҳадисни қуйироқда тўлиғича келтираман. Ҳозир эса мавзуга тааллуқли жойини келтириш билан кифояланаман. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Мўмин ўлим тўшагида ётаркан, ҳузурига юзлари офтобдек, оқ юзли фаришталар келади. Улар билан бирга жаннат кафанлари ва жаннат хушбўйликлари бўлади. Улар мўмин банданинг кўзи илғар ерга келиб ўтирадилар. Кейин ўлим фариштаси келиб, унинг бош тарафига ўтиради ва унинг пок руҳига хитоб қилиб: «Эй покиза жон, мақтовли ҳолда чиқ, роҳат-фароғат ва ноз-неъматлар билан, сендан рози бўлган ва ғазаб қилмайдиган Парвардигор билан хушхабарлан», дейди. Шунда мўминнинг жони идиш оғзидан сув оқиб чиққани каби осон ва енгил чиқиб келади. Фаришталар уни ўлим фариштаси қўлида бир лаҳза ҳам қолдирмасдан қабул қилиб оладилар, сўнг уни олиб, Аллоҳ азза ва жалла ҳузурига кўтариладилар...» (Муттафакун алайҳ, Бухорий (№1369, 4699), Муслим (№2870), Абу Довуд (3231), Насоий (4/97)).

Шундай, азиз дўстларим...

«Аллоҳ иймон келтирган кишиларни ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам устивор Сўз (иймон калимаси) билан собитқадам қилур. Золимларни эса Аллоҳ (ҳақ) йўлдан оздирур. Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ишни қилур» (Иброҳим: 27).

Муваҳҳидлар учун бўлган ушбу башоратни Аллоҳ таоло Ўзининг Қуръонида қуйидагича нозил қилган:

«Албатта: «Парвардигоримиз Аллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Аллоҳга тоат-ибодат қилишда) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб, (дерлар): «Кўркманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушxabари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам сизларнинг дўстларингиздирмиз. Сизлар учун (жаннатда) кўнгилларингиз тилаган нарсаларингиз бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз бордир. (Бу) мағфиратли ва меҳрибон зот томонидан бўлган зиёфатдир»» (Фуссилат: 30-32).

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ иймон келтирган кишиларни ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам устивор Сўз (иймон калимаси) билан собитқадам қилур» (Иброҳим: 27).

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтади: «Устивор сўз — дунё ҳаётида ҳам, охиратда ҳам *«ла илаҳа иллаллоҳ»* калимасидир».

Аллоҳ таоло айтади:

«Мана ўлим мастлиги (яъни жон чиқар пайти) ҳаққи-рост (етиб) келди...» (Қоф: 19).

Ўлим мастлиги ҳаққи-рост етиб келди. Ҳақ шуки, сиз ўласиз, ёлғиз Аллоҳ таоло абадий ўлмаяжакдир..

Ўлим мастлиги ҳаққи-рост етиб келди. Ҳақ шуки, сиз ўлимингиз пайтида раҳмат фаришталарини ёки азоб фаришталарини кўзингиз билан кўрасиз..

Ўлим мастлиги ҳаққи-рост етиб келди. Ҳақ шуки, қабрингиз жаннат боғларидан бир боғга, ё эса дўзах чоғларидан бир чоғга айланади..

«(Эй инсон), **бу** (ўлим) **сен қочувчи бўлган нарсадир**».. Бу сен қўрққан нарсадир...

Касаллик етса, табибга қараб чопасан.. Ўлимдан қўрқиб..

Очлик етса, таомга югурасан.. Ўлимдан қочиб..

Ташналик етса, сувга қараб интиласан.. Ўлимдан даҳшатга тушиб..

Лекин... Хўш, кейинчи?! Охири нима бўлади?!

Эй куч-қувват эгаси.. Эй оқил.. Эй кучли талант соҳиби.. Эй катта-кон.. Эй вазир.. Эй амир.. Эй катта... Эй сағир.. Эй бадавлат... Эй фақир...

Ҳар бир йиғловчи устидан йиғлайдилар..

Ҳар бир хабарчининг ҳам ўлими хабари берилур..

Ҳар бир асралган нарса ҳам тугайди..

Ҳар қандай зикр қилинувчи ҳам унутилади..

Аллоҳдан бошқа ҳеч ким боқий қолмайди..

Ким устунман деса, Аллоҳ ундан устундир..

Аллоҳ таоло рост айтади:

«**Дарҳақиқат** (жон) **халқумга етган**, (вафот қилаётган кимсанинг атрофидагилар томонидан): «**Дам солиб-ўқиб қўювчи бирон киши борми?**», **деб қолинган**, (жон таслим қилаётган кимсанинг) **ўзи** (бу ҳолатнинг ҳаёти-дунёдан) **ажралиш эканини англаган ва** (жон бериш қийинлигидан) **оёқ оёққа чалмашиб қолган бир вақтда — ана ўша Кунда ёлғиз Парвардигорингиз** (ҳузури)га **ҳайдалиш бордир!**» (Қиёмат: 26-30).

Жон халқумга етган пайтда.. «Бунинг жонини ким олиб чиқади?! Раҳмат фаришталарими, азоб фаришталарими?!», деб турилган вақтда...

«Руқя қилиб — дам солиб қўядиган одам борми? Даволай оладиган бирон киши борми? Уни ўлимдан тўсиб қолишга қодир бирон киши борми?», деб қолинган вақтда..

Қаранг унга!! Ким ўзи аслида у?! Салтанат ва обрў-эътибор эгаси!! Туганмас мол-дунё соҳиби!! Дабдабали автоуловлари, ҳашаматли саройлари бор!! Вазирлари хизматига қўл қовуштириб туради!! Хос тай-ёрада дунёнинг энг машхур шифохонасига олиб келинган.. Атрофини жаҳоннинг энг катта ва энг машхур шифокорлари ўраб олган.. Бири юрак ва ички аъзолар соҳаси мутахассиси, яна бири бош мия ва асаблар соҳасида мутахассис, яна бири у соҳада, бошқа бири бу соҳада етакчи мутахассис..

Атрофини табиблар ўраб олган.. Улар бир нарсани истайдилар, подшоҳлар Подшоҳи эса бошқа нарсани истади..

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳар бир жамоат учун ажал бордир. Бас, қачон уларга ажаллари келса, уни бирон соатга кетга ҳам, илгарига ҳам сура олмайдилар» (Аъроф: 34).

«Қаерда бўлсангиз, ҳатто мустаҳкам қалъалар ичида бўлсангиз ҳам ўлим сизларни топиб олур» (Нисо: 78).

Атрофини табиблар ўраб олган, ҳар бири уни даволашга уринади..

Лекин, қўлларида ҳеч нарса келмайди..

Унинг аҳволига боқинг.. Юзи сарғайган, ранги ўчган, аъзои бадани совқотган, терилари тортишган, қўл-оёқлари бармоқларига муз югураётганини ҳис қилиб ётибди..

Аҳли-оиласига, ёру-дўстларига мўлтираб қарайди.. Уларнинг юзлари гоҳ тиниқлашиб, гоҳ шарпадек хиралашиб кўринади.. Ҳамма нарса аралаш-қуралаш бўлиб кетади.. Ўзи ётган хона гоҳ кичрайиб, игнанинг тешигидек бўлиб қолаётгандек, гоҳ эса кенгайиб, бепоён фазога ўхшаб қолаётгандек бўлади..

Бу ким бўлди?! Ўлим фариштаси!! Ўлим фариштаси унинг боши устига етиб келди!!

Осмондан тушиб келаётган ановилар ким экан?! У уларни ўз кўзлари билан кўради! Улар фаришталар! Ажабо, улар раҳмат фаришталари ми экан ё азоб фаришталари?!

Ўлим фариштаси нима деб хитоб қиларкин унга ҳозир?!

У унинг руҳига хитоб қилиб: «Эй покиза жон, мақтовли ҳолда чиқ, роҳат-фароғат ва ноз-неъматлар билан, сендан рози бўлган ва ғазаб қилмайдиган Парвардигор билан хушхабарлан», дермикин?!

Ёки: «Эй ифлос жон, Аллоҳнинг ғазаби ва азоби сари чиқ!», деб хитоб қилармикин?!

Ўлим мастлиги ва шиддати ичида ўзига келган пайт атрофидагиларга жавдираб, раҳм-шафқат тилагандек, умидвор ва ялинчоқ назар билан боқади.. Гапира олса тили билан, тили сўзга келмаса, ҳолати тили билан уларга айтади:

Қадрдонларим... Болаларим... Ўғилларим... Мени ташлаб кетманглар, қаро гўрда ёлғиз қолдирманглар... Мен отангизман, сизларни севган падарингизман... Яшаб турганингиз қасрларни сизларга мен қуриб

берганман... Бу ҳовли-жойларни мен обод қилганман... Тижоратингизни мен ривожлантирганман... Мен... Мен... Мени ташлаб кетманглар, қабрда ёлғиз қолдирманглар!!

Бор мол-мулкимни сарфланг, мени қутқариб қолинг.. Менга ўз умрингиздан бир чимдимгина беринг.. Қай бирингиз умримни ҳеч йўқ бир-икки соатга узайтира олади?..

Ана шу пайтда ҲАҚ овози юксалади. Аллоҳ жалла ва ало айтганидек: **«Бас, қачон (вафот қилаётган кишининг жони) халқумига етганида — ҳолбуки ўша вақтда сизлар қараб турурсизлар ва Биз унга сизлардан кўра яқинроқ бўлурмиз, лекин сизлар (буни) кўрмайсизлар (билмайсизлар) — Бас, агар сизлар эгасиз бўлсангизлар, (ва ўзларингизнинг: «ҳеч қандай эга — Парвардигор ҳам, қайта тирилиш ҳам йўқ», деган сўзларингизда) ростгўй бўлсангизлар ўша (жонни яна жасадга) қайтара олсангизлар эди! (Йўқ, ҳеч қачон қайтара олмассизлар). Энди агар ўша (вафот қилувчи киши Аллоҳга) яқин қилинган (пешқадам)лардан бўлса, у ҳолда (унинг учун) роҳат-фароғат, гўзал ризқ ва ноз-неъматли жаннат бордир! Энди агар у ўнг томон эгаларидан бўлса, у ҳолда (эй саодатманд бандам), сенга ўнг томон эгаларидан салом бўлгай! Энди агар у (қайта тирилишни) ёлғон деювчи гумроҳлардан (яъни чап томон эгаларидан) бўлса, у ҳолда қайноқ сувдан иборат «зиёфат» ва дўзахга киритилиш бордир! Шак-шубҳасиз (ушбу сурада зикр қилинган нарсалар) айни ҳақиқатнинг ўзидир! Бас, улуғ Парвардигорингизнинг номини (ҳар қандай айб-нуқсондан) поклаб-тасбеҳ айтинг!»** (Воқеа: 83-96).

Сени поклайман, эй ўлим билан зўравонлар бўйнини хорликка гирифтор этган Зот!

Сени поклайман, эй ҳукмдорлар орзуларига ўлим билан чек қўйган Зот!

Сени поклайман, эй уларни ўлим сабабли қасрлардан қабрларга, саройлар ёруғидан мазорлар ёриғига, қиз-жувонлар кучоғидан қурт-қумурсқалар ўчоғига, маишатлар лаззатидан тупроғ-у лойлар ваҳшатига кўчирган Зот!!

Ҳорун ар-Рашид ўлим тўшагида ётаркан, атрофидаги яқинларига: «Дафн этилажак қабримни кўришни истайман», деди. Уни қабри ёнига кўтариб олиб келдилар.. Ҳорун ар-Рашид қабрга боқиб йиғлади, сўнг уни

кузатиб келган кишиларга қараб: **«Менга мол-дунёйим асқотмади-я! Мулку салтанатим ҳам ҳалок бўлиб кетди-я!»**, деди (Ал-ҳааққо: 28, 29). Сўнг бошини осмонга кўтариб, йиғлаган кўйи: «Эй мулку салтанати абадий Зот! Салтанати кўлдан кетган кимсага Ўзинг раҳм қилгайсан», деди..

«Дарҳақиқат (жон) халқумга етган, (вафот қилаётган кимсанинг атрофидагилар томонидан): «Дам солиб-ўқиб кўювчи бирон киши борми?», деб қолинган, (жон таслим қилаётган кимсанинг) ўзи (бу ҳолатнинг ҳаёти-дунёдан) ажралиш эканини англаган ва (жон бериш қийинлигидан) оёқ оёққа чалмашиб қолган бир вақт...» (Қиёмат: 26-29).

У қайтиш кунидир.. Чин дунёга кўчиш кунидир.. Ажал етди.. Муҳлат тугади.. Дунё ҳаёти поёнига етди.. Энди Парвардигорга рўбарў бўлишдан ўзга чора йўқ..

Ҳикоя қилинишича, халифа Сулаймон ибн Абдулмалик салаф ула-моларидан Абу Ҳозим номли бир олимдан: «Эй Абу Ҳозим! Айтингчи, нега биз ўлимни ёмон кўрамиз?!», деб сўради.

Шунда Абу Ҳозим шундай жавоб берди: «Чунки, сизлар дунёнгизни обод, охиратингизни эса хароб қилдингиз. Шу боис обод ўлкадан харобазорга ўтишни ёқтирмайсиз...».

Севиқли дўстларим! Америкага сафарим давомида биродарлардан бирлари менга ўша ерда яшайдиган бир бадавлат араб кишиси ҳақида сўзлаб қолди, у ўзи мусулмон бўлгани ҳолда намоз ўқимас экан, Аллоҳ жалла ва алонинг ҳаққини адо қилмас экан. Шунда мен унга насиҳат қилиш мақсадида ҳузурига кирдим.

У менга шундай деди: «Мен бу ўлкага доллар жамғариш учун келганман. Сизга ваъда бераманки, ўз юртимга қайтгач, масжиддан бир қадам ҳам ажралмайман».

Мен дедим: «Субҳаналлоҳ! Ким сенга кафил бўла олади юртингга қайтиб боришингга, эй бечора банда?! Эртагача тирик туришингга кафолатинг борми ўзи?!»

Аллоҳга қасамки, бир неча дақиқадан сўнг аҳволи нима кечишини ҳеч ким билмайди!

Шеър (мазмуни):

Гўрлик даврингда қилиб келган ишларни қўй энди,
 Гуноҳларингни эсга ол ва улар учун кўз ёш тўк.
 Сен унутган бўлсанг ҳам икки фаришта унутмаган,

Сен гуноҳга ғарқ, улар эса ёзишга машғул эдилар.
 Жон сенга берилган бир омонатдир,
 Уни мажбуран қайтариб беришинг бор.
 Сен мағрур бўлиб, у учун югуриб-елган дунё
 Ҳақиқатан йўқ бўлувчи бир матодир.
 Билиб қўй, кеча ва кундузда олган
 Ҳар бир нафасларимиз саноклидир.

Дунё ҳаёти ҳар қанча узун бўлмасин, барибир қисқадир, ҳар қанча улкан бўлмасин, барибир ҳақирдир. Зотан, тун ҳар қанча узоқ давом этмасин, тонг отиши аниқ, умр ҳар қанча узоқ бўлмасин, қабрга киришдан бошқа чора йўқ..

... Шундан сўнг Сулаймон ибн Абдулмалик деди: «Эй Абу Ҳозим, Аллоҳ таоло ҳузурида аҳволимиз не кечади?!».

Абу Ҳозим жавоб берди: «Аллоҳнинг Китобига қараб кўринг, ўзингизни унда топасиз».

«Қаерида топаман?!», сўради Сулаймон.

«Шак-шубҳасиз, яхшилар жаннат неъматларидадирлар. Шак-шубҳасиз, фисқ-фужур қилувчи кимсалар дўзахдадирлар!» (Инфитор: 13-14) оятларида», жавоб берди Абу Ҳозим.

Шунда Сулаймон ибн Абдулмалик: «Аллоҳнинг раҳмати қаерда қолди, эй Абу Ҳозим?!», деб хитоб қилди.

«Албатта, Аллоҳнинг раҳмати муҳсинларга (эзгу амал қилувчиларга) **яқиндир»** (Аъроф: 56), деб жавоб берди Абу Ҳозим.

«Эртага Аллоҳга рўбарў бўлишимиз қай суратда бўлади?», сўради Сулаймон ибн Абдулмалик.

«Муҳсин — эзгу амал қилувчи киши худди узоқ сафардан ўз аҳли ҳузурига қайтиб келган ва аҳли уни шод-хуррамлик билан кутиб олган кишидек, мусиъ — гуноҳга ботган киши эса худди хожаси ҳузурига қайтарилган қочоқ қул каби ҳолатда бўлади», деб жавоб берди.

«Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ким Аллоҳга йўлиқишни яхши кўрса, Аллоҳ ҳам унга йўлиқишни яхши кўради. Ким Аллоҳга йўлиқишни ёмон кўрса, Аллоҳ ҳам унга йўлиқишни ёмон кўради».

Мен дедим: «Ё Расулulloҳ, ўлимни ёмон кўришни айтаяпсизми? Ҳаммамиз ҳам ўлимни ёмон кўрамиз-ку?!»

«Ундай эмас, балки мўмин кишига (ўлим соати етгач,) Аллоҳнинг раҳмати, розилиги ва жаннати билан хушxabар берилганда у Аллоҳга йўлиқишни яхши кўради, шунда Аллоҳ ҳам у билан учрашишни яхши кўради. Кофир кимсага Аллоҳнинг азоби ва ғазаби хабари берилганда у Аллоҳга йўлиқишни ёмон кўради, шунда Аллоҳ ҳам у билан учрашишни ёмон кўради», дедилар (Бухорий: №6507, Муслим: №2683).

«Саҳиҳул Бухорий»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Маййит тобутга қўйилиб, одамлар уни елкага олишгач, агар солиҳ одам бўлган бўлса: «Мени тезроқ олиб боринглар», дейди. Агар солиҳ бўлмаган бўлса: «Эй, ҳолимга вой бўлсин, қаерга олиб кетаяпсизлар?!», дейди. Унинг овозини инсондан бошқа ҳамма жонзот эшитади, агар инсон эшитса беҳуш бўлиб қоларди» (Бухорий: №1314, Насоий: 4/41).

Шеър (мазмуни):

Эй кўнгил, кўчиш фурсати яқин,
Улкан фалокат бошингга соя солиб турибди.
Ҳозирлигингни кўриб ол,
Узун орзулар сени алдаб қўймасин.
Бир манзилга қўнасанки,
Унда дўст дўстини унутар.
Унда бошинг устига
Зил-замбил тупроқ тортилар.
Барчамиз фанога йўлиқамиз,
Азиз ҳам, хор ҳам қолмагай.

Ушбу сўзларни айтарканман, ўзим учун ва сизлар учун Аллоҳга истиғфорлар айтаман.

Иккинчи хутба:

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп салавоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

Севикли дўстларим..

Охират диёрига сафаримиз ана шу тарзда бошланади. Биз дунё ҳаёти ҳақиқатини қисқача баён қилганимиздан сўнг ўлимга етиб келдик. Бу босқич қабрга етиб келиш билан тугайди. Мен, иншооллоҳ, суҳбатимиз давомида қабр ҳақида, қабр ҳаёти ҳақиқати, барзах маъноси, ундаги неъматлар ва азоблар тўғрисида, нима учун Аллоҳ таоло Қуръонда қабр азоби ҳақида очиқ зикр қилмагани, бу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан саҳиҳ ҳадислар келганми, йўқлиги, қайта тирилиш ҳақиқати ва бошқалар тўғрисида айтиб ўтаман.

Ҳозир эса аввало ўзимни, кейин сизларни Аллоҳга холис тавба қилишга чорлаб, айтаманки:

Эй маъсиятлар билан ўз жонига жабр қилиб юрган кимса!!

Эй намозни тарк қилган, Аллоҳнинг уйларида қочувчи кимса!!

Эй шаръий ҳижобни тарк қилган ва намозни зое қилган кимса!!

Эй замонавий бут-санам — телевизор, интернет — ва шайтон сабабли Аллоҳдан машғул бўлиб қолган кимса!!

Эй илм мажлисларидан, яхшилик ва тоат-ибодат ўринларидан юз ўгирган кимса!!

Эй умрини чойхоналарда ўтказувчи ва Аллоҳнинг тоатидан ғофил банда!!

Кел, ҳозироқ Аллоҳга тавба қил, чин дилдан тавба қилсанг, Аллоҳ албатта тавбангни қабул қилади. Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Менинг** (турли гуноҳ-маъсиятлар қилиш билан) **ўз жонларига жиноят қилган бандаларимга айтинг: «Аллоҳнинг раҳмат-марҳаматидан ноумид бўлмангиз! Албатта Аллоҳ (Ўзи хоҳлаган бандаларининг) барча гуноҳларини мағфират қилур. Албатта Унинг Ўзигина мағфиратли, меҳрибондир»** (Зумар: 53).

Севикли дўстим, сизга мурожаат қиламан:

Келинг, Аллоҳга тавба қилинг, сидикидилдан Унга қайтинг, гуноҳларингиз ҳар қанча кўп бўлмасин, ноумид бўлманг.. Маъсиятларингиз нақадар оғир, хато ва нуқсонларингиз ҳарчанд улкан бўлмасин, ву-

жудингизни асло умидсизлик руҳи эгаллаб олмасин.. Раҳмоннинг эшигини қоқинг, модомики истиғфор айтиб ва тавба қилиб келаркансиз, У эшигини сизнинг юзингизга ёпмайди.

«Албатта Аллоҳ Ўзига (бирон нарсанинг) шерик қилинишини кечирмас. Шундан бошқа гуноҳларни Ўзи хоҳлаган бандалари учун кечирур» (Нисо: 48).

Келинг, ҳозироқ тавбангизни янгиланг, янгидан Аллоҳга қайтинг, Раббингизга холис тавба қилишга аҳд беринг.. Ахир Аллоҳ таолонинг Ўзи эмасми мана сўзларни айтган:

«Эй мўминлар, Аллоҳга холис тавба қилинглар, шоядки Парвардигорингиз сизларнинг ёмонлик-гуноҳларингизни ўчириб, остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритур. У Кунда Аллоҳ пайғамбарни ва у билан бирга иймон келтирган зотларни шарманда қилмас. Уларнинг нурлари олдиларида ва ўнг томонларида юрур. Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нурымизни комил қилиб бергин ва бизларни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар» (Таҳрим: 8).

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таоло деди: Эй Одам боласи, мадомики сен Менга дуо қилиб, Мендан умидвор турар экансан, гуноҳинг қанақа бўлишдан қатъий назар, (уларнинг кўплигига ҳам) парво қилмасдан мағфират этаман. Эй Одам боласи, агар гуноҳинг булутларга қадар етса-да, Мендан истиғфор тиласанг, сени мағфират этаман. Эй Одам боласи, агар сен ҳузуримга ер юзини қоплайдиган гуноҳлар билан келсанг ва Менга ҳеч нарсани шерик қилмаган ҳолда рўбарў бўлсанг, мен сени ер юзини қоплайдиган мағфират билан қарши оламан!» (Ҳасан ҳадис, Саҳиҳул-жомий: №4338, Термизий: 2/270).

Севиклим дўстим!

Дунёга ҳам ҳаракат қилаверинг, борлиқни обод этишдан қолманг, мол-дунё ва тижоратдан ҳам юз ўгирманг, фақат бир шарт биланки, ҳалолдан топинг ва Аллоҳ жалла ва алонинг ҳаққини адо этинг.

Мен сизни дунёдан юз ўгиришга чорламайман, ҳаётдан умидсизлантиришни ҳам истамайман. Бор-йўғи аввало ўзимга, кейин эса сизга

дунё охират учун экинзор эканини эслатиб қўйишни истайман. Шундай экан, фоний ҳовлини деб боқийлик ҳовлисидан маҳрум бўлиб қолиш ярамайди. Эртага барчамиз бу дунёдан кетамиз ва Аллоҳ таоло ҳузурига қайтамиз. Ўшанда сизга фақат ўзингиз билан бирга олиб келган амалингиз фойда беради.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Майитга уч нарса — моли, аҳли ва амали эргашиб боради. Сўнг иккитаси қайтиб кетиб, биттаси қолади. Аҳли ва моли қайтади ва амали қолади» (Бухорий: №6514, Муслим: 2960, Термизий: №2380).

Қабрга кираркансиз, ҳол тили билан сизга шундоқ хитоб қилинади:

Ер бағрини тилиб, ўйдилар,
Қабр ясаб, сени қўйдилар.
Ҳисоб учун турганинг онда
Асқотмагай сенга ҳеч банда.

Ҳа, энди у онда сизга дунёда қилган амалингиз-у, Абадий Барҳаёт Зотининг раҳматидан ўзга ҳеч нарса наф бермайди.

Қабр азоби

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтмиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир.

Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад солалаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Аmmo баъд...

Сўзларнинг энг тўғриси Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг энг хайрлиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салланинг йўллари, ишларнинг энг ёмони (динда) янги пайдо қилинганларидир, (динда) ҳар бир янги пайдо қилинган иш бидъат, ҳар бир бидъат залолат ва ҳар бир залолат дўзахдадир.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

«**Охират ҳовлиси силсиласи**» деб аталмиш ваъз-насихат услуби билан илмий асослаш ўртасини, таъсирли воқеа-ҳодисалар билан манҳажийлик ўртасини ўзида бирлаштирган ушбу илмий силсиладан мурод — моддийлик ва шаҳватпарастлик туғён қилган, инсонлар Парвардигори оламнинг тоат-ибодатидан бурилиб кетган ушбу асрда одамларга охиратни эслатишдир.

Шояд, ғофил огоҳланса, ухлаётган уйқусидан уйғонса, ўлим тўсатдан келиб, уларни кўча-кўйда жанжаллашиб турган пайтларида олиб кетиб қолишидан, улар на бирон васият қилишга ва на уйларига қайтишга қодир бўлмай қолишларидан олдин ғафлатдан қутулсалар.

Ўтган суҳбатимизда маййитнинг жони узилган ва қабрга олиб кетилаётган пайтдаги ҳолатига келиб тўхтаган эдик. «Саҳиҳул Бухорий»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Маййит тобутга қўйилиб, одамлар уни елкага олишгач, агар солиҳ одам бўлган бўлса: «Мени тезроқ олиб боринглар», дейди. Агар солиҳ бўлмаган бўлса: «Эй, ҳолимга вой бўлсин, қаерга олиб кетаяпсизлар?!», дейди. Унинг овозини инсондан бошқа ҳамма жонзот эшитади, агар инсон эшитса беҳуш бўлиб қоларди» (Бухорий: №1314, Насоий: 4/41).

Мана, маййит қабрга ҳам етиб келди.. Келинг, бугун мен сизга қабр ҳақида, унда бўлажак воқеалар, қабр фитнаси ва ундаги ҳолатлар ҳақида сўзлаб берай. Аллоҳ жалла ва алодан сиз-у бизни қабр фитнасидан асрашини сўрайман.

Одатимизга кўра, бугунги суҳбатимизни қуйидаги моддаларга бўлиб оламиз:

1. Қабрда бўлажак азоб ва роҳат-фароғатга далиллар.
2. Қабр азобига дучор этувчи сабаблар.
3. Қабр азобидан қутулиш йўллари.

Аллоҳ таолодан бизларни сўзга қулоқ тутиб, унинг яхшисига эргашидиган кишилардан қилишини сўрайман. У бунга Қодир Зотдир.

1. Қабрда бўлажак азоб ва роҳат-фароғатга далиллар

Бугун бизнинг айни мавзуда сўзлашишга ғоят эҳтиёжимиз бор. Зеро, сўнги пайтларда бу ҳақда ҳар турли гап-сўзлар кўпайиб, қора матбуот саҳифаларида ушбу мавзуга тааллуқли айрим мақолалар ҳам пайдо бўлмоқда. Жумладан, яқиндагина улардан бирида «Қабр азоби: хурофотлар ва афсоналар» номли бир мақола чоп этилибди.

Мухтарам профессорлардан бири қаламига мансуб ушбу мақолада даъво қилинишича, қабр азоби ҳақида келган барча ҳадислар хурофот ва афсонадан бошқа нарса эмас экан!! Профессор жанобларининг илми нақадар ғовлаб кетганини кўрсатувчи мана бу жумлаларга эътибор қаратинг: «Қабр азоби ғайб ишидир, Қуръонда пайғамбар ғайбни билмаслиги айтилган». Нақадар мураккаб жаҳолат!!

Профессорнинг бу сўзларидан шу маъно келиб чиқадики, биз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам хабар берган ғайбга тааллуқли ҳамма ишларни тасдиқламаслигимиз, жумладан Аллоҳ таолога, фаришталарга, охират кунига, қадарнинг яхши ва ёмонига ва бошқа шу каби ғайбий хабарларга иймон келтирмаслигимиз керак бўлади.

Бу бечора профессор Парвардигори оламнинг Ўз пайғамбари ҳақида айтган мана бу сўзларини унутган чоғи:

«Ва у (сизларга келтираётган Қуръонни) ўз ҳавойи-хоҳиши билан сўзламас. У (Қуръон) фақат (Аллоҳ томонидан пайғамбарга) ваҳий қилинаётган (туширилаётган) бир ваҳийдир. Унга (бу ваҳийни) бир кучга тўлган, соҳиби қудрат (яъни Жаброил алайҳис-салом) таълим бермишдир» (Ван-нажм: 3-7).

У бечора Аллоҳ таолонинг мана бу сўзларини ўқимаганмикин:

«Алиф, лом, мим. (Ҳақ эканлигига) ҳеч қандай шак-шубҳа бўлмаган ушбу Китоб ғойибга ишонадиган, намозни тўқис адо этадиган ва Биз ризқ қилиб берган нарсалардан инфоқ-эҳсон қиладиган тақволи кишилар учун раҳбар-йўлбошчидир» (Бақара: 1-3).

Муҳтарам профессор ушбу оятларни яна бир сидра ўқиб чиқсалар, яхши бўларди. Зотан, мўминларнинг энг биринчи белгилари ғайбга иймон келтиришдир.

Яна бир зиёли олим 300 саҳифадан ортиқ семиз бир китоб чиқарибди. Китоб бошидан охиригача қабр азоби ва ундаги неъматларни рад қилишга бағишланган бўлиб, муаллиф нассларни (яъни оят ва ҳадислардан иборат шаръий далилларни) оёғини осмондан қилиб, роса «олим»лик қилган.

Мен қабр азобини инкор қилувчи бундай «билағон», журъатли «олим»ларга раддия сифатида айтаманки, Имом Қуртубий ва Имом Ҳофиз Ибн Ҳажар улар ҳақида шундай деганлар: «Қабр азобини фақат мулҳидлар (динсиз-атеистлар), зиндиклар, хаворижлар, айрим муътазилийлар ва фалсафа йўлини тутган кишиларгина инкор қилишди, барча аҳли сунналар уларга муҳолиф бўлдилар».

Имом Аҳмад раҳимахуллоҳ айтади: «Қабр азоби ҳақдир, уни инкор қилувчи киши адашган ва адаштирувчидир».

Севикли биродарим! Қуйида мен сизга қабр азоби ҳақлигига ўз ҳавои-хоҳишларидан сўзламайдиган Содик ва Масдуқ зотнинг — соллаллоҳу алайҳи ва саллам — сўзларидан мўл-кўл далиллар олиб келаман. Нега Қуръондан эмас, дейсизми?! Чунки, Қуръон оятларини турлича таъвил қилса бўлади. Алий ибн Аби Толиб розияллоҳу анҳу Ибн Аббос розияллоҳу анҳумони хаворижлар билан мунозара қилишга юборганларида унга айтганларидек: «Эй Ибн Аббос! Сиз улар билан Суннат (ҳадислар) билан мунозара қилинг, Қуръон билан эмас. Чунки, Қуръон (ҳар хил таъвилларни) кўтарувчи, кўп жиҳатлар (яъни маънолар) эгасидир».

Ушбу модда ҳақида сўзлашга киришарканман, уни буюк имомларимиз сўзларидан иқтибос олинган муҳим бир муқаддима билан бошламоқчиман. Энг аввал «Таҳовия ақидаси» шориҳи Имом Ибн Абил-Изз раҳимахуллоҳ сўзларини олиб келаман.

У айтади: «Билингки, қабр азоби барзах азобидир. Ҳар бир инсон вафот этаркан, агар азобга ҳақли бўлса, хоҳ қабрга қўйилсин, хоҳ қабрга қўйилмай, ваҳшийларга ем бўлган, ё куйиб, кулга айланган, ё денгизга чўкиб кетган бўлсин, ўзига тегишли бўлган азобни олмай иложи йўқдир».

Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган мана бу ҳадис ҳақида бир фикр қилиб кўринг. Унда Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дейдилар:

«Бир киши ҳаддан ташқари кўп гуноҳлар қилиб, вафоти яқинлашганда фарзандларига васият қилиб айтдики: «Агар вафот этсам, мени куйдиришлар ва кулимни шамолли кунда денгизга сочиб юборинглар. Аллоҳга қасамки, агар Роббим мен(и қайта тирилтириш)га қодир бўлса, менга ҳеч бир бандасига бермайдиган қаттиқ азоб билан азоб беради». Фарзандлари унинг айтганини қилишди. (Аллоҳ таоло) ерга: «Олган (омонатлар)ингни адо қил», деб буюрди. Шунда у (одамнинг жасади йиғилиб келиб, Аллоҳ ҳузурида) турди. Аллоҳ таоло ундан: «Сени бундай қилишга нима ундади?», деб сўради. «Сендан кўрқишим, эй Роббим», деб жавоб берди. Шу сабабли Аллоҳ таоло уни мағфират қилди» (Муттафақун алайх).

Ҳадиснинг мавзумизга тааллуқли жойи шуки, Аллоҳ таоло бу бандани жасади куйдирилиб, кули кўкка совурилганидан кейин қайта тирилтирди, оламлар подшоҳининг биргина «Бўл!» амри билан ўша заҳоти у яна қайта инсон шаклига кирди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта Ийсонинг (отасиз туғилишининг) мисоли Аллоҳ олдида худди Одамнинг мисоли кабидирки, уни тупроқдаи яратиб, сўнгра «Бўл», деди. Бас, у (жонли одам) бўлди» (Оли Имрон: 59).

Аллоҳ таоло айтади:

«Ёки бир зот (Узайр пайғамбар) ҳақидаги масални (билмадингизмики), у зот томлари йиқилиб ҳувиллаб қолган бир қишлоқдан ўтаркан: «Аллоҳ бу хароб бўлган қишлоқни қандай тирилтирар экан-а?» деди. Шунда Аллоҳ уни юз йил муддатга ўлдирди. Сўнгра тирилтириб сўради: «Қанча муддат (ўлик ҳолда) турдинг?» «Бир кун ё ярим кун», деди у. Аллоҳ деди: «Йўқ, юз йил турдинг. Таом ва ичимлигингга қара — бузилган эмас. Энди эшагингни (чириб, суяклари ажраб кетганини) кўргин. (Бу ҳодисани Аллоҳнинг қудратини кўрсатиш) ва сени одамлар учун оят — ибрат қилиш учун (келтирдик). Бу суякларни қандай тиклаб, сўнг уларни гўшт билан қоплашимизни кўргин. Қачонки унга бу нарсалар аниқ кўрингач: «Албатта Аллоҳ ҳамма нарсага қодир эканини биламан», деди» (Бақара: 259).

Аллоҳ таоло айтади:

«**Эсланг** (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Иброҳим**: «**Парвардигор, менга ўликларни қандай қилиб тирилтиришингни кўрсат**», деганида, **Аллоҳ**: «**Ишонмайсанми?**» — деди. **Иброҳим** айтди: «**Йўқ, ишонаманку, лекин дилим яна ҳам таскин топиши учун**». **Аллоҳ** айтди: «**Тўртта қушни олиб, ўзингга бургин** (ва уларни бош, оёқ, қанот ва патларини тортиб, узиб, сўнгра бир-бирларига аралаштириб), **кейин** (атрофдаги тоғлардан) **ҳар бир тоғнинг устига уларни бўлак-бўлак қилиб қўйгин ва шундан сўнг уларни чақиргин, дарҳол келадилар. Билгилки, Аллоҳ шубҳасиз қудратли ва ҳикматлидир**» (Бақара: 260).

Аллоҳнинг қудратига чек-чегара йўқ, Уни еру осмондаги бирон нарса ожиз қолдира олмайди. Мавзу муқаддимасини Имом Ибнул Қаййим раҳимаҳуллоҳнинг қимматли сўзлари билан яқунлайман. У киши айтади:

«Аллоҳ таоло учта ҳовли қилди: дунё ҳовлиси, барзах ҳовлиси ва қарор (ўрнашиш) ҳовлиси. Сўнг ҳар бир ҳовли учун ўзига хос ҳукмларни қилди. Дунё ҳовлисидаги ҳукмларни баданларга жорий бўладиган ва руҳлар унга тобеъ бўладиган қилди. Барзах ҳовлисидаги ҳукмларни руҳларга жорий бўладиган ва баданлар унга тобеъ бўладиган қилди. Қарор ҳовлисидаги ҳукмларни эса ҳам руҳларга, ҳам баданларга жорий бўладиган қилди».

Яна айтадилар: «Билингки, қабрнинг кенглиги ва торлиги, ёруғлиги ва алангаси одамлар бу дунёда билган нарсалар жинсидан эмасдир...»

Сўнг бунга ғоят гўзал ва тушунарли бир мисол келтиради:

«Қаранг, битта тўшакда икки киши ухлаб ётибди. Улардан бири тушида ўзини ноз-неъматлар ичида кўради, уйғонганида ҳам кўрган туши таъсиридан юзи ёришиб, хурсанд бўлиб, сизга тушида кўрган ноз-неъматларни сўзлаб беради. У билан ёнма-ён ётган шериги эса айни шу онларда ўзини азоблар ичида кўраётган бўлиши ва тушидаги азоблар даҳшатидан кўрқиб, уйқусида қаттиқ безовта бўлиши ва ҳатто, дод солиб уйғониб кетиши, сўнг кўрган туши даҳшатидан анчагача ўзига келолмай туриши мумкин».

Аллоҳ йўлидаги дўстим, сиз бу сўзларни бир тафаккур қилиб кўрдингизми?! Икки киши битта тўшакда ётган ҳолида, бирининг руҳи жаннатда, иккинчисининг руҳи эса дўзахда бўлиши мумкин, ёнма-ён

ётган бўлишларига қарамай, бири иккинчисининг ҳолидан бутунлай беҳабар бўлади.

Бу шу дунёнинг ўзида кўриниб турган ишдир. Шундай экан, Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайдиган барзах ҳовлисида не синоатлар яширин экан?!

Ушбу муқаддима ҳақида бироз чуқур фикр юритсангиз, ҳақиқатдан воқиф бўласиз.

Қолаверса, мен айтаманки, қачон ақл дин ва шариатга ҳоким бўлган экан?!

Ҳазрат Алийдан Аллоҳ рози бўлсин, у киши айтадилар: «Агар дин иши ақлга кўра бўлганда эди, оёк кийимнинг остига масҳ тортиш устига масҳ тортишдан лойикроқ эди» (Саҳиҳ, Абу Довуд: №162, Албоний ва Арноут «Жомиъул-усул»да саҳиҳ санаган).

Қуйида мен қабр азобига доир саҳиҳ ва очиқ далил-ҳужжатларни келтиришга киришарканман, энг аввал бутун дунё муҳаддислари имоми Имом Бухорийнинг «Жанозалар китоби»да тўла бир бобни «Қабр азоби ҳақида келган (ҳадис)лар тўғрисидаги боб» деб номлаган эканига диққатингизни қаратишни истардим. Аслида, шунинг ўзи ҳам етарли саналади. Зотан, ҳадис уламолари сўзларига кўра, Имом Бухорий ўз «Саҳиҳ»ини бобларга бўлишда ўта фақиҳ олим эканини исботлаган. Бухорий ушбу боб ичига аввал Қуръондан бир неча оятларни киритган, сўнг бу хусусда келган саҳиҳ ҳадисларни олиб келган. Мен барча аҳли сунна олимлари қабр азоби ҳақлигига далил қилишган биргина оятни келтириш билан кифояланаман.

Аллоҳ таоло айтади:

«Фиръавн хонадонини ёмон азоб ўраб олди. (У азоб бир) оловдирки, улар эртаю кеч ўшанга кўндаланг қилиниб (куйдирилурлар). (Қиёмат) Соати қойим бўладиган Кунда эса (дўзах фаришталарига): «Фиръавн хонадонини энг қаттиқ азобга киритинглар», (дейилур)» (Фофир: 45-46).

Барча аҳли сунна уламолари сўзларига кўра, Аллоҳ таоло бу оятда барзах ҳовлисидаги азобни ва қарор ҳовлисидаги азобни аниқ-тиниқ зикр қилди.

«Фиръавн хонадонини ёмон азоб ўраб олди. (У азоб бир) оловдирки, улар эртаю кеч ўшанга кўндаланг қилиниб (куйдирилурлар)» оятидаги азоб барзах азоби бўлиб, Фиръавн хонадони барзах ҳовлисида эртаю кеч азобга дучор қилинади.

«(Қиёмат) **Соати қойим бўладиган Кунда эса** (дўзах фаришта-ларига): **«Фиръавн хонадонини энг қаттиқ азобга киритинглар»**, (дейилур)» оятидаги азоб эса қиёмат кундаги азобдир.

Демак, Аллоҳ таоло бу оятда икки азобни — дунё ва охират азобини, барзах ҳовлисидаги ва қарор ҳовлисидаги азобни зикр қилди.

Мен қабр азобини инкор қилувчилар оғзига мум тишлатиб қўядиган саҳиҳ далилларни келтиришдан олдин бир нарсага огоҳлантиришни истардимки, Аллоҳ таоло Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга икки ваҳийни нозил қилган ва бандаларига бу икки ваҳийга иймон келтиришни фарз қилгандир. У иккиси Қуръон ва Саҳиҳ Суннатдир.

Инкор қилувчилар сўзига қулоқ тутсангиз, улар Қуръон ўзи бизга кифоя қилади (яъни, Қуръонда қабр азоби ҳақида очиқ сўз келмаган), дейишади. Улар ботиллигини исбот қилишга ҳам арзимайдиган бу пуч даъволари билан бизни алдамоқчи бўлишади. Ваҳоланки, фақат ўзларини алдашади.

Кимда-ким Саҳиҳ Суннатни ёлғон санаса, у ҳеч шубҳасиз, Қуръонни ёлғон санаган бўлади. Ким Суннатни рад қилса, у Қуръонни рад қилган бўлади.

Аллоҳ таолонинг мана бу сўзларини бир фикрлаб кўринг:

«Пайғамбар сизларга келтирган нарсани олинглар, у зот сизларни қайтарган нарсадан қайтинглар ва Аллоҳдан қўрқинглар! Албатта Аллоҳнинг жазоси қаттиқдир» (Ҳашр: 7).

«Кимки пайғамбарга итоат этса, демак, Аллоҳга итоат этибди. Кимки юз ўгирса (бунинг сизга зарари йўқдир. Зеро) Биз сизни уларнинг устига қўриқчи қилиб юборганимиз йўқ» (Нисо: 80).

«Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича — бўйсунмагунларича зинҳор мўмин бўла олмайдилар» (Нисо: 65).

«Аллоҳ ва Унинг пайғамбари бир ишни ҳукм қилган — буюрган вақтида бирон мўмин ва мўмина учун (Аллоҳни ҳукмини қўшиб) ўз ишларидан ихтиёр қилиш жоиз эмасдир.

Ким Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига осий бўлса, бас у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди» (Аҳзоб: 36).

«Эй мўминлар, сизлар Аллоҳ ва Унинг пайғамбари олдида (яъни иккисининг изнисиз бирон сўз ёки ишга) қадам босманглар! Ва Аллоҳдан қўрқинглар! Албатта Аллоҳ эшитувчи, билувчидир. Эй мўминлар, (токи қилган яхши) амалларингиз ўзларингиз сезмаган ҳолларингизда беҳуда-бефойда бўлиб қолмаслиги учун сизлар (пайғамбар билан сўзлашган пайтларингизда) овозларингизни пайғамбарнинг овозидан юқори кўтарманглар ва унга бир-бирларингизга очик (дағал сўз) қилгандек очик-дағал сўз қилманглар!» (Хужурот: 1-2).

Суннатнинг Қуръонга нисбатан ҳукми уч турлидир.

Ибнул Қаййим «Иъламул-муваққиъийн»да айтади:

Суннат Қуръонга нисбатан уч важҳдадир:

Биринчи важҳ: Суннат Қуръон келтирган нарсани таъкидлаб келиши. Бу эса далилларни яна ҳам қувватли қилиш бобидан саналади.

Иккинчи важҳ: Суннат Қуръон мужмал ҳолда келтирган нарсани изоҳлаб ва баён қилиб келиши.

Мисол учун, Аллоҳ таоло: **«Намозни адо этинглар!»**, деб буюрди, бироқ на намозлар сонини, на рукнларини, на намознинг кўринишини ва на вақтларини зикр қилди. Намозларнинг сонлари, рукнлари, кўринишлари, вақтлари ва бошқа тафсилотлари Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам томонларидан баён қилиб берилди.

Учинчи важҳ: Суннат Қуръон айтмаган баъзи нарсаларни фарз ёки ҳаром қилиб келиши.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Бир одам сўрисиди ястаниб ётиб олади-да, унга менинг ҳадисим айтилса: «Ўртамизда Аллоҳ азза ва жалланинг Китоби бор, унда ҳалол деб топган нарсамизни ҳалол санаймиз, унда ҳаром деб топган нарсамизни ҳаром санаймиз», деб айтади. Огоҳ бўлингиз, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳаром қилган нарса ҳам Аллоҳ ҳаром қилган нарса билан баробардир!» (Саҳиҳ сунаан Ибн Можа: 12).

Қабр азоби шак-шубҳасиз ҳақиқат эканини исботлайдиган саҳиҳ ҳадисларни эътиборингизга ҳавола этай. Аҳмад, Ҳоким ва бошқалар ривоят қилган ва шайх Албоний ҳасан санаган ҳадисда шундай келади: Усмон

розияллоху анҳу қабр бошида турганда йиғлар, жаннат ва дўзах зикр қилинганда йиғламас эди. Унга: «Эй Усмон, жаннат ва дўзах зикр қилинганда йиғламайсиз-у, қабр бошига келганда йиғлайсиз», дейилди. Усмон деди: «Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: *«Қабр охират манзилларининг биринчисидир. Агар қабр соҳиби ундан нажот топса, кейингилари ундан кўра енгил бўлади. Агар соҳиби ундан нажот топмаса, кейингилари ундан ҳам оғирроқ бўлади»*, деганларини эшитганман».

Яна бир саҳиҳ ҳадисга диққат қилинг.

«Саҳиҳайн»да Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилинади: «Набий соллаллоху алайҳи ва саллам Макка ёки Мадина (қўрғонлари) деворларидан бир девор ёнидан ўтаётиб қабрларида азобланаётган икки кишининг овозини эшитдилар. Шунда Набий соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Бу иккиси азобланаяпти ва (лекин) гуноҳи кабира хусусида азобланишаётгани йўқ» дедилар. Кейин: *«Йўқ, (гуноҳи кабира хусусида,) улардан бири бавлидан (сийдигидан) сақланмас эди, иккинчиси чақимчилик қилиб юрарди»* дедилар» (Бухорий: №216, Муслим: №292, Термизий: №70, Абу Довуд: №20, 21, Насоий).

Бухорий ва Муслим Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда айтилишича, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳга дуо қилиб:

«Эй Аллоҳ, мен Сендан қабр азобидан паноҳ тилайман», дердилар (Бухорий: №1377, Муслим: №588, Термизий: №3599, Насоий: 4/275, 276).

Муслим, Аҳмад, Ибн Ҳиббон, Баззор ва бошқалар Зайд ибн Собит розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда айтилади: «Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам Бану Нажжор қўрғонларидан бири ичида хачирларига минган ҳолда эдилар, бирдан хачир ҳуркиб, у кишини йиқитиб юборай деди. Қарасак, у ерда бешта ё олтига қабр бор экан. *«Бу қабр эгаларини ким билади?»*, деб сўрадилар Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам. «Мен», деди бир киши. *«Қачон вафот этишган?»*, деб сўрадилар. «Ширқда», деб жавоб берди. Шунда у зот айтдилар: *«Албатта, бу уммат қабрларида имтиҳонга учрайди. Агар ҳаммангиз (бир кун) қабрга қўйилишингиз бўлмаса эди, Аллоҳга дуо қилиб, сизларга мен ўзим эшитиб турган қабр азобидан эшиттиришини сўраган бўлардим»*. Сўнг бизга юзланиб: *«Қабр азобидан Аллоҳдан паноҳ тиланглар!»*, де-

дилар. Биз: «Қабр азобидан Аллоҳдан паноҳ тилаймиз», дедик» (Саҳиҳ, Муслим: №2867).

Бухорий ва Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо айтадилар: «Ҳузуримга Мадиналик бир яҳудий аёл кириб, қабр азобидан сўзлади, сўнг: «Аллоҳ сизга қабр азобидан паноҳ берсин», деб дуо қилди. Яҳудий аёл чиқиб кетганидан кейин Оиша розияллоҳу анҳо Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан қабр азоби ҳақида сўрадилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «*Ҳа, қабр азоби ҳақдир*», дедилар. Оиша айтадилар: «Шундан кейин Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламни қачон намоз ўқисалар, қабр азобидан паноҳ тилаганларини кўрдим» (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №1372, Муслим: №584, Насоий: 4/104).

Энди масаланинг асос-устуни бўлган ҳадисга етиб келдик. Ушбу бобда асл-асос саналувчи бу ҳадисни Имом Аҳмад «Муснад»ида, Ибн Ҳиббон «Саҳиҳ»ида, Байҳақий «Сунан»ида, Насоий «Сунан»ида, Абу Довуд «Сунан»ида келтирганлар, Ҳоким «Ал-Мустадрок»да ривоят қилиб, иккала шайх шартига кўра саҳиҳ деган, Имом Заҳабий унга иқрор бўлган, шунингдек бу ҳадисни Имом Ибнул Қаййим «Таҳзибус-сунан» ва «Иъламул-муваққиъийн» китобларида келтириб, уни иллатли санаганларга узоқ раддия берган, шайх Албоний ва бошқалар саҳиҳ санаганлар.

Бароъ ибн Озиб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга ансорлардан бир кишининг жанозасига чиқдик. Қабрга етиб борганимизда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қабр лабига келиб ўтирдилар. Биз ҳам у зотнинг атрофларида, худди бошига қуш қўниб турган киши каби кимир этмай, жим ўтирдик. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларига чўп билан ер чизиб ўтирдилар. Сўнг бошларини кўтариб, асҳобларига: «*Қабр азобидан Аллоҳдан паноҳ тиланглар, қабр азобидан Аллоҳдан паноҳ тиланглар, қабр азобидан Аллоҳдан паноҳ тиланглар*», дедилар. Бу гапни у зот икки ё уч марта айтдилар. Сўнг уларга ўгирилиб, дедилар:

«Мўмин банда дунёдан узилар ва охиратга юзланар чоғида ҳузурига осмондан юзлари офтобдек, оқ юзли фаришталар тушиб келади. Улар билан бирга жаннат кафанлари ва жаннат ҳанут (хушбўйлик)лари бўлади. Улар мўмин банданинг кўз қири тушарли ерга келиб ўтирадилар. Кейин ўлим фариштаси келиб, унинг бош тарафига ўтиради ва унинг пок руҳига хитоб қилиб: «Эй покиза жон, Аллоҳнинг мағфирати ва розилиги сари чиққин», дейди. Шунда мўминнинг жони меш оғзидан сув сизиб чиққанидек осонлик

билан сизиб чиқади. Фаришталар уни ўлим фариштаси қўлида бир лаҳза ҳам қолдирмасдан қабул қилиб оладилар, сўнг уни ҳалиги кафанга ўраб, ҳалиги ҳанутдан сурадилар. Ундан ер юзида мавжуд бўлган энг хушбўй мушк ҳиди таралади. Сўнг уни олиб, юқорига кўтариладилар. Йўлда қай бир фаришталар жамоаси ёнидан ўтсалар, улар: «Бу покиза руҳ ким(нинг руҳи)?», деб сўрашади. Улар: «Фалончи фалончи ўғли» деб, уни дунёда аталган энг гўзал исмлари билан номлаб, таништирадилар. Ҳатто, дунё осмонига етиб келиб, унинг киришига изн сўрайдилар. У учун эшик очилади. Шундан сўнг ҳар бир осмоннинг муқарраб фаришталари уни кейинги осмонгача кузатиб қўядилар. Охири у еттинчи осмонга етиб боради. Аллоҳ таоло айтади: «Бандамнинг китобини Иллийюнга ёзинглар, ўзини эса ерга қайтаринглар. Зеро, Мен уларни ундан (ер жинсидан) яратдим, унга қайтараман ва яна қайта ундан чиқараман». Шундан сўнг унинг руҳи (танига) қайтарилади. Сўнг ҳузурига икки фаришта кириб келади. Уни ўтиргизиб: «Раббинг ким?», деб сўрайдилар. «Раббим Аллоҳ», деб жавоб беради. «Дининг нима?», деб сўрайдилар. «Диним Ислом», деб жавоб беради. «Сизларга юборилган у киши ким?», деб сўрайдилар. «У Расулulloҳ (Аллоҳнинг элчиси)», дейди. Сен буларни қаердан биласан?», деб сўрайдилар. «Аллоҳнинг Китобини ўқидим, унга иймон келтирдим ва тасдиқ қилдим», дейди. Шунда самодан: «Бандам рост айтди, унга жаннатдан ўрин тўшанглар, жаннат либосларидан кийдиринглар, (қабрига) у учун жаннатдан дарча очиб қўйинглар», деган нидо келади. Шундан сўнг унга жаннатнинг хушбуй ҳиди ва шабодаси эсиб туради. Қабри ҳам кўз илғарли ергача кенгайтириб қўйилади. Ҳузурига хушсурат, чиройли кийинган бир киши хушбўй ҳид таратиб кириб келиб: «Сенга хушхабар олиб келдим, хурсанд бўл, сенга ваъда қилинган кун мана шудир», дейди. Шунда у: «Ўзинг ким бўласан? Юзинг яхшилик келтирувчи кишининг юзидек», дейди. У: «Мен сенинг солиҳ амалинг бўламан», дейди. Шунда (маййит): «Эй Раббим, тезроқ Қиёматни қойим қил, тезроқ Қиёматни қойим қил, токи мен аҳлим ва молим олдига қайтай», дейди».

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзларида давом этдилар: «Кофир банда дунёдан узилар ва охиратга юзланар чоғида ҳузурига осмондан қора юзли фаришталар тушиб келади. Улар билан бирга мусуҳ (дағал кафанлик) бўлади. Улар мўмин банданинг кўз

қири тушарли ерга келиб ўтирадилар. Кейин ўлим фариштаси келиб, унинг бош тарафига ўтириб: «Эй ифлос жон, Аллоҳнинг азоби ва ғазаби сари чиқ!», дейди. Шунда жон жасад ичида тирқираб кетади. Ўлим фариштаси уни ҳўл жундан сафуд (яъни, учи илгаксимон сих)ни суғургандек суғуриб олади. Фаришталар уни ўлим фариштаси қўлида бир лаҳза ҳам қолдирмасдан қабул қилиб оладилар, сўнг уни ҳалиги мусуҳга ўрайдилар. Ундан ер юзида мавжуд бўлган энг бадбўй ўлаканинг ҳиди тарқалади. Уни олиб, осмонга кўтариладилар. Йўлда қай бир фаришталар жамоаси ёнидан ўтсалар, улар: «Бу ифлос руҳ ким(нинг руҳи)?», деб сўрашади. Улар: «Фалончи фалончи ўғли» деб, уни дунёда аталган энг қабиҳ исмлари билан номлаб, таништирадилар. (Ҳатто, дунё осмонига етиб келиб,) унинг киришига изн сўрайдилар. Шунда унга эшик очилмайди...»

Сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қуйидаги оятни ўқидилар:

«Албатта, оятларимизни ёлғон деган ва улардан кибр-ҳаво билан (юз ўтирган) кимсалар учун ҳаргиз само эшиклари очилмас ва токи туя игна тешигидан ўтмас экан, улар ҳам жаннатга кира олмаслар (яъни ҳеч қачон жаннатга кира олмаслар). Жинойткор — осийларни мана шундай жазолагаймиз» (Аъроф: 40).

... Сўнгра Аллоҳ таоло: «Унинг китобини ернинг энг тубидаги Сижжийнга ёзинглар!», дейди. Шунда унинг руҳи шиддат билан пастга улоқтирилади. Сўнг руҳи жасадига қайтарилади. Ҳузурига икки фаришта кириб, уни ўтиргизадилар ва ундан: «Раббинг ким?», деб сўрайдилар. У: «Аааҳ... Аааҳ... Билмайман», деб жавоб беради. «Дининг нима?», деб сўрайдилар. У яна: «Аааҳ.. Аааҳ... Билмайман», дейди. Шунда самодан нидо келади: «Бандам ёлғон айтди. Унга дўзахдан ўрин тўшанглар, қабрига дўзахдан дарча очиб қўйинглар!». Шундан сўнг унга жаҳаннам оташи ҳарорати ва қайноқ шамоли келиб туради, қабри шу даражада торайтириладики, унинг қовурғалари бир-бирига киришиб кетади. Олдига бадбашара, хунук кийинган, бадбўй ҳидли бир киши кириб: «Сени хафа қиладиган шумхабар келтирдим. Сенга ваъда қилинган кун мана шудир», дейди. У: «Ўзинг ким бўласан? Юзинг ёмонлик келтирувчи кимса юзидек», дейди. «Мен сенинг қилган ифлос амалингман», деб

жавоб беради у. Шунда у: «Эй Раббим, қиёматни қойим қилмагин», дейди» (Саҳиҳ, Абу Довуд: №3212, Ибн Хузайма, Ҳоким, Байҳақий: «Шуъабул-ийман», шайх Ал-боний ушбу ҳадис ривоятларини барча манбаларидан жамлаган ва «Саҳиҳул-жомий»да (№1676) саҳиҳ санаган).

Кечиринг дўстим, қабрдаги азоб ва роҳатлар ҳақидаги хабарлар билан анча гапни чўзиб юбордим.

Қуйида энди навбатдаги икки модда — яъни, қабр азобига сабаб бўлувчи ишлар ва ундан қутулиш йўллари ҳақида тезгина баён қилиб ўтаман.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

2. Қабр азобига дучор этувчи сабаблар

Бу ҳақдаги сўз мухтасар ва муфассал кўринишга эгадир.

Мухтасари шуки, Аллоҳга қилинган маъсият ҳар қандай балонинг бошидир, маъсиятларнинг бошида эса ширк туради. Яъни, банданинг Аллоҳ ҳузурига олиб борадиган энг катта дастурхони тавҳиддир, у Аллоҳ ҳузурига олиб борадиган энг қабиҳ ва энг катта гуноҳ эса ширкдир. Аллоҳ таоло айтади:

«Чунки ширк келтириш катта зулмдир» (Луқмон: 13).

Муфассал шаклда айтадиган бўлсак, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам чақимчиликни қабр азоби сабабларидан деб зикр қилганлар. Ҳозирда чақимчиликни ўзларига касб қилиб олган одамлар кўплаб топилади.

Демак, чақимчилик қабр азобига сабаб бўлувчи иллатлардан бири экан. Ундан ташқари, сийдикдан сақланмаслик ва ўзини ундан пок тутмаслик ҳам қабр азобига сабаб бўлади. Юқорида шу мазмундаги ҳадисни келтириб ўтдик.

Яна, ёлғончилик, судхўрлик, Қуръон ўқишни ташлаб қўйиш ҳам қабр азобига сабаб бўлади. Бу ҳақда Имом Бухорий Самура ибн Жундуб розияллоҳу анҳудан узун бир ҳадис ривоят қилган бўлиб, ҳозир уни келтирсак, гап узайиб кетади. Ўша ҳадис мазмунига кўра, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёлғончилик, риёкорлик, Қуръон ўқишни тарк қилиш, зино ва ғулул — яъни, жангда тушган ўлжалар тақсим этилмасидан туриб, яширинча ундан олиш — қабр азобига сабаб бўлишини зикр қилганлар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга Хайбар (жанги)га чиқдик, Аллоҳ бизга ғалаба берди. Биз на олтин, на кумуш ўлжа олдик, фақат матолар, кийим-кечак ва егуликларни ўлжа қилдик. Сўнг водийга — яъни, Водил-қурога — қараб йўл олдик. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг бир қуллари бор эди, уни Жузомлик бир киши ҳадя қилганди, у Бану Зубайб қабиласилик Рифоа ибн Язид исмли киши эди. Водийга тушганимизда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўша қулларига камон ўқи тегиб, вафот этди. Биз: «Унга шаҳидлик муборак, ё Расулуллоҳ», дедик. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Йўқ, Муҳаммаднинг жони Қўлида бўлган Зотга қасамки, Хайбар қуни тақсимот етмаган ўлжалар ичидан олган шамла (иштонбоғи) унинг устида ўт бўлиб ёнмоқда»*, дедилар. Шунда одамлар қўрқиб кетдилар. Бир киши битта ё иккита оёқ кийим боғичи кўтариб келди ва: «Уни Хайбар қуни олгандим», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ўтдан бўлган битта боғич ёки ўтдан бўлган иккита боғич»*, дедилар (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4234, Муслим: №115).

3. Қабр азобидан қутулиш йўллари

Буни мен ўта мухтасар шаклда баён қиламан.

Қабр азобидан қутулишнинг энг катта йўли — Аллоҳ жалла ва алонинг тоатида устувор туриш ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўллариغا изчил эргашишдир. Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта: «Парвардигоримиз Аллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Аллоҳга тоат-ибодат қилишда) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб, (дерлар): «Қўрқманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам сизларнинг дўстларингиздирмиз. Сизлар учун (жаннатда) кўнгилларингиз тилаган нарсаларингиз бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз бордир. (Бу) мағфиратли ва меҳрибон зот томонидан бўлган зиёфатдир»
(Фуссилат: 30-32).

Қабр азобидан қутулишнинг энг фойдали йўлларидан яна бирини Имом Ибн Қаййим ўзининг «Рух» номли қимматли китобида шундай баён қилади:

«Энг фойдали йўллари

дан бири шуки, инсон уйқуга кетишидан олдин бир муддат фикр юритиши ва амалини бир сарҳисоб қилиши лойиқ бўлади. Агар амалида қусур кўрса, уни тўғрилаб олади, агар Аллоҳга осий бўлган бўлса, тавба қилиб олади ва уйқуга кетишдан олдин ўзи билан Аллоҳ ўртасида тавбани янгилаб олади. Агар шу кеча мана шу тавбаси устида вафот этса, у жаннат аҳлидан бўлади, Аллоҳ уни қабр азобидан ва дўзах азобидан қутқаради».

Қабр азобидан қутулишнинг энг катта сабабларидан яна бири — ҳозирда кўпчилик одамлар бепарво қарайдиган тавҳид, намоз, рўза, садақа, ҳаж, илм ва уламолар мажлисларида ҳозир бўлиш каби солиҳ амалларда бардавом бўлишдир.

Амри маъруф, наҳий мункар, ота-онага яхшилик қилиш, қариндошлар билан борди-келди қилиш ва умуман Парвардигорни рози қиладиган ҳар қандай яхши ва эзгу амалларни қилиб бориш ҳам қабр азобидан қутулишга сабаб бўлади.

Соҳибини қабр азобидан қутқарадиган энг катта солиҳ амаллардан яна бири Аллоҳ йўлида шаҳид бўлишдир.

Ҳоким ривоят қилган ва шайх Албоний иснодини ҳасан санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Шаҳид учун Аллоҳ ҳузурида олти хислат бор:

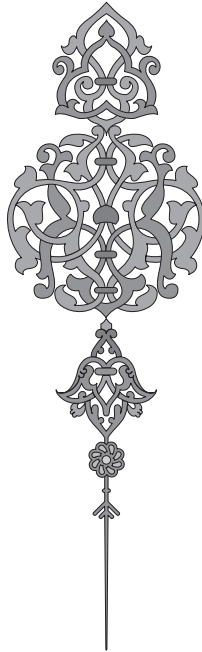
1. Қони биринчи дафъа чиққан пайтдаёқ гуноҳи мағфират қилинади ва унга жаннатдаги ўрни кўрсатилади.
2. Аллоҳ азза ва жалла унга қабр азобидан нажот беради.

3. *Аллоҳ унга катта даҳшат (яъни қиёмат) кунда омонлик беради.*
4. *Аллоҳ унга виқор тожини кийдиради, ундаги битта ёқут дунё ва ундаги ҳама нарсадан яхшироқдир.*
5. *Аллоҳ уни етмиш икки нафар ҳури ийнга уйлантиради.*
6. *Аллоҳ уни ўз аҳлидан етмиш кишига шафоатчи қилади.*

Қалбларни орзу-умидга тўлдирадиган яна бир ҳадис билан сўзимни якунламоқчиман. Ҳоким «Мустадрак»да Ибн Масъуд розияллоху анҳудан ривоят қилган ва саҳиҳ санаган, Заҳабий унга иқрор бўлган, Албоний «Мишкотул-масобийҳ»да санадини саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Мулк сураси — табаарокал-лазий биядиҳил-мулк — тўсувчидир ва нажот берувчидир, (ўқувчисини) қабр азобидан қутқаради» (Термизий: №2892).

2011 йил 28-апрел

Қиёматнинг кичик аломатлари

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, у зот омонатни адо этганлар, рисолатни етказганлар, умматга холис насиҳат қилганлар, Аллоҳ таоло у зот сабабли зулматларни ёритган, у зот Аллоҳ йўлида то ўлим келгунича ҳақиқий жиҳод қилганлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

Фозил дўстлар, азиз биродарлар, барчангизга Аллоҳнинг саломи бўлсин, қадамларингизга ҳасанот, даврамизга хуш келибсиз, барчамизни Аллоҳ таборака ва таоло Ўзининг муборак уйида Ўз тоати устида жамлагани каби Ўзининг жаннати ва каромат ҳовлисида ҳам жамласин ва даъватчилар саййиди бўлган Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга қилсин. Зотан, У бунинг эгаси ва бунга қодирдир.

«**Охират ҳовлиси силсиласи**» деб аталган ушбу муҳим илмий сила-сила ваъз-насиҳат услуби билан илмий асослаш ўртасини, таъсирли

воқеа-ҳодисалар билан манҳажийлик ўртасини ўзида бирлаштирган бўлиб, ўлим билан бошланиб, жаннат васфи билан ниҳоясига етади, Аллоҳ барчамизни жаннат аҳлидан қилсин.

Бугун ушбу муборак силсиланинг учинчи ҳалқасига ўтамиз. Аввалги икки суҳбатимизда ўлим ва барзах ҳаёти ҳақида, қабрдаги то қиёмат давом этувчи азоб ва неъматлар тўғрисида сўз юритиб ўтдик.

Қиёмат босқичлари ҳақида сўз юритишдан олдин қиёматнинг катта ва кичик аломатлари тўғрисида айтиб ўтиш мантиқ ва ҳикмат тақозоси бўлур эди. Шу боис бугунги суҳбатимиз қиёмат олдидан юз берадиган кичик аломатлар ҳақида бўлади.

Одатимизга кўра, суҳбатимиз мавзусини қуйидаги моддаларга бўлиб оламиз:

1. **Қиёмат соати шак-шубҳасиз келувчидир.**
2. **Бўлиб ўтган ва ниҳоясига етган кичик аломатлар.**
3. **Юз берган ва ҳали ниҳоясига етмаган кичик аломатлар.**
4. **Ҳали содир бўлмаган кичик аломатлар.**

Аллоҳ таолодан барчамизни сўзларни эшитиб, яхшиларига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

Қиёмат соати шак-шубҳасиз келувчидир

Охират ҳовлиси ҳақидаги бу сўзлар фақат ақлларга тааллуқли қуруқ маълумот олиш ёки совуқ зеҳний билимга эга бўлиш учунгина эмас!

Охират кунига иймон келтириш иймон рукнларидан асосий бир рукн бўлиб, усиз аввал-бошидан кишининг иймони яроқли бўлмайди. «Саҳиҳ Муслим»да Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу ривояти билан келган ҳадисда Жибрийл алайҳиссалом Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: «Иймон нима?» деб сўраганларида у зот: *«Иймон — Аллоҳга, малоикаларига, китобларига, элчиларига, охират кунига иймон келтиришинг, қадарнинг яхшиси ва ёмонига ишонишинг»*, деб жавоб берганлар.

Банданинг қалбида охират кунига бўлган иймон қачонки у куннинг ҳақиқатидан воқиф бўлсагина, у кунда юз берадиган ҳолатлар, даҳшат ва машаққатларни англаб етсагина мустаҳкам ўрнашади.

Қолаверса, банданинг қалбида охират кунига бўлган ишонч мустаҳкам ўрнашса, бу билим ва ишончи уни Аллоҳнинг манҳажи ва Расу-

лининг йўлларида устувор бўлишга олиб келади. Чунки, у эртага албатта Аллоҳ жалла ва ало ҳузурида туришини ва Парвардигори ўртада таржимон бўлмаган ҳолатда у билан сўзлашишини, фаришта унга: **«Номаи аъмолингни ўқи! Бугун ўз нафсинг ўзингга қарши етарли ҳисобчидир»** (Исро: 14) деб нидо қилишини аниқ билади.

Ушбу силсиладан мурод — мусулмонларга панд-насихат ҳосил бўлса, улар шу сабабли узоқ давом этган уйқуларидан уйғонсалар, ғафлатдан кўз очиб, Аллоҳ таолога тавба ва инобат қилишга ошиқсалар. Шояд, ғофил огоҳланса, ухлаётган уйқусидан уйғонса, ўлим тўсатдан келиб, уларни кўча-кўйда жанжаллашиб турган пайтларида олиб кетиб қолишидан, улар на бирон васият қилишга ва на уйларига қайтишга қодир бўлмай қолишларидан олдин ғафлатдан қутулсалар.

Эй мусулмонлар! Аллоҳ таоло айтади:

«Бунга сабаб Аллоҳ Ҳақ экани ва Унинг Ўзи ўликларга ҳаёт бериши ҳамда У ҳамма нарсага қодир эканлигидир. Яна аниқки, (қиёмат) соати шак-шубҳасиз келувчидир ва албатта Аллоҳ қабрлардаги бор жонзотни тирилтирур» (Ҳаж: 6-7).

Инсонлар қиёмат қойим бўлишини ҳар қанча узоқ санамасинлар, инсонларни яратган Зот у кунни жуда яқин санади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Чунки улар у (Кун)ни узоқ деб билурлар, Биз эса унинг яқинлигини билурмиз! У Кунда осмон эритилган мис каби бўлиб қолур. Тоғлар юнг каби (енгил) бўлиб қолурлар. Ва бирон дўст дўстидан (ҳол-аҳвол) сўрамас» (Маориж: 6-10).

Аллоҳ таоло деди:

«(Қиёмат) Соати яқинлашиб қолди ва ой ҳам бўлинди» (Камар: 1).

Аллоҳ таоло деди:

«Аллоҳнинг фармони (яъни Қиёмат) келиб қолди. Бас, сизлар (эй мушриклар), уни шоштирамай қўя қолинглар» (Наҳл: 1).

Аллоҳ таоло деди:

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар ва (ҳар бир) жон эрта (Қиёмат Күни) учун нимани (яъни қандай эзгу амални) тақдим этганига қарасин! Аллоҳдан қўрқинглар! Албатта Аллоҳ қилаётган амалларингиздан хабардордир» (Ҳашр: 18).

Қиёмат соати қойим бўлишининг аниқ вақти Аллоҳ жалла ва алонинг ўзига хос илм бўлиб, унинг қойим бўлиш вақтини на муқарраб фаришта ва на бирон пайғамбар билгай.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло «Аъроф» сурасида айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **сиздан Соат** (яъни Қиёмат) **қачон воқе бўлади, деб сўрайдилар. Айтинг:** **«Унинг билими фақатгина Парвардигорим даргоҳидадир. Вақти-соати келганида ҳам фақат Ўзи ошкор қилур. У** (яъни Қиёмат) **Самовот ва Ер учун жуда оғир (даҳшатли) бир ишдир. У сизларга фақат тўсатдан — кутилмаганда келур». Гўё сиз у ҳақда яхши биладигандек сўрайдилар. Айтинг:** **«Унинг билими фақатгина Аллоҳ даргоҳидадир. Лекин жуда кўп одамлар уни билмайдилар»»** (Аъроф: 187).

Аллоҳ таоло «Аҳзоб» сурасида айтади:

«**Одамлар сиздан (қиёмат) соати (қачон бўлиши) ҳақида сўрайдилар. «У (соатни) билиш ёлғиз Аллоҳнинг ҳузуридадир», деб айтинг. Қаердан билурсиз, эҳтимол у соат яқин келиб қолгандир»** (Аҳзоб: 63).

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло «Ван-назиат» сурасида айтади:

«(Эй Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам), мушриклар) **сиздан (ўша Қиёмат) Соатини қачон воқе бўлиши ҳақида сўрарлар. Сиз бу ҳақда бирон нарса билмайсиз.** (Яъни сиз ҳеч қачон у Куннинг вақтини айтиб бера олмайсиз). **Уни (билиш) ёлғиз Раббингизга бориб тўхтар. Сиз фақат ўша (Қиёмат)дан қўрқадиган кишиларни огоҳлантирувчисиз, холос.** (Аммо у Куннинг қачон воқе бўлишини айтиб бериш сизнинг вазифангиз эмасдир). **Улар у Қиёмат қойим бўлганини кўрадиган кунда (Қиёмат даҳшатидан бу дунёда) гўё ярим кун ёки бир кун яшагандек бўлиб қолурлар!»** (Ван-назиат: 42-46).

Қиёмат қойим бўлиш соатини Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмайди.

Жибрийл алайҳиссалом энг улуғ фаришта, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам энг улуғ пайғамбар ва халқлар ичида энг олий манзилат эгаси бўлган зот эдилар. Шундай бўлгани ҳолда, Жибрийл Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келиб: «*Қиёмат соати қачон?*», деб сўраганларида у зот: «*Бу ҳақда сўралувчи сўровчидан*

билувчи роқ эмас», деб жавоб берганлар!! Сўровчи Жибрийл, сўралувчи эса Башир ва Назир (Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эдилар, ҳар иккилари қиёмат соати вақтини билмасдилар! Шундай экан, қайси оқил инсон қиёмат вақтини биламан дейишга журъат қила олади?!

Имом Бухорий Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

«Ғайб калитлари (илмлари) бешта, уларни Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди: 1) Ҳеч ким эртага нима бўлишини билмайди; 2) Ҳеч ким қоринлардаги (ҳомила)нинг нима бўлишини билмайди; 3) Ҳеч бир жон эртага нима қилишини билмайди; 4) Ҳеч бир жон қаерда ўлишини билмайди; 5) Ҳеч ким ёмғир қачон ёғишини билмайди».

Ва Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзларини ўқидилар:

«Дарҳақиқат, ёлғиз Аллоҳнинг ҳузуридагина (қиёмат) соати (қачон бўлиши тўғрисидаги) билим бордир. У (Ўзи хоҳлаган вақтда, Ўзи хоҳлаган жойга) ёмғир ёғдирур ва (оналарнинг) бачадонларидаги ҳомилаларини (ўғилми-қизми, расоми-нуқсонлими, бахтлими-бахтсизми эканини) билур. Бирон жон эртага нима иш қилишини била олмас. Бирон жон қай ерда ўлишини ҳам била олмас. Фақат Аллоҳгина билувчи ва огоҳдир» (Луқмон: 34).

Гарчи, Аллоҳ таоло қиёмат соати вақтини яширган бўлса-да, У Зот бандалари огоҳланишлари ва тавбага шошилишлари учун қиёматдан олдин содир бўлувчи айрим аломат ва белгилар ҳақида хабар берган. Аллоҳ таоло айтади:

«Улар (Макка кофирлари ўтмишдаги ўз пайғамбарларини ёлғончи қилган қавмлар дучор бўлган ҳалокатлардан эслатма-ибрат олмадилар), энди фақат тўсатдан (Қиёмат) Соати келиб қолишинигина кутмоқдалар. Дарвоқе унинг аломатлари келди» (Муҳаммад: 18).

Мен бу аломатларни уч қисмга бўлиб, сўз юритаман:

1. Бўлиб ўтган ва ниҳоясига етган кичик аломатлар.
2. Юз берган ва ҳали ниҳоясига етмаган кичик аломатлар.
3. Ҳали содир бўлмаган кичик аломатлар.

1. Бўлиб ўтган ва ниҳоясига етган кичик аломатлар

Ушбу аломатлардан биринчиси Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғамбар қилиб юборилишларидир.

«Саҳиҳайн»да келган ҳадисда у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Мен (қиёмат) соати билан мана бу иккисидек (яқин) ҳолда юборилдим»*, деб кўрсаткич ва ўрта бармоқларига ишора қилдилар (Бухорий: №6503, Муслим: №2950). Демак, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг юборилишлари ва у зотнинг вафотлари кичик аломат бўлиб, ҳар иккиси бўлиб ўтди.

«Саҳиҳул Бухорий»да Авф ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Қиёмат олдидан олти нарсани сана»* деб, биринчисини ўз вафотлари деб айтганлар (Бухорий: №3176).

Юз берган ва ўтиб кетган кичик аломатлардан яна бири ойнинг бўлиниши ҳодисасидир. Аллоҳ таоло айтади:

«(Қиёмат) Соати яқинлашиб қолди ва ой ҳам бўлинди» (Қамар: 1).

Бу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан кўплаб ҳадислар ривоят қилинган. Имом Муслим ўз «Саҳиҳ»ида ривоят қилган ушбу ҳадислардан биргинасини сизларга айтиб ўтаман.

Анас розияллоҳу анҳу айтадилар: Макка аҳли Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан аломат (мўъжиза) кўрсатишини талаб қилишганида уларга ойнинг бўлинишини кўрсатдилар. Улардан: *«Нима истайсизлар?»*, деб сўраганларида *«Осмондаги ойни иккига бўлиб беришингни истаймиз»*, дедилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Парвардигорларидан сўрадилар. У Зот Пайғамбарининг сўровини ижобат қилиб, осмондаги ойни иккига бўлди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Гувоҳ бўлинглар... Гувоҳ бўлинглар»*, дедилар (Муслим: №2800).

Шундан кейин ҳам улар инкор қилишди, юз ўгиришди, *«Бу ҳар доимги сеҳр-ку!»*, дейишди.

Қиёматнинг кичик аломатларидан яна бири Ҳижоз ерида ўт чиқишидир. Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривояти билан келтирган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳижоз ерида Бусродаги туялар бўйинларини ёритиб юборувчи ўт чиқмагунича (қиёмат) соати қоим бўлмайди» (Бухорий: №7118, Муслим: №2902).

Бусро Шом диёридаги Ҳаврон деб аталувчи шаҳардир. Мазкур аломат ўз хоҳиш-ҳаволаридан сўзламайдиган Ростгўй зот қандай хабар берган бўлсалар, худди ўшандай содир бўлди.

Имом Қуртубий «Ат-тазкира»да айтади: «Бу оят-аломат худди Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек бўлди. 654 йил жумудул-охиранинг учинчиси, чоршанба куни Ҳижоз еридан ўт чиқди ва бирон тоғу тошга етиб борса, уни эритиб, майдалаб ўтди. Бу ўтни бутун Шом аҳли кўрди.

2. Юз берган ва ҳали ниҳоясига етмаган кичик аломатлар

«Саҳиҳ Муслим»да келган ҳадисда Ҳузайфа ибн Ямон розияллоҳу анҳу айтадилар: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларга (хутба қилиб) турдилар ва шу туришларида то қиёмат бўладиган бирон нарсани қолдирмай айтиб ўтдилар, уларни эслаган эслаб қолди, унутган унутди» (Муслим: №2891).

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бўлиб ўтажак фитналардан хабар бердилар. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра ва бошқалар ривояти билан келган ҳадисда у зот айтадилар:

«Зулматли тун парчалари каби фитналар келиб қолмасидан амаллар қилиб қолишга шошилингиз! (Ўша фитналар келган кунларда) киши мўмин бўлиб тонг оттириб, кечга бориб кофирга айланади ва мўмин бўлиб кеч киргазиб, кофир ҳолда тонг оттиради, дунё матоси эвазига динини сотиб юборади» (Муслим: №118, Термизий: №3196).

Қоронғу тун зулмати парчаларидек қора фитналар! Киши иймонда тонг оттириб, кечга бормай кофирга айланади! Оқшом пайти иймон устида бўлгани ҳолда кофир бўлиб тонг оттиради!

Бугунги кунда мусулмон кишига кўндаланг бўлаётган фитналардан бири ғурбат фитнасидир. Чин мусулмон киши ҳозирда ўта оғир фитнани — ғурбат (ғариблик, бегоналик) фитнасини бошидан кечирмоқда. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Ислоҳ ғариб бўлиб бошланди ва қандай бошланган бўлса, шундай ғарибликка қайтади. Бас, ғарибларга (жаннат) хушхабарни бўлсин» (Муслим: №145).

Ҳозирда ғурбат аҳли динларини олиб қочмоқдалар. Имом Термизий «Сунан»да ҳасан санад билан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «*Одамларга шундай замон келадики, у кунларда динини ушлаган киши қўлларида чўғни чангаллагандек бўлади*», деганлар.

Мусулмон киши дуч келаётган фитналардан яна бири шаҳватлар фитнасидир. «Саҳиҳайн»да Мисвар ибн Маҳрамадан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қасамки, мен сизларга камбағаллик (зараридан) қўрқмайман, балки дунё сизларга худди аввалгиларга мўл-кўл қилингани каби мўл-кўл қилиб қўйилишидан ва сизлар ҳам улардек дунё йиғишида мусобақалашиб, оқибатда бу уларни ҳалок қилгани каби сизларни ҳам ҳалок қилишидан қўрқаман» (Бухорий: №6425, Муслим: №2961, Термизий: №2464).

Ғайратли мусулмон киши куфр давлатлари ва кофир миллатларнинг илм, маданият ва тараққиётда ҳайратомуз тезликда илгарилаб кетганини, ислом уммати эса ёмғирли совуқ тунда ҳар тарафга тирқираб кетган қўй подаси каби тарқоқ ҳолга келиб қолганини кўриб, дилига фитна оралайди, дастури Куръон, пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам, парвардигори Раҳиму Раҳмон бўлган уммат шуми ўзи, нега бу уммат бу қадар хорликка тушиб қолди, жаҳолатга ботиб, заифлик ва ожизликка дучор бўлди, деб сиқилади.

Ундан ташқари, хотинлар ва бола-чақа фитнаси ҳам бор. Аллоҳ таоло айтади:

«Эй мўминлар, албатта жуфтларингиз ва болаларингиздан сизлар учун душман бўлганлари ҳам бордир. Бас, улардан эҳтиёт бўлинглар!..» (Тағобун: 14).

«Сизларнинг мол-мулкларингиз ва бола-чақаларингиз фақат бир фитна-имтиҳондир, холос. Улуғ ажр-мукофот эса ёлғиз Аллоҳнинг ҳузуридадир» (Тағобун: 15).

Фитналар кўпдир.. «Саҳиҳайн»да Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Илмининг кўтарилиб кетиши, жаҳолатнинг зоҳир бўлиши, зино кўпайиши, ароқхўрлик авж олиши, эркаклар камайиб, хотинлар кўпайиши, ҳатто элликта хотинга битта эркак тўғри келиши қийёматнинг аломатларидандир» (Бухорий: №80, 81, Муслим: №2671).

«Сунанут-Термизий»да саҳиҳ санад билан келган ҳадисда Расулulloх соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат олдидан замон яқинлашади (вақт тезлашади), йил ойга, ой ҳафтага, ҳафта кунга, кун эса бир ўтин ёнғудек вақтга ўхшаб қолади» (Термизий: №2434, Албоний «Ал-мишкот»да (№5389) саҳиҳ санаган).

Содир бўлиб турган ва ўтиб кетмаган кичик аломатлардан яна бири ишни ўз эгасидан бошқага топширилишидир.

«Саҳиҳул Бухорий»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда келади: Бир аъробий Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига кириб келди, у зот одамларга сўзлаб турган эдилар. У: «Ё Расулulloх, қиёмат қачон?», деб сўради. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзларида давом этавердилар ва аъробийнинг саволига жавоб бермадилар. Сўзларини тугатгач: *«Қиёмат ҳақида сўраган киши қани?»*, деб сўрадилар. «Мен шу ердаман, ё Расулulloх», деди аъробий. *«Омонат зое қилинса, қиёматни кутавер»*, дедилар. «Унинг зое бўлиши қандай бўлади?», сўради аъробий. *«Ишни ўз аҳлидан бошқаси қўлига топширилса, қиёматни кутавер»*, дедилар (Бухорий: №59).

Аҳмад «Муснад»ида, Ҳоким «Мустадрок»ида Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, Албоний «Саҳиҳул-жомий»да саҳиҳ санаган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Ҳали одамларга шундай алдамчи замонлар келадими, унда ёлғончининг гапини рост деб кўрилади, ростгўйни ёлғончига чиқарилади, хиёнатчига омонат қўйилади, омонатдор хиёнатчига чиқарилади, унда рувайбиза гапдонлик қилади», дедилар. «Ё Расулulloх, рувайбиза ким?», деб сўралди. *«Қадрсиз одам, — бир лафзда «ақлсиз одам» — омманинг ишига тааллуқли гапларни гапиради»*, деб жавоб бердилар.

Улардан яна бири — ислом уммати устига бошқа халқлар ёпирилиб келишидир.

Абу Довуд «Сунан»ида ва Аҳмад «Муснад»ида Савбон розияллоҳу анҳудан шундай ривоят қиладилар: «Расулulloх соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ҳали устингизга халқлар худди емакхўрлар товоғига ташланганидек ёпирилиб келади»*, дедилар. Биз: «Ё Расулulloх, ўша куни озчилик бўлганимизданми?», деб сўрадик.

«Сизлар у куни кўпчилик бўласизлар, лекин худди селнинг кўпчилиги каби кўпчилик бўласизлар, душманларингиз қалбидан маҳобат

(қўрқув) олиб қўйилади ва қалбларингизга ваҳн (заифлик) солиб қўйилади», дедилар. «Ваҳн нима?», дедик. «Дунёга муҳаббат ва ўлимни ёмон кўриш», дедилар (Абу Довуд: №4297, Аҳмад: №22296, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№956) саҳиҳ санаган).

Бугун уммат айна воқеъликни бошидан кечириб яшамоқда! Ер юзининг энг хор халқлари бўлмиш яҳудийлар, сигирпарастлар ва атеистлар бугун Ислом уммати устига ёпирилиб келганлар, кучли-ю кучсиз, яқин-у узоқ халқлар томонидан ислом уммати бугун оёқости қилинмоқда.

Аломатлардан яна бири — Аҳмад, Табароний «Ал-кабийр»да саҳиҳ санад билан ривоят қилган, Абу Умома розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтган ҳолатдир: *«Қиёмат олдидан сигир думига ўхшаш қамчи кўтарган кишилар бўлади, улар Аллоҳнинг ғазаби билан чиқиб, Аллоҳнинг ғазаби билан қайтишади» (Саҳиҳ, Муслим: №2857).*

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Дўзах аҳлидан икки тури борки, мен ҳали уларни кўрмадим: Биринчиси: қўлларида сигир думига ўхшаш қамчилари билан одамларни уриб юрадиган кимсалар. Иккинчиси: кийиниб олган, лекин яланғоч, (бошқаларни ҳам) йўлдан оздирувчи, ўзлари ҳам (ҳақдан) оғган ҳамда бошлари(даги сочлари)ни туянинг (бир тарафга) мойил бўлган ўркакчлари сингари дўппайтириб олган аёллардир. Улар жаннатга кира олмайдилар, унинг ҳидини ҳам топа олмайдилар. Ваҳоланки, жаннатнинг ҳиди фалон масофадан келиб туради» (Муслим: №2128).

Севиқли дўстларим! Бу ҳақда гапни узоқ чўзиб ўтирмай, энди ҳали содир бўлмаган аломатлар ҳақида сўз юритишга ўтаман.

Иккинчи хутба:

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

3. Ҳали содир бўлмаган кичик аломатлар

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хабар берган ва ҳали содир бўлмаган қиёмат аломатларидан бири — Бухорий ва Муслим ривоят қилган ҳадисда у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мол-дунё кўпайиб, тўлиб-тошмагунича, ҳатто бир киши молининг закотини чиқариб, уни оладиган одамни тополмай қолмагунича қиёмат қоим бўлмайди» (Бухорий: №7121, Муслим: №157).

Баъзи аҳли илмлар айни шундай ҳол Умар ибн Абдулазиз розияллоҳу анху даврларида ҳам бир бўлиб ўтганини айтадилар.

Ҳали содир бўлмаган аломатлардан яна бири Ростгўй зот мана бундай хабар берганлар. Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анху-дан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«То Фурот (дарёси) тиллодан бўлган тоғни очмагунча қиёмат қоим бўлмайди. Одамлар уни деб уруш қиладилар ва ҳар юзтадан тўқсон тўққизтаси ўлдирилади. Улардан ҳар бир киши, қани энди нажот топган мен бўлсам эди, дейди».

Бир ривоятда айтганлар:

«Келажакда Фурот тиллодан бўлган кон-дафинани очади. Ким унга ҳозир бўлса, ундан бирор нарсани олмасин» (Бухорий: №7119, Муслим: №2894, Абу Довуд: №4313, 4314, Термизий: №2572, 2573).

Ҳали зоҳир бўлмаган аломатлардан яна бири Маҳдий розияллоҳу анхунинг чиқишларидир.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху-дан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Агар дунёдан бор-йўғи бир кунгина қолган бўлса ҳам, Аллоҳ ўша кунни узайтиради ва унда мендан — ёки аҳли байтимдан — бўлган бир кишини чиқаради, унинг исми исмимга, отасининг исми отамнинг исмига тўғри келади, ер юзи не қадар жавру зулмга

тўлган бўлса, у уни ўшанча адолатга тўлдиради» (Абу Довуд: №4282, Термизий: №2231, 2232).

Аллоҳ таоло бу киши билан динга қувват беради, у етти йил ҳукм юрилади, шу вақт ичида жавру зулмга тўлган ер юзини адолатга тўлдиради, унинг даврида уммат ҳеч қачон кўрмаган фаровонликка эришади, ер ўз бағридаги набототни чиқариб беради, осмон ёмғир қуяди, ҳисобсиз мол-дунё берилади.

Ибн Касир айтадилар: «Унинг замонида мева-чева кўп, ҳосил мўл бўлади, мол-дунё тўлиб тошади, салтанат қудратли, дин барпо, яхшиликлар давомли бўлади» (Ан-ниҳая фил-фитан вал-малаҳим).

Уламолар ва имомларимиз сўзларига кўра, Маҳдий ҳақидаги ҳадислар маънавий мутавотирлик даражасига етган.

Шу миқдордаги сўз билан кифояланамиз, Аллоҳ таолодан сўраймизки, бизларни (гуноҳларимизни) ер юзида ҳам, ер остида ҳам, қиёмат кунда ҳам Ўзи яширсин. У бунинг эгаси ва унга Қодирдир.

2011 йил 12-май

Қиёматнинг катта аломатлари. Масиҳ Дажжол

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди»** (Ахзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхисиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Бугунги учрашувимиз **«Охират ҳовлиси силсиласи»**дан тўртинчи суҳбат бўлиб, аввалги суҳбатимизда қиёматнинг кичик аломатлари ҳақида сўз юритган эдик. Бугун қиёмат қоим бўлишидан бевосита олдин юз берадиган катта аломатлар ҳақида сўзлашамиз.

Имом Муслим «Фитналар ва қиёмат аломатлари китоби»да Ҳузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилади:

«Гаплашиб ўтирган эдик, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб келдилар ва: «Нима тўғрисида гаплашаяпсизлар?», дедилар. Биз: «Қиёмат ҳақида гаплашаяпмиз», дедик. *«Қиёмат то ундан олдин ўнта аломатни кўрмагунларингча қоим бўлмайди»*, дедилар ва тутунни, Дажжолни, добба (ер жонивори)ни, қуёшнинг ботиш тарафидан чиқишини, Ийсо ибн Марямнинг тушишини, Яъжуж ва Маъжужни ва учта ер ютишни — биттаси машриқда, иккинчиси мағрибда, учинчиси араб жазирасидаги ер ютишини зикр қилдилар, охиргиси Ямандан чиқадиган ва одамларни махшар сари ҳайдайдиган ўт эди» (Муслим: №2901, Абу Довуд: №4311, Термизий: №2184).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бошқа саҳиҳ ривоятларда ушбу аломатларни мазкур тартибдан бошқачарoқ кўринишда ҳам зикр қилганлар. Хабарлардан рожихроқ бўлгани — Ҳофиз Ибн Ҳажар «Фатҳул Борий»да зикр қилганидек — Дажжолнинг чиқиши ер юзининг кўп қисмида умумий аҳволнинг ўзгаришига боғлиқ содир бўладиган биринчи катта аломат бўлиб, бу Ийсо ибн Марямнинг вафоти билан ниҳоясига етади. Қуёшнинг ботиш тарафидан чиқиши ҳолатларнинг ўзгаришига боғлиқ юз берадиган биринчи катта аломат бўлиб, у қиёмат қоим бўлиши билан ниҳосига етади. Добба (ер жонивори) чиқиши ҳам қуёш ботиш томондан чиқадиган кунда бўлса керак, валлоҳу аълам (Фатҳул Борий: 11/353).

Бироқ, нима бўлганда ҳам, катта аломатлар бирин-кетин содир бўлади, улар маржон доналарига ўхшаган бўлиб, бири узилса қолганлари ҳам унинг ортидан сочилиб кетгани кабидир.

Аҳмад «Сунан»да келтирган ва Ҳоким «Мустадрак»да ривоят қилиб, Муслимнинг шартига кўра саҳиҳ деган, Заҳабий ва Албоний бунга иқрор бўлган, Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аморотлар — яъни катта аломатлар — ипга тизилган маржон доналаридир, ип узилса, уларнинг бири иккинчисига эргашиб кетади», деганлар (Аҳмад: №7040).

Рухсатларингиз билан қиёматнинг катта аломатлари ҳақидаги сўзимизни ер юзидаги ҳолатларнинг ўзгаришига боғлиқ содир бўладиган биринчи катта аломат — яъни, Масиҳ Дажжолнинг чиқиши ҳақидаги сўз билан бошласам.

Одатимизга кўра, суҳбатимиз мавзусини қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

- 1. Дажжол ер юзидаги энг катта фитнадир.**
- 2. Дажжол ва унинг фитнасининг аниқ-тиниқ васфи.**
- 3. Нажот сари йўл.**

Диққат билан қулоқ солишларингизни умид қиламан. Зеро, мавзу ўзига хос аҳамиятга эга бўлган мавзулардан биридир.

1. Дажжол ер юзидаги энг катта фитнадир

Азиз дўстим! Бу фитна ҳақида яхши фикр юритинг ва унинг хатаридан воқиф бўлинг. Дажжол Аллоҳ таоло Одамни яратган кунидан то қиёматгача ер юзидаги энг улкан фитнадир.

Нима учун Дажжолни Масиҳ Дажжол дейилган?!

Дажжолнинг масиҳ деб номланишига сабаб, унинг кўзи мамсуҳ — (яъни, бир кўзи ўрни теп-текис) бўлгани учундир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *(الدجال ممسوح العين)* «Дажжол — бир кўзи(нинг ўрни) текисдир», деганлар (Муслим: №2933, Абу Довуд: №4316, Термизий: №2246).

Дажжол (ёлғончи) деб аталишига сабаб — у ёлғон ва ботил билан ҳақни ўраб-чирмайди. Дажжол фитнаси жуда улкан фитнадир!

«Саҳиҳ Муслим»да Имрон ибн Ҳусойн розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Одам яратилишидан то қиёматгача Дажжолдан кўра (фитнаси ва шон-шавкати) каттароқ махлуқ йўқдир», деганлар (Муслим: №2946).

Дажжолнинг иши ғайбий ишдир. Ғайбга тааллуқли ишлар ҳақида ўз билганимизча гапиришимиз жоиз бўлмайди. Шунинг учун бу борада ўз хоҳиш-ҳаволаридан сўзламайдиган Содиқ ва Масдуқ зотнинг сўзларидан кўчирмалар келтирамиз. Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқчиманки, бошқа ўринларда бўлгани каби бу мавзуда ҳам фақат саҳиҳ ҳадисларни келтириш билан чекланамиз.

Ибн Можа «Сунан»ида, Ибн Хузайма «Саҳиҳ»ида, Ҳоким «Мустандрак»ида Абу Умома розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ер юзида Аллоҳ таоло Одам зурриётини яратганидан тортиб Масиҳ Дажжол фитнадан каттароқ фитна бўлмади. Аллоҳ бирон пайғамбарни юборган бўлса, у албатта ўз қавмини Дажжолдан огоҳлантирган. Мен охирги пайғамбар, сизлар эса охирги умматсизлар. У албатта сизларнинг ичингизда чиқади. Агар Дажжол чиққанида ораларингизда бўлсам, мен ҳар бир мусулмоннинг ҳимоячиси бўламан. Агар Дажжол мендан кейин чиқса, ҳар бир киши ўзини ўзи ҳимоя қилади. Аллоҳ (мендан кейин) ҳар бир мусулмон учун менинг халифамдир».

Уммати исломия учун нақадар катта эҳтиром!

Дажжол фитнаси ғоят улкан фитнадир.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам муваҳҳидлар Дажжол фитна-сига алданиб қолмасликлари учун Дажжолни жуда ҳам аниқ-равшан қилиб сифатлаб берганлар ва унинг фитнасини аниқ-тиниқ қилиб баён қилиб берганлар. Суҳбатимизнинг иккинчи қисми шу ҳақда бўлади.

2. Дажжол ва унинг фитнасининг аниқ-тиниқ васфи

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Дажжолнинг белгиларини аниқ айтиб ўтганлар.

Бухорий, Муслим, Абу Довуд ва Термизий Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда айтилади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар ичида туриб хутба қилдилар, Аллоҳга Ўзи лойиқ бўлганидек ҳамду сано айтгач, Дажжолни зикр қилдилар:

«Мен сизларни ундан огоҳлантираман. Ҳар бир пайғамбар албатта ўз қавмини Дажжолдан огоҳлантирган, Нуҳ ҳам ўз қавмини

огоҳлантирган. Лекин, мен сизларга Дажжол ҳақида ҳеч бир пайғамбар ўз қавмига айтмаган сўзни айтаман. Билингики, у ғилайдир, Аллоҳ эса ғилай эмасдир» (Бухорий: №7127, Муслим: №169, Абу Довуд: №4757, Термизий: №2236).

Бир ривоятда унинг ўнг кўзи ғилайлиги, бошқа бир саҳиҳ ривоятда эса чап кўзи ғилайлиги келган.

Дажжол ғилайдир. Парвардигоримиз эса ғилай эмас, жалла жалолуҳ, Унинг ўхшаши йўқ, тенги йўқ, мисли йўқ, рақиби йўқ, жуфти йўқ, боласи йўқ, **«Бирон нарса У зотга ўхшаш эмасдир. У эшитувчи ва кўриб турувчидир»** (Шўро: 11).

Сўнг Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Дажжол кўзи текисдир, унинг икки кўзи ўртасига «кофир» деб ёзилган, ҳар бир мусулмон уни ўқий олади» (Саҳиҳ, Муслим: №2933, Абу Довуд: №3416, Термизий: №2246).

Бир ривоятда:

«Дажжол — унинг икки кўзи ўртасига «кофир» деб ёзилган, уни ҳар бир саводли ва саводсиз мўмин ўқий олади» (Муслим: №2933, Абу Довуд: №3416).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзларини зоҳиридан бошқага буриш керак эмас, Дажжолнинг пешонасига битилган ёзув ҳақиқий ёзувдир. «Саҳиҳ Муслим»да келган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Дажжол — кўзи текисдир, икки кўзи ўртасига «кофир» (ك ف ر) деб ёзилган» (Муслим: №2933).

Имом Муслим «Фитналар ва қиёмат аломатлари китоби»да Ҳузайфа ибн Ямон розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Мен Дажжолда бор нарсани ундан кўра яхши биламан. У билан иккита оқиб турган анҳор бор. Улардан бири кўрар кўзга оппоқ сув, бошқаси эса кўрар кўзга ёниб турган оловдир. Агар биров унга етишса, кўзига олов бўлиб кўринган анҳорга борсин ва унга шўнғисин. Сўнгра бошини эгиб, ундан ичсин. Чунки, у муздек сувдир».

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизни Дажжолнинг оловидан қўрқмасликка йўлламоқдалар. Чунки, Дажжол ўз ёлғони ва ботили

билан ҳақни ўрайди. Агар унинг алангали оловини кўрсангиз, билингки, у муздек ширин сувдир.

«Саҳиҳ Муслим»да Ҳузайфа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган бошқа бир ривоятда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Дажжол чиққанида у билан бирга сув ва олов бўлади. Одамларга сув бўлиб кўринган нарса куйдирувчи оловдир. Одамларга олов бўлиб кўринган нарса муздек, ширин сувдир», деганлар (Муслим: №2934).

Наввос ибн Самъон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда айтилишича, саҳобалар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан Дажжолнинг ер юзида бўлиши муддати ҳақида сўрадилар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Қирқ кун. Бир куни бир йилдек, бир куни бир ойдек, бир куни бир ҳафтадек, қолган кунлари бошқа кунларингизга ўхшаш»*, дедилар. Шунда биз: *«Ё Расулуллоҳ, бир йилга тенг бўлган кунда биз учун бир кеча-кундузлик намоз кифоя қиладими?»*, деб сўрадик. *«Йўқ, ўлчовини чамаланглар»*, дедилар (Муслим: №2937, Абу Довуд: №4321, Термизий: №2241).

Яъни, бомдодни ўқигач, аввал бомдод билан пешин орасида қанча вақт ўтган бўлса, шунча соатни ҳисоблаб, пешинни ўқийсизлар. Кейин пешин билан аср оралиғида бўладиган вақтни ҳисоблаб, асрни ўқийсизлар ва ҳоказо.

Юқоридаги ҳадис давомида саҳобалар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан Дажжолнинг ерда ҳаракатланиши тезлиги ҳақида сўрадилар. У зот дедилар:

«Ер юзида қирқ кун туради, шу вақт ичида бутун ер юзини босиб ўтади. Унинг тезлиги ортидан шамол эсган ёмғирли булутга ўхшайди».

Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Дажжол бир қавмга бориб, уларни даъват қилади. Улар унга иймон келтирадилар ва чақириғига ижобат қиладилар. У осмонга буюради, осмон ёмғир ёғдиради, ерга амр қилади, ер (ўт-ўланларини) ундиради. Чорва моллари кечқурун уларнинг олдида ўрқачи энг узун, елинлари энг тўлган ва қоринлари энг шишган ҳолда келади».

Кейин Дажжол бошқа бир қавмга бориб, уларни даъват қилади. Улар: *«Йўқ»*, деб, уни ёлғончи санайдилар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«У харобазордан ўтаркан, унга: «Хазиналарингни чиқар!», деб буюради, шунда унинг хазиналари тўзиган асаларилардек унга эргашади»..

Нақадар оғир фитна!! Кейин фитнаси яна-да зиёдалашади!

«Кейин у кучга тўлган ёш бир йигитни чақириб, унга қилич солиб, иккига бўлиб ташлайди. Дажжол одамлар кўзи олдида ўша икки бўлак ўртасидан юриб ўтади. Кейин йигитга: «Тур ўрнингдан!» деб буюради ва йигит ҳеч нарса бўлмагандек тирилиб, ўрnidан туради».

Нақадар оғир ва қаттиқ фитна!!

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Шундан сўнг бир йигит унга қараб йўлга чиқади. Йўлда у қуролли кишиларга — Дажжолнинг қуролланган кишиларига (яъни, унинг қурол кўтарган яҳудий тобеъларига) дуч келади. Улар: «Қаерга бормоқчисан?», деб сўрайдилар.

У: «Ўша чиққан кимса — яъни, Дажжол — олдига бормоқчиман», дейди.

«Нима, сен раббимизга ишонмайсанми?!», дейдилар.

«Раббимизда махфийлик йўқ» — яъни, мен уни кўрсам, кимлигини билиб оламан — дейди у.

Шунда: «Ўлдинглар уни!», дейишади.

Баъзилари: «Ахир раббимиз (яъни Дажжол) усиз бирон кишини ўлдиришдан бизни қайтарган эмасмиди?!», дейишади.

Шундан сўнг ҳалиги мўмин кишини улар Дажжол ҳузурига олиб боришади.

Мўмин Дажжолни кўргач: «Эй одамлар! Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларга зикр қилган Дажжол худди шу бўлади!», дейди.

Шундан сўнг Дажжолнинг буйруғи билан уни қорни билан ётқизилади.

Дажжол: «Уни ушлаб, бошини ёринглар», дейди.

Шундан сўнг мўмин кишининг орқаси ва қорнига роса уришади.

Кейин Дажжол: «Менга иймон келтирмайсанми?», дейди.

У: «Сен каззоб масиҳсан», дейди.

Кейин у мўмин кишининг боши ўртасидан арра тортишга буюради. Уни икки оёғи орасигача арралаб, иккига бўлиб юборилади. Сўнгра Дажжол икки бўлак ўртасидан юриб ўтади, кейин унга: «Тур ўрнингдан!», дейди. У расо ҳолида ўрнидан туради.

Кейин Дажжол унга: «Энди менга иймон келтирарсан?», дейди.

«Сенинг кимлигингни яна ҳам аниқ билиб олдим», дейди йигит. Кейин одамларга қараб: «Эй одамлар! У мендан кейин биронта ҳам инсонга бундай қила олмайди», деб хитоб қилади.

Шунда Дажжол уни ушлаб, сўймоқчи бўлади ва унинг бўйни билан ўмрови ўртасига пичоқ тортади, лекин, сўйишга қодир бўлмайди.

Шундан сўнг унинг қўл-оёқларидан ушлаб, улоқтиради. Одамлар, Дажжол уни дўзахга улоқтирди, деб ўйлайдилар. Аслида, у жаннатга ташланган бўлади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Бу йигит оламлар Парвардигори ҳузурида шаҳидларнинг энг улуғидир». (Бухорий: №7132, Муслим: №2938).

Дажжол фитнаси ҳақидаги сўзни ажиб бир ҳадис билан яқунламоқчиман. Бу ҳадисни Муслим, Абу Довуд, Термизий ва бошқалар Фотима бинт Қайс ва Тамим ад-Дорийдан ривоят қилганлар.

Фотима бинт Қайс розияллоҳу анҳо айтади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам муаззинларининг «Жамоат намозига!» деган чорло-

вини эшитиб, масжидга чиқдим ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга намоз ўқидим. Мен қавмнинг орқа томонида турган аёллар ичида эдим. Намоздан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам минбарга ўтирдилар ва табассум билан: *«Эй одамлар! Ҳеч ким ўрнидан қимирламасин»*, дедилар. Сўнгра: *«Биласизларми, нима учун сизларни йиғдим?»*, деб сўрадилар. Одамлар: *«Аллоҳ ва Расули билувчи-роқ»*, дедилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳга қасамки, мен сизларни на тарғиб учун, на қўрқитиш учун йиғдим. Балки, сизларни йиғишим сабаби, Тамим ад-Дорий насроний киши эди. У келиб менга байъат берди ва Исломни қабул қилди ҳамда Масиҳ Дажжол ҳақида мен сизларга айтиб берган ҳадисга тўла мувофиқ келадиган бир воқеани менга сўзлаб берди. Унинг айтишича, Лаҳм ва Жузом қабиласидан бўлган 30 киши билан кемага минишибди. Тўлқин уларни денгизда бир ой (писта пўчоқдек) ўйнатибди. Ниҳоят, улар денгиздаги бир орол яқинига лангар ташлабдилар. Қайиқларга ўтириб, оролга кириб боришибди. Уларнинг олдига қалин ва пахмоқ юнгли бир жонзот яқинлашибди. Юнгининг кўплигидан олди томонини орқасидан ажратиб бўлмас экан.

«Ҳой шўринг қурғур, кимсан сен?», деб сўрабдилар.

«Мен Жассосаман», (жосус маъносида, Дажжолга хабарлар келтириб тургани учун шундай номланган) *деб жавоб берибди у.*

«Нима у Жассоса?», деб сўрабдилар.

У эса: «Эй қавм, хилватхонадаги анави киши олдига юринглар. Чунки, у сизларнинг хабарингизга муштоқ», дебди».

Тамим ад-Дорий деди:

Махлуқ бизга хилватхонадаги кишини айтгач, бу махлуқ шайтон эмасмикан, деб чўчидик. Кейин тез-тез юриб, хилватхонага кириб бордик. У ерда икки қўли бўйнига боғланган, тиззасидан тўпиғигача темир билан кишанланган жуда баҳайбат бир инсонни кўрдик. Биз ундан: *«Ҳой шўринг қурғур, сен кимсан?»*, деб сўрадик.

У: *«Менинг хабарим(ни билиш)га қодир бўлдингиз. Менга айтингларчи, ўзингиз кимсизлар?»*, деди.

«Биз араблармиз. Кемага минган эдик. Денгизда довул бўлган вақтга тўғри келиб қолдик. Тўлқин бизни бир ой ўйнатди. Кейин сенинг мана бу оролинг яқинига лангар ташладик. Қайиқларга ўтириб, оролга келдик. Шунда юнгининг кўплигидан олдини орқасидан ажратиб бўлмайдиган пахмоқ бир жонзот олдимизга келди. «Ҳой шўринг қургур, кимсан сен?», деб сўрадик. «Мен Жассосаман», деди у. «Нима у Жассоса?», деб сўрадик. У эса: «Эй қавм, хилватхонадаги анави киши олдига юринглар. Чунки, у сизларнинг хабарингизга муштоқ», деди. Шундан сўнг биз тез юриб, сенинг олдинга келдик. Махлуқдан шайтон эмасмикан, деб чўчидик», дедик.

Ҳалиги киши: «Байсон (Шом диёридаги бир қишлоқ) хурмозори ҳақида менга хабар беринглар», деди.

Биз айтдик: «Унинг нимаси ҳақида сўраяпсан?».

У: «Унинг хурмолари ҳақида сўраяпман. Мева беряптими?», деди.

Биз: «Ҳа», дедик.

«Яқинда улар мева бермай қўяди. Энди менга Табария кўли ҳақида хабар беринглар», деди.

Биз дедик: «Унинг нимаси ҳақида сўраяпсан?».

«Унда сув борми?», деди.

«Ҳа, у жуда серсув», дедик.

«Қўлнинг суви яқинда қурий бошлайди. Энди менга Айн Зуғар (Зуғарбулоқ — Шомдаги шаҳар номи) ҳақида хабар беринглар», деди.

«Унинг нимаси ҳақида сўраяпсан?»., дедик.

«Булоқда сув борми? Одамлар экинларини булоқ суви билан суғоришадими?», деб сўради.

«Ҳа, булоқнинг суви кўп, одамлари экинларини булоқ суви билан суғоришади», дедик.

«Уммийлар (яъни, оми, саводсизлар) пайғамбари ҳақида менга хабар берингларчи, у нима қилди?», деб сўради у.

«У Маккадан чикди ва Ясрибга кўчиб ўтди», дедик.

«Араблар унга қарши уруш қилдимиз?», деб сўради.

«Ҳа», дедик.

«У улар билан қандай муносабатда бўлди?», деб сўради.

Биз унга у пайғамбарнинг чор атрофдаги араблардан ғолиб келганини ва ҳамма араблар унга итоат қилишганини айтдик.

У: «Шундай бўлдими?», деб сўради.

«Ҳа», дедик.

У деди: «Ҳа, араблар унга итоат қилишса, ўзларига яхши бўлади. Энди мен сизларга ўзим ҳақимда хабар берай. Мен Масиҳ (Дажжол) ман. Яқин орада менга чиқиш учун рухсат берилади. Шунда мен чиқиб, қирқ кунда ер юзининг ҳаммасини айланиб чиқаман. Макка ва Тойбадан ташқари биронта ҳам шаҳару қишлоқни қолдирмай, кириб бораман. Фақат шу икки шаҳар менга ҳаром қилинган. Қачон улардан бирига кирмоқчи бўлсам, бир фаришта қўлида яланғоч қиличи билан пешвоз чиқиб, мени ундан тўсади. Уларнинг ҳар бир тепалигида уларни кўриқлаб турадиган фаришталар бор».

Фотима бинт Қайс айтади:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам асолари билан минбарларига нуқиб: *«Тойба мана шудир.. Тойба мана шудир»*, дедилар Мадинани назарда тутиб.

Кейин айтдилар:

«Огоҳ бўлинглар, мен сизларга бу ҳақда хабар берган эдимми?».

Одамлар: «Ҳа», деб жавоб бердилар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Тамимнинг гаплари жуда ажойиб бўлди. Чунки, улар менинг Дажжол ҳақида, Макка ва Мадина ҳақида сизларга айтиб берган гапларимга тўлиқ мос келди. Билиб қўйинглар, Дажжол Шом ёки Яман денгизидадир. Йўқ, у машриқ тарафдан (чиқади). Ҳа, у машриқдан, машриқдан...».

Шундай деб у зот қўллари билан машриққа ишора қилдилар. Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан мана шу сўзларни ёдимда сақлаб қолганман, деди Фотима бинт Қайс (Муслим: №5235).

Севиқли дўстларим! Бу айтиб ўтилганлар Дажжол фитнаси ҳақидаги кўплаб хабарларнинг бир қисми эди, холос. Мен сизларни ушбу фитна хатаридан воқиф қилиш учун Аллоҳ муяссар қилганича айрим ҳадисларни олиб келдим.

Энди бир ҳақли саволнинг жавоби қолмоқда. Яъни, Дажжол ўлдириладими? Агар ўлдирилса, уни ким ўлдиради?!

Ҳа.. Хурсанд бўлингиз, Дажжол қатл этилади, уни Ийсо ибн Марям алайҳиссалом ўлдирадилар.

Ибн Можа «Сунан»ида ва Ҳоким «Мустадрок»ида Абу Умома розиллоҳу анхудан ривоят қилган ва Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Байтул Мақдисда мусулмонлар имоми уларга бамдод намозин ўқиб бериб турганида Ийсо ибн Марям тушиб келади. Мусулмонлар имоми уни кўриб, танийди ва пайғамбарлар саййиди Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг тобеълари бўлган мўминларга Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо намоз ўқиб берсинлар, деб орқага чекинади. Шунда Ийсо алайҳиссалом келиб, қўлини мусулмонлар имоми елкасига қўяди ва: “Ўқ, сиз олдинга ўтинг ва намоз ўқиб беринг, сиз учун намозга иқомат айтилди”, дейди».

Бир лафзда:

«Имомингиз сизлардан эй Муҳаммад уммати», дейди ва Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо мусулмонлар имоми орқасида Аллоҳ Роббул олабийнга намоз ўқийди. Мусулмонлар имоми намозни тугатгач, Ийсо туради, мусулмонлар унинг ортида турадилар. Ийсо Байтул Мақдис эшигини очиб, Масиҳ Дажжолни қуролланган етмиш минг яҳудий билан турганини кўради. Дажжолнинг кўзи Аллоҳнинг пайғамбари Ийсога тушиши билан сувга тушган тюздек эрийди ва қоча бошлайди. Ийсо унинг ортидан қувиб бориб, Фаластиндаги Луд дарвозаси олдида тутиб олади ва уни ўлдиради. Халқлар Дажжолнинг ёмонлигидан қутуладилар».

Энди яна бир савол қолди. Яъни, Дажжол фитнасидан нажот топиш йўли борми?

Ушбу саволга иккинчи хутбамизда жавоб қидирамиз.

Иккинчи хутба:

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўллаганиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд..

3. Нажот йўли борми?

Қалбларингиз хотиржам бўлиши учун ушбу савол жавобини мардлар пешвоси Муҳаммад ибн Абдуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзларидан келтираман.

Ибн Можа «Сунан»ида ва Ҳоким «Мустадрак»ида келтирган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтидилар:

«Ким «Каҳф» сурасидан ўн оят ёд олса, Дажжол фитнасидан омонда бўлади».

Бир лафзда:

«Ким «Каҳф» сурасининг аввалидан ўн оят ёд олса, Дажжол фитнасидан омонда бўлади».

Бир лафзда:

«Ким «Каҳф» сурасининг охиридан ўн оят ёд олса, Дажжол фитнасидан омонда бўлади» (Муслим: №809, Абу Довуд: №4323, Термизий: №2888).

Дажжол фитнаси нақадар кенг кўламда ва нақадар оғир фитна бўлишини юқоридаги сўзлардан билиб ўтдингиз. Хўш, энди мана шундай оғир фитнадан воқиф бўла туриб, «Каҳф» сурасидан фақат ўн оят ёдлаб қўйсақ, кифоя қилармикин?! Менимча, сизлар, йўқ, бутун бошли сурани ҳаммасини ёд олиш ҳам бу оғир фитна олдида енгил иш бўлади, десангизлар керак. Айрим кишилар, Макка ё Мадинага бориб оламиз, дейишса ҳам керак.

Мен айтаманки, майли, қўлидан келган одам Макка ё Мадинага бориб олса, жуда яхши. Бу икки шаҳар Дажжолга ҳаром қилинган, у уларга кира олмайди. Шу билан унинг фитнасидан қутулиб қолиш мумкин. Аммо, ҳамма ҳам у ерларга кетиб олиш имкониятига эга бўлавермайди-да.

Шу боис мен сизларга Аллоҳ жалла ва алонинг тавҳидини жойига келтириш ва «Ла илаҳа иллаллоҳ» маъносини билишдан кўра каттароқ, буюкроқ ва улканроқ нажот йўлини топа олмайман. Дунё ва охиратда ҳақиқий нажот топишни истаган киши учун энг асл-асос ва омонлик ороли шудир.

Эътибор берган бўлсангиз, Набий Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам Дажжолнинг икки кўзи ўртасига битилган «кофир» сўзини фақат мўмин-муваҳҳидгина ўқий олишини айтдилар.

Билинги, иймон — тил билан айтиб қўйиладиган сўзгина эмас.. Балки, иймон — тил билан айтиш, қалб билан тасдиқлаш ва аъзолар билан амал қилишдир..

Иймон рукнларини ҳам яхши билиб олиш зарур.. Аллоҳга, фаришталарига, китобларига, пайғамбарларига, охират кунига, қадарнинг яхшиси ва ёмонига иймон келтириш.. Ҳозироқ Аллоҳга бўлган иймонни тўғрилаб олмоқ ва ҳақиқий иймонни рўёбга чиқармоқ зарур.

Ҳасан Басрий раҳимаҳуллоҳ айтганларидек: «Иймон таҳаллий (зийнатланиш) ҳам, таманний (орзу-хавас қилиш) ҳам эмасдир, балки у қалбларда ўрнашган ва амаллар уни тасдиқлаган нарсадир. Ким яхшиликни гапирса ва яхши амал қилса, ундан қабул қилинади. Ким яхшиликни гапирса ва ёмон амал қилса, ундан қабул қилинмайди».

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта: «Парвардигоримиз Аллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Аллоҳга тоат-ибодат қилишда) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб: «Кўрқманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушxabари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам сизларнинг дўстларингиздирмиз. Сизлар учун (жаннатда) кўнгилларингиз тиланган нарсаларингиз бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз бордир. (Бу) мағфиратли ва меҳрибон зот томонидан бўлган зиёфатдир», (дерлар)» (Фуссилат: 30-32).

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта, иймон келтирган ва яхши амаллар қилган зотлар учун Фирдавс боғлари манзил бўлур. Улар, у жойларда мангу қолар эканлар, (бошқа бирон жойга) кўчишни истамаслар. Айтинг: «Агар барча денгиз Парвардигоримнинг сўзлари (яъни, илму ҳикматларини битиш) учун сиёҳ бўлса ва яна шунча сиёҳ келтирсак ҳам, Парвардигоримнинг сўзлари битишидан илгари, у денгизлар тугаб битар!». (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Уларга) **айтинг: «Ҳеч шак-шубҳа йўқки, мен ҳам сизлар каби бир одамдирман. Менга Тангрингиз ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи экани ваҳий этил-**

моқда. Бас, ким Парвардигорига рўбарў бўлишидан умидвор бўлса, у ҳолда яхши амал қилсин ва Парвардигорига бандалик қилишда бирон кимсани (унга) шерик қилмасин! (Яъни, қиладиган барча амалларини ёлғиз Аллоҳ учун қилсин)»
(Каҳф: 107-110).

Эй Аллоҳ, бизларнинг гуноҳларимизни яширгин ва бизларни шарманда қилмагин, бизларни икром қилгин, хор қилмагин!

Эй Аллоҳ, ушбу муборак жамоадаги ҳар бир кишининг биронта ҳам гуноҳини қўймай мағфират этгайсан, биронта ҳам беморни қўймай шифо ато этгайсан, ҳеч бир қарзни қўймай адо этгайсан, вафот этганларимизни раҳматингга олгайсан, осийларимизни кечиргайсан, тоат-ибодатдагиларимизни саботли қилгайсан, Сенинг розилигинг ва бизнинг фойдамиз бўлган ҳар қандай ҳожатимизни раво қилгайсан, эй оламлар Парвардигори!

Эй Аллоҳ, ушбу жамоатимизни раҳматинг инган жамоат қилгин, бу ердан тарқалишимизни гуноҳдан холи тарқалиш қилгин, ораларимизда биронта ҳам бахтсиз ва маҳрумни қолдирмагин.

Эй Аллоҳ, бизни ҳидоят қилгин, биз сабабли ҳидоят қилгин, бизни ҳидоятланувчиларга сабабчи қилгин.

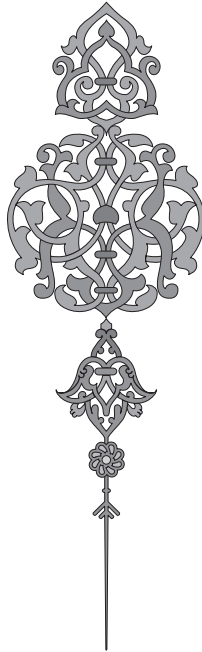
Эй Аллоҳ, агар одамларни фитналашни истасанг, бизни шармандаи шармисор бўлмаган ҳолимизда ҳузурингга олгин, эй раҳмиларнинг раҳмироғи!

Эй Аллоҳ, мусулмонларни ўз ҳимоянгга олгин, оч мусулмонларни тўйдиргин, яланғочларини кийдиргин!

Дўстларим! Неки тўғрилиққа муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан. Неки хато, унутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондан, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насиҳат қилиб, ўзимни унутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

2011 йил 19-май.

Қиёматнинг катта аломатлари. Ийсо ибн Марям алайҳиссаломнинг тушишлари

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Бугунги суҳбатимиз «Охират ҳовлиси силсиласи»дан бешинчи суҳбат бўлади. Олдинги суҳбатимизда Ҳузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисни музокара қила бошлаган эдик. Унда шундай дейилади:

«Гаплашиб ўтирган эдик, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб келдилар ва: *«Нима тўғрисида гаплашаяпсизлар?»*», дедилар. Биз: *«Қиёмат ҳақида гаплашаяпмиз»*, дедик. *«Қиёмат то ундан олдин ўнта аломатни кўрмагунларингча қоим бўлмайди»*, дедилар ва тутунни, Дажжолни, добба (ер жонивори)ни, қуёшнинг ботиш тарафидан чиқишини, Ийсо ибн Марямнинг тушишини, Яъжуж ва Маъжужни ва учта ер ютишни — биттаси машриқда, иккинчиси мағрибда, учинчиси араб жазирасидаги ер ютишини зикр қилдилар, охиргиси Ямандан чиқадиган ва одамларни маҳшарлари сари ҳайдайдиган ўт эди» (Муслим: №2901, Абу Довуд: №4311, Термизий: №2184).

Бугун биз мазкур катта аломатлардан яна бири, яъни Ийсо ибн Марям алайҳиссаломнинг тушишлари ҳақида сўз юритамиз.

Одатимизга кўра, суҳбат мавзусини бир неча моддаларга бўлиб олиб борамиз:

- 1. Ийсо ибн Марям ва мўъжизакор таваллуд.**
- 2. Балки, Аллоҳ уни ўз ҳузурига кўтарди.**
- 3. Ийсонинг самодан ерга тушишлари.**

Диққат билан қулоқ солишларингизни умид қиламан. Зеро, мавзу ўзига хос аҳамиятга эга бўлган мавзулардан биридир.

1. Ийсо ибн Марям ва мўъжизакор таваллуд

Севиқли биродарим! Ушбу мавзудаги сўзни бошлаш учун Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзларидан кўра гўзалроқ ва муносиброқ сўз топмадим:

«(Эй Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам,) **Имроннинг хотини: «Парвардигорим, мен қорнимдаги нарсани** (ҳомилани дунё ишларидан) **озод этиб, Сенга назр қилдим. Бас,** (бу назримни Ўз даргоҳингда) **қабул айла! Албатта Сен эшитувчи, билувчисан»,** деганини эсланг! **Кўзи ёригач эса бундай деди: «Парвардигор, мен қиз туғдим».** Холбуки, Аллох унинг нима туққанини билувчироқдир ва ҳар қандай ўғил бу қиз каби (бу қизнинг ўрнини босувчи) эмасдир.—«**Ва мен унга Марям деб исм қўйдим. Мен бу қизга ва унинг зурриётига даргоҳингдан қувилган шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ беришингни Сендан илтижо қиламан».** Бас, Парвардигори уни (Марямни) хуш қабул айлаб, чиройли парвариш этди ва унга Закариёни кафил қилди. Ҳар қачон Закариё (Марямнинг) олдига — ҳужрага кирганида унинг ҳузурида бир ризқ-насиба кўрди. У: «Эй Марям, бу нарсалар сенга қаёқдан келди?» — деб сўраганида (Марям) жавоб қилди: «Булар Аллох ҳузуридандир. Албатта Аллох Ўзи истаган кишиларга беҳисоб ризқ берур» (Оли Имрон: 35-37).

Ушбу латиф ва гўзал сўзлар бўстонида сайр қилишга киришишдан олдин шуни айтиб ўтмоқчиманки, башарият тарихида Аллох таоло Одам алайҳиссаломни тупроқдан яратганидан бери илк маротаба пайғамбарни онасига нисбат берилаётган эди.

Марям — Аллох таоло энг покиза ҳомиладорлик ва мўъжизакор таваллуд борасидаги Ўзининг буюк сирини омонат қўйиши учун бутун дунё аёллари ичидан танлаб олган борлиқдаги ягона аёл эди.

Марям покиза ва тавқодор қиз бола эди. Аллох таоло уни бутун олам аёллари ичидан танлаб олиб, унга Ўз руҳидан пуфлади ва унга бутун дунё оналарига насиб этмаган мана шундай олий рутбани тақдим этди.

Марямнинг онаси Ҳанна бинт Фоқуд туғиш ёшидан ўтиб қолган эди. Шундай бўлса-да, у Аллохдан ноумид бўлмади ва бир фарзанд ато этишини сўраб, Унга илтижо қилди. Зотан, Аллох ҳар бир ишга қодир зот. Аллох унинг дуосини ижобат қилди. Еру осмонлардаги ҳеч бир кучқудрат Уни ожиз қила олмайдиган ва ҳар нарсани биргина «Бўл!» амри билан бўлдирадиган Зотнинг қудрати билан унинг вужудида ҳомила ҳаракатга келди. Ҳомиладор бўлганининг шукронасини адо этишни истади ва: «**Парвардигорим, мен қорнимдаги нарсани** (ҳомилани дунё ишларидан) **озод этиб, Сенга назр қилдим. Бас,** (бу назримни

Ўз даргоҳингда) **қабул айла! Албатта Сен эшитувчи, билувчисан»,** деди. Кексалик ёшига етганидан кейин ўзига инъом этилган бу неъматга шукрона ўлароқ қорнидаги ҳомиласини Аллоҳ йўлида — яъни, Байтул Мақдис хизмати учун — назр қилди. Ой-куни етиб, чиройли ва ширингина бир қиз фарзандни дунёга келтирди. Аллоҳ йўлига назр қилган фарзанди қиз бўлганидан ғамгин бўлиб, деди: **«Парвардигор, мен қиз туғдим». Ҳолбуки, Аллоҳ унинг нима туққанини билувчиروқдир ва ҳар қандай ўғил бу қиз каби** (бу қизнинг ўрнини босувчи) **эмасдир.—«Ва мен унга Марям деб исм қўйдим. Мен бу қизга ва унинг зурриётига даргоҳингдан қувилган шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ беришингни Сендан илтижо қиламан».**

Ҳанна деди: «Ё Парвардигор! Менинг фарзандим қиз бўлиб туғилди. Ҳолбуки, Сен менинг нима туққанимни Ўзинг яхшироқ биласан. Яъни, Сен уни менга бердинг ва Сен унинг қиз бўлишини тақдир қилдинг. Куч-қувватда ва Масжидул Ақсо хизматида ўғил бола билан қиз бола баробар бўлмайди. Ё Парвардигор! Мен унга ва унинг зурриётига — яъни унинг фарзанди Ийсо ибн Марямга — шайтоннинг шарридан Ўзингдан паноҳ истаيمان». Аллоҳ унинг дуосини ижобат қилди.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Дунёга келадиган ҳар бир гўдак борки, (туғилажак пайтида) шайтон уни ушлайди, (нўқийди) шунда у шайтоннинг ушлашидан қичқириб овоз қилади. Фақат Ибн Марям ва онаси бундан мустасно бўлди». (Аҳмад: №7182, Муслим: №2366, Саҳиҳул-жомий: №5775).

«Бас, Парвардигори уни (Марямни) хуш қабул айлаб, чиройли парвариш этди...». Яъни, онасининг назрини мақбул айлади ва унинг кўри-нишини ёқимтой ва кўркам қилди, қабул сабабларини унга муяссар айлаб, бандалари ичидаги солиҳ зотларга яқин қилиб қўйди. У улардан илм, яхшилик ва дин ўрганди.

«Унга Закариёни кафил қилди...» Марям етим бўлгани туфайли Закариё унга кафил бўлганди. Бир қавлга кўра, ўша йили қаҳатчилик бўлгани туфайли Марямни холасининг риояси ва тарбияси остида бўлиши учун уни холасининг эри (Закариё) ўз кафолати остига олди. Бу икки сўз ўртасида қарама-қаршилиқ йўқ. Яна бир қавлда уни опасининг эри бўлгани ҳам айтилган.

Қуръон бизга шуни ҳам таъкидладики:

«Ҳолбуки, Сиз улардан қайсилари Марямга кафил бўлишини билиш учун қаламларини (қуръа қилиб) ташлаганларида

**уларнинг олдида эмасдингиз ва талашиб-тортишганлари-
да ҳам уларнинг олдида эмасдингиз» (Оли Имрон: 44).**

Яъни, эй Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам, ўшанда улар ўрта-сида бўлиб ўтган воқеа-ҳодисаларда сиз йўқ эдингиз. Бироқ, Аллоҳ бу ишларни сизга худди кўриб турганингиздек қилиб билдирди, улар Марямни — бу покиза ва тоҳира навнихолни ким ўз кафолати ва тарбия-сига олиши ҳақида баҳслашиб, бунинг савобига ноил бўлиш умидида қуръа ташлаганлари хабарини берди. Ҳанна Марямни кўтариб, Мусо пайғамбарнинг оғаси Ҳоруннинг авлоди бўлмиш Банул-Коҳин қавми олдида олиб чиқди ва уларга: «Бу қизим назр қилинган, мен уни уйимга олиб кетолмайман, ҳайзли аёл масжидга ҳам киролмайди», деди. Шунда Закариё: «Уни менга беринглар, унинг холаси менинг аёлим бўлади», деди. Улар: «Буни биз ҳам истаймиз, чунки у имомимизнинг қизидир», дейишди. Кейин улар қуръа ташлашга келишишди ва шундай қилишди.

Қуръани қандай ташлаганларини биласизми? Тавротни кўчириб ёзадиган қаламларини Ундун дарёсига отадиган ва кимнинг қалами оқим билан бирга оқиб кетмай, ўрнида қолса, ўша киши Марямни ўз кафолатига оладиган бўлди. Дарҳақиқат, шундай қилдилар.

Оқмай қолган биргина қалам эгаси ким бўлди, деб ўйлайсиз?! Ҳа, у Закариё алайҳиссалом бўлди. Бу эса Аллоҳнинг Ўзигагина аён бўлган ва У Зот бизларга билдирган ҳикмат туфайли, яъни Марям пайғамбар таълимини олиши, Аллоҳнинг пайғамбари, заковат соҳиби Закариёдан илм ва билим ўрганиши учун бўлганди. Закариё уларнинг пешволари, имомлари ва ўша замон пайғамбари эди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳар қачон Закариё (Марямнинг) олдида — ҳужрага кирганида унинг ҳузурида бир ризқ-насиба кўрди».

Закариё Марямни Аллоҳ наздида бу қадар олий рутбага етказган бу поклик, бу зоҳидлик ва бу тавҳиддан таажжубланарди. У қачон унинг ҳузурига кирса, у у ерда қишда ёз мева-чевалари, ёзда қишда бўладиган ноз-неъматларни кўрарди. (Бу ёз ва қишдан совуқ юртларники тушунилмасин, ҳодиса Фаластинда юз берган. *Тарж.*)

«У: «Эй Марям, бу нарсалар сенга қаёқдан келди?» — деб сўраганида (Марям): «Булар Аллоҳ ҳузуридан дир. Албатта Аллоҳ Ўзи истаган кишиларга беҳисоб ризқ берур», деб жавоб қилди».

Шундай қилиб, Аллоҳ Марямни танлаб олди, поклик, иффат, салоҳият ва тақво бўстонида бир тоза гулни ажратиб олди. Марям шу покиза жойда ва шу тоза ийманий муҳитда ўсиб-улғайди. Аллоҳ уни танлаб олди ва бутун дунё аёллари ичидан уни Ўз башоратига хослади. Нақадар буюк башорат! Нақадар олий танланиш!

Аллоҳ таоло айтади:

«Фаришталар Марямга: «Ё Марям, албатта Аллоҳ сени (аёллар орасидан) танлаб олди ва (барча гуноҳлардан) поклади ҳамда сени бутун оламларнинг аёлларидан афзал қилди. Ё Марям, Парвардигорингга итоат қил ва рукуъ (Аллоҳга ибодат) қилувчилар билан бирга сажда ва рукуъ (яъни ибодат) қил!», деганларини эсланг!» (Оли Имрон: 42, 43).

Оҳ, нақадар олий рутба, нақадар юксак даража, эй Марям!!

Марям Парвардигорнинг ибодатида бир зум бўлса-да бўшашмади, ҳаёти мудом рукуъ ва сажда ичида ўтиб борарди. Бир кун келиб, Аллоҳ таоло унга бутун дунё оналарига насиб этмаган ўша олий мартабани ато этишни истади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам,) ушбу Китобда (яъни Куръонда) Марямни зикр қилинг: У ўз аҳли-оиласидан четга — кун чиқар томонга бориб, улардан беркиниб олган пайтида, Биз унга ўз руҳимиз — (яъни Жаброил)ни юбордик. Бас у (Марямга) бус-бутун (рўй-рост) одам бўлиб кўринди.

(Марям унга): **«Мен Раҳмонга (яъни Аллоҳга) сиғиниб, сендан паноҳ беришни илтижо қилурман. Агар (Аллоҳдан) қўрқувчи бўлсанг (менга зиён етказмагин)», деди.**

(Жаброил) **айтди: «(Кўрқмагин), мен фақат сенга бир покиза ўғил ҳадя қилиш учун (келган) Парвардигорингнинг элчиси-сидирман, холос».**

(Марям) **деди: «Менга одамзод тегмаган бўлса, бузуқ аёл бўлмасам менда қаёқдан фарзанд бўлсин?!»**

(Жаброил) **айтди: «Шундай. Парвардигоринг айтурки, бу (иш) Менга осондир. Биз у (болани) одамлар учун оят-мўъ-**

**жиза ва Ўз томонимиздан бўлган раҳмат-марҳамат қилур-
миз. Бу битган ишдир»** (Марям: 16-21).

Кунлардан бирида Марям ўзининг хос хонасида бокира қизларга хос ишлари билан банд экан, тўсатдан қўрқувдан овози бўғилди, даҳшатдан кўзлари қинидан чиқаёзди.. Чунки, покиза ва бокира қизнинг юрагини ёриб юборгудек ва ақлини карахт қилгудек бир синоат юз берганди!! Унинг хилват хонасида рўйи-рост бир эркак кўринишида малак пайдо бўлганди! Марям жон ҳолатда еру осмонлар Парвардигоридан ёрдам сўраб, илтижо қила бошлади.

«(Марям унга): **«Мен Раҳмонга (яъни Аллоҳга) сиғиниб, сендан паноҳ беришни илтижо қилурман. Агар (Аллоҳдан) қўрқувчи бўлсанг (менга зиён етказмагин)», деди».**

Ақлу заковатнинг ўткирлигига қаранг! У Жабборга (қудратли Зотга) сиғиниб, сендан паноҳ тилайман, демади, Ғаффорга (кечиримли Зотга) сиғиниб, сендан паноҳ тилайман, демади. Балки, Раҳмон (раҳмли Зот) зикри билан унинг қалбида раҳм-шафқат уйғотишни умид қилди ва Раҳмонга сиғиниб, сендан паноҳ беришини илтижо қиламан, деди. Яъни, менинг заифалигимга, аёллигимга, хилватда ёрдамчисиз эканимга раҳминг келсин, демоқчи бўлди.

Бироқ, Аллоҳ таоло унга бундан-да каттароқ муфожаяни (кутилмаган ишни) тайёрлаб турган эди. Аллоҳнинг изни билан ҳалиги инсон қиёфасидаги малак унга шундай хитоб қилди:

«Сен қўрқма ва дилгир бўлма, мен фақат сенга бир покиза ўғил ҳадя қилиш учун келган Парвардигорингнинг элчисидирман, холос».

Марям деди:

«Менга одамзод тегмаган бўлса, бузуқ аёл бўлмасам менда қаёқдан фарзанд бўлсин?!».

Ҳа, фаҳшдан мутлақо узоқ бўлган бу покиза қиз фарзанд вужудга келиши учун турмуш қурган бўлиш лозимлигидан бошқа нарсани билмас ва ўзини ҳали турмушга чиқмагани учун фарзандли бўлиши мумкинлигини тасаввур ҳам қила олмасди!

Шунда қатъий жавоб янграйди, малак ва буюк элчи хитоб қилади:

«Шундай. Парвардигоринг айтурки, бу (иш) Менга осондир. Биз у (болани) одамлар учун оят-мўъжиза ва Ўз томонимиздан бўлган раҳмат-марҳамат қилурмиз. Бу битган ишдир».

Аллоҳ таоло бошқа бир оятда айтганидек:

«Яна ўз номусини сақлаган аёлни (яъни Марямни эсланг). Бас, Биз Ўз тарафимиздан бўлган руҳни унга пуфладик (ва у Ийсога ҳомиладор бўлди) ва уни ҳамда ўғлини барча одамлар учун оят-ибрат қилдик» (Анбиё: 91).

Шу ерда халқлар ичида умуман кўрилмаган ғайриоддий бир иш содир бўлди: **«Биз Ўз тарафимиздан бўлган руҳни унга пуфладик».** Ва у Ийсога ҳомиладор бўлди. Яъни, фаришта Жаброил Аллоҳнинг амри билан унинг кўйлаги устидан пуфлади. Бу эса Аллоҳнинг қудрати беқиёс ва чек-чегарасиз эканини халқларга кўрсатиб қўйиш учун эди. Ўз қосир ақли билан Аллоҳнинг қудрати чек-чегарасига етаман деб уринган кишининг мисоли тоғни бир жойдан бошқа жойга кўчиришга уринган чумолидан фарқсиздир! Ахир, Аллоҳ шундай Зотки:

«Бирон нарсани (яратишни) ирода қилган вақтида Унинг иши фақатгина «Бўл», демоқлигидир. Бас у (нарса) бўлур — вужудга келур» (Ёсин: 82).

Аллоҳ шундай Зотки, еру осмонлардаги бирон нарса Уни ҳаргиз ожиз қолдира олмас!

Хўш, ким у осмонларни устунсиз яратиб қўйган Зот?!

Ким у ерни яратган ва унда дарёлару денгизларни ёриб қўйган, уни дарахтлару ўт-ўланлар билан зийнатлаб қўйган Зот?!

Ким у буғдой бошоғини яратган ва ундаги донни шундай мустаҳкам-метин парда билан ўраб қўйган, ҳар бир буғдой донаси учига тикан ўрнатиб қўйган Зот?! Хўш, нега У шундай қилиб қўйди?!

Чунки, Аллоҳ таоло бу донни сен учун озуқа бўлишини истади ва курт-қумурсқалардан ҳимоя қилиб қўйди эй одамзот!!

Ким у инсоннинг ўзини ҳам шундай мукамал ва гўзал қилиб яратиб қўйган Зот?!

Аллоҳдир У, Аллоҳдир У, Аллоҳдир!!!

«У — Аллоҳ шундай зотдирки, ҳеч қандай барҳақ илоҳ йўқ, фақат Унинг Ўзи ҳақдир. (У) ғайб ва шаҳодатни (яъни яширин ва ошкора нарсаларни) билувчидир. У меҳрибон ва

раҳмлидир. У — Аллоҳ, шундай зотдирки, ҳеч қандай илоҳ йўқ, фақат Унинг Ўзи бордир. У (ёлғиз) подшоҳдир, (барча айб-нуқсондан) покдир-саломатдир, (Ўзи хоҳлаган бандаларини дунё бало-офатлари ва охират азобидан) омон қилувчидир, (бандаларнинг амалларини) кўриб-кузатиб турувчидир, қудрат соҳибидир, бўйсиндирувчидир, (танҳо) кибр эгасидир. Аллоҳ уларнинг (мушрикларнинг) ширкларидан покдир» (Ҳашр: 22-23).

Шеър (мазмуни):

Уфқларда Аллоҳга йўлловчи аломатлар бисёрдир,
 Эҳтимолки, сиз улардан жуда камин биларсиз.
 Унинг вужудингизда жойлашган аломатлари ҳам
 Жуда ҳайратомуздир агар очиқ кўз билан боқсангиз.
 Борлиқ сир-асрорлар билан тўладир,
 Уларга ечим қидирсангиз, ожиз қоласиз.
 Ўлим чангалига тушган табибдан сўранг:
 Эй дардларни даволовчи, сени ким ўлдирди?
 Тиббиёт фани даволашдан ожиз қолганидан сўнг
 Буткул тузалиб кетган бемордан сўранг, сени ким тузатди?
 Соппа-соғ туриб ўлиб қолган кишидан сўранг:
 Эй соғлом инсон, сени ўлимга ким маҳкум этди?
 Тиқилинчда туртинмай бораётган кўрдан сўранг:
 Эй кўзи ожиз, сени ким йўлга солмоқда?
 Кўзи очиқ бўла туриб чуқурга йиқилган
 Кишидан сўранг: Сени ким қулатди?
 Ташқи оламдан узилган, озуқасиз яшаётган
 Ҳомиладан сўранг: Сенга ким ризқ берди?
 Туғилиш пайти чинқириб йиғлаган
 Гўдақдан сўранг: Ким сени йиғлатди?
 Заҳар сочаётган илонни кўрсангиз
 Сўранг ундан: Ким сени заҳарга бой қилди?
 Сўранг: Оғзинг тўла заҳар бўла туриб,
 Ўзинг қандай ўлмай, омон юрибсан?
 Асаларидан сўранг: Қандай бол ясайсан?
 Асалдан сўранг: Сени ким тотли қилиб қўйди?
 Тезак ва қон орасидан отилиб чиқувчи

Тоза сутдан сўранг: Ким сени мусаффо қилди?
 Ўлиқдан чиқиб келаётган тирикни кўрсангиз
 Сўранг ундан: Ким сенга жон бахш этди?
 Саҳрода ўсиб турган ёлғиз бутадан
 Сўранг: Ким сенга озуқа берди?
 Уруғни ёриб чиққан ниҳолни кўрсангиз
 Сўранг: Данагингни ким ёрди?
 Атрофга нур сочаётган ойни кўрсангиз
 Сўранг ундан: Ким сенга нур берди?
 Булутларга юзлашган тоғни кўрсангиз
 Сўранг: Сени ким бунчалар пурвиқор этди?
 Алангаси кўкка ўрлаган ўтни кўрсангиз
 Сўранг: Сенга ким бунчалар ҳарорат берди?

У Аллоҳдир.. У Аллоҳдир!!

Жаброил айтди:

«Шундай. Парвардигоринг айтурки, бу (иш) Менга осондир. Биз у (болани) одамлар учун оят-мўъжиза ва Ўз томонимиздан бўлган раҳмат-марҳамат қилурмиз. Бу битган ишдир».

Ҳа, бу иш Парвардигорга жуда осон.. ахир У эмасми бутун халқларни яратган Зот?! У эмасми Одам алайҳис-саломни отасиз ва онасиз яратган Зот?! Бас, шундай экан, Ийсони отасиз, онадан яратиш Унга ҳеч қийин эмас!! Бу иш одамлар учун Холиқнинг қудрати ҳадсиз-ҳудудсиз эканига бир далил бўлсин!

Аллоҳ таоло айтади:

«Яна (иймон келтирган зотлар ҳақида) ўз номусини сақлаган аёлни — Марям бинти Имронни (мисол келтирди). Бас, Биз Ўз тарафимиздан бўлган руҳни унга пуфладик (ва у Ийсога ҳомиладор бўлди). У Парвардигорининг сўзларини ва китобларини тасдиқ этди ҳамда (Аллоҳнинг амрига) итоат этувчилардан бўлди» (Таҳрим: 12).

Ҳомила зоҳир бўлди.. Муфассирлар сўзлари ичида рожихроқ (кучлироқ) қавлга кўра, Марямдаги ҳомиладорлик одатий, тўққиз ой давом этди. Шубҳасиз, Аллоҳ жалла ва ало ғайриоддий бошланган бу ҳомиладорликни ғайриоддий ҳолда ниҳоясига етказишга, уни бир лаҳзанинг ўзида ёруғ дунёга келтиришга ҳам қодир Зот эди.. Лекин, Аллоҳ субҳа-

наҳу ва таоло Марямнинг сабру бардошини синамоқни, бокира ва пок Марямдан ўзга ҳеч бир аёл кўтаришга тоқати етмайдиган бундай улкан имтиҳон ва синовни кўтаришга бўлган куч-тоқатини имтиҳон қилишни истади.

Марямда ҳомиладорлик белгилари кўриниб қолди.

Юсуф ан-Нажжор — Байтул Мақдис хизматини қилиб юрувчи обид инсон — Марямнинг қорнида ҳомиладорлик белгилари бўртиб турганини кўргач, унга мурожаат қилиб, деди:

— Эй Марям, уруғсиз ҳам экин бўлиши мумкинми?! Ёмғирсиз ўсимлик униб чиқадими?! Отасиз фарзанд вужудга келадими?!

Юсуф закий ва фаросатли инсон эди. У Марямнинг покиза ва обида зот эканини биларди.

Марям жавоб берди:

— Ҳа, эй Юсуф.

— Қандай қилиб, эй Марям?

— Эй Юсуф, Аллоҳ Одамни яратганида уни отасиз ва онасиз вужудга келтирганини, биринчи бор ўсимликни яратганида уни уруғсиз вужудга келтирганини, набототни илк яратганида сувсиз ва ёмғирсиз яратганини унутдингми?!

— Ҳа, шундай. Албатта, Аллоҳ ҳамма нарсага қодир эканини биланман — деди Юсуф.

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, (Марям) унга ҳомиладор бўлиб, у билан бирга йироқ бир жойга кетди. Бас, тўлғоқ азоби уни бир хурмо дарахтининг шохига олиб борди (ва у шохга осилган ҳолда кўзи ёригач), деди: «Қани, мана шу (кундан) илгари ўлиб кетсам-у, бутунлай унутилиб кетсам эди».

И з о ҳ. Биби Марям ўша фурсат очиққан, чанқаган ва ниҳоятда қийналган эдилар. Сув йўқ, емиш йўқ, руҳлари тушкун эди.

Шунда (хурмо дарахтининг) ортидан (Жаброил) нидо қилди: «Ғамгин бўлма, Парвардигоринг (оёқ) остингдан бир ариқ оқизиб қўйди.

(Мана шу қуриб қолган) **хурмо шохини силкитгин, у сенга янги хурмо меваларини ташлар.**

Энди сен еб-ичгин, шод-хуррам бўлгин. Бас, агар одамзоддан биронтасини кўриб қолсанг (ва у сендан бу боланинг отаси ҳақида сўраса) у ҳолда: «Мен Раҳмон йўлида рўза тутмоқни назр (аҳд) қилганман, бас, бугун бирон инсонга сўзламайман», дегин.

Сўнг (Марям боласини) кўтарган ҳолда қавмига келганида улар: «Эй Марям, сен ҳеч ким қилмаган ишни қилдинг-ку!

Эй Ҳоруннинг синглиси, сенинг отанг ёмон одам эмас, онанг ҳам фоҳиша эмас эди-ку!» дедилар.

Шунда (Марям оғиз очмасдан боласига) ишора қилди (яъни унинг ўзидан сўранглар, деди). Улар айтдилар: «Бешикдаги гўдак билан қандай сўзлашурмиз?!»

(Шу пайт чақалоқ, яъни Ийсо тилга кириб) деди: «Мен Аллоҳнинг бандасидирман. У зот менга Китоб — Инжил ато этди ва мени пайғамбар қилди.

Яна мени қаерда бўлсам, хайру-баракотли қилди ва модомики ҳаёт эканман, намозни (адо этишни) ва закотни (ато этишни) амр қилди.

Шунингдек, (Аллоҳ) мени онамга меҳрибон қилди ва мени ситамкор бадбахт қилмади.

Менга туғилган кунимда ҳам, вафот бўладиган кунимда ҳам, қайта тириладиган кунимда ҳам тинчлик-омонлик бўлур». (Марям: 22-33).

Ҳа, бешикда ётган чақалоқ Ийсо ана шундай деди! Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ! Мен Аллоҳнинг бандасиман, У менга Инжилни ато этди, мени пайғамбар қилди, модомики ҳаёт эканман, намозни адо этишга ва закотни ўташга буюрди, мени онамга меҳрибон қилди ва ерда зўравонлардан ва бадбахтлардан қилмади.

Қуръон бизга Ийсонинг қиссасини шундай давом эттиради:

Улар (яъни яҳудий ва насронийлар) **шак-шубҳа қилаётган Ийсо ибни Марям** (яъни унинг ҳақидаги Аллоҳнинг) **Ҳақ сўзи мана шудир.**

Аллоҳ учун ҳеч қандай бола тутиш жоиз эмас — У зот (бундай нуқсондан) **покдир. У бирон ишни қилмоқни истаса фақат унга «Бўл», дер. Бас** (ўша иш) **бўлур.**

(Ийсо айтди): **«Албатта Аллоҳ Парвардигорим ва Парвардигорингиздир. Бас, Унга ибодат қилингиз! Мана шу ҳақ йўлдир».** (Марям: 34-36).

Аллоҳ насронийлар айтадиган сўздан покдир. Комиллик Унинг сифатларидан биридир! Аллоҳ таоло учун бола тутиш муносибми?!

У нега фарзанд тутиши керак, ҳолбуки халқларидан беҳожат бўлса, халқлар эса Ундан асло беҳожат бўлолмасалар?!

Аллоҳ таоло фарзанддан ҳам, шерикдан ҳам, жуфтдан ҳам беҳожат Зот!!

Шеър (мазмуни):

Эй Масихга сиғинувчилар, сизга бир саволимиз бор,
Унинг жавобини сиздан кутамиз.
Агар илоҳ бир қавмнинг қўли билан ўлса
Уни илоҳ деб аташ мумкинми?!
Қизик, қабр худони ўз бағрига олса?!
Ундан ҳам қизикроғи, она қорни уни кўтарса!!
У ерда тўққиз ойни ўтказса,
Зулматлар ичра ҳайз қонидан озиқланса?!
Заиф ва ночор гўдак ҳолида дунёга келса,
Очликдан чинқириб, кўкракка талпинса?!
Еса, ичса, кейин ҳожат танг қилса?!
Илоҳ шундай бўладими?!
Насронийларнинг бўҳтонидан Аллоҳ покдир!!
Эртага улар бу қилмишларига жавоб бергайлар!!

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сўхбатимизнинг ушбу қисмини мана бу гўзал ва муборак сўзлашув билан яқунламоқчиман. Унда Парвардигоримиз Ўз пайғамбари Ийсо алайҳиссаломни мана бундай поклайди:

«Эсланг (эй Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам), Аллоҳ: «Эй Ийсо ибн Марям, одамларга: «Аллоҳни қўйиб, мени ва онамни худо қилиб олинглар», деб сен айтдингми?» — деганида, (Ийсо) айтди: «Эй пок парвардигор, ҳаққим бўлмаган нарсани айтиш мен учун дуруст эмас-ку. Агар айтган бўлганимда Сен албатта билар эдинг. Зотан Сен дилимдаги бор нарсани билурсан. Аммо мен Сенинг дилингдаги ҳеч нарсани билмасман. Фақат Сен Ўзинг ғайб илмларининг билимдонисан. Мен уларга фақат Ўзинг амр қилган гапнигина айтдим: «Парвардигорим ва Парвардигорингиз бўлмиш Аллоҳга ибодат қилингиз!» Ва ораларида бўлган муддатимда уларнинг устида гувоҳ бўлиб турдим. Мени Ўз ҳузурингга чорлаганингдан кейин эса Сен Ўзинг уларнинг устида кузатувчи бўлдинг. Сен Ўзинг ҳамма нарсага гувоҳдирсан. Агар уларни азобласанг, улар Сенинг бандаларинг. Агар уларни мағфират қилсанг, албатта Сен Ўзинг қудрат, ҳикмат эгасидирсан» (Моид: 116-118).

2. Балки, Аллоҳ уни ўз ҳузурига кўтарди

Яхудийлар — уларга Аллоҳнинг тинимсиз лаънатлари бўлсин — Ийсо ибн Марямни ўлдиришганини ва чормихга тортишганини даъво қилишди. Насронийлар эса жаҳолат ва билимсизлик билан, Ийсо чормихга тортилиб, қатл қилинган, кейин уч кундан сўнг қабридан чиқиб келиб, самога кўтарилиб кетган, у Тангрининг — отасининг ёнида ўтиради, у тириклар ва ўликлар ўртасида ҳукм қилиш учун халос кунини кутади, деб даъво қилишди.

«Уларнинг оғизларидан чиққан сўз оғир сўздир. Улар фақат ёлғон сўзлайдилар» (Каҳф: 5).

Аллоҳ таоло ҳақни баён қилиб берди ва яҳуд ҳамда насронийларнинг ёлғонларини фош этди. Аллоҳ таоло айтади:

«Яна кофирликлари ва Марям хусусида улуғ бўҳтон қилганликлари сабабли ҳамда Аллоҳнинг пайғамбари бўлган ал-Масих Ийсо ибн Марямни «бизлар ўлдирганмиз», деган сўзлари сабабли (Биз уларни лаънатладик). Холбуки, улар уни ўлдирганлари ҳам, осганлари ҳам йўқ. Фақат улар

учун (бошқа биров Ийсога) ўхшатиб қўйилди, холос Албатта, Ийсо ҳақида талашиб-тортишган кимсалар унинг (ўлдирилган-ўлдирилмагани) ҳақида шубҳада қолганлар. У ҳақда фақат гумонларга бериладилар, холос. Уни ўлдирмаганлари аниқдир. Балки уни Аллоҳ ўз ҳузурига кўтаргандир. Аллоҳ қудрат ва ҳикмат эгаси бўлган зотдир. Ҳар бир аҳли Китоб ўлими олдидан унга (яъни Ийсога) албатта иймон келтирур. Қиёмат Кунда эса у буларнинг зарарига гувоҳ бўлур» (Нисо: 157-159).

Муфассирлар айтишларича, яҳудийлар Ийсони қатл қилиш учун келаётганларида Аллоҳ Яҳузо ал-Исхарютий (Judas Iscariot) деган шахсни Ийсо қиёфасига киритиб қўйди. Бу кимса яҳудийларга Ийсонинг турган жойини кўрсатиб бериш учун келаётган эди. Аллоҳ унинг ўзини балога гирифтор этиб, уни Ийсо қиёфасига киритиб қўйди. Шундан сўнг яҳудийлар уни тутиб, қатл қилдилар ва чормихга тортдилар.

Бошқа бир қавл ҳам борки, уни саҳиҳ санад билан Ибн Аби Ҳотим ва Насоий Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилганлар, Ибн Касир «Нисо» сураси тафсирида уни саҳиҳ санаган.

Ибн Аббос розияллоху анҳумо айтадилар:

Аллоҳ таоло Ийсони самога кўтаришни истаганида у ҳаворийларидан ўн икки нафари йиғилиб ўтирган хонага кирди ва уларга: «Ораларингиздан бир киши менга иймон келтирганидан кейин тезда яна кофир бўлади», деди.

Сўнг уларга: «Қай бирингиз менинг қиёфам унга ташланишини ва менинг ўрнимга қатл этилиб, жаннатда мен билан бир даражада бўлишни қабул қилади?», деди.

Шу ерда ўтирганлар ичида энг ёши кичиги бўлган бир ёш йигит ўрнидан туриб: «Мен», деди.

«Ўтир!», деди унга Ийсо. У жойига ўтирди.

Кейин Ийсо яна ҳалиги сўзларини такрорлади. Яна ўша йигит ўрнидан турди. «Ўтир!», деди унга Ийсо яна. У яна жойига ўтирди.

Кейин учинчи марта ҳалиги сўзларини такрорлади. Яна ўша йигит ўрнидан турди. Шундан сўнг Ийсо: «Ҳа, у сен экансан», деди. шундай қилиб, Аллоҳ таоло ўша йигитга Ийсонинг қиёфасини туширди, Ийсони эса самога кўтарди.

Ийсони ўлдириш қасдида келган яҳудийлар у йигитни тутиб, қатл қилдилар ва уни чормихга тортдилар. Ийсога иймон келтирганлар

ичидан баъзиси Ийсо бироз олдин хабар берганидек, унга кофир бўлди.

Энди Аллоҳ таоло Ийсони бир неча ҳикматлар туфайли ерга туширади.

Жумладан, уни ўлдирганларини даъво қилган яҳудийларни ёлғончи қилиш учун;

Шунингдек, ушбу ҳақиқатдан кўз юмган жоҳил насронийларни ёлғончи қилиш учун;

Барча инсонларга Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва у зотга эргашган муваҳҳидлар одамлар ичида Ийсога энг яқинроқ кишилар эканини, чунки Ийсо тушиб келгач, Аллоҳнинг Китоби ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам шариатлари бўйича ҳукм қилишларини билдириш учун туширади.

Қолаверса, Аллоҳ таоло Ийсони шу ер юзида вафот эттириш учун ҳам туширади. Акс ҳолда, Аллоҳ таолонинг мана бу сўзларига нима дейсиз:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Аллоҳ айтган бу сўзларни эсланг: «Ё Ийсо, албатта Мен сени вафот қилдирувчи ва Ўз ҳузуримга кўтарувчиман. Ва кофирлар ёмонлигидан халос қилувчиман ҳамда то Қиёмат Кунигача сенга эргашган зотларни кофирлардан юқори қўюрман. Сўнгра Менга қайтажаксиз. Бас, ўзим сизлар талашиб-тортишган нарсалар ҳақида ораларингизда ҳакамлик қилурман»** (Оли Имрон: 55).

Жумхур муфассирлар сўзларига кўра, оятда айтилган вафот қилдириш кичик ўлим маъносидадир. Аллоҳ таоло бошқа бир оятда айтганидек:

«**У кечаси «жонингизни оладиган»** (яъни уйқу берадиган), **кундузи қилган ишингизни биладиган зотдир»** (Анъом: 60).

Яна бир оятида айтганидек:

«**Жонларни ўлим вақтларида, (ҳали-ҳануз) ўлмаганларини эса ухлаётган пайтларида Аллоҳ олур. Бас Ўзи ўлимга ҳукм қилган жонларни (баданларга қайтармасдан) ушлаб қолур, бошқаларини эса белгиланган бир муддатгача (яъни ажаллари етгунича) қўйиб юборур. Албатта бунда тафаккур қиладиган қавм учун оят-ибратлар бордир»** (Зумар: 42).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам уйқудан турганларида:
«Бизни ўлдирганидан сўнг яна қайта тирилтирган ва қайтиш ҳам
Унинг ҳузурига бўладиган Аллоҳга ҳамд бўлсин», дердилар (Бухорий:
6312, Термизий: №3413, Абу Довуд: №5049).

Демак, юқоридаги оятда айтилган «**Мен сени вафот қилдирувчиман**» деган оятдан мурод — кўзинга уйқу солувчиман, демакдир. Мана шу билиттифоқ кичик ўлимдир. Шундан сўнг Аллоҳ уни осмонга кўтарди, кейин уни Ўзи истаган пайтда туширади.

3. Ийсонинг самодан ерга тушишлари

Аллоҳ таоло Ийсо алайҳиссаломни Ўз ҳузурига кўтарганини ва уни Ўзи истаган кунда қиёмат қойим бўлишининг катта аломатларидан бири сифатида яна қайта ерга туширишини баён қилди. Қуръонда шундай дейилади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **қачонки (Ийсо) ибн Марям мисол келтирилса, баногоҳ қавмингиз (бу мисолдан шодланиб) қичқира бошлайдилар. Улар: «Бизларнинг илоҳларимиз яхшироқми ёки уми (яъни Ийсоми?!)** дедилар. **Улар (бу мисолни) сизга фақат талашиб-тортишиш учунгина келтирдилар. Ахир улар хусуматчи-урушқоқ қавмдиларлар!**

И з о ҳ. Бу оятлар мушриклар Ийсо ибн Марямни мисол қилиб, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни мулзам этмоқчи бўлишгани хусусидадир. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Қурайшликларга «(Эй мушриклар), **сизлар ҳам, Аллоҳни қўйиб сиғинаётган бутларингиз ҳам жаҳаннам ўтинларидир**», оятини (Анбиё сураси, 98-оят) тиловат қилганларида, мушриклар ғазабга минишиб: «Эй Муҳаммад, бу фақат бизларга тегишлими ёки барча миллатларгами?» деб сўрашди. Ҳазрат уларга «*Бу оят барча замонлардаги мушриклар ва улар сиғинадиган нарсаларга тегишлидир*», деб жавоб бергач, улардан бири туриб: «Ахир сен Ийсони Аллоҳнинг пайғамбари деб эдинг-ку! Ҳолбуки насронийлар уни худо деб сиғинадилар. Бас, агар Ийсо насронийлар уни худо қилиб олганлари сабабли дўзахга тушадиган бўлса, бизлар ҳам ўз худоларимиз билан дўзахга тушишга розимиз. Энди бизларга айтгин-чи, бизларнинг худоларимиз яхшироқми ёки Ийсони?!» деди.

Шунда юқоридаги оятлар нозил бўлиб, Ийсо пайғамбардан кейин насронийлар у зотни худо қилиб олишганлари учун у киши айбдор эмасликлари, бу мушриклар эса фақат талашиб-тортишиш учунгина бундай беҳуда мисолларни келтиришлари баён этилади. Қуйидаги оятларда Ийсо ибн Марям ким бўлганликлари хусусида яна бир бор уқтирилади.

У фақатгина Биз (пайғамбарлик) инъом этган бир бандадир. Биз уни (отасиз дунёга келтириш билан) Бани Исроил учун (Бизнинг қудратимизни намойиш қиладиган) бир мисол-ибрат қилдик. Агар хоҳлаганимизда, албатта сизларнинг ўрнингизга Ерда халифа бўладиган фаришталарни (пайдо) қилган бўлар эдик.

Албатта у (яъни Ийсо Қиёмат) Соати ҳақидаги билим-аломатдир. Бас, сизлар у (Соат) ҳақида ҳаргиз шак-шубҳа қилмангиз! (Эй Муҳаммад, Макка аҳлига айтинг): **«Менга эргашинглар. Мана шу Тўғри йўлдир»** (Зухруф: 57-61).

Ибн Жарир саҳиҳ санад билан ривоят қилишича, Ибн Аббос розияллоху анхумо: «Албатта у қиёмат ҳақидаги аломатдир» ояти ҳақида, яни, Ийсонинг тушиши, деганлар. Ийсо тушса, бу қиёматнинг яқинлашганига далолат қилувчи катта аломат бўлади.

Аллоҳ таоло юқорида зикр қилинган оятда айтганки: **«Ҳар бир аҳли Китоб ўлими олдидан унга (яъни Ийсога) албатта иймон келтирур»**. Яъни, Ийсо алайҳиссалом ўлимларидан олдин, демакдир.

Саҳиҳ ва мутаботир Суннат (ҳадислар) ҳам Ийсо алайҳиссаломнинг осмондан ерга тушишларини баён қилган.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, ичингизга Ибн Марям одил ҳакам бўлиб тушиши яқиндир. Шунда у хочни синдиради, чўчқани ўлдирди, жизяни бекор қилади, молу дунёни тошириб юборганидан уни биров олмай қўяди» (Бухорий: №2222, Муслим: №155).

Абу Довуд «Сунан»ида саҳиҳ санад билан Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен билан Ийсо ибн Марямнинг орамизда набий йўқ. У албатта нозил бўлмай. Қачон уни кўрсангиз, таниб олингиз. У ўрта бўйли ва ўртача жуссали, оқ-қизилга моил рангли кишидир. Боши ҳўл бўл-маса ҳам, ундан сув томчилаб турганга ўхшаб кўринади». (Абу Довуд: №4324, Албоний «Ас-саҳийҳа»да (№2182) саҳиҳ санаган).

«Саҳиҳ Муслим»да Наввос ибн Самъондан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ийсо Димашқнинг шарқий тарафидаги оқ минора олдида (оч сариқ рангга бўялган) икки кийим ичида, икки қўлини икки фа-риштининг қанотига қўйган ҳолда нозил бўлади. Қачон бошини эгса, қатрлар тушади. Қачон уни кўтарса, ундан луғлуғ каби доналар тўкилади. Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо Димашқдан Байтул Мақдисга қараб йўл олади. (У етиб келганида) намозга иқо-мат айтилган пайт бўлади. Зийрак ва закий имом Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо кўриб, танийди ва Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо намоз ўқиб берсинлар, деб орқага чекинади. Шунда Ийсо алайҳиссалом келиб, қўлини мусулмонлар имоми елкасига қўяди ва: «Сиз учун намозга иқомат айтилди. Сизлар баъзингиз баъ-зингизга амирсииз. Бу Аллоҳнинг ушбу умматга кўрсатган ҳур-матидир», дейди. Сўнг Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо мусулмонлар имоми ортида намоз ўқийди. Намоздан сўнг Ийсо пайғамбар Байтул Мақдис эшигига қараб кетади ва уларга уни очишни бу-юради. Эшикни очишгач, эшик ортида Дажжолни қуролланган етмиш минг яҳудий билан турганини кўрадилар. Дажжол Ал-лоҳнинг пайғамбари Ийсо кўриши билан сувга тушган туздек эрийди ва қоча бошлайди. Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо унинг ор-тидан қувиб бориб, Фаластиндаги Луд дарвозаси олдида тутиб олади ва уни ўлдиради ва халқларни Дажжолнинг ёмонлигидан қутқаради».

Имом Аҳмаднинг «Муснад»ида ва «Саҳиҳ Ибн Ҳиббонда» келган ва Ҳо-физ Ибн Ҳажар санадини саҳиҳ санаган, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу-дан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам жуда қизиқ бир гап айтганлар:

«Ийсонинг даврида Исломдан бошқа барча миллатлар ҳалок бўлади, Аллоҳ таоло ал-Масиҳ ад-Дажжолни ҳалок қилади, ерга омонлик нозил бўлади, ҳатто шерлар туялар билан, йўлбарслар

сигирлар билан, бўрилар қўйлар билан яйловда бирга бўлади» (Муснад: №8902).

Мусулмон биродарим! Ҳадиснинг бошидаги сўзларга эътибор беринг! Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Исломдан бошқа барча миллатлар ҳалок бўлишини хабар бермоқдалар.

Субҳаналлоҳ!! Аллоҳу акбар!!

Шодлан эй мувахҳид! Хурсанд бўл эй «ла илаҳа иллаллоҳ» ошиғи!

Ҳа, Аллоҳга қасамки, Исломдан ўзга барча динлар ҳалок бўлгай!

«Аллоҳ наздида мақбул дин Исломдир» (Оли Имрон: 19).

Энди ҳадис давомига диққат қилинг! Шерлар туялар билан, йўлбарслар сигирлар билан, бўрилар қўйлар билан ёнма-ён юрса!!

Абу Умома ривоятида — санади саҳиҳ — Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Бўри қўйлар билан худди (поданинг) итидек бўлади. Гўдак бола шер ёнидан ўтса, у унга зарар етказмайди. Қизалоқ илон ёнидан ўтади, у унга зиён етказмайди. Зулм кўтарилиб, тинчлик-омонлик ва фаровонлик қарор топади. Барака зиёда бўлиб, ерга эминлик нозил бўлади».

Наввос ибн Самъон ривоятида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Кейин ерга: «Ҳосилингни ундир, баракангни қайтар» дейилади. Ўша кунда одамлар бир анорнинг ўзини еб, пўстлоғини соябон қиладилар. Подаларга барака киритилади. Ҳаттоки бир туянинг сути бир катта жамоа одамларга кифоя қилади. Бир сигирнинг сути бир қабила одамларга етади. Бир қўйнинг сути бир уруғ одамларга етади...» (Муслим: №2937).

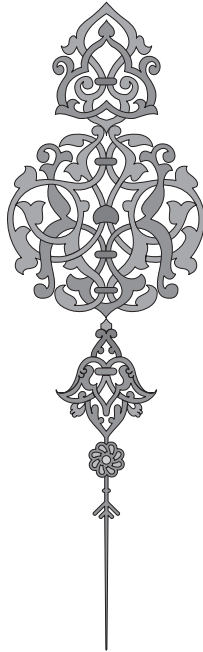
Субҳаналлоҳ!!

Шундай қилиб, ер аҳли тарихда мисли кўрилмаган фаровон ҳаёт кечира бошлайди. Ҳатто, Дайламий ва Зиё ал-Мақдисий ривоят қилган ва Албоний саҳиҳ санаган, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Масиҳ (тушгани)дан кейинги ҳаёт нақадар яхши, Масиҳ (тушгани)дан кейинги ҳаёт нақадар яхши! Осмонга ёмғир ёғдиришга изн

берилади. Ерга набототларни ундиришга изн берилади. Ҳатто, силлиқ тошга уруғ қадасанг ҳам, албатта униб чиқади. Одамлар ўртасида адоват, ҳасад ва нафрат бўлмайди. Бир киши шернинг олдидан ўтади, уунга зиён етказмайди. Илонни босиб олади, уунга зиён етказмайди. Одамлар ўртасида адоват, ҳасад ва нафрат бўлмайди» (Албоний «Ас-саҳийҳа»да (№1926) саҳиҳ санаган).

2011 йил 2-июн

Қиёматнинг катта аломатлари. Яъжуж ва Маъжуж

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, у зот омонатни адо этганлар, рисолатни етказганлар, умматга холис насиҳат қилганлар, Аллоҳ таоло у зот сабабли зулматларни ёритган, у зот Аллоҳ йўлида то ўлим келгунича ҳақиқий жиҳод қилганлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

Фозил дўстлар, азиз биродарлар, барчангизга Аллоҳнинг саломи бўлсин, қадамларингизга ҳасанот, даврамизга хуш келибсиз, барчамизни Аллоҳ таборака ва таоло Ўзининг муборак уйида Ўз тоати устида жамлагани каби Ўзининг жаннати ва каромат ҳовлисида ҳам жамласин ва даъватчилар саййиди бўлган Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга қилсин. Зотан, У бунинг эгаси ва бунга қодирдир.

Ваъз-насихат услуби билан илмий асослаш ўртасини, таъсирли воқеа-ҳодисалар билан манҳажийлик ўртасини ўзида бирлаштирган «Охират ҳовлиси силсиласи» деб аталган ушбу муҳим илмий силсиладан мақсад одамларга бу дунё ҳақиқатини англатиш бўлиб, токи улар Аллоҳ таолога тавба ва инобат қилишга ошиқсалар, ўлим тўсатдан келиб, уларни кўча-кўйда жанжаллашиб турган пайтларида олиб кетиб қолишидан, улар на бирон васият қилишга ва на уйларига қайтишга қодир бўлмай қолишларидан олдин ғафлатдан қутулсалар.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Бугунги суҳбатимиз «Охират ҳовлиси силсиласи»дан олтинчи суҳбат бўлади. Ушбу суҳбатимизда биз Имом Муслим «Саҳиҳ»да Ҳузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам зикр қилган қиёматнинг катта аломатларидан яна бири ҳақида сўзлашамиз.

Мазкур ҳадисни яна бир эсга олиб ўтамиз:

«Гаплашиб ўтирган эдик, Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам чиқиб келдилар ва: *«Нима тўғрисида гаплашаяпсизлар?»*, дедилар. Биз: *«Қиёмат ҳақида гаплашаяпмиз»*, дедик. *«Қиёмат то ундан олдин ўнта аломатни кўрмагунларингча қоим бўлмайди»*, дедилар ва тутунни, Дажжолни, добба (ер жонивори)ни, қуёшнинг ботиш тарафидан чиқишини, Ийсо ибн Марямнинг тушишини, Яъжуж ва Маъжужни ва учта ер ютишни — биттаси машриқда, иккинчиси мағрибда, учинчиси араб жазирасидаги ер ютишини зикр қилдилар, охиргиси Ямандан чиқадиган ва одамларни маҳшарлари сари ҳайдайдиган ўт эди» (Муслим: №2901, Абу Довуд: №4311, Термизий: №2184).

Олдинги суҳбатларимизда биз Дажжол ҳақида, Ийсо алайҳиссаломнинг нозил бўлишлари ҳақида сўз юритган эдик. Бугунги суҳбатимиз мавзуси Яъжуж ва Маъжужга бағишланади.

Одатимизга кўра, бугун Яъжуж ва Маъжуж ҳақидаги сўзимизни ҳам бир неча моддаларга бўлиб олиб борамиз:

1. Қисқача луғавий ва шаръий асослаш.
2. Дўзахга юборилувчилар.
3. Зулқарнайн ва Яъжуж ва Маъжуж.
4. Уларнинг қиёмат олдидан чиқишлари.
5. Ийсо ибн Марям ва ижобат бўлган дуо.

Диққат билан қулоқ солишларингизни умид қиламан. Аллоҳ таолодан барчамизни сўзга қулоқ солиб, унинг яхшисига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

1. Қисқча луғавий ва шаръий асослаш

Севикли дўстларим!

Бир талай муаррих ва муфассирлар Яъжуж ва Маъжуж ҳақида ажиб хабарлар ва ғариб ривоятларни келтиришади, унда уларнинг келиб чиқишлари, насл-насаблари, шакл-шамойиллари, ранглари, турар жойлари ҳақидаги маълумотларни беришади.

Аслида, ушбу ривоят ва хабарлар қуруқ хурофот, ваҳм-гумон ва афсоналардан бошқа нарса эмас. Чунки, аксарияти исроилиётдан олинган. Ишончли манбалардан, яъни Қуръон ва Суннатдан олинмаган. Бинобарин, ҳеч бир кимса бу каби ғайбга тааллуқли ишлар хусусида Қуръон ёки Суннатдан олинган кучли далилларсиз гапириши дуруст бўлмайди. Биз Яъжуж ва Маъжуж ёки Зулқарнайн ҳақида сўз юритиш учун исроилиёт ва ғариб, тўқима-ёлғон хабарлар ортидан ҳакиллаб чопис юришга эҳтиёжимиз йўқ. Аксинча, Раббимизнинг Китобида ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Суннатларида бизни бундан беҳожат қиладиган етарлича далил-ҳужжатлар мавжуд ва биз ўшаларга мурожаат қилишимиз вожиб бўлади.

Яъжуж ва Маъжуж Одам алайҳиссалом зурриётидан бўлган икки халқ бўлиб, бошқа инсонлардан ўта ваҳшийликлари ва ададларининг кўплиги, шунингдек, ер юзида мислсиз вайронагарчилик ва бузғунчилик қилишлари билан ажралиб туришади.

Муҳаққиқ луғатшунослар луғат китобларидан, жумладан Ибн Манзурнинг «Лисанул-араб» луғат тўпламидан нақл қилишларича, Яъжуж ва Маъжуж сўзлари араб тилида ўтнинг алангаланиб ёниши маъносини англатувчи «ажиж» (أجيج) сўзидан, шунингдек ўта шўр ва ўта аччиқ сув маъносидаги «ал-маа-ул-ужаж» (الماء الأجاج) сўзидан олинган.

Бу билан мазкур икки қавмнинг ер юзидаги мислсиз бузғунчилик қилиши ва ўта шиддатли фитналарини алангали ўт ва аччиқ-шўр сувга ўхшатишган.

Яъжуж ва Маъжужнинг қисқа ва лўнда луғавий маъноси шу бўлиб, бу ҳақда маълумотга эга бўлиш кишини улар ҳақида битилган афсона ва хурофотлар гирдобига шўнғиб кетишдан сақлайди.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Яъжуж ва Маъжужни «баъ-сун-наар», яъни, қиёмат куни дўзахга юбориладиган қавм, деб таърифлаганлар. Сўхбатимиз давоми шу ҳақда бўлади.

2. Дўзахга юборилувчилар – баъсун-наар

«Саҳиҳайн»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ қиёмат куни: «Эй Одам!», деб хитоб қилади. Одам алайҳиссалом: «Лаббайка ва саъдайк, ҳамма яхшиликлар Сенинг қўлингда эй Парвардигор!», деб жавоб беради. Аллоҳ азза ва жалла: «Дўзахга юборилувчиларни чиқар!», дейди. Одам алайҳиссалом: «Кимлар у дўзахга юборилувчилар?», деб сўрайди. «Хар минг кишидан тўққиз юз тўқсон тўққизтаси жаҳаннамга, биттаси жаннатга!», дейди Аллоҳ таоло».

Бу гап Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларини жуда қийин аҳволга солиб қўйди.

Бир ривоятда:

«Қавм бутунлай умидсизликка тушиб, кулгуни эсда чиқариб қўйди».

Бир ривоятда: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг асҳоблари йиғлаб: «Ё Расулуллоҳ! Қайси биримиз ўша бир киши?», деб сўрадилар.

Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жавоб бердилар:

«Хурсанд бўлингиз! Хурсанд бўлингиз! Тўққиз юз тўқсон тўққизтаси Яъжуж ва Маъжуждан, бир киши эса сизлардан».

Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг тўртдан бири бўласизлар».

Биз шунда такбир айтиб юбордик. Кейин дедилар:

«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг учдан бири бўласизлар».

Биз яна такбир айтиб юбордик. Шундан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг ярми бўласизлар».

Пайғамбаримиз умматлари бахтли умматдир.. Пайғамбаримиз умматлари Аллоҳнинг раҳматига сазовор умматдир.

Шеър (мазмуни):

«Эй Парвардигор! Сенинг «Эй бандаларим!» деган хитобинг остига киришим ва менга Аҳмадни Пайғамбар қилиб юборганинг менинг фахру ифтихоримни ошириб юборди ва мен юлдузлардан ҳам юқорироққа кўтарилиб кетдим».

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматидан бўлганинг шукронасига сажда қил эй биродар! Уммати Муҳаммад Парвардигор таборака ва таолонинг мақтови ва раҳматига сазовор умматдир!

Аллоҳ таоло бу умматга деди:

«(Эй уммати Муҳаммад), **одамлар учун чиқарилган миллатларнинг энг яхшиси бўлдингиз**» (Оли Имрон: 110).

Аллоҳ таоло бу умматга деди:

«**Шунингдек** (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), **сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта** (адолатли) **бир миллат қилдик**» (Бақара: 143).

Термизий, Аҳмад, Ибн Можа ҳасан санад билан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«*Сизлар етмишта умматни тўлдирувчиси (яъни сўнгиси) бўлдингиз, сизлар улар ичида энг яхшиси ва Аллоҳга энг мукаррамисиз*» (Бухорий: №4487, Термизий: №2965, Саҳиҳул-жомий: №8034).

Ҳа, сизлар энг яхши умматсиз.. Сизлар умматлар ичида Аллоҳ жалла ва алога энг мукаррамисиз..

Бухорий ва бошқалар Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«*Қиёмат куни Нуҳни чақирилади. У: «Лаббай, амрингга ҳозирман, эй Парвардигор», дейди. «(Менинг рисолатимни) етказдингми?», деб сўрайди. У: «Ҳа», деб жавоб беради. Унинг умматидан: «Сизларга етказганми?», деб сўралади. Улар: «Бизга ҳеч қандай огоҳлантирувчи (пайғамбар) келган эмас», дейишади. «Сенга ким гувоҳ бўлади, эй Нуҳ?», деб сўрайди Аллоҳ таоло Ўзи яхши билиб тургани ҳолда. «Муҳаммад ва у кишининг умматлари гувоҳлик беради», деб жавоб беради Нуҳ. Шунда сизлар чақириласиз ва унинг етказган эканига гувоҳлик берасиз, кейин мен чақириламан ва*

сизлар устингизда гувоҳ бўламан. Бу Аллоҳ таолонинг: **«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат-уммат қилдик»** (Бақара: 143), *деган ояти маъносидир*. Сўнг: *«Ўрта — адолатдир»*, дедилар. (Саҳиҳул-жомий: №8034, Бухорий: №4487, Аҳмад, Термизий, Насоий, Ибн Можа).

Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган қуйидаги ҳадис ҳам пайғамбарлар саййиди умматлари ичидаги пешқадамлар ва улар ортидан келганларнинг фазлини баён қилиб беради:

Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қабристонга келдилар ва: *«Ассалому алайкум мўмин қавмлар диёри! Сизлар собиқ (аввал ўтган)ларсиз, биз эса иншооллоҳ, сизларнинг ортингиздан борувчимиз»*, дедилар.

Кейин у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Қани энди биродарларимизни кўрсак эди»*, дедилар.

Саҳобалар: *«Биз сизнинг биродарларингиз эмасмизми, ё Расулуллоҳ?»*, деб сўрадилар.

«Сизлар менинг саҳобаларимсиз. Биродарларимиз эса ҳали-ҳануз келмаган кишилардир», дедилар.

«Ё Расулуллоҳ, ҳануз келмаган умматингизни қандай танийсиз?», деб сўрадилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Айтингларчи, агар бир кишининг қашқа отлари тим қора отлар орасида юрган бўлса, у ўз отларини таний оладими?»*, дедилар.

«Бўлмасачи, ё Расулуллоҳ», деб жавоб бердилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Улар Қиёмат куни таҳоратнинг асаридан (юз-қўллари) порлаган ҳолда келадилар»*, дедилар (Бухорий: №136, Муслим: №249, Насоий: №1/93-95).

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Энди суҳбатимиз давомида Яъжуж ва Маъжужнинг бузғунчилиги ва тажовузига дучор бўлган қавм билан Зулқарнайн ўртасида бўлиб ўтган гўзал сўзлашувдан воқиф бўламиз.

3. Зулқарнайн ва Яъжуж ва Маъжуж

Аллоҳ таоло Зулқарнайн ҳикоясини Қуръон Карим сураларидан биргина сурада — «Каҳф» сурасида келтирган. Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **яна сиздан Зул-қарнайн ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Энди мен сизларга у (ҳақдаги хабар)дан бир зикрни тиловат қилурман».**

Дарҳақиқат, Биз унга (Зул-қарнайнга) бу Ерда салтанат — ҳукмронлик бердик ва (кўзлаган) барча нарсасига йўл-имкониёт ато этдик.

Бас, у (аввал Ғарбга қараб) йўл олди.

То (кетаётиб) кун ботадиган жойга етгач у (қуёшнинг) бир лойқа булоққа ботаётганини кўрди ва у (булоқ) олдида бир қавмни учратди. Биз: «Эй Зул-қарнайн, ё (уларни) азобга дучор қилурсан, ёки уларга яхши муомалада бўлурсан», дедик.

У айтди: «Золим бўлган кимсани, албатта, азоблагаймиз. Сўнгра Парвардигорига қайтарилгач, У зот уни яна даҳшатли азоб билан азоблар.

Энди иймон келтириб яхши амаллар қилган зотга келсак, унинг учун гўзал оқибат — жаннат мукофот бўлур. Биз ҳам унга ишимиздан осон-енгилларини буюрурмиз».

Сўнгра, у (Шарққа қараб) йўл олди.

То (кетаётиб) кун чиқишга етиб боргач, унинг (қуёшнинг) бир қавм устига чиқаётганини (кўтарилаётганини) кўрдик, Биз у (қавм) учун қуёшдан (сақланадиган уй либос каби) бирон парда қилмаган эдик.

Худди илгаригидек бўлди (яъни, Зул-қарнайн бу қавмга ҳам кун ботишдаги қавмга қилган муомалани қилди). **Аниқки, Биз унинг барча ишларидан хабардормиз — (уни) ихота қилиб олгандирмиз.**

Сўнгра, у яна йўл олди.

То (кетаётиб) икки тоғ ўртасига етиб келгач, у (тоғлар ортида) бирон гапни англай олмайдиган қавмни учратди.

Улар: «Эй Зул-қарнайн, шак-шубҳасиз, (шу тоғлар ортидаги) Яъжуж ва Маъжуж (қабилалари) Ер юзида бузғунчилик қилувчилардир. Бизлар сенга бир (миқдор) тўлов тўласак, биз билан уларнинг ўртасига бир сад чекиб (бир тўғон қуриб) берасанми?» дедилар.

У (Зул-қарнайн) айтди: «Парвардигорим менга ато этган (салтанат) сизлар берадиган (мол-дунёдан) яхшироқдир. Бас, сизлар менга (мол-дунё билан эмас, балки) қувват билан ёрдам беринглар, мен сизлар билан уларнинг ўртасига бир девор бино қилай.

Сизлар менга темир парчаларини келтиринглар». То (темир парчалари) иккала тоғ билан баробар бўлгач, (Зул-қарнайн: «Босқонлар билан) дам уринглар», деди. Бас, қачон у (темир-терсақларни қиздириб) ўт қилгач (эритгач), деди: «Менга эритилган мис (ҳам) келтиринглар, уни (темир парчаларининг) устидан қуюрман.

Энди улар у (тўсиқ) устига чиқишга ҳам, уни тешиб ўтишга ҳам қодир эмаслар».

«Бу Парвардигорим томонидан бўлган бир марҳаматдир. Энди қачон Парвардигорим (Яъжуж ва Маъжуж чиқади, деб) ваъда қилган вақт келганида (яъни, Қиёмат қойим бўлишига яқин қолганида), Ўзи у (тўсиқни) теп-текис қилиб қўюр. Парвардигоримнинг ваъдаси ҳақдир», деди у» (Қаҳф: 83-98).

Зулқарнайн ва Яъжуж ва Маъжуж ҳикояси шундан иборат.

Шуни айтишим керакки, Зулқарнайн ҳикояси атрофида шу қадар кўп ва турли-туман афсоналар, хаёлий ва хурофий қиссалар тўқилганки, хижолат ва уятдан таҳқиқ аҳлининг пешонаси тиришмай иложи йўқ.

Ўз илми ва ақлини ҳурмат қиладиган ҳеч бир киши Зулқарнайн ҳикояси борасида Қуръонда келган оятлар чегарасидан чиқиши жоиз бўлмайди. Зеро, Аллоҳ таоло Қуръонда келтирган ҳикояда бу ҳақда етарлича маълумотлар мавжуд, ундан ортиқчаси бари исроилиёт тўқималаридан бошқа нарса эмас. Биз Зулқарнайн шахси атрофида тўқилган бундай хурофот ва афсоналар гирдобига чуқур киришиб кетишимиз тўғри бўлмайди.

Келинг, энди Зулқарнайн ва Яъжуж ва Маъжуж воқеаси ҳақида Қуръонда келтирилган оятларни енгилгина тафсири билан кўриб чиқайлик.

Зулқарнайн солиҳ бандадир, унинг пайғамбар бўлган-бўлмагани хусусида тафсирчилар ўртасида ихтилоф мавжуд, бирон киши бу ҳақда аниқ бир гап айтишга жазм қилмаган.

Қисса мушрикларнинг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан Зулқарнайн ҳақида савол сўрашлари билан бошланади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **сиздан Зул-қарнайн ҳақида сўрайдилар...».**

Саволнинг жавоби Аллоҳ таоло томонидан келади: «**Айтинг...».**

Тафсир уламолари айтишларича, оятдаги «**Айтинг**» сўзи талқин учун бўлиб, шу калима орқали бу қиссани Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз томонларидан эмас, балки Аллоҳ таолонинг ваҳийси билан айтиб беришлари аниқлашади.

«**Энди мен сизларга ундан** (яъни, у ҳақдаги хабардан) **бир зикрни тиловат қилурман».**

Оятдаги «ундан» (منه) калимаси «табъизийя» учун, яъни, ундан баъзисини деган маънони ифодалаш учундир. Чунки, Аллоҳ таоло бизга Зулқарнайн ҳикоясидан баъзи бир қисмини зикр қилиб беради. Агар Қуръонда келтирилганидан кўра кўпроқ маълумот зикр қилинишида биз учун яхшилик бўлганида, Аллоҳ таоло албатта зикр қилган бўларди. Шундай экан, биз Қуръонда келган ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳадисларида зикр қилинган нарсада тўхташимиз яхши бўлади.

«**Дарҳақиқат, Биз унга** (Зул-қарнайнга) **бу Ерда салтанат — ҳукмронлик бердик...».**

Ўйлаб кўринг.. Ким унга ерда салтанат-хумронлик берди?!

Қуръондаги тамкин — салтанат ва ҳукмронлик бериш ҳақидаги оятларни тадаббур қилсангиз, уларнинг ҳаммасида тамкин Аллоҳ субҳанаху ва таолога нисбат берилганини кўрасиз. Балоғатга доир ушбу қоида қалбларга иймоний қоида бўлиб ўрнашади.

Демак, давлатлар, халқлар ва миллатларга салтанат ва ҳукмронлик бераётган зот Аллоҳ таоло деб билмоғимиз, қалбларимизни ҳамма нарсанинг эгаси бўлган Зотга боғлашимиз, шу билан бир қаторда сабабларни ҳам ушлашни тарк қилмаслигимиз лозим бўлади. Аллоҳга ҳақиқий таваккул шудир.

Уммат фақат Аллоҳнинг изни билан ҳукмронликка эришади, уммат фақат Аллоҳнинг изни билан ҳукмронликдан чекинади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Айтинг: Эй мулку давлат эгаси бўлган Аллоҳим, сен истаган кишингга мулк ато қилурсан ва истаган кишингдан бу мулкни тортиб олурсан, истаган кишингни азиз қилурсан ва истаган кишингни хор қилурсан. Бор яхшилик ёлғиз Сенинг қўлингдadir. Албатта Сен барча нарсага қодирсан» (Оли Имрон: 26).

«Дарҳақиқат, Биз унга (Зул-қарнайнга) бу Ерда салтанат — ҳукмронлик бердик ва (кўзлаган)барча нарсасига йўл-имконият ато этдик».

У барча сабабларни ва тамкин, нусрат, фатҳ ва ғалабага етказувчи воситаларни ушлади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Уларни (яъни мусулмонларни) агар Биз ер юзига ғолиб қилсак — улар намозни тўқис адо этадилар, закотни (ҳақдорларга) ато этадилар, яхшиликка буюрадилар, ёмонликдан қайтарадилар. (Барча) ишларнинг оқибати Аллоҳнинг (измидадир)» (Ҳаж: 41).

Айрим халқларга Аллоҳ таоло тамкин, яъни салтанат ва ҳукмронлик беради, улар тамкин сабабларини маҳкам ушлашлари оқибатида Аллоҳ таоло уларга сабот ва тамкинни яна ҳам зиёда қилади. Айрим инсонлар борки, Аллоҳ уларга тамкин-салтанат берса, тамкин сабабларини маҳкам тутиб, салтанат ва ҳукмронликлари яна ҳам кучайишига йўл

очадилар. Ушбу сабабларни қўлдан беришлари оқибатида эса Аллоҳ улардан хукмронликни олиб, ўзларини ҳалокатга етказди.

Аллоҳ таоло Зулқарнайнга ҳам ер юзида ғалаба, салтанат ва хукмронлик берди, машриқу мағриб оралиғида кезиш ва истаган ишини қила олишга имконият очиб берди.

Зулқарнайн Аллоҳ йўлидаги жиҳодини аввал ғарб томондан бошлайди.

«Бас, у (аввал Ғарбга қараб) йўл олди. То (кетаётиб) кун ботадиган жойга етгач у (қуёшнинг) бир лойқа булоққа ботаётганини кўрди ва у (булоқ) олдида бир қавмни учратди».

Маълумки, қуёш учун фақат битта кунчиқар ва кунботар бўлмасдан, унинг бир неча чиқар ва ботар ўрни бўлади. Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, (шундоқ экан) машриқлар ва мағрибларнинг Парвардигорига қасам ичурман...» (Маориж: 40).

Йилнинг фасллари, ой ва кунларига қараб, қуёшнинг бир неча чиқар ва ботар ўринлари бўлади. Маконларга қараб унинг бир неча чиқар ва ботар ўринлари бўлди. Куннинг чиқиш ва ботиш пайтида қуёш гардишини кузатувчи кишининг кузатишига нисбатан ҳам унинг бир неча чиқиш ва ботиш ўринлари бўлади.

«Биз: «Эй Зулқарнайн, ё (уларни) азобга дучор қилурсан, ёки уларга яхши муомалада бўлурсан», дедик».

Зулқарнайн ўзининг адолатли манҳажини ва ҳикматли дастурини баён қилди.

«У айтди: Золим бўлган кимсани, албатта, азоблагаймиз. Сўнгра Парвардигорига қайтарилгач, У зот уни яна даҳшатли азоб билан азоблар. Энди иймон келтириб яхши амаллар қилган зотга келсак, унинг учун гўзал оқибат — жаннат мукофот бўлур. Биз ҳам унга ишимиздан осон-енгилларини буюрурмиз».

Ким Аллоҳга ширк келтириш билан ва менга эргашмаслик билан зулм қилса, уни азоблайман, Аллоҳ ҳузурида ҳам унинг учун азоб бордир. Аммо, ким менга эргашса, мен келтирган нарсага иймон келтирса, Аллоҳни ягона деб билса ва Аллоҳнинг манҳажини устувор турса, у учун

хайрли оқибат — жаннат бордир. Мен томонимдан унга бўладиган муомалага келсак, биз унга енгил-қулай ишларни айтамыз.

Кейин Зулқарнайн иккинчи сафарида машриққа қараб йўл олди. **«Сўнгра, у (Шарққа қараб) йўл олди. То (кетаётиб) кун чиқишга етиб боргач, унинг (қуёшнинг) бир қавм устига чиқаётганини (кўтарилаётганини) кўрдик, Биз у (қавм) учун қуёшдан (сақланадиган уй, либос каби) бирон парда қилмаган эдик.**

«Худди илгаригидек бўлди (яъни, Зул-қарнайн бу қавмга ҳам кун ботишдаги қавмга қилган муомалани қилди). Аниқки, Биз унинг барча ишларидан хабардормиз — (уни) ихота қилиб олгандирмиз».

Яъни, Аллоҳ таоло унинг дилидан кечаётган ва кўнглидан ўтаётган ҳар бир ишдан хабардор эди.

Шундан кейин Зулқарнайннинг учинчи — биз сўзлашаётганимиз қиссага тааллуқли сафари бошланади:

«Сўнгра, у яна йўл олди. То (кетаётиб) икки тоғ ўртасига етиб келгач, у (тоғлар ортида) бирон гапни англай олмайдиган қавмни учратди».

Яъни, у қавм Зулқарнайннинг тилини тушунмайдиган ёки бошқа халқлардан умуман ажралиб, фақат ўз қобиғига ўралиб қолган бир қавм эди. Улар Яъжуж ва Маъжуж томонидан қаҳрли ҳужумларга ва шиддатли зарбаларга учраган бир қавм эди. Улар Зулқарнайннинг одил ва фотиҳ бир подшоҳ эканини кўриб, унинг ҳузурига келишди ва илтимос билан мурожаат қилишди:

«Улар: «Эй Зул-қарнайн, шак-шубҳасиз, (шу тоғлар ортидаги) Яъжуж ва Маъжуж (қабилалари) Ер юзида бузғунчилик қилувчилардир. Бизлар сенга бир (миқдор) тўлов тўласак, биз билан уларнинг ўртасига бир сад чекиб (бир тўғон қуриб) берурмисан?» дедилар».

Яъни, биз сенга истаганингча пул-мол йиғиб берайлик, эвазига сен бизни Яжуж ва Маъжуждан ҳимоя қиладиган мустаҳкам бир тўсик қуриб бергин, дейишди.

Зулқарнайн зуҳд ва парҳезкорлик билан жавоб берди.

«У (Зул-қарнайн) айтди: **«Парвардигорим менга ато этган (салтанат) сизлар берадиган (мол-дунёдан) яхшироқдир».**

Аллоҳ азза ва жалла менга сизларнинг пул-молингиздан мени беҳожат қиладиган даражада салтанат бериб қўйган, шунинг ўзи менга кифоя қилади.

Бироқ, Зулқарнайн уларда заифлик ва ялқовлик белгиларини кўрди ва бу улкан ишда уларни ўзига шерик бўлишларини истади. Ва уларга шундай деди:

«Бас, сизлар менга (мол-дунё билан эмас, балки) қувват билан ёрдам беринглар, мен сизлар билан уларнинг ўртасига бир девор бино қилай».

Яъни, замонавий тил билан айтганда, ушбу тўғон қурилишини инженерлик ва меъморий жиҳатдан лойиҳалашни ва унга кетадиган сарф-харажатларни биз ўз зиммамызга оламиз. Лекин, бизнинг ишчи кучига эҳтиёжимиз бор, ушбу қурилиш ишини бажарадиган ва унда ишлайдиган ишчилар керак. Сизлар шу томондан ёрдам беринглар.

Шундан кейин замонавий ҳандаса фани олимларидан бир неча асрлар ўзиб кетган мохир муҳандис Зулқарнайн иш бошлади.

У ушбу қурилишнинг биринчи босқичини бошлашга амр этди:
«Сизлар менга темир парчаларини келтиринглар».

Яъни, катта-катта темир бўлақларини йиғиб келинлар ва уларни мана-ви икки тоғ оралиғидаги тор бўшлиққа уйинлар.

«То (темир парчалари) иккала тоғ билан баробар бўлгач, (Зул-қарнайн: «Босқонлар билан)дам уринлар», деди».

Вазни ва ҳажмини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайдиган кўп тонналик бу улкан темир уюмларини шиддатли олов остида лаққа чўғга айланган ҳолатини кўз олдингизга келтиринг.

Кучли аланга таъсирида темир бўлақлари эриб, икки тоғ оралиғидаги бўшлиққа тўла бошлади. Шунданг сўнг Зулқарнайн қурилишнинг иккинчи босқичига ўтишга амр қилди. Яъни, темир эритмаларига мис эритмасини қўшишга буюрди.

«Бас, қачон у (темир-терсақларни қиздириб) ўт қилгач (эритгач), деди: «Менга эритилган мис(ҳам) келтиринглар, уни (темир парчаларининг) устидан қуюрман».

Мис эритилгач, уни темир эритмаси устига қуйишни буюрди. Шу билан мис эритмаси темир эритмасига аралашиб, унинг қуввати ва мустақамлигини оширди.

«Энди улар — яъни, Яъжуж ва Маъжуж қавми — у (тўсиқ) устига чиқишга ҳам, уни тешиб ўтишга ҳам қодир эмаслар».

Бу иши билан Зулқарнайн темирнинг кучини мис билан ошириш борасида замонавий илм-фандан бир неча асрлар ўзиб кетди.

Зулқарнайн ўзининг кучли раҳбарлик қобилиятини ва муваффақиятли бошқарув белгиларини намоён қилди. Уммат бугун ана шундай шахсиятларга нақадар муҳтож! У ўзи қуриб битказган улкан темир тўғонга боқаркан, куч-қудрат ва билимдонлик ғурурига берилмади, «Менинг билимим ва куч-қудратимни кўриб қўйинглар», демади. Балки, фазлни унинг ҳақиқий эгаси бўлган Зотга нисбатлади:

«Бу Парвардигорим томонидан бўлган бир марҳаматдир. Энди қачон Парвардигорим (Яъжуж ва Маъжуж чиқади, деб) ваъда қилган вақт келганида (яъни, Қиёмат қойим бўлишига яқин қолганида), Ўзи у (тўсиқни) теп-текис қилиб қўюр. Парвардигоримнинг ваъдаси ҳақдир», деди у».

Улкан дарс, катта ибрат намунаси..

«Бу Парвардигорим томонидан бўлган бир марҳаматдир...».

Кейин у ҳозир бўлганларга ўзининг қайта тирилиш ва қиёмат кунига бўлган иймон борасидаги соф ақидасини баён қилиб деди:

Албатта, ушбу тўғонни бино қилишга буюрган зот Аллоҳдир ва албатта, Яъжуж ва Маъжуж йўлини тўсишга амр этган зот Аллоҳдир. Келажакда уларнинг чиқиб келишига изн берадиган зот ҳам Аллоҳдир. Бир кун келиб, албатта бу тўғон теп-текис бўлиб, ер билан битта бўлади. Бу эса қиёмат қойим бўлишидан олдинроқ, худди тоғлар ер билан битта бўлганидек юз беради.

Зулқарнайн ўзининг қайта тирилиш ва охират кун ҳақидаги соф ақидасини ана шундай баён қилди. Аллоҳ таоло қиёматнинг катта аломатларидан бири сифатида Яъжуж ва Маъжужнинг чиқишига изн берадиган кун келгач, улар чиқиб келишади. Сухбатимиз давомида шу ҳақда сўз боради.

4. Уларнинг қиёмат олдидан чиқишлари

«Саҳиҳул Бухорий»да Зайнаб бинт Жаҳш розияллоҳу анҳодан ривоят қилинган ҳадисда айтилади: Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг ҳузурига қўрққан ҳолда кириб келдилар ва: *«Ла илаҳа иллаллоҳ, ла илаҳа иллаллоҳ, яқинлашиб қолган ёмонликдан араблар ҳолига вой! Бугун Яъжуж ва Маъжуж тўғонидан шунчаси очилди»*, деб бош бармоқлари ва кўрсаткич бармоқларини ҳалқа қилиб кўрсатдилар. Шунда Зайнаб: *«Ё Расулуллоҳ, ичимизда солиҳ кишилар бўлгани ҳолда ҳам ҳалок бўламизми?!»*, деб сўрадилар. *«Ҳа, агар нопоклик кўпайса!»*, деб жавоб бердилар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам. Солиҳ ҳам, толиҳ (ёмон) ҳам ҳалок бўлади, сўнгра Аллоҳ таоло ҳар кимни ниятига қараб қайта тиргизади.

Яна бир ҳадис ҳақида тафаккур қилинг. Аҳмад, Термизий, Ибн Можа, Ибн Ҳиббон ривоят қилган, Ҳоким «Мустадрак»да келтириб, икки шайх шартига кўра саҳиҳ деган, Заҳабий ҳам бунга иқроор бўлган, Албоний «Ас-силсила»да саҳиҳ санаган, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Яъжуж ва Маъжуж тўғонни ҳар куни бузиб очишга ҳаракат қиладилар. Қуёш нури кўринай деб қолганида: «Кетдик, қолганини эртага бузамиз», деб қайтиб кетишади. Шунда Аллоҳ таоло уни аввалгидан ҳам мустаҳкамроқ қилиб қўяди. То бир кун келиб, Аллоҳ таоло уларни чиқаришни истаганида улар тўғонни бузиш учун чиқишади. Қуёш нури кўринай деб қолганида бошлиқлари: «Қайтинглар, Ин ша Аллоҳ (Аллоҳ хоҳласа), эртага келиб, қолганини бузасизлар», дейди. Улар (эртасига) қайтиб келиб, тўғонни қандай ҳолда қолдирган бўлсалар, ўшандай ҳолда турганини кўрадилар. Шундан сўнг уни бузиб, чиқиб келадилар».

Имом Муслим Наввос ибн Самъондан ривоят қилган ҳадисда:

«Улар Табарийя кўлидан ўтишади. Ўтаётиб, Яъжуж ва Маъжужнинг олдинги қисми кўлнинг ҳамма сувини ичиб қўяди. Орқада келётганлари: «Шу кўлда сув бўларди», дейди».

Яъжуж ва Маъжуж чиққач, одамлар улардан қўрқиб, қўрғонларига яшиниб оладилар, кўча ва йўлларни улар учун бўшатиб қўядилар, ҳеч ким уларга қарши урушишга журъат қилмайди. Шундан сўнг Яъжуж

ва Маъжуж: «Биз ер аҳлини мағлуб этдик, келинлар энди само аҳлига уруш очамиз», дейишади.

Қаранг, нақадар фожирлик!! Бу гап билан ер юзидаги фасоднинг салмоғи нечоғли кучайганини тасаввур қилишга қодир бўласиз. Чунки, уларнинг сурбетликлари ҳаддан зиёда ортиб, осмон аҳлига уруш қилмоққа чоғланишади! Дарҳақиқат, шундай ҳам қилишади. Улар осмонга қараб ўқ отишади. Шунда Аллоҳ таоло уларни имтиҳон қилиш ва яна ҳам фитнага солиш учун отган ўқларини қонга бўялган ҳолда қайтаради. Шунда улар: «Ер аҳлини мағлуб этдик, само аҳлидан ҳам устун келдик», дейишади. Ер юзи бу фитна гирдобидан чиқмай туриб, иккинчи бир фитна ер аҳли ичига оралайди. Яъни, Дажжол фитнаси юзага чиқади, сўнгра Ийсо алайҳиссалом тушиб келади.

Хутбамизнинг иккинчи қисмида шу ҳақда сўз юритамиз.

Ушбу сўзларимни айтарканман, ўзим учун ва сизлар учун Аллоҳга истиғфорлар айтаман.

Иккинчи хутба:

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд..

5. Ийсо ибн Марям ва ижобат бўлган дуо

Аллоҳ таоло Ийсо алайҳиссаломни туширади. Имом Муслим Наввос ибн Самъондан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«У — яъни, Дажжол — шу ҳолда турганида тўсатдан Аллоҳ таоло Ийсо ибн Марямни Димашқнинг шарқий тарафидаги оқ минора олдида (оч сариқ рангга бўялган) икки кийим кийган, икки қўлини икки фариштанing қанотига қўйган ҳолда нозил қилади. У қачон

бошини эгса, қатралар тушади. Қачон уни кўтарса, ундан луълуъ каби доналар тўкилади».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Сўнгра Ийсо ибн Марям Дажжолни қувиб, Фаластиндаги Лудд дарвозаси ёнида унга етиб олади ва уни ўлдиради».

«Кейин Ийсо ибн Марям Аллоҳ уларни ундан (яъни Дажжолдан) сақлаган бир қавмга боради ва уларнинг юзларини силаб, жаннатдаги даражалари билан хушабар беради. У шундай ҳолда турганида тўсатдан Аллоҳ Ийсога ваҳий қиладик, Мен улар билан урушишга ҳеч ким қодир бўлмайдиган бандаларни чиқардим. Бас, сен бандаларимни Тур тоғига жамлагин».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Ва Аллоҳ Яъжуж ва Маъжужни чиқаради, улар ҳар бир тепаликдан оқиб келишади».

«Уларнинг аввалгилари Табария кўли олдидан ўтаётиб ундаги ҳамма нарсени ичиб юборадилар. Охиргилари ўтаётиб: «Бунда бир вақтлар сув бор эди», дейдилар. Аллоҳнинг набийси Ийсо ва унинг асҳоблари қамал қилинадилар. Шунда Аллоҳнинг набийси Ийсо ва унинг асҳоблари Аллоҳдан Яъжуж ва Маъжужни ҳалок қилишини сўраб, тазарруъ қилишга рағбат қиладилар. Аллоҳ уларнинг дуосини ижобат қилади».

Қулоқ солинг, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам нима деганлар:

«Шунда Аллоҳ Яъжуж ва Маъжужга нағаф (майда қуртлар)ни юборади».

Аллоҳнинг қудрати ва азаматини фикр қилинг! Аллоҳга қасамки, уммат бугунги кунда қалби Аллоҳнинг қудратига бўлган ишончга нақадар муҳтож!!

Биз бугун Аллоҳнинг азамати ва куч-қудратини танишга нақадар муҳтожмиз!! Зотан, Аллоҳнинг амри биргина «Бўл!» сўзи билан амалга ошади.

Аллоҳ таоло улар устига бўйинлари томонидан нағаф қуртларини юборади ва уларни ҳалок қилади.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:
«Улар бир жон ўлгандек ўликка айланадилар».

Бир ривоятда:

«Аллоҳнинг набийси Ийсо ҳалиги қўрқиб, қўрғонга кириб олган кишилардан биридан ташқарига чиқишини ва Яъжуж ва Маъжуж ерда нима қилганини билиб келиш учун ўз жонини бағишлашини сўрайди. У ўлимга ва ҳалок бўлишга тайёр бўлиб, ташқарига чиқади ва бу каромат ва мўъжизага кўзи тушади. Сўнг Аллоҳнинг набийси Ийсо ҳузурига қайтиб, унга ва унинг асҳобларига: «Хушхабар! Аллоҳ Яъжуж ва Маъжужни ҳалок қилибди!», деб хитоб қилади».

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «

Сўнгра Аллоҳнинг набийси Ийсо ва унинг асҳоблари тушадилар. Улар ер юзиде уларнинг ёғи ва сассиғи етмаган бирор қарич ҳам жой топа олмайдилар. Одамлар бу бадбўй ҳидга чидай олмай қоладилар. Шунда Аллоҳнинг набийси Ийсо ва унинг асҳоблари Аллоҳга илтижо қилиб, ерни бу сасиқликдан тозалашини сўрайдилар. Шундан сўнг Аллоҳ туянинг бўйнига ўхшаган қушларни юборади. Бу қушлар уларни кўтариб олиб бориб, Аллоҳ истаган томонга ташлайди. Сўнгра Аллоҳ бир ёмғир юборади. Ундан лойдан ёки жундан бўлган бирор уй четда қолмайди. У ерни ювиб, худди ойнакка ўхшатиб қўяди. Кейин ерга: «Ҳосилингни ундир, баракангни қайтар» дейилади».

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Улар шундай ҳолда турганларида тўсатдан Аллоҳ бир ёқимли шамолни юборади. У уларнинг қўлтиқларидан олиб, ҳар мўмин ва муслимнинг руҳини қабз қилади. Энг ёмон одамлар қолиб, ер юзиде худди эшакларга ўхшаш жинсий яқинлик қилишади. Қиёмат ана ўшаларнинг бошида қойим бўлади».

Шу билан ишончли манбалар бўлмиш Куръон ва Суннатдан олинган Яъжуж ва Маъжуж тўғрисидаги гапни яқунлайман. Биродарларга насиҳатим шуки, бу ҳақда тўқиб чиқарилган хурофот ва афсоналарга ҳамда исроилиёт хабарларига кўнгил бурмасинлар.

Аллоҳ азза ва жалладан сизу бизга фақат фойдали илм ато этишини, барчамизни динда фақиҳ қилишини, ошқору махфий фитналардан Ўзи асрашини сўрайман. У ҳар ишга қодир Зотдир.

Эй Аллоҳ, бизларнинг гуноҳларимизни яширгин ва бизларни шарманда қилмагин, бизларни икром қилгин, хор қилмагин, биз томонимизда бўлгин, бизга қарши бўлмагин!

Эй Аллоҳ, ушбу муборак жамоадаги ҳар бир кишининг биронта ҳам гуноҳини қўймай мағфират этгайсан, биронта ҳам беморни қўймай шифо ато этгайсан, ҳеч бир қарзни қўймай адо этгайсан, вафот этганларимизни раҳматингга олгайсан, осийларимизни кечиргайсан, тоат-ибодатдагиларимизни саботли қилгайсан, Сенинг розилигинг ва бизнинг фойдамиз бўлган ҳар қандай ҳожатимизни раво қилгайсан, эй оламлар Парвардигори!

Эй Аллоҳ, ушбу жамоатимизни раҳматинг инган жамоат қилгин, бу ердан тарқалишимизни гуноҳдан холи тарқалиш қилгин, ораларимизда биронта ҳам бахтсиз ва маҳрумни қолдирмагин.

Эй Аллоҳ, бизни ҳидоят қилгин, биз сабабли ҳидоят қилгин, бизни ҳидоятланувчиларга сабабчи қилгин.

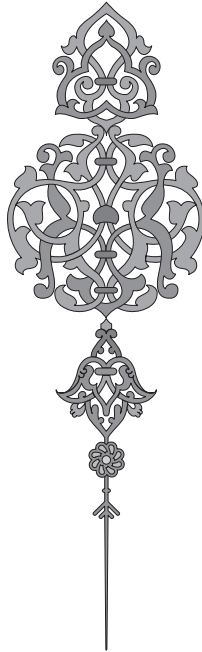
Эй Аллоҳ, агар одамларни фитналашни истасанг, бизни шармандаи шармисор бўлмаган ҳолимизда ҳузурингга олгин, эй раҳмлиларнинг раҳмироғи!

Эй Аллоҳ, мусулмонларни ўз ҳимояннга олгин, оч мусулмонларни тўйдиргин, яланғочларини кийдиргин!

Дўстларим! Неки тўғрилиқка муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан. Неки хато, унутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондан, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насихат қилиб, ўзимни унутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

2011 йил 16-июн

Қиёматнинг катта аломатлари. Қуёш, ер жонивори, тутун, ер ютиши ва бошқа аломатлар

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Бугунги суҳбатимиз «Охират ҳовлиси силсиласи»дан еттинчи суҳбат бўлади. Ушбу силсила давомида биз биз Имом Муслим «Саҳиҳ»да Хузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам зикр қилган қиёматнинг катта аломатлари ҳақида сўз юритаётган эдик.

Мазкур ҳадисни яна бир эсга олиб ўтамиз:

«Гаплашиб ўтирган эдик, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб келдилар ва: «Нима тўғрисида гаплашаяпсизлар?», дедилар. Биз: «Қиёмат ҳақида гаплашаяпсиз», дедик. «Қиёмат то ундан олдин ўнта аломатни кўрмагунларингча қоим бўлмайди», дедилар ва тутунни, Дажжолни, добба (ер жонивори)ни, қуёшнинг ботиш тарафидан чиқишини, Ийсо ибн Марямнинг тушишини, Яъжуж ва Маъжужни ва учта ер ютишни — биттаси машириқда, иккинчиси мағрибда, учинчиси араб жазирасидаги ер ютишни зикр қилдилар, охиргиси Ямандан чиқадиган ва одамларни маҳшарлари сари ҳайдайдиган ўт эди» (Муслим: №2901, Абу Довуд: №4311, Термизий: №2184).

Бугун сизлар билан биз мазкур ҳадисда зикр қилинган аломатларнинг қолганлари — қуёшнинг ботиш тарафидан чиқиши, добба (ер жонивори) чиқиши, тутун ва ер ютиши ҳақида сўзлашамиз.

1. Қуёшнинг ботиш тарафдан чиқиши

Қуёш бу олам ичра яратилибдики, ҳар куни бир хилда, машириқдан чиқиб, мағрибга ботади, бирон кун ҳам бундан бошқача бўлгани кузатилмаган ва бу ҳол то қиёматгача шундай давом этади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Қуёш (бирон сония тўхтамай) ўз қароргоҳи сари жорий бўлур. Бу қудратли ва билувчи зотнинг тақдири — ўлчови-

дир. Биз ойни ҳам токи у эски (хурмо) бутоғи каби бўлиб (эгилиб ҳилол ҳолига келиб) қолгунича бир неча манзилга белгилаб-тайинлаб қўйгандирмиз. На қуёш учун ойга етиш мумкин бўлур ва на кеча кундуздан ўзувчидир. (Қуёш, ой ва юлдузларнинг) **барчалари фалакда сузиб юрур»** (Ясин: 38-40).

Ҳеч шак-шубҳасиз, бу ҳол покиза ва саломат фитратни Аллоҳнинг ягона-лигини тан олишга мажбур этадиган ва уни бу ҳақда сўзлатадиган ҳамда Аллоҳнинг қудратига далил бўладиган оят-аломатлардан биридир.

Шунинг учун Аллоҳнинг пайғамбари Иброҳим Халилуллоҳ алайҳис-салом ер юзининг энг катта тоғут-золимларидан бирига хитобларида айни шу оят-аломатни тилга олгандилар. Бу ҳақда Аллоҳ таоло шундай дейди:

«Аллоҳ подшоҳлик берганидан ҳовлиқиб Иброҳим билан Парвардигори ҳақида талашган кимсанинг (Намруднинг) ҳоли-хабарини билмадингизми? Қайсики Иброҳим: «Парвардигорим тирилтириб, ўлдирадиган зотдир», деганида, у: «Мен (ҳам) тирилтираман ва ўлдираман», деди. Иброҳим айтди: «Албатта Аллоҳ қуёшни Машриқдан чиқаради. Сен уни Мағрибдан чиқаргин-чи?» Шунда бу инкор қилувчи довдираб қолди. Аллоҳ золим кимсаларни ҳидоят қилмай-ди» (Бақара: 258).

Қаранг, Иброҳим Халилуллоҳ золим тоғут Намруд ибн Канъон билан ўртада кечган баҳсларида: «Менинг Парвардигорим тирилтириб, ўлдирувчи Зот», деганларида Намруд нодонлик ва сурбетлик билан: «Ўлдириш ва тирилтириш менинг ҳам қўлимдан келади», деди. Сўнгра икки кишини келтирди-да, бирини ўлдириб, иккинчисини қўйиб юборди. Лекин, бу жоҳилона ғурур нубувватнинг ёрқин нури қаршисида қаергача борарди?!

Иброҳим алайҳиссалом унинг аҳмоқлигини кўргач, нубувват зиёсидан мунаввар бўлган кучли заковат билан дедилар: «Менинг Парвардигорим қуёшни шарқдан чиқаради. Агар сен чиндан ҳам қудрат эгаси бўлсанг, уни ғарбдан чиқаргинчи?!». Ана шундагина Намруд жавоб тополмай, каловланиб қолди.

Қуёш Аллоҳ яратган кунидан бери бир хил, мунтазам равишда фақат шарқдан чиқиб, фақат ғарбга ботади, лоақал бир кунга бўлса ҳам, бу йўналишини ўзгартирган эмас.

Ваъда қилинган кун етиб келгач, қуёш Парвардигоридан одатдагидек машриқдан чиқишга изн сўрайди, бироқ унга изн берилмайди.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Зар ал-Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кун ботар пайтида асҳобларига: «*Бу қуёш қаёққа кетишини биласизларми?*», дедилар. Улар: «Аллоҳ ва Расули билувчироқ», дейишди. Шунда у зот дедилар:

«Албатта, у то ўзининг Арш остидаги қароргоҳига етгунча юриб бораверади. Сўнгра Аллоҳ жалла ва алога сажда қилиб йиқилади. То унга: «Кўтарил, келган ерингга қайт!», дейилгунча шу ҳолда тураверади. Кейин чиқар жойидан — яъни, машриқидан — чиқади. Кейин то ўзининг Арш остидаги қароргоҳига етгунча юриб бораверади. Сўнгра Аллоҳ жалла ва алога сажда қилиб йиқилади. То унга: «Кўтарил, келган ерингга қайт!», дейилгунча шу ҳолда тураверади. Кейин чиқар жойидан чиқади. У мана шундай ҳолатда, одамлар ундан бирон нарсани инкор қилмаган (яъни, ғайри табиий санамаган) ҳолида давом этаверади. То (бир кун келиб, одатдагидек) яна юриб, ўша Арш остидаги ўз қароргоҳига боради. Шунда унга: «Кўтарил, ботиш тарафингдан чиқиб тонг оттир!», дейилади. Бас, у мағрибидан чиқиб келади».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи вассаллам:

«Ўша қачон бўлади, биласизларми? Бу ҳеч бир жонга, олдин иймон келтирмаган ёки иймонида яхшилик касб қилмаган бўлса, иймони наф бермайдиган пайтда бўлади», дедилар (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4802, Муслим: №159, Термизий: №3225).

Ажабланманг, борлиқдаги ҳар бир нарса Аллоҳга сажда қилади.

Аллоҳ жалла ва ало айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз осмонлардаги ва ердаги бор жонзот, қуёш, ой, юлдузлар, тоғлар, дов-дарахтлар ва (барча) жониворлар ҳамда кўпдан-кўп инсонлар (ёлғиз) Аллоҳга сажда қилишини кўрмадингизми? Кўп (одамларга эса кофир бўлганлари сабабли) азоб ҳақ бўлгандир. Кимни Аллоҳ хор қилиб қўйса, бас, уни (ҳеч ким) азиз қилувчи бўлмас. Албатта Аллоҳ Ўзи хоҳлаган нарсани қилур» (Ҳаж: 18).

Инсу жиндан бўлган кофирлардан бошқа борлиқдаги ҳар бир нарса еру осмонлар Парвардигорига сажда қилади.

Аллоҳнинг ягоналигини ва Холиқнинг улуғворлигини билмоқчи бўлсангиз, еру осмонларга боқинг.

Осмоннинг баландлигига, ернинг кенлигига, тоғларнинг пур-виқорлигига, фалакларнинг айланишига, денгизларнинг мавжланишига боқинг..

Ҳаракату сукунатдаги ҳар бир нарсага боқинг..

Аллоҳга қасамки, ҳамма-ҳаммаси Аллоҳнинг тавҳидига иқроп бўлиб, Аллоҳга сажда қилиб туради, ўз хожасининг зикридан ғофил бўлмайди. Фақат инсу жиннинг кофирларигина бу бахтдан мосуво.. Ва ла хавла ва ла қуввата илла биллаҳ!

Эй қуёш, мағрибдан чиқ! Қуёш Парвардигорнинг шу биргина амрини ўша заҳоти ижро қилишга ошиқади ва мағрибидан чиқиб келади!!

Ушбу маъно Ибн Мардавайҳ ҳасан санад билан Абдуллоҳ ибн Аби Авфодан ривоят қилган ҳадисда яна ҳам очикроқ кўринади:

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Одамларга бир кеча келадики, у сизларнинг кечаларингиздан уч кечага тенг келади. Ўша кеча бўлганида нафл ибодат билан машғул бўлувчилар буни биладилар. Улардан бирлари (уйқудан) туриб, ўз ҳизбини (яъни, намозда кундалик ўқийдиган Қуръон оятларини) ўқийди. Кейин ётиб ухлайди. Кейин туриб, яна ўз ҳизбини ўқийди. Кейин яна ётиб ухлайди. (Одамлар) қўрқиб, масжидларга шошилишади. Шундай ҳолатда турганларида тўсатдан қуёшни мағрибидан чиққанини кўрадилар».

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг сўзларига эътибор беринг! Ўша кеча бўлганида нафл ибодат билан машғул кишилар буни биладилар. Яъни, кечалари туриб, Аллоҳ роббул оламийнга намозда қоим бўлувчи кишилар буни биладилар.

Хўш, бу улкан аломат қачон содир бўлади?

Юқорироқда олиб келганим ҳадиснинг Абу Зардан қилинган ривоятида Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Ўша қачон бўлади, биласизларми? Бу ҳеч бир жонга, олдин иймон келтирмаган ёки иймонида яхшилик касб қилмаган бўлса, иймони наф бермайдиган пайтда бўлади», дедилар.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Қуёш мағрибидан чиқса ва одамлар уни кўрсалар, ҳамма-ҳам-малари иймон келтиришади» (Бухорий: №6506, Муслим: №157, Абу Довуд: №4312).

Бироқ.. Хайҳот, энди у иймон фойда бермайди!!

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қачон уч нарса чиқса, ҳеч бир жонга агар у олдин иймон келтирмаган ёки иймонида яхшилик касб қилмаган бўлса, иймони наф бермайди: қуёшнинг мағрибидан чиқиши, Дажжол ва добба-тул-арз (ер жонивори)» (Муслим: №158, Термизий: №3074).

Севикли дўстим! Аввало ўзимни, кейин сизни Аллоҳ таоло тавба эшигини ёпмасидан туриб, Унга тавба ва инобат қилишга чақираман.

Зеро, Аҳмад саҳиҳ санад билан келтирган ҳадисда Муҳаммад Мустафо соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Модомики тавба мақбул бўлиб тураркан, ҳижрат тўхтамайди. Тавба эса то қуёш мағрибидан чиқмагунича мақбул бўлаверади. Қачон қуёш мағрибидан чиқса, ҳар бир қалбга ичида бор нарсаси билан муҳр урилади ва одамлар (шунгача қилган) амалга кифояланади» (Албоний «Саҳиҳул-жомий»да (№7469) саҳиҳ санаган).

Эй ғофил.. Эй ўйин-кулгига муккасидан кетган.. Эй тавҳидни зое қилган.. Эй намозга бепарво қаровчи.. Эй закотни зое қилувчи.. Эй онасига оқ бўлиб юрган.. Эй Аллоҳдан юз ўгириб юрган.. Эй Аллоҳнинг марҳаматини динсизлик билан қарши олувчи..

Гўрлик даврингда ўтган
Ишларингни қўй энди,
Гуноҳларингни эслаб,
Кўзингдан ёш қуй энди.

Гарчи сен эдинг ғофил,
Икки фаришта огоҳ,
Сен маъсиятга машғул,
Улар ёзишга, эвоҳ!

Бу жон сенга берилган
Омонатдир билсанг гар.
Эгасига у бир кун
Албатта қайтарилар.

Сен алданиб, ортидан
Елиб-югурган дунё
Ҳовлидир бир ўткинчи,
Алдамчи мисли рўё.

Билки, кечаю кундуз
Олганинг ҳар бир нафас
Ҳисоблидир барчаси,
Кетмагай беиз, абас.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳ таоло кундузнинг гуноҳқори тавба қилиши учун тунда қўлини ёзади, кечанинг гуноҳқори тавба қилиши учун кундузи қўлини ёзади, то қуёш мағрибидан чиқмагунича (шу ҳол давом этаверади)», дедилар (Муслим: №2760).

Қуёш мағрибидан чиқиб келган кунда Аллоҳнинг тоатида устувор турган кишига шодлик бўлсин!

Эй Аллоҳ, бизни ҳам тавҳид, иймон ва тоат аҳлидан қилгайсан, Ўзингни рози қиладиган солиҳ амалларга муваффақ этгайсан, эй оламлар Парвардигори!

Аллоҳ жалла ва ало айтади:

«Албатта: «Парвардигоримиз Аллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Аллоҳга тоат-ибодат қилишда) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб, (дерлар): «Қўрқманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланинглар! Бизлар ҳаёти дунёда ҳам, охиратда ҳам сизларнинг дўстларингиздирмиз. Сизлар учун (жаннатда) кўнгилларингиз тилаган нарсаларингиз бордир ва сизлар учун у жойда истаган нарсаларингиз бордир. (Бу) мағфиратли ва меҳрибон зот томонидан бўлган зиёфатдир» (Фуссилат: 30-32).

2. Добба – ер жонивори

Аллоҳ таоло айтади:

«Қачон (кофирларнинг) **устига сўз-азоб тушганида** (яъни қиёмат яқинлашиб қолганида), **Биз улар учун ердан бир жонивор чиқарурмиз. У уларга** (қайта тирилишни инкор қилувчи) **одамлар Бизнинг оятларимизга** (Қуръонга, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга ва унинг динига) **ишонмайдиганлар эканлари ҳақида сўзлар»** (Намл: 82).

Жонивор гапиради!! Ҳайвонга тил битади!! У одамлар тушунадиган тилда сўзлайди, уларга қарши ҳужжат барпо қилади, уларга Аллоҳнинг оятларига ишонмайдиган бўлиб қолганларини ва уларни тасдиқламай қўйганликларини эслатади.

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёматнинг биринчи аломати қуёшнинг мағрибидан чиқиши ва добба-жониворнинг чошгоҳ пайтида одамларга чиқишидир. Қайси бири олдин чиқса, кейингиси тезда унинг орқасидан чиқади» (Муслим: №2941, Абу Довуд: №4310).

Добба-жонивор чиқиши жуда ажиб бир иш! Ҳақиқий тадаббур қилиб кўрсангиз, юрагингиз ёрилиб кетгудек бир ҳолат! Бир жонивор чиқиб, ер юзида кезиб юради. Мўмин билан кофирнинг ўртасини ажратади. Мўминга ҳам белги қўяди, кофирга ҳам белги қўяди. Кофирнинг бурнига белги босади, шунда унинг юзи қорайиб кетади. Мўминнинг юзига белги босади, шунда унинг юзи нурланиб, ёруғ юлдуздек ёришиб кўрилади.. Жуда қизиқ ҳолат!!

Имом Аҳмад «Муснад»ида ривоят қилган ва Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Добба чиқиб, одамларнинг бурунларига белги қўяди» (Аҳмад: №22209, Саҳиҳул-жомий: №2927).

Мана бу ҳадис эса ундан ҳам қизиқроқ. Уни Аҳмад «Муснад»ида ва Термизий «Сунан»ида ривоят қилганлар. Илмий омонат юзасидан айтиб ўтишим керак, бу ҳадис иснодини шайх Албоний заиф санаган, чунки ровийлар силсиласида Алий ибн Зайд ибн Жудъон бор бўлиб, Албоний уни заиф дейдилар. Аммо, аллома Аҳмад Шокир ҳадис санадини саҳиҳ

санаб, Алий ибн Зайд ибн Жудъон ҳақида ихтилоф бор, кучлироқ сўзга кўра, у ишончли, деганлар. Имом Термизий уни ҳасан ҳадис деганлар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Добба-жонивор Мусонинг асоси ва Сулаймоннинг узуги унда бўлган ҳолда чиқиб, кофирнинг бурнига белги қўяди, мўминнинг юзидан нур ёғилиб туради. Ҳатто, битта дастурхон аҳли таомга йиғилганларида (бир-бирларини) буниси: «Эй мўмин!», деб, униси эса: «Эй кофир!», деб чақиривади. Чунки, добба ҳақиқатни очиб, равшан қилиб қўйган, мўминни кофирдан ажратиб қўйган бўлади»
(Абу Довуд: №3186).

Айрим мусаннифлар добба-жонивор васфида ўта ғулувга кетиб, уни ғаройиб, хаёлий, драматик кўринишда сифатлашади. Баъзилари уни боши ҳўкизнинг боши, кўзи тўнғизнинг кўзи, қулоғи филнинг қулоғи, бўйни туяқушнинг бўйни, кўкраги шернинг кўкраги, оёқлари туянинг оёқлари ва ҳоказо ғаройиб кўриниш эгаси қилиб тасвирлашган (Буларнинг бари асоссиз, ИНТ).

3. Тутун

Тутун — қиёматнинг мўмин киши ер юзида гувоҳ бўладиган энг охирги аломатидир. Ундан кейинги бошқа аломатларни мўминлар кўрмайдилар, у азобларни мувахҳид зотлар бошдан кечирмайдилар. Балки, у аломатлар фақат ер юзининг энг ёмон халқлари бўлмиш кофир ва фожир кимсалар устига келади.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху айтишларича, қиёматнинг аломатларидан бўлмиш бу тутун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг мушрикларга қилган дуоибадлари ортидан содир бўлиб ўтгандир.

Ўшанда тутун ҳақиқатда бўлган. Бироқ, Ҳузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий ҳадисида қиёматнинг катта аломатларидан бири ўлароқ келган тутун Макка мушриклари Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дуолари ортидан гувоҳ бўлишган у тутундан бутунлай бошқадир. Аллоҳ таоло ушбу аломат ҳақида айтади:

«Бас, (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз осмон очик (яъни барчага кўринадиган) тутунни келтирадиган Кунга кўз тутинг! У (тутун барча) одамларни ўраб олур. Бу алам-ли азобдир» (Духон: 10-11).

Тутун чиққанидан сўнг Аллоҳ тавбаларни қабул қилмайди.

Тутун чиққач, Аллоҳ таоло ипақдан ҳам мулойим бир шамолни юборади. У шамол ер юзидаги мўминларнинг жонларини қабз қилади, ер юзида биронта ҳам мўмин қолмайди.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«У қалбида бир уруғ-дон оғирлигича иймони бор бирон кишини ҳам қўймай, албатта, қабз қилади, ер юзида фақат энг ёмон одамлар қолади». (Муслим: №1924).

Яъни, ер юзида фақат Аллоҳга иймон келтирмаган кофир ва фожир одамлар қолади.

«Саҳиҳ Муслим»да Абдуллоҳ ибн Масъуддан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат фақат энг ёмон одамлар устида қоим бўлади» (Муслим: №2949).

Имом Муслим Анас розияллоҳу анҳудан келтирган ривоятда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Токи ер юзида «Аллоҳ, Аллоҳ» дейилмай қолмагунча қиёмат қоим бўлмас».

Ер юзида «Аллоҳ» деб айтилмай қолади. Чунки, муваҳҳидларнинг руҳлари қабз этилиб, фақат кофирлар қолади. Улар на Аллоҳни танийдилар, на Уни ягона деб биладилар. Қиёмат ўшандай кимсалар устига қоим бўлади. Балки, азоб устига азоб, бало устига бало бўладиган бошқа аломатлар ҳам зоҳир бўлади.

Улар қайси аломатлар бўлади?! Қуйида улар ҳақида сўз юритамиз.

4. Уч бора ер ютиши: Машриқдаги биринчи ер ютиши

Машриқда ер ютиши содир бўлади. Маълумки, бундай ҳолатда ернинг ёрилиши содир бўлади.

Аллоҳ таоло Қорун ҳақида ҳикоя қиларкан:

«Бас, Биз (Қорунни) ҳам, унинг ҳовли-жойини ҳам (ерга) ютдирдик» (Қасас: 81).

Аллоҳ таоло мўминларнинг жонларини қабз этганидан сўнг машриқда энг ёмон халқларга ер ютиши содир бўлади.

5. Мағрибдаги иккинчи ва араб жазирасидаги учинчи ер ютишлари

Мазкур ер ютишлар бўлиб ўтганидан сўнг қиёматнинг катта аломатларининг сўнггиси содир бўлади. Яъни — ҳозирда Яманда жойлашган — Адан шаҳри қаъридан чиқиб, барча одамларни маҳшарлари сари ҳайдайдиган ўт ҳодисаси содир бўлади.

Бухорий Анас розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Абдуллох ибн Салом розияллоху анху: «Мен Набий соллаллоху алайҳи ва салламнинг юзларига боқиб, унинг ёлғончи кимсанинг юзи эмаслигини билдим», дейдилар. Шундан сўнг бу киши Набий соллаллоху алайҳи ва салламга иймон келтирганлар. Ушбу ҳадисдан биз сўз юритаётган мавзуга тааллуқли жойи шуки, Абдуллох ибн Салом Расулуллох соллаллоху алайҳи ва салламга бир неча саволлар берадилар. Жумладан, у киши қиёматнинг илк аломати ҳақида сўраганларида Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Адан қаъридан чиқиб, одамларни машириқдан мағрибга йиғадиган ўт-олов», деб жавоб берганлар.

Зийрак ўқувчи бу икки ҳадис ўртасидаги зоҳирий қарама-қаршилиқни дарров ҳис қилган бўлса керак. Бироқ, аслида ҳеч қандай қарама-қаршилиқ мавжуд эмас. Чунки, Расулуллох соллаллоху алайҳи ва салламнинг Хузайфа ривоятида келган: «Улар ичида охиргиси ўтдир» деган сўзлари маъноси — у бир аломатки, содир бўлганидан сўнг сур чалиниш ва қабрлардан туриб чиқиш кўринишлари билан қиёмат бошланади (Демак, Абдуллох ибн Саломнинг ҳадисидаги қиёматнинг илк аломатидан мурод Қиёмат бошланганига аломат эканидир. Хузайфанинг ҳадисидаги охирги ўт, Қиёмат яқинлашганига бўладиган аломатларнинг охиргиси демакдир. Икки ҳадисда келган бу аломат бирдир. ИНТ).

Бухорий ва Муслим Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Одамлар қиёмат куну рағбат қилган ва қўрққан ҳолларида, уч тариқада (маҳшарга) йиғилади. Икки киши бир туяда, уч киши бир туяда, тўрт киши бир туяда, ўн киши бир туяда (келади). Қолганларини ўт-олов йиғиб келади. Кундузи дам олган жойларида ҳам ўт улар билан бирга, кечани ўтказган жойларида ҳам ўт улар билан бирга, тонг оттирган жойларида ҳам ўт улар билан бирга, кечкиртирган жойларида ҳам ўт улар билан бирга бўлади»

(Бухорий: №6522, Муслим: №2861).

Қуртубий айтадилар: Ҳашр — йиғмоқ маъносида бўлиб, тўрт хил бўлади. Биринчи ва иккинчи ҳашр дунёда, учинчи ва тўртинчи ҳашр охиратдадир.

Биринчи ҳашр — Аллоҳ таолонинг «Ҳашр» сурасидаги қуйидаги сўзларида зикр қилинган:

«У аҳли китоблардан (яҳудийлардан) кофир бўлган кимсаларни биринчи тўплашдаёқ ўз диёрларидан ҳайдаб чиқарган зотдир» (Ҳашр: 2).

Иккинчи ҳашр — Ҳузайфанинг ҳадисида: «Охиргиси Ямандан чиқадиган ва одамларни маҳшарлари сари ҳайдайдиган ўт» деган сўзларда ифода этилган ҳашрдир. Демак, ўт одамларни йиғиб келиши шу дунёда бўлади.

Учинчи ҳашр — Одамлар қайта тирилганларидан сўнг қабрларидан ва бошқа ўринлардан маҳшарга йиғилишлари.

Тўртинчи ҳашр — Одамларнинг жаннатга ёки дўзахга йиғилишлари.

Жумҳур муҳаққиқ уламолар сўзларига кўра, Ҳузайфанинг ҳадисида қиёматнинг катта аломатларидан бири сифатида зикр этилган ҳашр шу дунёда бўлади. Бунга очиқ ва саҳиҳ далил шуки, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларки, охиратдаги ҳашрда мўминлар ҳам, кофирлар ҳам ялангоёқ, яланғоч ва хатна қилинмаган ҳолда маҳшарга йиғилади. «Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ялангоёқ, яланғоч, хатна қилинмаган ҳолда маҳшарга йиғиласизлар»*, деганлар. Шунда Оиша розияллоҳу анҳо: «Ё Расулуллоҳ! Эркак-у аёллар бир-бирига қарайдилар-ку!», деганларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Эй Оиша, иш (яъни, аҳволнинг оғирлиги) бу нарса уларга аҳамиятли бўлишидан қаттиқроқ»*, деб жавоб берганлар (Бухорий: №6527, Муслим: №2859).

Анас розияллоҳу анҳу ривоятларида: *«Эй Оиша, менга шундай бир оят нозил бўлдики, эгнингда кийим бўладими, йўқми, бунинг сенга зарари (яъни, аҳамияти) бўлмай қолади»*. Шундай деб Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Улардан ҳар бир киши учун у Кунда ўзига етарли ташвиш бўлур!»** (Абаса: 37) оятини ўқидилар».

Шеър (мазмуни):

Тасаввур қил, ҳисоб куни маҳшаргоҳ ичра,
Туришингни қўрқиб, гангиб, вужудинг титраб..

Жаҳаннам ғазабла ўкирар, ўрлар,
Осийларни бағрига чорлар.

Арш соҳиби қаҳру ғазаб ила дер:
«Эй банда, номангни ўқи бирма-бир!

Кўргинчи, бормикан унда лоақал,
Сен қилиб ўтмаган биргина амал?!»

Номанг ўқиб, бўлганинда барига иқрор,
Дўзах посбонларига амр этур Жаббор:

«Эй фаришталарим, ушлангиз уни,
Дўзахнинг қаърига ташлангиз уни!».

Мушриклар эртага дўзахда ёнарлар,
Мўминлар абадий жаннатда қоларлар.

Шундай қилиб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳузайфа ибн Усайд ал-Ғифорий розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда хабар берган қиёматнинг катта аломатлари ҳақидаги сўзимиз ниҳоясига етди.

Аммо, ушбу ҳадисда зикр қилинмаган, бироқ юракларга кўрқув соладиган яна бир қанча аломатлар ҳам борлиги маълум. У аломатлар қайсилар, дейсизми?

Улар қуйидагилар:

6. Каъбанинг тошларини битта-битталаб вайрон қилиниши

Каъба — қалблар унга интиладиган ва кўнгиллар унга ташна бўладиган Байтуллоҳ (Аллоҳнинг уйи)дир. Аллоҳ таоло уни шундай васф қилган:

«Байтуллоҳни одамлар учун зиёратгоҳ ва тинч жой қилдик» (Бақара: 125).

Яъни, ундан ҳеч малолланмайдилар, унга боққанлари сари боққилари келаверади, қайтиб кетсалар, яна келишга ва уни зиёрат қилишга иштиёқлари кундан-кун ортаверади.

Ана шу Каъбани — Аллоҳнинг уйини тошларини битта-битта кўчириб, вайрон этилиши қиёматнинг катта аломатларидан яна биридир.

Аввалроқ айтиб ўтганимдек, Ийсо ибн Марям алайҳиссалом ерга тушиб келгач, Дажжолни ўлдириб, унинг ёмонлигидан одамларни қутқарадилар. Сўнг Яъжуж ва Маъжуж қавмини ҳалок қилишини сўраб, Аллоҳга илтижо қиладилар. Аллоҳ уларнинг дуоларини ижобат қилиб, Яъжуж ва Маъжужни ҳалок қилади. Мўл-кўл ёмғир ёғдириб, ер юзини уларнинг жасадлари бадбўйлигидан тозалаб, ерни худди ойнадек покиза ва силлиқ қилиб қўяди. Ерда барака бўлади, осмондан барака ёғилади. Одамлар Ийсо пайғамбар билан тинчлик ва омонликда ҳаёт кечирдилар. Кейин Ийсо пайғамбар ҳаж қилиш учун Байтуллоҳга кетадилар.

Демак, Аллоҳнинг пайғамбари Ийсо тушган пайтларда ҳам ҳаж ибодати сақланиб турган бўлар экан.

Кейин Аллоҳ таоло Ийсога ўлимни тақдир қилади. Ийсо Мадинаи Мунавварада вафот этадилар. У кишининг жанозаларини мусулмонлар ўқийдилар ва ҳужраи муборакка, Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёнларига дафн этадилар.

Ана шундан кейин мен юқорида айтиб ўтганим қиёмат аломатлари содир бўлиб, ер юзида фақат энг ёмон одамлар қолади. Қуръондан Аллоҳнинг оятлари ўчирилади, «Ла илаҳа иллаллоҳ» деб айтадиган одам қолмайди, одамлар Байтуллоҳга ҳаж қилмай қўйишади, у ҳақда одамлар ҳеч нарса билмайдилар. Ана ўша энг ёмон халқлар ичида бир ҳабаш кимса ҳам бўлади. Ўша кимса Каъбани бузади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг Каъбани вайрон қилаётган ҳолидаги шакл-шамоилини худди кўриб тургандек тасвирлаб берганлар.

У зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«То икки болдири ингичка бир ҳабаш Каъбани бузмагунича қиёмат қоим бўлмайди» (Бухорий: №1596, Муслим: №2909).

Бухорий Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Мен Каъбани бузаётган кишини кўриб тургандекман, у қоп-қора, икки оёғи маймоқ бўлиб, Каъбанинг тошларини битталаб кўчирмоқда», деганлар (Бухорий: №1595).

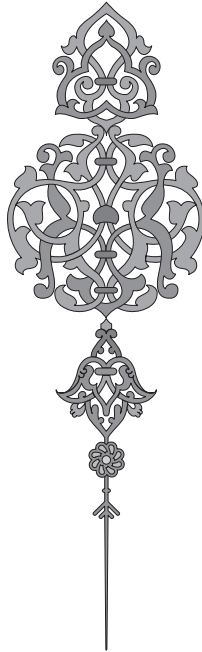
Шу билан бу дунё ҳаёти ширин-у аччиғи, ҳалол-у ҳароми, яхши-ю ёмони билан, ҳамма-ҳаммаси тамом бўлади. Ер юзида фақат энг ёмон халқлар бўлмиш кофирлар қолади. Қиёмат ўшалар устига қоим бўлади. Бу эса

Аллоҳ таоло Исрофилга сурни чалишга амр этганидан ва у биринчи бор чалганидан сўнг содир бўлади. Бу Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзига тасдиқ бўлади:

«Сур чалиниб, Аллоҳ Ўзи хохлаган зотлардан бошқа осмонлардаги ва ердаги (барча) кимсалар даҳшатга тушиб қолган ва барча У зот (ҳузурига) бўйин эгган ҳолда келган кунни эсланг» (Намл: 87).

Қиёмат аломатлари ҳақидаги сўзларимизни шу билан якунлаймиз. Қиёматнинг бошланиши ва унинг ақлларни карахт қилиб, юракларни увиштириб қўядиган оғир босқичлари ҳақидаги сўзлар иншооллох, кейинги суҳбатларимизда давом этади.

2011 йил 30-июн

Сур чалиниши

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамыз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Азллоҳ йўлидаги дўстларим!

Бугунги суҳбатимиз «Охират ҳовлиси силсиласи»дан саккизинчи суҳбат бўлади. Унда биз қиёмат қоим бўлиш пайтида юз берадиган улкан бир ҳодиса — сур чалиниши ҳодисаси ҳақида сўз юритамиз.

Аллоҳ таоло айтади:

«У сур чалинадиган кундир. У кунда Биз жиноятчи-кофир кимсаларни кўзлари ва ранглари (ўзгарган) кўк бўлган ҳолларида йиғурмиз. Улар ўзаро шивирлашиб: «(Дунёда) ўн кунгина турдинглар», (дейдилар). Биз уларнинг айтадиган сўзларини жуда яхши билурмиз. Ўшанда уларнинг энг тўғри йўл тутган — донолари: «Бир кунгина турдинглар», дейди(лар). (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), улар сиздан тоғлар (қиёмат кунида қандай ҳолда бўлиши) ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Парвардигорим уларни (қум каби) сочиб юборур. Сўнг (ерни) теп-текис қилиб қўюрки, Унда на чуқурни ва на дўнгликни кўрурсиз». У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фариштага) эгилмай-бурилмай эргашурлар — итоат қилурлар. Овозлар ҳам Раҳмонга таъзим қилур, фақат пичирлашнинггина эшитурсиз. У кунда шафоат-оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзлашига (шафоат қилишига) У зот рози бўлган кишининггина (шафоати фойда берур). У зот уларнинг олдиларидаги (яъни охиратдаги) ва ортларидаги (яъни дунёдаги) бор нарсани билур. Улар эса У зотни била олмаслар». (Тоҳа: 102-110).

Аввалги суҳбатларимизда қиёмат олдидан содир бўладиган катта аломатлар ҳақида сўзлаб ўтганимиздан сўнг бугундан энди қиёматнинг қоим бўлиши ва ўша аснода содир бўлажак воқеа ва ҳодисалар ҳақида сўз юрита бошлаймиз.

Қиёмат бевосита мазкур аломатларнинг ҳаммаси юз берганидан сўнг Аллоҳ аzza ва жалланинг Исрофил фариштага сурга нафха уриш (пуфлаш) ҳақида амр қилиши билан бошланади ва юракларни қинидан чиқариб юборувчи даҳшатли ҳодисалар силсиласи бошланади.

Вақтдан унумли фойдаланиш учун одатимизга кўра, суҳбатимизни қуйидаги бир неча мавзуларга бўлиб оламиз:

1. Сур нима? Уни ким чалади?

2. Даҳшат нафхаси.

3. Ўлиб йиқилиш нафхаси.

Сўзимни ҳамманинг тили учида турган савол билан бошлайман.

1. Сур нима? Уни ким чалади?

Сур нима?!

Бу савол жавобини саййидул-мурсалийн Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдан эшитинг. Имом Аҳмад, Абу Довуд, Термизий ва бошқалар Абдуллоҳ ибн Амр ибн Ос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда айтилади:

Бир аъробий Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келиб: «Ё Расулulloҳ, сур нима?», деб сўради. «*У нафха уриладиган (пуфланадиган) бир шохдир, бу шохнинг эгаси Исрофилдир*», деб жавоб бердилар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (Абу Довуд: №4742, Термизий: №2432).

(Изоҳ: Исрофил — Раҳмон таолонинг улуғ фаришталаридан бири бўлиб, Аллоҳ махлуқотларни ва шу жумладан сурни яратган кунда уни Исрофилга топширган ва уни сурга нафха уришга вакил қилган. Исрофил ўша кундан бери ҳар лаҳзада Раббининг амрини кутиб, кўз юммасдан аршга тикилиб туради).

Ҳоким «Мустадрак»да ривоят қилиб, икки шайх шартига кўра саҳиҳ санаган ва Заҳабий бунга иқрор бўлган, Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Сур эгаси Аллоҳ уни яратган ва шунга вакил қилгандан бери мижжа қоқмади. У Арш рўнарасида кўз юммасдан кутиб туради, икки кўзи чақнаган юлдуздек бўлиб, қачон буйруқ бўлишини кутади».

Имом Аҳмаднинг «Муснад»ида ва имом Термизийнинг «Сунан»ида саҳиҳ санад билан Абу Саид ал-Худрийдан ривоят қилинади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Қандай роҳатланай, сур эгаси сурни оғзига олиб борган, бўйинини эгиб, қулоғинни тутиб турган, буйруқни кутиб, пуфлашига шай бўлиб турган бўлса?!», дедилар.

Бу нарса саҳобаларни анча қийин аҳволга солиб қўйди. Улар: «Унда қандай қиламиз — ёки нима деймиз — ё Расулуллоҳ?», деб сўрадилар.

«Ҳасбуналлоҳу ва неъмал-вакийл, алаллоҳи таваккална-а» (Аллоҳ бизга кифоя қилади, У нақадар яхши вакилдир, Аллоҳга таваккул қилдик), деб айтишлар», дедилар (Термизий: №2433, Саҳиҳул-жомий: №4592).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ таоло Исрофилга сур чалиш амрини қайси кун беришини ҳам аниқ айтиб берганлар. Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда у зот айтдилар:

«Қуёш нуруни сочган энг яхши кун жумъа кунидир, бу кунда Одам алайҳиссалом яратилди, шу кунда жаннатга киритилди ва шу кунда жаннатдан чиқарилди, шу кунда қиёмат қоим бўлади».

Бир ривоятда:

«(Сур чалиниши ортидан ҳосил бўлувчи) ўлиб йиқилиш шу кунидир. Бу кун менга кўп саловот айтишлар. Чунки, саловотларингиз менга рўпара қилинади» (Муслим: №854, Термизий: №488).

Демак, Аллоҳ таоло Исрофилни сурга нафха уришга жумъа кун амр этади. Бироқ, қайси жумъа? Буни ёлғиз Аллоҳ билади. Чунки, биз юқорида асослаб бердикки, қиёмат фақат энг ёмон халқлар устига қоим бўлади. Аллоҳ таоло ер юзидаги мўминларнинг жонларини қабз қилиши учун бир мулойим ва салқин шаббодани юборади. Мўмин киши ҳатто тоғдаги бир ғорга кирган бўлса, ўша шаббода унинг ортидан бориб, жонини олади. Ер юзида фақат энг ёмон халқлар қолади, қиёмат ўша халқлар устига қоим бўлади.

Аллоҳ таоло сурга биринчи нафха — даҳшат нафхаси уришга амр этади. Суҳбатимиз давоми шу ҳақда бўлади.

2. Даҳшат нафхаси

Аллоҳ таоло айтади:

«Сур чалиниб, Аллоҳ Ўзи хоҳлаган зотлардан бошқа осмонлардаги ва ердаги (барча) кимсалар даҳшатга тушиб қолган ва барча У зот (хузурига) бўйин эгган ҳолда келган кунни эсланг» (Намл: 87).

Аллоҳ таоло мазкур оятда истисно қилган зотлар кимлиги борасида уламолар турли фикрлар билдирганлар.

Баъзилари улар пайғамбарлардир, дейишган, баъзилари эса улар шаҳидлардир, зеро шаҳидлар абадий тирик, Парвардигорлари ҳузурида ризқланиб туришади, деганлар.

Баъзи олимлар уларни малоикалар деб айтишган, баъзилари эса улар фақатгина Жибрийл, Исрофил, Мийкоил, Ўлим фариштаси ва арш-ни кўтариб турувчи фаришталардир, дейишган.

Баъзилар эса улар Парвардигори оламнинг жаннатларидаги хури ийнлардир, деганлар.

Баъзилар мазкур оятда истисно қилинган зот Мусо алайҳиссаломдир, деб, бу сўзларига Имом Бухорий ривоят қилган саҳиҳ ҳадисни далил қиладилар. Унда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен нафхадан кейин биринчи бўлиб ҳушига келувчи киши бўламан. Шунда қарасам, Мусо Аршни ушлаб турган бўлади. Билмайманки, у мендан олдинроқ ҳушига келганми ёки Аллоҳ истисно қилган зотларданми».

Шунинг учун айтаманки, ушбу оятда Аллоҳ истисно қилган зотларнинг кимлигини аниқ айтиш имконсиздир. Бутун башариятнинг муаллими бўлган зотнинг ўзлари ҳам Мусо алайҳиссалом истисно қилинган зотлардан бўлиш-бўлмаслигини аниқ айта олмадилар, шундай бўлгач, аҳли илмлар ҳам истисно қилинган зотларнинг кимлар бўлишини албатта аниқ айта олмайдилар. Зотан, Аллоҳнинг илми фақатгина Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам томонларидан келган саҳиҳ хабар билангина билинади.

«Осмонлардаги ва ердаги (барча) кимсалар даҳшатга тушиб қолган..!!»

Яъни, борлиқдаги барча алоқалар издан чиққан ва ўзаро боғлиқликлар узилган, ер худди шифтга осиб қўйилган қандил мисоли тебранган, ер аҳли даҳшатли беқарорликка юз тутган, ушбу товушни эшитган киши борки, қаттиқ қўрқув ва даҳшатдан нес бўлиб қолган..

Юракларни ёриб юборадиган бу даҳшатли манзарани бир кўз олдингизга келтириб кўринг, ушбу даҳшат ҳажмидан воқиф бўласиз..

Қуёш нурини йўқотган..

Юлдузлар нур сочмай қўйган ва Аллоҳнинг амри билан у ер, бу ерга сочилиб кетган..

Денгизлар ва дарёлар бағридаги сув алангаси кўкка ўрлаган ўт-оловга айланган..

Тоғларни Ерга ўрнатиб қўйган Зот уларни толқонга айлантириб қўйган, энди улар худди титилган юнг парчалари мисол атрофга сочилган..

Қалбингиз, ақлингиз ва бор вужудингиз билан ушбу ҳодисалар ичида яшаб кўринг, шунда бугун кўриб турганингиз бу Ерга етадиган даҳшат миқёсини англаб оласиз.

Мана бу икки оят маъносини тадаббур қилиб кўринг:

«Қачон Ер ўзининг (энг даҳшатли) зилзиласи билан ларзага тушганида. Ва Ер (ўз бағридаги хазинаю дафиналардан ва инсон жасадларидан иборат) «юк»ларини (юзага) чиқариб ташлаганида» (Залзала: 1-2).

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг мана бу сўзларини бир тасаввур қилиб кўринг:

«Кимда-ким қиёмат кунига худди кўз билан кўргандек боқишни истаса, «Изаш-шамсу куввирот»ни ўқисин, «Изас-сама-ун-фаторот»ни ўқисин, «Изас-сама-ун-шаққот»ни ўқисин» (Термизий: №3330, Аҳмад: №4816, 4934, Ҳоким: (2/515) ривоят қилиб, саҳиҳ санаган, Заҳабий унга мувофиқ бўлган, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№1081) саҳиҳ санаган).

Келинг, «Изаш-шамсу куввирот»ни биргаликда ўқиймиз:

1. Куёш ўралиб (нурсизланиб) қолганида. 2. Юлдузлар ҳам (сочилиб) тўкилганида. 3. Тоғлар ҳам (ўз жойларидан) жилдирил (иб титиб юборил) ганида. 4. (Қорнидаги боласи) ўн ойлик бўлган бўғоз туялар ҳам бўш (эътиборсиз) қўйиб юборилганида. 5. Ваҳший ҳайвонлар ҳам (бир жойга) тўпланиб қолганида. 6. Денгизлар ёндирилганида (ва сув ўрнига олов бўлиб қолганида). 7. Жонлар (ўз ўхшашлари билан) жуфтланганида. 8-9. Тириклай кўмилган (ҳар бир) қиздан қандай гуноҳ сабабли ўлдирилгани сўралганида. 10. (Номаи аъмол) саҳифалари очилганида. 11. Осмон (Ернинг устидан) сидириб олинганида. 12. Дўзах (кофирлар учун) ловулатиб ёқилганида. 13. Жаннат (тақводор зотларга) яқин қилинганда. 14. (Ана ўша Кунда ҳар бир) жон ўзи (мана шу Кун учун) ҳозирлаб келган нарсани (яъни барча яхши-ёмон амалларини) билур!» (Таквир: 1-14).

«**Күёш ўралиб қолганида...**» Сурга нафха урилгач, бутун борлиқда улкан инқилоб-тўнтариш содир бўлади. Борлиққа ёруғлик ва иссиқлик улашувчи асосий манба бўлмиш күёш ўз нуридан мосуво бўлади. Ёруғлик ва зиё бобида зарбулмасал бўлган нури ўчиб, зулмат парчасига айланади.

Ибн Аббос: «Яъни, ўралиб, Арш остига қўйилганида», деб тафсир қилганлар.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Зар ал-Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кун ботар пайтида асҳобларига: «*Бу күёш қаёққа кетишини биласизларми?*», дедилар. Улар: «Аллоҳ ва Расули билувчироқ», дейишди. Шунда у зот дедилар:

«Албатта, у то ўзининг Арш остидаги қароргоҳига етгунча юриб бораверади. Сўнгра Аллоҳ жалла ва алога сажда қилиб йиқилади»

(Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4802, Муслим: №159, Термизий: №3225).

«**Юлдузлар ҳам (сочилиб) тўкилганида...**» Юлдузлар ҳам нури сўниб, ҳар тарафга сочилиб кетади.

«**Тоғлар ҳам (ўз жойларидан) жилдирил(иб титиб юборил)ганида...**» Ерга мустаҳкам ўрнашган пурвиқор тоғлар ўша куни Подшоҳлар Подшоҳининг амри билан толқондек туйилиб, титилган жунлардек ҳар томонда ёйилиб ётади.

Субҳаналлоҳ!! Мана бу оятларни тадаббур қилиб кўринг:

105. «(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **улар сиздан тоғлар** (қиёмат кунида қандай ҳолда бўлиши) **ҳақида сўрайдилар. Бас, айтинг: «Парвардигорим уларни (қум каби) сочиб юборур. 106. Сўнг (ерни) теп-текис қилиб қўюрки, 107. Унда на чуқурни ва на дўнгликни кўрурсиз». 108. У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фариштага) эгилмай-бурилмай эргашурлар — итоат қилурлар. Овозлар ҳам Раҳмонга таъзим қилур, фақат пичирлашнигина эшитурсиз. 109. У кунда шафоат-оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзлашига (шафоат қилишига) У зот рози бўлган кишининггина (шафоати фойда берур). 110. У зот уларнинг олдиларидаги (яъни охиратдаги) ва ортларидаги (яъни дунёдаги) бор нарсани билур. Улар эса У зотни била олмаслар. 111. Юзлар ҳам Тирик ва абадий Турувчи (У) зотга таъзим**

қилур. Ким зулмни (ширкни) кўтариб келган бўлса ноумид бўлиши аниқдир» (Тоҳа: 105-111).

«(Қорнидаги боласи) **ўн ойлик бўлган бўғоз туялар ҳам бўш қўйиб юборилганида...**» Қорнида ўн ойлик боласи бўлган бўғоз туя Араб жазирасида истиқомат қилувчи араблар учун йирик мулк саналарди.

Бутун ер аҳли даҳшат нафҳасини эшитгач, киши ўзининг севимли мулки бўлган ўша бўғоз туяга ҳам қарамай қўяди. Қўзига бу дунё зеб-зийнатларидан ҳеч нарса кўринмай, фақат жонини ўйлаб қолади.

«**Ваҳший ҳайвонлар ҳам тўпланиб қолганида...**» Даҳшатнинг зўридан йиртқич ваҳшийлар хонаки ҳайвонлар билан бир-бирининг пинжиги тикилиб, йиртқич ўлжани, хонаки ҳайвон эса йиртқич чангаллини бутунлай эсидан чиқаради.

«**Денгизлар қизитилганида..**» Субҳаналлоҳ!! Ҳатто, ҳаёт манбаи бўлмиш сувни Аллоҳ ўт-оловга айлантириб қўяди. Сув ўзининг аслига қайтиб, унинг таркибий қисми бўлмиш кислород ва водород бир-биридан ажралиб, ловуллаб ёнувчи ўтга айланади.

«**Жонлар жуфтланганида...**» Мўминларнинг руҳлари Парвардигори оламнинг жаннатларида ҳури ийнлар билан жуфтлашганида ёки жонлар жасадлар билан жуфтлашганида ёки кофирлар шайтонлар билан жуфтлашганида..

«**Тириклай кўмилган (ҳар бир) қиздан қандай гуноҳ сабабли ўлдирилгани сўралганида...**» Яъни, бу бечора ва бегуноҳ қиз нима қилган гуноҳи сабабли бу қадар зулм ва тажовуз билан ўлдирилишга — тириклайин кўмилишга дучор бўлганидан сўралса..

«(Номаи аъмол) **саҳифалари очилганида..**» Ва ҳар бир жонга ўзининг амал саҳифаларини ўқиши учун тарқатилса..

«**Осмон** (Ернинг устидан) **сидириб олинганида...**» Ёки осмонни худди очик китоб муқовасини ёпгандек ёпиб қўйилади. Аллоҳ таоло бунини ўз қўли билан қилади. Субҳаналлоҳ!! Нега қилолмасин?! Ахир уни устунсиз кўтариб қўйган Унинг Ўзи эмасми?!

«**Дўзах** (кофирлар учун) **ловуллаб ёқилганида...**» Гуриллаб, ловуллаб, ямлашга ҳозир бўлиб: «Яна борми?! Яна борми?!», деб туради..

«**Жаннат** (тақводор зотларга) **яқин қилинганида...**»

«(Ана ўша Кунда ҳар бир) **жон ўзи** (мана шу Кун учун) **ҳозирлаб келган нарсани** (яъни барча яхши-ёмон амалларини) **билур!**» Ҳар бир инсон боласи ўзининг дунёда гапирган ҳар бир гап-сўзи, қилиб ўтган ҳар бир иш-амали ҳақиқатини билади. Ҳа, ҳамма ишларингиз-

ни кўрасиз.. Дунёда қилган ҳамма сўзу амалингизни ёзилган ҳолда топасиз..

Ушбу оятларни шунчаки ўқиб ўтманг, уларни чуқур фикрлаб, тадаббур билан ўқинг..

«1. Осмон ёрилганида, 2. Юлдузлар (ҳар томонга) сочилганида, 3. Дарё-денгизлар (ўртасидаги тўсиқ-тўғонлар) очилганида, 4. Қабрлар (тупроғи) ағдарилганида (ва уларнинг ичидаги инсонларга жон ато этилиб Ер юзига чиқарилганларида), 5. (Ана ўша Кунда ҳар бир) жон ўзи (ҳаёти дунёдалик чоғида) қилиб ўтган ва (ўзидан кейин) қолдирган (барча) нарсаларни (яъни яхши-ёмон амалларини) билур!» (Инфитор: 1-5).

«1-2. Осмон ёрилган ва у Парвардигори(нинг ёрилиш тўғрисидаги амри)га қулоқ тутган — (мана шу амрга) лойиқ топилган вақтда; 3-4-5. Ер ёйилган (теп-текис бўлган) ва ўз ичидаги (жасадларни устига) чиқариб ташлаб, бўшаниб олган ва у Парвардигори(нинг ёйилиб, теп-текис бўлиш тўғрисидаги амри)га қулоқ тутган — (мана шу амрга) лойиқ топилган вақтда (ана ўша Қиёмат Кунида ҳар бир инсон ўзи қилиб ўтган амалларига рўбарў бўлур)!» (Иншиқоқ: 1-5).

«Эй инсонлар, Парвардигорингиздан кўрқингиз! Зеро (қиёмат) соати (олдидаги) зилзила улуғ-дахшатли нарсадир. Уни кўрар кунингизда эмизаётган (оналар) эмизиб турган (боласини) унутар ва барча ҳомиладор (аёллар) ўз ҳомиласини ташлаб юборар, одамларни маст-аласт ҳолда кўрурсиз, ҳолбуки улар ўзлари маст эмаслар, лекин Аллоҳнинг азоби қаттиқдир» (Ҳаж: 1-2).

Ушбу машҳад-кўриншларни яхшироқ ва чуқурроқ тадаббур қилинг, шунда қиёмат куни содир бўладиган улкан ва мислсиз зилзила даҳшати теравроқ англайсиз.

«42. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз ҳаргиз: «Аллоҳ золим кимсаларнинг қилаётган амалларидан ғофил», деб ўйламанг! Фақат Аллоҳ уларни(нг жазоларини) кўзлар (дахшатдан) қотиб қоладиган (кўрқинчли Қиёмат) Кунига қолдирмоқда, холос.

43. (У Куни) улар бошларини (осмонга) кўтарган ҳоллари-

да (чорланган томонга ҳисоб-китоб учун) **чопурлар**. **Кўзлари ўзларига қайтмайди** (яъни, кўрқувдан қотиб қолиб, ўзларининг қандай ҳолда эканликларини ҳам кўрмайдилар). **Диллари** (даҳшатдан) **бўм-бўш бўлиб қолур**.

44. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **одамларни огоҳлантириб қўйингки, уларга азоб келар Кунда** (Қиёматда) **золим кимсалар: «Парвардигоро, бизларга озгина муҳлат бергин**, (яъни, бизларни дунёга қайтариб, озгина ҳаёт бергин, албатта) **Сенинг даъватингни қабул қилурмиз ва пайғамбарларингга эргашурмиз», дейдилар**. (Шунда уларга жавоб қилинур): **«Илгари (ҳаёт пайтларингизда) ҳеч қачон заволга юз тутмаслигингиз** (яъни, ҳеч қачон ўлмаслигингиз ва охират жазосига дучор бўлмаслигингиз) **ҳақида қасам ичмаган эдингизларми?!**

45. (Ахир) **сизлар ўзларига зулм қилган кимсаларнинг масканларига** (улар заволга юз тутганларидан кейин) **жойлашган эдингизлар**. **Уларни қандай (ҳалок) қилганимиз ҳам сизларга аниқ маълум эди**. **Биз сизлар учун** (қанчадан-қанча) **мисоллар келтирган эдик** (лекин сизлар бу кўрган-билганларингиздан ибрат олмадингиз, ҳақ йўлга юрмадингиз)».

46. **Дарҳақиқат, улар** (яъни Макка мушриклари) **ўзларининг макр-ҳийлаларини қилдилар**. (Лекин) **агар уларнинг макрлари сабабли тоғлар емирилиб кетадиган бўлса-да, уларнинг (бу) макр-ҳийлалари Аллоҳ ҳузурида** (маълумдир).

47-48. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **сиз ҳаргиз Аллоҳни Ўз пайғамбарларига берган** («Биз албатта пайғамбарларимизни ғолиб қилурмиз», деган) **ваъдасига хилоф қилувчи, деб ўйламанг**. **Албатта, Аллоҳ ғолибдир ва (у) Ер бошқа Ерга: осмонлар (ўзга осмонларга) айланиб қоладиган ҳамда** (барча одамлар) **ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда** (Қиёматда) **интиқом олувчидир**.

49. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **у Кунда жиноятчи кимсаларни кишанлар билан боғланган ҳолларида кўрурсиз**.

50. **Уларнинг кийимлари қора мойдан бўлиб, юзларини олов ўраб олур**.

51. Аллоҳ ҳар бир жонга қилган ишига яраша жазо бериш учун (мана шундай қайта тирилтирур). **Албатта, Аллоҳ жуда тез ҳисоб-китоб қилувчидир»** (Иброҳим: 42-51).

Мазкур оятларни ўқиркансиз, «**Диллари** (даҳшатдан) **бўм-бўш бўлиб қолур»** сўзларига диққат қаратинг. Уларнинг қалблари қиёмат кунининг даҳшатидан бўм-бўш бўлиб қолади. Яъни, юраклари қинидан чиқиб кетиб, ўрни бўшаб қолади, юраклар қинидан чиқиб, бўғизларига қадалиб қолади!!

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **сиз уларни яқин Кундан** (яъни Қиёматдан) **огоҳлантиринг! Ўшанда улар юраклари халқумларига тиқилиб, (ўзлари) ғам-ҳасратга тўлиб турурлар»** (Ғофир: 18).

Аллоҳу акбар!! Даҳшатнинг зўридан юраклар кўкрак қафасидаги ўз жойидан чиқиб кетиб, бўғизларга қадалади!!

Не даҳшат бу?! Не шиддат бу?! Даҳшатнинг чўққисидир бу!! Шиддатнинг чўққисидир бу!! Бу ҳам ўта қосир тасаввур бўлур эди! Лекин, агар ушбу оятлар маъносини чуқур тадаббур қилсангиз, Аллоҳ азза ва жалла дилингиздаги ихлос, ростлик ва софлик миқдорига қараб, сизни бу даҳшатли кўринишлар ҳажмидан воқиф этади.

Бу нафха — сурнинг даҳшат нафхаси деб аталган бу чалиниши бир мунча вақт давом этади. Биласизми, қанча вақт ўтади?! Табиийки, йўқ!

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «*Икки нафха ўртасида қирқ... бордир*».

«Эй Абу Ҳурайра, қирқ кунми?», деб сўрашди.

«Ибо қилдим», дедилар Абу Ҳурайра.

«Қирқ ойми?», деб сўрашди. «Ибо қилдим», дедилар яна Абу Ҳурайра.

«Қирқ йилми?», деб сўрашди. «Ибо қилдим», дедилар Абу Ҳурайра яна.

Ибо қилдим, дегани маъносини биласизми?

Бу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўрашга ибо қилдим, деганидир бу (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4814, Муслим: №2955).

Бу қирқнинг илми Парвардигори олам ҳузуридадир.

Қирқ ўтганидан кейин Аллоҳ таоло Исрофилга иккинчи бор сурга нафха уришга амр этади.

Сухбатимизнинг учинчи моддаси шу тўғрида бўлади.

3. Ўлиб йиқилиш нафхаси

Аҳли илмлар Исрофил неча марта сур чалиши ҳақида ихтилоф қилганлар.

Баъзилари икки марта нафха уради, биринчи — даҳшат (фазаъ) нафхаси билан иккинчи — ўлиб йиқилиш (*соъқ*) нафхаси бир вақтда бўлади, деганлар.

Ҳофиз Ибн Ҳажар ва Имом Қуртубий шу фикрни олганлар. Қуртубий «Ат-тазкира»да айтишича, ўлиб йиқилиш (*соъқ*) нафхаси катта даҳшат (*ал-фазаъ ал-акбар*) нафхаси билан бирга бўлади. Яъни, қаттиқ даҳшатга тушиб, шунинг оқибатида ўлиб йиқиладилар. Шу туфайли Ҳофиз ва Қуртубийлар икки нафха бир вақтда бўлади, деб ҳисоблайдилар.

Шайхулислов Ибн Таймия, Ҳофиз Ибн Касир ва Имом Ибн ал-Арабийлар эса Аллоҳ таоло Исрофилга сурга катта даҳшат нафхасини, ўлиб йиқилиш нафхасини ва қайта тирилиш нафхасини уришга амр этади, дейдилар. Мен ҳам (Муҳаммад Ҳассон) шу фикрга мойилман. Чунки, Қуръон ҳам шундай дейди. Қуръонда Аллоҳ таоло даҳшат нафхаси, ўлиб йиқилиш нафхаси ва қайта тирилиш нафхаси ўртасини фарқлаган.

Аллоҳ таоло айтади:

«Сур чалиниб, Аллоҳ Ўзи хоҳлаган зотлардан бошқа осмонлардаги ва ердаги (барча) кимсалар даҳшатга тушиб қолган ва барча У зот (хузурига) бўйин эгган ҳолда келган кунни эсланг» (Намл: 87).

Аллоҳ таоло айтади:

«Сур чалинди-ю, осмонлар ва ердаги бор жонзот ўлди, магар Аллоҳ хоҳлаган зотларгина (тирик қолдилар)» (Зумар: 68).

Аллоҳ таоло айтади:

«Сўнгра у иккинчи бор чалинди-да, баногоҳ улар (яъни барча халойиқ қайта тирилди, қабрларидан) туриб, (Аллоҳнинг амрига) кўз тутарлар» (Зумар: 68).

Юқоридаги оятларда Аллоҳ таоло истисно қилган зотлар кимлиги борасида уламолар турли фикрлар билдирганлар.

Баъзилари улар пайғамбарлардир, дейишган, баъзилари эса улар шаҳидлардир, зеро шаҳидлар абадий тирик, Парвардигорлари хузурда ризқланиб туришади, деганлар.

Баъзи олимлар уларни малоикалар деб айтишган, баъзилари эса улар фақатгина Жибрийл, Исрофил, Мийкоил, Ўлим фариштаси ва арш-ни кўтариб турувчи фаришталардир, дейишган.

Баъзилар эса улар Парвардигори оламнинг жаннатларидаги хури ийнлардир, деганлар.

Баъзилар мазкур оятда истисно қилинган зот Мусо алайҳиссалом-дир, деб, бу сўзларига Имом Бухорий ривоят қилган саҳиҳ ҳадисни далил қиладилар. Унда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен нафхадан кейин биринчи бўлиб ҳушига келувчи киши бўламан. Шунда қарасам, Мусо Аршни ушлаб турган бўлади. Билмайманки, у мендан олдинроқ ҳушига келганми ёки Аллоҳ истисно қилган зотларданми».

Шунинг учун айтаманки, ушбу оятда Аллоҳ истисно қилган зотларнинг кимлигини аниқ айтиш имконсиздир. Бутун башариятнинг муаллими бўлган зотнинг ўзлари ҳам Мусо алайҳиссалом истисно қилинган зотлардан бўлиш-бўлмаслигини аниқ айта олмадилар, «Билмайманки, у мендан олдинроқ ҳушига келганми ёки Аллоҳ истисно қилган зотларданми» дедилар. Шундай бўлгач, аҳли илмлар ҳам истисно қилинган зотларнинг кимлар бўлишини албатта аниқ айта олмадилар. Зотан, Аллоҳнинг илми фақатгина Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам томонларидан келган саҳиҳ хабар билангина билинади.

Байҳақий, Табароний, Табарий, Ибн Аби Ҳотим ва бошқалар ривоят қилган сур ҳақидаги узун ҳадисда келади — илмий омонат юзасидан айтиб ўтишим керакки, ушбу ҳадис заифдир. Унинг заифлиги ровийлар силсиласидаги Исмоил ибн Рофиъга боғлиқ бўлиб, жарҳ ва таъдил уламолари фикрига кўра, у заифдир — Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ўлим фариштаси Малик (Подшоҳ, яъни, Аллоҳ) ҳузурига келади. Шунда Малик ўлим фариштасидан — Ўзи яхши билиб тургани ҳолда — «Эй ўлим фариштаси, ким қолди?», деб сўрайди. У: «Жибрийл, Исрофил, Микоил, Аршни кўтариб турувчи фаришталар ва мен қолдик», дейди. Шундан сўнг Малик: «Жибрийл ўлсин, Исрофил ўлсин, (Микоил ўлсин), Аршни кўтарувчилар ўлсин!», дейди. Ўлим фариштаси қолади. У Малик ҳузурига келади. Малик ундан: «Ким қолди, эй ўлим фариштаси?», деб сўрайди. «Фақат мен қолдим», дейди ўлим фариштаси. Шунда Малик: «Сен ҳам махлуқотларимдан бирсан, Мен сени шу кўриб турганинг иш учун яратгандим,

энди сен ҳам ўл, эй ўлим фариштаси!» дейди. У ҳам ўлади ва абадий ўлмас Ҳақ (Аллоҳ) қолади».

Мулк ва малакут эгаси бўлган Зотни поклайман.. Иззат ва жабарут соҳибини поклайман.. Барча халойиқларга ўлимни битган, Ўзи эса абадий барҳаёт Зотни поклайман.

Фаришталар ўладилар.. Жибрийл ўлади.. Исрофил ўлади.. Микоил ўлади.. Ўлим фариштаси ўлади.. Аршни кўтарувчи фаришталар ўладилар..

Подшоҳлар ўлади.. Дунёнинг лидерлари ўлади.. Президентлар ўлади.. Министрлар ўлади.. Корчалонлар ўлади.. Бойлар ўлади.. Камбағаллар ўлади..

Солиҳлар ҳам ўлади.. Толиҳлар (ёмонлар) ҳам ўлади.. Мужоҳидлар ҳам ўлади.. Панада ўтирганлар ҳам ўлади.. Ақида билан юксалганлар ҳам ўлади.. Қулларга бўйин эгиб ўтганлар ҳам ўлади.. Хорликка қарши бош кўтарган содиқ ва муҳлис инсонлар ҳам ўлади.. Қандай қилиб бўлмасин, яшаб қолишга ҳарис бўлган қўрқоқлар ҳам ўлади.. Улкан ҳиммат ва юксак ғоялар эгалари ҳам ўлади.. Арзон ва енгил-елпи ҳаётни ихтиёр этган пасткаш ва тубан кимсалар ҳам ўлади.. Ҳамма ўлади.

«(Ер) юзидаги барча жонзот фонийдир. Буюклик ва камрам соҳибни бўлган Парвардигорингизнинг юзи — Ўзигина боқий мангу қолур» (Ар-Раҳмон: 26-27).

Ёлғиз Маликнинг Ўзи қолади. У осмонлару ерни қўлида тутиб, хитоб қилади: «Мен Подшоҳман! Қани зўравонлар?! Қани мутакаббирлар?! Бугун мулк кимники?! Кимники бугун подшоҳлик?!». Ҳеч ким жавоб бермайди. У Ўзи жавоб беради.

Аллоҳ таоло айтади:

«У юксак мартабалидир, арш соҳибидир. У Ўз амри билан бандаларидан Ўзи хоҳлаган кишига — токи у (инсонларни) мулоқот Кунидан (яъни Қиёматдан) огоҳлантириш учун — ваҳий туширар. Улар (қабрларидан) чиқадиган Кунда Аллоҳга улар(нинг қилиб ўтган амаллари)дан бирон нарса махфий бўлиб қолмас. Бу Кунда подшоҳлик кимникидир? Яккаю ягона ғолиб зот Аллоҳникидир!» (Ғофир: 15-16).

Золимлар қани?! Толиҳлар қани?! Солиҳлар қани?! Фиръавнлар қани?! Цезарлар қани?! Кисролар қани?!

Қани Фиръавн?! Қани Хомон?! Қани Қорун?!
 Ўткинчи мансаб курсиларига мағрур бўлганлар қани?!
 Мол-мулклар-у қасрлари билан мағрурлар қани?!
 Дабдабали автомобиллари-ю долларлари билан мағрур бўлганлар қани?!

Қани золимлар?! Қани залолатда уларга эргашганлар?!

Аллоҳ таоло айтади:

«(Ер) юзидаги барча жонзот фонийдир. Буюклик ва қарам соҳиби бўлган Парвардигорингизнинг юзи — Ўзигина боқий мангу қолур» (Ар-Раҳмон: 26-27).

«Барча нарса ҳалок бўлувчидир, магар Унинг Ўзигина (мангудир)» (Қасас: 88).

Ҳар қанча яшаманг, барибир ўласиз.. Нақадар яхши кўрманг, барибир ажраласиз.. Ҳар қанча жамғарманг, албатта қолдириб кетасиз.

Эй Аллоҳ мансаб курсисига ўтиргизиб қўйган биродар! Каъбанинг Парвардигорига қасамки, курси қўлдан кетади, мансаб фоний! Ёлғиз Аллоҳ жалла жалолуҳу боқий! Билинги, сиз ҳам албатта ўтасиз! Мансабингизга мағрур бўлиб қолманг! Курсингизга алданиб қолманг! Мансаб курсингизни Аллоҳнинг розилиги ва тоатига ишлатиб қолинг! Билинги, курси ё сизни Аллоҳга ва Унинг жаннатига яқинлаштиради, ё эса сизни Аллоҳдан узоқлаштириб, Унинг дўзахига отади!. Шундай экан, мансаб курсисини Аллоҳнинг жаннатига етказадиган воситага айлантириб олинг!

Эй биродар! Унутманг, агар мансаб курсиси бировга вафо қилсайди, сизга асло етиб келмаган бўларди!

Замонлар ва маконлар оша ҳар бир тирик жоннинг ақлига ва қуролига етиб бориши лозим бўлган улкан ҳақиқат шуки, боқийлик фақат Мангу Барҳаёт Зотга тегишлидир.

Ўлим шундай ҳақиқатки, солиҳлар ҳам, толиҳлар ҳам унинг шаробини тотмай иложи йўқ.

Оламда тавҳид калимасидан, ла илаҳа иллаллоҳ калимасидан кейинги энг катта ҳақиқат шудир.

Севикли биродарим! Бу ер юзидаги ҳаёт муваққат ва чеклангандир. Бир кун у албатта ниҳоясига етади. Ҳамма ўлади. Яхшилар ҳам, ёмонлар ҳам, мужоҳидлар ҳам, панада ўтирганлар ҳам, олийҳиммат зотлар

ҳам, пасткаш ва тубан кимсалар ҳам, қандай қилиб бўлмасин дунёда яшаб қолишни истаган кимсалар ҳам, ҳамма-ҳамма ўлади!!

Аллоҳ таоло айтади:

«(Ер) юзидаги барча жонзот фонийдир. Буюклик ва кирам соҳиби бўлган Парвардигорингизнинг юзи — Ўзигина боқий мангу қолур» (Ар-Раҳмон: 26-27).

«Сур чалинди-ю, осмонлар ва ердаги бор жонзот ўлди, магар Аллоҳ хоҳлаган зотларгина (тирик қолдилар)» (Зумар: 68).

Аллоҳ таолодан Унинг гўзал исмлари ва олий сифатларини восита қилиб сўрайман, барча мусулмонларни фойдали илм ва солиҳ амалга муваффақ этсин, сизу бизни динда фақиҳ қилсин, ошқору махфий фитналардан Ўзи асрасин.

Эй Аллоҳ, бизларнинг гуноҳларимизни яширгин ва бизларни шарманда қилмагин, бизларни икром қилгин, хор қилмагин!

Эй Аллоҳ, ушбу муборак жамоадаги ҳар бир кишининг биронта ҳам гуноҳини қўймай мағфират этгайсан, биронта ҳам беморни қўймай шифо ато этгайсан, ҳеч бир қарзни қўймай адо этгайсан, вафот этганларимизни раҳматингга олгайсан, осийларимизни кечиргайсан, тоат-ибодатдагиларимизни саботли қилгайсан, Сенинг розилигинг ва бизнинг фойдамиз бўлган ҳар қандай ҳоҷатимизни раво қилгайсан, эй оламлар Парвардигори!

Эй Аллоҳ, ушбу жамоатимизни раҳматинг инган жамоат қилгин, бу ердан тарқалишимизни гуноҳдан холи тарқалиш қилгин, ораларимизда биронта ҳам бахтсиз ва маҳрумни қолдирмагин.

Эй Аллоҳ, бизни ҳидоят қилгин, биз сабабли ҳидоят қилгин, бизни ҳидоятланувчиларга сабабчи қилгин.

Эй Аллоҳ, агар одамларни фитналашни истасанг, бизни шармандаи шармисор бўлмаган ҳолимизда ҳузурингга олгин, эй раҳмлиларнинг раҳмироғи!

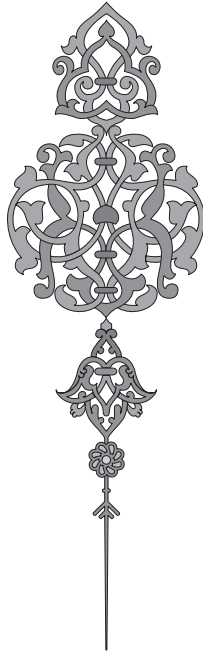
Эй Аллоҳ, мусулмонларни ўз ҳимоянгга олгин, оч мусулмонларни тўйдиргин, яланғочларини кийдиргин!

Дўстларим! Неки тўғрилиққа муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан. Неки хато, унутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондан, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган

кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насиҳат қилиб, ўзимни унутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

2011 йил 14-июл

Қайта тирилиш нафхаси

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Бугунги суҳбатимиз «Охират ҳовлиси силсиласи»дан тўққизинчи суҳбат бўлади. Унда биз қиёмат қоим бўлиш пайтида юз берадиган улкан бир ҳодиса — сур чалиниши ҳодисаси ҳақидаги сўзни давом эттирамиз.

Аллоҳ таоло айтади:

«68. Сур чалинди-ю, осмонлар ва ердаги бор жонзот ўлди, магар Аллоҳ хоҳлаган зотларгина (тирик қолдилар). Сўнгра у иккинчи бор чалинди-да, баногоҳ улар (яъни барча халойиқ қайта тирилди, қабрларидан) туриб, (Аллоҳнинг амрига) кўз тутарлар.

69. Ер (яъни маҳшаргоҳ) Парвардигорининг нури билан ёришди; китоб — номаи аъмол (ҳисоб-китоб қилиш учун ҳозирлаб) қўйилди; пайғамбарлар ва гувоҳлар келтирилди ва уларнинг (яъни барча бандаларнинг) ўрталарида (биронталарига) зулм қилинмаган ҳолда ҳақ (ҳукм) билан ҳукм қилинди.

70. Ва ҳар бир жонга қилган амали(нинг мукофот ёки жазоси) комил қилиб берилди, (Аллоҳ) уларнинг қилар ишларини жуда яхши билур» (Зумар: 68-70).

Аввалги суҳбатимизда сур ҳақида умумий маълумот берган, сўнгра унинг даҳшат нафҳаси ва ўлиб йиқилиш нафҳаси ҳақида сўзлаб ўтган эдик. Бугун сурнинг қайта тирилиш нафҳаси (чалиниши) ҳақида сўз юритамиз.

Вақтдан унумли фойдаланиш учун одатимизга кўра, суҳбатимизни қуйидаги бир неча бўлига бўлиб оламиз:

1. Қайта тирилиш нафҳаси.
2. Қайта тирилишга Қуръон ва Суннатдан далиллар.
3. Ким нимада ўлса, ўшанда тирилади.

Ўтган суҳбатимизда сур чалиниши ортидан борлиқдаги бутун жонзотнинг ўлиб йиқилиши, барча халойиқлар фанога юз тутганидан кейин подшоҳлар Подшоҳи Аллоҳ таоло: «Қани подшоҳлар?! Қани зўравонлар?! Қани мутакаббирлар?!» деб хитоб қилиши, сўнг ўз овози билан: «Бугун мулк кимники?!» деб нидо қилиши, ҳеч ким жавоб беролмагач, Ўзи: «Ягона Қаҳҳор Аллоҳники!!», деб жавоб бериши ҳақида гапириб келаётган эдик.

Барча махлуқот ўлди.. Якка, Ягона, Беҳожат, туғмаган ва туғилмаган, Унга биров тенг бўлмаган Аллоҳнинг Ўзи қолди.. Аввал Ўзи бўлганидек, Охир ҳам Ўзи бўлди.

«Аввал ҳам, охир ҳам, зоҳир ҳам, ботин ҳам Унинг Ўзидир.

У барча нарсани билувчидир» (Ҳадид: 3).

Аллоҳ аввалдир, яъни У азалий зот бўлиб, Ундан аввал бирон нарса ўтган эмас;

Аллоҳ охирдир, яъни У абадий-мангу зот бўлиб, барча нарса йўқ бўлмай, лекин Унинг интиҳоси йўқдир;

Аллоҳ зоҳирдир, Ундан юқорида бирон нарса йўқдир;

Аллоҳ ботиндир, Ундан қуйида-яқинда бирон нарса йўқдир.

1. Қайта тирилиш нафҳаси

Аллоҳга қасамки, илми ҳамма нарсани қамраб олган Зотдан ўзга ҳеч ким буни билолмайди.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Икки нафҳа ўртасида қирқ... бордир».

«Эй Абу Ҳурайра, қирқ кунми?», деб сўрашди.

«Ибо қилдим», дедилар Абу Ҳурайра.

«Қирқ ойми?», деб сўрашди. «Ибо қилдим», дедилар яна Абу Ҳурайра.

«Қирқ йилми?», деб сўрашди. «Ибо қилдим», дедилар Абу Ҳурайра яна.

Ибо қилдим, дегани маъносини биласизми?

Бу ҳақда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламдан сўрашга ибо қилдим, унинг илми Аллоҳ ҳузуридадир, дедилар у киши. (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4814, Муслим: №2955).

Ўша қирқ ўтганидан кейин Аллоҳ таоло бутун махлуқотини яна қайта тирилтиришни истаган пайт осмондан сув ёғдиради. Шу сув билан ер остида, қабрлар ичида ётган жасадлар худди ўсимликлар унганидек унади.

«Саҳиҳ Муслим»да келган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бир одам фарзанди чириб йўқ бўлиб кетади, фақат ажбуз-занаб қолади. Одамзот шундан яралган ва (яна қайтиб) шундан таркиб топади» (Муслим: №2955).

Ажбуз-занаб умуртқа поғонасининг охирида жойлашган ўта кичик хажмдаги суяқдир. Одам ўлиб, вужуди чириб, тупроққа қўшилиб кетиши, куйиб кулга айланиши ёки бирор ҳайвонга ем бўлиши мумкин. Аммо, мазкур ажбуз-занаб қолади. Қиёмат куни осмондан ёққан сув таъсирида одамнинг жасади худди ўсимликнинг уруғига ёмғир таъсир қилиб, униб чиққанидек униб чиқади.

Аллоҳ таоло халойиқларни тирилтиришни истаган пайт ўша майда суяқдан уларни қайта таркиб топтиради. Жасад тупроққа қўйилган бўлсин, сувга чўккан бўлсин, йиртқичларга ем бўлган бўлсин, фарқсиз, Аллоҳ таоло уни ўша ажбуз-занаб аталган майдагина суягидан яна қайта таркиб топтиради. Қабрлардаги жасадлар инсон шаклига киради. Шундан сўнг Аллоҳ таоло Исрофилга амр этади, у сурни оғзига олиб бориб, қайта тирилиш нафхасини уради. Шунда руҳлар чиқиб келади. Мўминларнинг руҳлари нурли, мушрикларнинг руҳлари зулматли бўлиб чиқади. Руҳлар жасадларга худди захар жисмга таралгани каби таралади. Шундан сўнг Аллоҳ таоло ерга амр этади, ер силкиниб, ёрилади ва бағрида ётган Одам алайҳиссаломдан тортиб то қиёматгача ўтган инсонларни ташқарига чиқаради.

Аллоҳ таоло айтади:

«68. Сур чалинди-ю, осмонлар ва ердаги бор жонзот ўлди, магар Аллоҳ хоҳлаган зотларгина (тирик қолдилар). **Сўнгра у иккинчи бор чалинди-да, баногоҳ улар** (яъни барча халойиқ қайта тирилди, қабрларидан) **туриб,** (Аллоҳнинг амрига) **кўз тутарлар.**

69. Ер (яъни маҳшаргоҳ) **Парвардигорининг нури билан ёришди; китоб — номаи аъмол** (ҳисоб-китоб қилиш учун ҳозирлаб) **қўйилди; пайғамбарлар ва гувоҳлар келтирилди ва уларнинг** (яъни барча бандаларнинг) **ўрталарида** (бирон-

таларига) зулм қилинмаган ҳолда ҳақ (ҳукм) билан ҳукм қилинди.

70. Ва ҳар бир жонга қилган амали(нинг мукофот ёки жазоси) комил қилиб берилди, (Аллоҳ) уларнинг қилар ишларини жуда яхши билур» (Зумар: 68-70).

Аллоҳ таоло айтади:

«**51. (Қиёмат соати келиб фаришта Исрофилнинг) сури чалиниши билан баногоҳ улар қабрларидан Парвардигорлари ҳузурига (ҳисоб-китоб учун) суғурилиб чиқурлар.**

52. Улар: «Эй бизларга ўлим бўлсин! Ким бизларни ётган жойимиздан (қабрларимиздан) турғазди?» деганларида, (уларга айтилур): «Мана шу Раҳмон ваъда қилган ва пайғамбарлар рост сўзлаган нарса Қиёматдир».

53. Фақатгина бир даҳшатли қичқириқ бўлар-у, баногоҳ уларнинг барчалари Бизнинг даргоҳимизда ҳозир қилинувчидирлар.

54. Мана бу Кунда ҳеч бир жонга бирон зулм қилинмас ва сизлар фақат ўзларингиз қилиб ўтган амалларингиз сабабли жазоланурсиз» (Ясин: 51-54).

Аллоҳ таоло айтади:

«**41. Ва жарчи (Исрофил фаришта) яқин бир макондан туриб жар соладиган Кунда (унинг нидосига) қулоқ тутинг!**

42. У Кунда улар (барча халойиқ) у даҳшатли қичқириқни ҳаққи-рост эшитурлар. Бу (қабрлардан тирилиб) чиқиш Кунидир!

43. Албатта Биз Ўзимиз (барча жонзотга) ҳаёт берурмиз ва ўлим берурмиз. Ёлғиз Бизга қайтиш бордир!

44. У Кунда уларнинг устидаги Ер ёрилиб, (улар) шошган ҳолларида (қабрларидан чиқиб келурлар). Бу (яъни Қиёмат Кунда барча халойиқни ҳисоб-китоб учун тўплаш) ёлғиз Бизгина осон бўлган тўплашдир.

45. Биз улар (кофирлар) айтаётган сўзларни жуда яхши билурмиз. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз уларнинг устида (дину иймонга) зўрловчи эмассиз. Бас, ушбу Куръон билан Менинг (кофирларни азоб-уқубатга гирифтор қилиш ҳақидаги) ваъдамдан қўрқадиган кишиларга панд-насихат қилинг! (Қоф: 41-45).

Аллоҳ таоло айтади:

«1. Қачон Ер ўзининг (энг даҳшатли) зилзиласи билан ларзага тушганида.

2. Ва Ер (ўз бағридаги хазинаю дафиналардан ва инсон жасадларидан иборат) «юк»ларини (юзага) чиқариб ташлаганида.

3. Ва (ҳаётлик пайтида қайта тирилишни инкор қилувчи бўлган) инсон (қайта тирилганидан даҳшатга тушиб: «Ерга» нима бўлди ўзи?) деб қолганида

4-5. Ана ўша Кунда Ер, Парвардигорингиз унга ваҳий қил(иб, сўзлашга буюр)гани сабабли ўз хабарларини сўзлар!

6. Ўша Кунда одамлар, уларга (қилиб ўтган амаллари)нинг жазо ёки мукофотлари кўрсатилиши учун тўда-тўда бўлиб чиқиб келурлар!

7. Бас, ким (ҳаёти-дунёдалик пайтида) зарра мисқоличалик яхшилик қилса (Қиёмат Кунда) ўшани кўрур.

8. Ким зарра мисқоличалик ёмонлик қилса уни ҳам кўрур! (Залзала: 1-8).

Келинг, ушбу сура маъносини биргаликда кўриб чиқамиз:

«Қачон Ер ўзининг (энг даҳшатли) зилзиласи билан ларзага тушганида ва Ер «юк»ларини (юзага) чиқариб ташлаганида..» Яъни, Ерда мисли кўрилмаган улкан зилзила содир бўлиб, у ўз бағрида яширган бутун махлуқотлар жасадларини чиқариб ташласа ва ҳолат тили билан: «Сизлар гуноҳ ва маъсиятларингиз билан менга жуда оғир юк бўлдингиз, мен сизларнинг қон тўкиш, талон-тарож, туғён, ўғирлик каби жуда кўп гуноҳларингизни кўтардим», деб айтса..

«Ва инсон: «Ерга нима бўлди ўзи?», деб қолганида..» Нима бўлди ўзи?! Нима унинг тинчлигини беқарорликка айлантирди?! Нима сабабдан ер бунча кучли силкинмоқда?!..

Ер уларга: «Аллоҳнинг амри шу!» деб жавоб беради. Субҳаналлоҳ! Ер гапиради!! Аллоҳнинг хоҳиш-иродаси шу!!

«Ана ўша Кунда Ер, Парвардигорингиз унга ваҳий қил(иб, сўзлашга буюр)гани сабабли ўз хабарларини сўзлар!» Ўшанда сиз барча хабардан воқиф бўласиз, нима гаплигини ва нима ҳодиса юз берганини англаб етасиз. Бу ҳол Парвардигори оламнинг амри билан юз бераётганини тушунасиз.

«Ўша Кунда одамлар, уларга (қилиб ўтган амаллари)нинг жазо ёки мукофотлари кўрсатилиши учун тўда-тўда бўлиб

чиқиб келурлар! Бас, ким (хаёти-дунёдалик пайтида) зарра мисқоличалик яхшилик қилса (Қиёмат Кунда) ўшани кўрур. Ким зарра мисқоличалик ёмонлик қилса уни ҳам кўрур!»

Аллоҳ ҳаққи, бутун вужудингиз билан ўша ҳодисалар ичига киришга уриниб кўринг, ўзингизни юракларни қинидан чиқариб юборадиган ва борлиқни ларзага келтирадиган ўша кўринишлар ичида деб тасаввур қилинг.. Ер ёрилган, шарқу ғарбда, жанубу шимолда, ҳамма-ҳамма ерда қабрлар очилиб, ўз бағридаги жасадларни чиқариб ташлаган.. Ҳар бир қабрдан ўнлаб, юзлаб, балки минглаб жасадлар чиқиб келади.. Ҳамма-нинг кўзи фақат бир тарафга тикилган, ҳеч ким бошқа томонга қарамайди.. Ҳамма Парвардигори оламнинг буйруғи билан бутун инсониятни ҳали бировнинг қадами тегмаган янги ерга — Маҳшар ерига олиб бориш учун ўзига чорлаётган Улуғ Фариштага тикилиб қолган.

Аллоҳ таоло айтади:

«108. У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фаришта)га эгилмай-бурилмай эргашурлар — итоат қилурлар. Овозлар ҳам Раҳмонга таъзим қилур, бас фақат пичирлашнигина эшитурсиз.

109. У кунда шафоат-оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзидан У зот рози бўлган кишигагина (фойда берур).

110. У зот уларнинг олдларидаги (яъни охиратдаги) ва ортларидаги (яъни дунёдаги) бор нарсани билур. Улар эса У зотни била олмаслар.

111. Юзлар ҳам Тирик ва абадий Турувчи (У) зотга таъзим қилур. Ким зулмни (ширкни) кўтариб келган бўлса ноумид бўлиши аниқдир» (Тоҳа: 108-111).

«У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фаришта)га эгилмай-бурилмай эргашурлар..» Ҳеч ким бурилмайди, бирон кимса ортда қолмайди.. Фаришта нидо қилади.. Эй чириган суяклар.. Эй чирик кафанлар.. Эй даҳшатдан бўм-бўш бўлиб қолган диллар.. Эй мўлтираган кўзлар.. Эй инсонлар.. Эй қабрлардаги одамлар.. Қудратли Подшоҳ ҳузурига ажрим ва ҳисоб-китоб учун чиқиш фурсати етди!

Биласизми, одамлар қабрлардан қай суратда чиқиб келишади?!

Одамлар қабрлардан ялангоёк, яланғоч, хатна қилинмаган ҳолда чиқиб келади.

Аллоҳ таоло айтади:

«У кунда Биз осмонни ҳам худди мактуб ёзилган саҳифани ўраган янглиғ ўраб, биринчи марта қандай яратган бўлсак, (ўша ҳолга) қайтарурмиз. (Бу) Бизнинг зиммамиздаги ваъдадир. Албатта Биз (шундай) қилувчидирмиз» (Анбиё: 104).

«Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ялангоёқ, яланғоч, хатна қилинмаган ҳолда маҳшарга йиғиласизлар»*, деганлар. Шунда Оиша розияллоҳу анҳо: *«Ё Расулуллоҳ! Эркак-у аёллар бир-бирига қарайдилар-ку!»*, деганларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Эй Оиша, иш (яъни, аҳволнинг оғирлиги) бу нарса уларга аҳамиятли бўлишидан қаттиқроқ»*, деб жавоб берганлар (Бухорий: №6527, Муслим: №2859).

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, қачон (қулоқларни) кар қилувчи (даҳшатли қичқирик) келганда (яъни сур чалиниб, барча халойиққа қайтадан жон ато этилганда ҳар бир инсон ўзи билан ўзи бўлиб қолур)! У Кунда киши ўз оға-инисидан ҳам, онаси ва отасидан ҳам, хотини-ю, бола-чақасидан ҳам қочур! (Чунки) улардан ҳар бир киши учун у Кунда ўзига етарли ташвиш бўлур!» (Абаса: 33-37).

Бу кўринишларни бир тасаввур қилиб кўринг, шунда у куннинг даҳшатидан салгина бўлса ҳам воқиф бўласиз.

Шеър (мазмуни):

Тасаввур қил, ҳисоб кун маҳшаргоҳ ичра,
Туришингни даҳшатдан вужудинг титраб..

Жаҳаннам ғазабла ўқирар, ўрлар,
Гуноҳкор бандани бағрига чорлар.

Арш соҳиби қаҳру ғазаб ила дер:
«Эй банда, номангни ўқи бирма-бир!»

Кўргинчи, бормикан унда лоақал,
Сен қилиб ўтмаган биргина амал?!»

Номанг ўқиб, бўлганингда барига иқроор,
Дўзах посбонларига амр этур Жаббор:

«Эй фаришталарим, ушлангиз уни,
Дўзахнинг қаърига ташлангиз уни!».

Мушриклар эртага дўзахда ёнарлар,
Мўминлар абадий жаннатда қоларлар.

Эй Аллоҳнинг бандаси! Бугун эгнингга покиза ридони — солиҳ амаллар ридосини илиб ол.. Бугун баданингни солиҳ амаллар либоси билан, еру осмонлар Парвардигори ҳузурида боқий қолувчи покиза ва эзгу амаллар либоси билан ўраб ол! Зотан солиҳ амалгина ўз эгасини Парвардигорнинг жаннатларига етказди!

2. Қайта тирилишга Қуръон ва Суннатдан далиллар

Қайта тирилишни икор қилувчилардан бири кўлидаги суякни ҳавога отиб, айлантириб, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келди ва истехзо ва масхара билан: Эй Муҳаммад! Сен мана шу суяк чириб, тупроққа айланиб кетганидан кейин Раббинг уни яна қайта тирилтиради деб даъво қиласанми?!», деди. Шунда Пайгамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Ҳа, (Раббим) сени ўлдиради, сўнг тирилтиради, сўнгра дўзахга ташлайди», дедилар.

Шундан сўнг Аллоҳ таоло қуйидаги оятларни нозил қилди:

«77. Инсон Биз уни нутфадан, бир томчи сувдан яратганимизни, энди эса баногоҳ у (Ўзимизга) очик қаршилиқ қилувчи бўлиб қолганини кўрмадимми?!

78. У Бизга «Чириб битган суякларни ким ҳам тирилтира олур?» деб, мисол келтирди-ю, (аммо) ўзининг (бир томчи сувдан) яралганини нутиб қўйди.

79. (Эй Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва саллам), айтинг: «У (чириган суяк)ларни дастлаб (бир томчи сув)дан пайдо қилган зотнинг Ўзи қайта тирилтирур. У (Ўзи яратган) барча халқни билувчидир».

80. У сизлар учун ям-яшил дарахтдан олов пайдо қилган зотдир. Бас, сизлар ўшандан ўт ёқурсизлар.

81. Осмонлар ва ерни яратган зот яна уларнинг ўхшаши-ни яратишга қодир эмасми?! Йўқ, (албатта қодирдир), Унинг Ўзигина яратувчи ва билувчидир.

82. Бирон нарсани (яратишни) ирода қилган вақтида Унинг иши фақатгина «Бўл», демоқлигидир. Бас у (нарса) бўлур — вужудга келур.

83. Барча нарсанинг эгалиги Ўз қўлида бўлган (Аллоҳ ҳар қандай айбу-нуқсондан) пок зотдир. Ёлғиз Унгагина қайта-рилурсизлар» (Ясин: 77-83).

Имом Аҳмад «Муснад»ида ҳасан санад билан Буср ибн Жаҳҳош ал-Қураший розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда айтилади:

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам бир куни кафтларига туфлаб, унга кўрсаткич бармоқларини қўйдилар ва айтдилар:

«Аллоҳ таоло айтади: Эй одамзот, сен мени қандай қилиб ожиз қолдира олардинг, ҳолбуки Мен сени мана бу каби нарсдан яратдим, Мен қадди-қоматингни расо қилиб қўйгач, иккита бурдага (кийимга) ўралиб (гердаийб) юрдинг, ернинг ҳам сендан шикоят-оғриқи бор, (мол-дунёни) жамғардинг, (закоату садақотини) бермадинг, жон ҳалқумга етган пайтда «садақа қиламан» дейсан, садақа қилиш вақти аллақачон ўтган бўлади!» (Ибн Можа: №2707, Аҳмад: №17769, Ас-силсилатус-саҳиҳа: 1143).

Аллоҳ таоло айтади:

«36. Инсон ўзини (бу дунёда дину иймонга буюрилмасдан, охиратда эса қайта тирилиб ҳисоб-китоб қилинмасдан) бекор ташлаб қўйилишини ўйларми (тамаъ қилурми)?!

37. Ахир у (бачадонга) тўкиладиган манийдан бир (ҳақир) нутфа эмасмиди?!

38. Сўнгра лахта қон бўлди. Бас, (Аллоҳ уни) яратиб, расо (инсон) қилди.

39. Сўнг ундан эркак ва аёл жуфтларини (пайдо) қилди.

40. Ана шу (Аллоҳ) ўликларни тирилтиришга қодир эмасми?!» (Қиёмат: 36-40).

Албатта Аллоҳ бунга қодирдир!

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳ таоло деди: Одамзот мени ёлғончи қилди, у бунга ҳақли эмас эди, мени ҳақоратлади, унинг бунга ҳаққи йўқ эди. Мени ёлғончи қилиши шуки, у: «Аллоҳ мени биринчи бор яратганидек ҳолимга қайтаролмайди», деди. Ҳолбуки, биринчи бор яратиш Менга қайта яратишдан кўра энгил эмасдир. Мени ҳақорат қилиши шуки, «Аллоҳнинг фарзанди бор» деди. Ҳолбуки, Мен ягона, беҳожат, туғмаган ва туғилмаган, ҳеч ким Менга баробар келолмайдиган Зотман» (Бухорий: №4974).

Аллоҳ таоло айтади:

«Кофир бўлган кимсалар ўзларининг ҳеч қачон қайта тирилмасликларини гумон-даъво қилдилар. (Эй Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва саллам, уларга) айтинг: «Йўқ! Парвардигоримга қасамки, албатта қайта тирилурсизлар, сўнгра албатта сизларга қилган амалларингизнинг хабари бери-лур. Бу Аллоҳга осондир» (Тағобун: 7).

Яъни, Аллоҳ таоло уларни албатта тирилтиради ва улар дунёда ўзлари қилиб ўтган ишларидан катта-ю кичик бирон нарсани қолдирмай битиб қўйилган китобларини албатта ўқийдилар.

Кофирлар қайсарлик билан инкор қилдилар ва Қуръонда айтилганидек, шундай дедилар:

49. Улар: «Суяк ва (чирик) мурдаларга айланиб кетгач, яна янгитдан яралиб тирилурмизми?!» дедилар.

50-51. Айтинг: «Сизлар хоҳ тош ё темир бўлинглар ёки кўнгилларингизда (ҳаётлигини тасаввур қилиши) жуда қийин бўлган бошқа бирон махлуқ бўлинглар, (ҳарҳолда Аллоҳ сизларни тирилтирур)». Ҳали улар: «Бизларни ким қайта тирилтира олур?»— дейдилар. «Сизларни илк бор яратган зот», деб айтинг! Ҳали улар: «У (кун) қачон бўлур?» деб (сўрайдилар). «Шоядки яқин бўлса», деб айтинг!

52. У зот сизларни чорлайдиган кунда Унга ҳамду сано билан жавоб берурсизлар ва ўзларингизнинг (дунёда) жуда оз (муддат) турганларингизни ўйлаб қолурсизлар» (Исро: 49-52).

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Бир киши ҳаддан ташқари кўп гуноҳлар қилиб, вафоти яқинлашганда фарзандларига васият қилиб айтдики: «Агар вафот этсам, мени куйдиринглар ва кулимни шамолли кунда денгизга сочиб юборинглар. Аллоҳга қасамки, агар Роббим мен(и қайта тирилтириши)га қодир бўлса, менга ҳеч бир бандасига бермайдиган қаттиқ азоб билан азоб беради». Фарзандлари унинг айтганини қилишди. (Аллоҳ таоло) ерга: «Олган (омонатларингни) адо қил», деб буюрди. Шунда у (одамнинг жасади йиғилиб келиб, Аллоҳ ҳузурда) турди. Аллоҳ таоло ундан: «Сени бундай қилишга нима ундади?», деб сўради. «Сендан қўрқишим, эй Роббим», деб жавоб берди. Шу сабабли Аллоҳ таоло уни мағфират қилди» (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №7508, Муслим: №2756).

Имом Муслим Абу Зар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, шунингдек Имом Термизий Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таоло деди: «Эй Одам фарзанди, мудом Менга дуо қилар экансан ва Мендан умид қилар экансан, нима қилган бўлсанг ҳам (қандай катта гуноҳ бўлишидан) қатъий назар кечираман. Эй Одам фарзанди, агар гуноҳларинг осмондаги булутларга қадар етиб борса ва Мендан мағфират сўрасанг, (қандай катта гуноҳлигидан) қатъий назар, мағфират қиламан. Эй Одам фарзанди, агар Менинг ҳузуримга ер юзичалик гуноҳлар билан келсанг-у, Менга ҳеч нарсани шерик қилмаган ҳолда йўлиқсанг, Мен сенга ер юзичалик мағфират билан рўбарў бўламан» (Термизий: (2/270), Доримий (2/322), Аҳмад (5/172) ривоятлари, Саҳиҳул-жомий: №4338).

Қайта тирилиш ҳақиқатини билмайдиган ва ҳеч қандай шак-шубҳа бўлмаган ушбу ҳақиқатни инкор қиладиган кишиларга Аллоҳ таоло Ўзининг Китобида амалий мисолни келтириб қўйган.

Аллоҳ таоло айтади:

«259. Ёки бир зот ҳақидаги масални (билмадингизмики), у зот томлари йиқилиб хувиллаб қолган бир қишлоқдан ўтаркан: «Аллоҳ бу хароб бўлган қишлоқни қандай тирилтирар экан-а?» деди. Шунда Аллоҳ уни юз йил муддатга ўлдирди. Сўнгра тирилтириб сўради: «Қанча муддат (ўлик ҳолда) тур-

динг?» «Бир кун ё ярим кун», деди у. Аллоҳ деди: «Йўқ, юз йил турдинг. Таом ва ичимлигинга қара — бузилган эмас. Энди эшагингни (чириб, суяклари ажраб кетганини) кўргин. (Бу ҳодисани Аллоҳнинг қудратини кўрсатиш) ва сени одамлар учун оят — ибрат қилиш учун (келтирдик). Бу суяқларни қандай тиклаб, сўнг уларни гўшт билан қоплашимизни кўргин. Қачонки унга бу нарсалар аниқ кўрингач: «Албатта Аллоҳ ҳамма нарсага қодир эканини биламан», деди.

260. Эсланг (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), Иброҳим: «Парвардигор, менга ўликларни қандай қилиб тирилтиришингни кўрсат», деганида, Аллоҳ: «Ишонмайсанми?» — деди. Иброҳим айтди: «Йўқ, ишонаманку, лекин дилим яна ҳам таскин топиши учун». Аллоҳ айтди: «Тўртта қушни олиб, ўзингга бургин (ва уларни бош, оёқ, қанот ва патларини тортиб, узиб, сўнгра бир-бирларига аралаштириб), кейин (атрофдаги тоғлардан) ҳар бир тоғнинг устига уларни бўлак-бўлак қилиб қўйгин ва шундан сўнг уларни чақиргин, дарҳол келадилар. Билгилки, Аллоҳ шубҳасиз қудратли ва ҳикматлидир» (Бақара: 259-260).

Қуръони каримда келган учинчи бир мисол билан ушбу мавзуга яқун ясаймиз. Аллоҳ таоло ғорда 309 йил қолиб кетган ғор эгалари воқеасини шундай зикр қилади:

9. Балки сиз Каҳф (ғор) ва Битик (уларнинг қиссалари битилган тош) эгалари (ҳақидаги ривоятдан воқиф бўлгач, бу) Бизнинг (охират, Қиёмат ҳаққи-рост эканлиги тўғрисидаги) оятларимизнинг энг ажойиби, деб ўйлагандирсиз?

И з о ҳ . Муфассирлар ёзишларича, «Асҳобул-Каҳф» — «Ғор эгалари»нинг қиссаси бундоқ бўлган экан: Ийсо алайҳис-салом замонларидан кейин Рум давлатларидан бирида Дақёнус номли золим шоҳ чиқиб, одамларни бутларга ибодат қилишга мажбур қилар, амрига бўйинсунмаган кишиларни эса ўлдирар экан. Кунлардан бирида, унга фуқароларидан бир неча йигит унинг фармонидан бош тортишиб, бутларга сиғинишмаётганини етказибдилар. Подшоҳ уларни саройига чақириб, бу хабарнинг рост-ёлғонлигини сўраганида, улар: «Бизлар ёлғиз Аллоҳдан ўзга бирон кимса ёки нарсага сиғинмаймиз», деб жавоб қиладилар. Шунда шоҳ уларга: «Сенлар ёш, чиройли, бақувват йигитлар экансанлар, ўз жонларингга жабр қилманглар. Мен сенларни

ўлдириб юборишга кўзим қиймаяпти. Яхшиси, эрталабгача ўйлаб кўриб, эртага менга жавобини айтишлар», деб уларга рухсат беради. Йигитлар ўзаро маслаҳатлашиб, «Аллоҳдан ўзгага бўйсунгандан кўра шу бадбахт диёрни тарк қилганимиз афзал», дейишиб, тун қоронғусида шаҳарни тарк қилишади. Йўлда яйловдан ўтиб бораётганларида уларга ўша ерлик бир чўпоннинг ити ҳам эргашади. Тонгга яқин бир тоққа етиб боришиб катта ғорга кириб яширинадилар. Тангри таоло Ўзининг садоқатли бандаларини ҳалок бўлишдан сақлайди — уларни узоқ уйқуга чўмдиради. Уйғонганларида орадан уч юз йил ўтган эди. Бундан беҳабар йигитлар бир ё ярим кун ухладик, деб ўйлайдилар ва ораларидан битталарини яширинча шаҳарга егулик харид қилиб келиш учун жўнатадилар. У йигит бозорга келиб таом сотиб олиб, ёнидаги тангани узатганида, сотувчи ҳайрон бўлиб: «Бу Дақёнусдан қолган танга-ку, бирон ердан хазина топиб олдингми?» деб сўрайди, Йигит ҳам ҳайрон бўлиб «Ҳеч қандай хазина топиб олганим йўқ, бу менинг қавмим ишлатадиган оддий танга», деб жавоб қилиб, Дақёнусга нима бўлганини сўрайди. Бу орада тўпланиб кетган одамлар унинг аллақачон ўлиб кетганини айтишиб, йигитни подшоҳ олдига олиб борадилар. Бу шоҳ мўмин, солиҳ киши эди. Йигитдан ўзи ва ўртоқларининг бошидан кечган воқеаларни эшитгач, аскарлари ва шаҳар аҳли билан ўша ғор оғзига борадилар. Ичкаридаги йигитлар Дақёнус олиб кетгани келди, деб ўйлашиб, ўлим олдидан сўнгги бор ибодат қилиб олишга тутинадилар. Подшоҳ ва унинг одамлари ғорга киришиб, уларни ибодат устида кўрадилар ва намозларини тугатганларидан сўнг подшоҳ йигитларнинг ҳар бири билан қучоқлашиб кўришиб, уларнинг бошларидан кечган саргузашт Аллоҳ таоло бандаларини Қиёмат кунинда ҳисоб-китоб қилиш учун қайта тирилтириши ҳақ эканига бир оят — аломат эканлигини айтади. Юқорида мазкур бўлган ва қуйида келадиган оятларда мана шу «Асҳобул-Каҳф» хусусида сўз кетади.

10. Эсланг, ўшанда улар ғорга паноҳ истаб боришиб: «Парвардигоро, бизларга ўз ҳузурингдан раҳмат — марҳамат ато этгин ва бизларнинг ишимизни Ўзинг ўнглагин», дедилар.

11. Бас, Биз ўша ғорда уларни бир неча йил чуқур уйқуга чўмдириб қўйдик.

12. Сўнгра (уларнинг ичидаги қанча ухлаганлари ҳақида тортишадиган) икки гуруҳдан қайси бири турган муддатларини (тўғри) ҳисоблаганини билиш учун уларни уйғотдик» (Каҳф: 9-12).

Аллоҳу акбар! Аллоҳ уларни шунча йиллар ухлатиб, кейин одамларга Ўзининг ҳамма нарсага қодирлигини кўрсатиб қўйиш учун яна қайта тирилтирди.

Эй яхшилар! Ақлини Аллоҳнинг қудрати ҳад-худудларига етишга таклиф қилган кишининг мисоли худди чумолини тоғни ўз ўрнидан жилдиришга таклиф қилган кишига ўхшайди.

Шеър мазмуни:

Ўлим чангалига тушган табибдан сўранг:
 Эй дардларни даволовчи, сени ким ўлдирди?
 Тиббиёт фани даволашдан ожиз қолганидан сўнг
 Буткул тузалиб кетган бемордан сўранг, сени ким тузатди?
 Соппа-соғ туриб ўлиб қолган кишидан сўранг:
 Эй соғлом инсон, сени ўлимга ким маҳкум этди?
 Тиқилинчда туртинмай бораётган кўрдан сўранг:
 Эй кўзи ожиз, сени ким йўлга солмоқда?
 Кўзи очиқ бўла туриб чуқурга йиқилган
 Кишидан сўранг: Сени ким қулатди?
 Ташқи оламдан узилган, озуқасиз яшаётган
 Ҳомиладан сўранг: Сенга ким ризқ берди?
 Туғилиш пайти чинқириб йиғлаган
 Гўдақдан сўранг: Ким сени йиғлатди?
 Заҳар сочаётган илонни кўрсангиз
 Сўранг ундан: Ким сени заҳарга бой қилди?
 Сўранг: Оғзинг тўла заҳар бўла туриб,
 Ўзинг қандай ўлмай, омон юрибсан?
 Асаларидан сўранг: Қандай бол ясайсан?
 Асалдан сўранг: Сени ким тотли қилиб қўйди?
 Тезак ва қон орасидан отилиб чиқувчи
 Тоза сутдан сўранг: Ким сени мусаффо қилди?

Аллоҳ билан бирга яна бошқа барҳақ маъбуд борми?! Ла илаҳа иллаллоҳ!! Бир Аллоҳдан ўзга ҳақ маъбуд йўқдир!! Ундан ўзга парвардигор йўқдир!!

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, у зот омонатни адо этганлар, рисолатни етказганлар, умматга холис насиҳат қилганлар, Аллоҳ таоло у зот сабабли зулматларни ёритган, у зот Аллоҳ йўлида то ўлим келгунича ҳақиқий жиҳод қилганлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

3. Ким нимада ўлса, ўшанда тирилади

Аллоҳ йўлидаги дўстим!

«Саҳиҳ Муслим»да ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бир банда ўзи вафот этган нарсада тирилади». (Муслим: №2878).

Эй Аллоҳнинг бандаси! Нима ҳолат устида яшаб ўтган бўлсангиз, ўша ҳолат устида қайта тириласиз. Саодат аҳлидан бўлсангиз, тоат устида вафот этасиз ва қиёмат куни ўша ҳолат устида тириласиз. Бахтсизлар жумлсидан бўлсангиз, маъсият устида вафот этасиз ва ўша устида тириласиз.

Аллоҳу акбар!!

У куни юзидан, аъзоларидан, ўнгидан ва чапидан нур ёғилиб турган ҳолатда тириладиган кишилар бўлади. Аллоҳ таоло айтади:

«У Кунда Аллоҳ пайғамбарни ва у билан бирга иймон келтирган зотларни шарманда қилмас. Уларнинг нурлари олдиларида ва ўнг томонларида юрур. Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нуримизни комил қилиб бергин ва бизлар-

ни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар» (Таҳрим: 8).

Суютий «Ад-дуррул-мансур»да келтириб, Ибн Аби Ҳотим, Ибн Мунзир ва Ибн Мардавайҳга нисбат берган, Ҳоким «Мустадрак»да ривоят қилиб, икки шайх шартига кўра саҳиҳ деган, Заҳабий эса Бухорий шартига кўра саҳиҳ санаган асарда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху айтадилар:

«Улардан баъзисининг нури тоғдек бўлади, баъзисининг нури хурмо дарахтидек бўлади, баъзисининг нури тик турган кишидек бўлади, баъзисининг нури бош бармоғида бўлиб, гоҳ ёниб, гоҳ ўчиб туради, баъзисини эса ҳар тарафдан зулмат ўраб олган бўлади».

«У Кунда мунофиқ ва мунофиқалар иймон келтирган зотларга: «Бизга қараб туринглар, биз ҳам сизларнинг нурингиздан озгина олиб фойдаланайлик», десалар, (уларга) «Ортингларга қайтиб нур истайверинглар», дейилур. Сўнг улар (билан мўминлар)нинг ўртасига дарвозали бир девор урилурки, унинг ичида раҳмат—жаннат, ташқарисида — олдида эса азоб — дўзах бўлур» (Ҳадид: 13).

Зулмат аҳли нур аҳлига нидо қилади: «Эй нур аҳли! Бизни кутиб туринглар, бизни бу қоронғи зулматда қолдирманглар! Ахир биз ҳам сизлар билан бирга эмасмидик?! Сизлар билан битта жамоатда намоз ўқиган эмасмидик?! Ғазотларда сизлар билан бирга ҳозир бўлган эмасмидик?!».

«Улар (мўминларга) «Биз (ҳаёти дунёда) сизлар билан бирга эмасмидик», деб нидо қилганларида, (мўминлар) дерлар: «Ҳа, (кўринишда биз билан бирга эдинглар), лекин сизлар (мунофиқлик билан) ўзларингизни фитнага дучор қилдинглар ва (бизларга бало-офатлар етишига) кўз тутдинглар ҳамда (Исломнинг ҳақ дин эканлиги тўғрисида) шубҳаландинглар ва то Аллоҳнинг амри (яъни ўлим) келгунича сизларни (ҳали умр узоқ эканлиги, Аллоҳ ҳар қандай гуноҳни кечиб юборавериши каби) хомҳаёллар алдади. Сизларни Аллоҳ ҳақида (У зотнинг карами кенг, ҳеч қачон Ўзи яратган бандаларни азобга гирифтор қилмайди, деб) алдовчи (шайтон) алдаб қўйди» (Ҳадид: 14).

«Улардан баъзилари қайта тирилгач, маҳшаргоҳ сари бор овози билан «Лаббайкаллоҳумма лаббайк» деб боради».

Биласизми, ким улар?!

У ҳаж ва умра учун эҳром либосини эгнига илган ҳолида вафот этган киши бўлиб, қиёмат куни ўша, «лаббайка» айтган ҳолида тирилади.

«Саҳиҳайн»да Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади: Бир киши Арафотда турган пайт туясидан йиқилиб тушди ва туянинг оёқлари остида нобуд бўлди. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Уни сув ва сидр билан ювинглар ва иккита матога кафанланглар, хушбўйламанглар ва бошини ўраманглар, чунки у қиёмат куни талбия айтган ҳолда тирилади», дедилар (Бухорий: №1265, Муслим: №1206).

«Улардан баъзилари қон оқизган ҳолда боради, унинг ранги қон рангида, ҳиди мушк ҳидида бўлади».

Ким улар ё Расулуллоҳ?!

«Улар Аллоҳ йўлидаги шаҳидлардир», дедилар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, бир киши Аллоҳ йўлида жароҳатланган бўлса — Аллоҳ Унинг йўлида жароҳатланган одамни яхшироқ билувчидир — қиёмат куни жароҳатидан ранги қон рангида, ҳиди эса мушк ҳиди бўлган қон оқизиб келади» (Бухорий: №2803, Муслим: №1876).

Аллоҳ йўлидаги дўстим! Шунини ҳам айтиб ўтишим керакки, бирон ғазот ва жангда урушиб ўлдирилган киши одамлар наздида шаҳид кетган бўлиб кўриниши, аслида эса ундай бўлмаслиги ҳам мумкин. Нега дейсизми?!

Чунки, кишининг дилидаги сир-асрорни Аллоҳдан бошқаси билмайди. Дунёда бирон кишини шу одам аниқ шаҳид бўлди, деб гувоҳлик берилмайди, «Фалоний шаҳид» деб айтилмайди. Балки, Аллоҳ уни Ўз ҳузурида шаҳидлар қаторида қабул қилишини умид қиламиз, деб айтилади. Зотан, ниятларни Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмайди.

Баъзилар қорни шишиб кетган, туришга ҳам, ўтиришга ҳам қодир бўлмайдиган ҳолда, ҳали ўнгига, ҳали сўлига думаланиб, маҳшарга кетиб боради. Улар кимлар дейсизми?!

Улар судхўрлардир. Аллоҳ таоло айтади:

«Судхўр бўлган кимсалар (Қиёмат Кунда қабрларидан) турмайдилар, магар жин чалган мажнун каби турадилар. Бунга сабаб уларнинг: «Байъ (олди-сотди) ҳам судхўрликнинг ўзи-ку?», деганларидир» (Бақара: 275).

Яна бир кўринишга диққатингизни қаратинг..

Бир киши маҳшар ерида кетиб боради, атрофини ёш болалар ўраб олган, бири қўлидан тортган, бошқаси оёғига ёпишган, буниси бир томонга, униси бошқа томонга тортган.. Жуда оғир ҳолат.. Ким бўлди бу киши?! У болаларчи?!

У етимларнинг молини ноҳақ еган кимса, болалар эса ўша етимлардир!

«Етимларнинг молларини зулм йўли билан ейдиган кимсалар ҳеч шак-шубҳасиз қоринларига олов еган бўлурлар. Ва албатта дўзахга киражаклар!» (Нисо: 10).

Баъзи бир аёллар эгниларида Аллоҳнинг лаънатидан бўлган жилбоб ва ўтдан бўлган ёпинчиқ бўлиб, қўлларини бошларига қўйиб олганича маҳшар ерида: «Во вайлато, ё вайло!!» деб оҳ урганча кетиб боради. Улар кимлигини биласизми?!

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам уларнинг навҳачи (ўликка фарёд қилиб йиғловчи гўянда) хотинлар эканини айтганлар. Навҳачи деб маййитнинг орқасидан дод-фарёд солувчи, юзига уриб, ёқасини йиртиб, бошига тупроқ сочиб, «Во вайло! Во вайло!» деб борувчи хотинни айтилади.

Баъзи бир кимсалар қўлларида май косалари тутганча кетиб боради.. Айримлар эса дунёда ўғирлаган нарсасини елкасига ортиб боради.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳеч бир пайғамбар учун (урушдан тушган ўлжаларга) хиёнат қилиш жоиз эмас. Ким хиёнат қилса, Қиёмат Кунда (Аллоҳнинг ҳузурига) қилган хиёнати билан бирга келур» (Оли Имрон: 161).

Ҳофиз Ибн Касир айтади: «Карамли Парвардигор Ўз карами билан бир одат-қонунни жорий қилдики, ким нима нарса устида яшаб ўтса, ўша нарса устида вафот этади. Ким нима устида ўлса, ўша нарса устида тиради».

Азиз дўстим, агар тоат устида тирилишни истасангиз, бу дунёда Аллоҳ таолога тоатда бўлинг. Агар бирон маъсият сари қадамингиз тойилса, дарҳол Аллоҳга тавба қилинг. Ўлим фариштаси сизни тоат устида учратиб, шу ҳолатингизда жонингизни олса, охиратда ҳам тоат-ибодат қилувчилар даврасида, пайғамбарлар саййиди байроғи остида тириласиз.

Ушбу мавзудаги сўзни дилларни жунбушга келтирувчи 2-3та воқеани ҳикоя қилиш билан якунлайман.

Асли испан бўлган бир америкалик йигит тонг пайти Нью Йоркнинг Бруклин шаҳридаги масжидлардан бирига кириб, биродарларга: «Мен Исломни қабул қилмоқчиман», дебди. Улар унинг кимлигини сўрашибди. У эса: «Мендан ҳеч нарса сўраманглар, фақат мени йўллаб қўйинглар», дебди. Биродарларнинг йўл-йўриқ кўрсатишларидан сўнг йигит ғусл қилиб, шаҳодат калимасини айтиб, мусулмон бўлибди. Сўнг унга намоз ўқишни ўргатишибди. У ғоят хушуъ билан намоз ўқибди. Унинг хушуъси, саждаси ва намоздаги йиғисини кўриб, масжид аҳли ўзларини жуда ҳақир санаб қолишибди ва унинг ҳолатидан ажабланишибди.

Учинчи кун бир мисрлик биродар у билан ёлғиз қолиб, секин гапга солибди, «Эй биродар! Сенда бир гап бор, менга айтгин», дебди.

Шунда йигит айтибди:

«Мен ўзим насроний хонадонида ўсиб-улғайган, қалбим Масиҳ алайҳиссаломга қаттиқ боғланган эди. Лекин, одамларнинг аҳволини кузатиб, мутлақ кўпчилик Масиҳнинг ахлоқидан тамомила бегона бўлиб кетганини кўрдим. Шундан сўнг Ислом ҳақида қизиқиб кўрдим, у ҳақда ёзилган китобларни ўқидим. Аллоҳ дилимни Исломга очди. Мен сизларнинг олдингизга келган куним тунда чуқур ўй-фикрлар оғушида ухлаб қолибман. Тушимда Масиҳ алайҳиссалом келиб, кўрсаткич бармоқлари билан мана бундай ишора қилиб: «Муҳаммадий бўлгин», дедилар. Шундан сўнг чиқиб, масжид қидирдим ва Аллоҳ мени сизларнинг масжидингизга йўллади».

Мана шу суҳбатдан кейин муаззиннинг хуфтон намозига чорловчи азон овози эшитилибди. Ҳалиги йигит ҳам намозхонлар билан сафга турибди. Имом биринчи ракъатда сажда қилиб, ўрнидан туриб, иккинчи ракъатни бошлабди. Лекин, йигит саждадан бош кўтармабди. Ёнидаги одам уни секин туртган экан, йигит ёнига йиқилибди. Билишса, у аллақачон руҳини Аллоҳ жалла ва алога топшириб бўлган экан. Аллоҳу акбар!!

Аллоҳ йўлидаги биродарим! Аллоҳ ҳаққи, бу гўзал хотима ҳақида бир ўйланиб кўринг.

Иккинчи бир гўзал хотима:

(«Солим экспресс» кемаси ҳалокатга учраган кечада (14/12/1991й) Мисрнинг) Сувайс шаҳрилик бир муслима аёл турмуш ўртоғи билан биргаликда шу кемада ҳаж сафаридан қайтаётган экан. Кема чўка бошлаб, ҳамма даҳшат ва саросимага тушиб, тўғри келган томонга қочишга тутинганида муслиманинг эри ҳам: «Бўла қол, тез чиқ!» дейди шошилиб. Шунда муслима: «Тўхтанг, ҳижобимни кийиб олай», деб жавоб беради. «Ҳозир ҳижоб кийиб олай дейдиган вақтми?! Ҳалок бўламиз, ахир!», деб бақиради эр. «Аллоҳга қасамки, ҳижобимни тўла киймасдан ҳеч қаяққа чиқмайман! Ўлсам, Аллоҳга тоат устида йўлиқишни истайман», дейди аёл. Шундан сўнг у ҳижобини устига маҳкамлаб, эри билан ташқарига чиқиб боради. Тирик қолишдан умидлар узилиб, ҳамманинг кўзига ўлим кўриниб қолган кез у эрига ёпишиб: «Аллоҳни ўртага қўйиб сўрайман, мендан розимисиз?», деб сўрайди. Эр йиғлаб юборади. «Айтинг, розимисиз мендан?» сўрайди аёл яна. Эр эса йиғидан ўзини тўхтатолмайди. «Айтинг, эшитиб қолай!», дейди аёл ёлвориб. «Розиман, валлоҳи, розиман сендан», деб жавоб беради эр. Шундан сўнг муслима: «Ашҳаду ан ла илаҳа иллаллоҳ, ва ашҳаду анна Муҳаммадан росулulloҳ», деб калима қайтара бошлайди ва тилида шаҳодат калимаси билан ғарқ бўлади. «Аллоҳдан умидим шуки, охирада бизни у билан бирга қилсин», дейди ушбу ҳалокатда тирик қолган эр йиғлаб.

Яна бир чиройли хотима..

Умрининг қирқ йилини фақат Аллоҳ розилиги учун намозга азон айтиб ўтказган бир киши ўлиmidан олдин қаттиқ касал бўлиб, тўшакка ётиб қолади. Тилдан қолади, масжидга ҳам чиқолмай қолади. Касали кучайиб кетгач, йиғлаб: «Эй Роббим! Қирқ йил Сенга чорлаб келдим. Ўзинг яхши биласан, мен бу ишни фақат Сендан ажр истаб қилдим. Энди умримнинг охирида азондан маҳрум бўлманми?!», дейди. Фарзандлари қасам билан айтиб беришларича, азон вақти етгач, мўйсафид тўшагида тик туриб, қиблага юзланади ва азон айта бошлайди. Азонни охиригача айтиб, унинг сўнгги калимаси бўлмиш «Ла илаҳа иллаллоҳ»-ни айтгач, тўшагига йиқилиб, жон таслим қилади.

Амаллар хотималарига қараб бўлади.

Устозимиз шайх Абдулҳамид Кишк раҳимахуллоҳ ўзи чин дилдан севган кунда жон таслим қилганидан хабарингиз бўлса керак. У киши жумъа куни ғусл қилиб, оппоқ кийимларини кийиб, хушбўйликлар

суртиб, икки ракъат таҳорат намозини ўқишга тутинади ва иккинчи ракъатда рукуъда турганида йиқилиб, жон таслим қилади.

Карамли Парвардигор Ўз қарами билан бир одат-қонунни жорий қилдики, ким нима нарса устида яшаб ўтса, ўша нарса устида вафот этади. Ким нима устида ўлса, ўша нарса устида тирилади.

Буюк арш соҳиби бўлган Улуғ Аллоҳдан барчамизнинг хотимамизни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

Дуо...

2011 йил 28-июл

Маҳшарга йиғилиш

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Олдинги суҳбатимизда қайта тирилиш ҳақида сўзлаб, юракларни қинидан чиқариб юборадиган кўринишларга тўхталган ва одамларнинг қабрлардан яланғоч, ялангоёқ, хатна қилинмаган ҳолда чиқиб келишлари, ҳар бир киши нима устида вафот этган бўлса, шу устида тирилиши, тоат устида вафот этган киши тоат устида, маъсиятда вафот этган маъсият устида қайта тирилиши ҳақидаги сўзларда тўхтаган эдик.

Чунки, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бир банда ўзи вафот этган нарсада тирилади» (Муслим: №2878).

Карамли Парвардигор Ўз карами билан бир одат-қонунни жорий қилдики, ким нима нарса устида яшаб ўтса, ўша нарса устида вафот этади. Ким нима устида ўлса, ўша нарса устида тирилади..

Қиёмат куни биринчи бўлиб қабри ёрилиб, ундан чиқиб келадиган киши ҳабибимиз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам бўладилар.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен қиёмат куни одамзотнинг саййидиман, қабри биринчи бўлиб ёриладиган киши менман, энг биринчи шафоатчи ва шафоати қабул қилинувчи ҳам менман» (Муслим: №1178, Абу Довуд: №4763, Термизий: №3615).

Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиёмат куни биринчи бўлиб қабрдан чиқиб келувчи зот бўлсалар, қиёмат куни биринчи бўлиб эгнига кийим ёпиладиган зот пайғамбарлар отаси Халилulloҳ Иброҳим алайҳиссалом бўладилар.

«Саҳиҳ Муслим»да Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Эй одамлар! Қиёмат куни сизлар ялангоёқ, яланғоч ва хатна қилинмаган ҳолда маҳшарга йиғиласиз. Қиёмат куни биринчи кийинтириладиган зот Иброҳим алайҳиссаломдир» (Бухорий: №6524, Муслим: №2860, Термизий: №2425).

Байҳақий Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Қиёмат куни биринчи бўлиб жаннатдан кийим кийдириладиган киши Иброҳим алайҳиссалом бўлади. Мени ҳам олиб келиниб, жаннатдан бир ҳулла кийдирадилар...»

Уламоларимиз қиёмат куни кийим борасида Иброҳим алайҳиссаломни Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдан муқаддам қилиниши сабаби тўғрисида сўзлаб ўтганлар.

Аҳли илмлар зикр қилган сўзлар ичида энг гўзал сўзлардан бири шуки, мушриклар Иброҳим алайҳиссаломни тириклай ўтда ёндириш мақсадида бир неча ой ўтин йиғиб, гулхан қалаган ва гулханнинг алангаси кўкларга ўрлаган, ҳатто осмондаги қушлар унинг иссиғига бардош беролмай қулайдиган ҳолат бўлгач, Иброҳимни ўтга улоқтиришдан олдин эғнидаги кийимларини ечиб олишган, у шунда ҳам сабр қилиб, Аллоҳдан ажр истаб, Аллоҳга таваккул қилиб, бардош билан тургани учун Аллоҳ таоло уни дунёда ҳам, охиратда ҳам ўт ҳароратидан сақлади ва шунинг мукофоти тариқасида қиёмат куни гувоҳлар кўзида уни кийинтирди.

Хуллас, биринчи бўлиб қабрдан чиқадиган зот Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам, биринчи бўлиб кийим кийдириладиган зот Иброҳим алайҳиссалом бўладилар, барча пайғамбарларга Аллоҳнинг саловоту саломи бўлсин.

Қайта тирилишдан сўнг нима ҳодиса бўлади?! Маҳшаргоҳга йиғилиш ҳодисаси бўлиб ўтади.

Бугунги суҳбатимиз мавзуси шудир.

Вақтдан унумли фойдаланиш учун одатимизча, суҳбатимизни қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

1. **Маҳшаргоҳнинг кўриниши.**
2. **Одамлар қай тариқа маҳшарга йиғилади?!**
3. **Мавқиф (маҳшарда туриш) даҳшати.**
4. **Унинг арши соясида.**

1. Маҳшаргоҳ кўриниши

Маҳшар ерини қандай тасаввур қиласиз?!

Ўзимиз яшаб турган шу ерга ўхшаган бўладими?!

Йўқ. Шак-шубҳасиз, маҳшар ери биз яшаб турган бу ердан бошқача бўлади. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Замон бутунлай ўзгача.. Макон бутунлай ўзгача..

Аллоҳ таоло айтганидек:

«Албатта, Аллоҳ ғолибдир ва (у) Ер бошқа Ерга, осмонлар (ўзга осмонларга) айланиб қоладиган ҳамда (барча одамлар) ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда (Қиёматда) интиқом олувчидир» (Иброҳим: 48).

Демак, бу дунёнинг ери ҳам, осмони ҳам ўзгариб, бутунлай бошқа ер ва бошқа осмонга айланиб қолади.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар қиёмат куни йиғиладиган маҳшар ерини жуда аниқ қилиб сифатлаб берганлар.

Бухорий ва Муслим Саҳл ибн Саъд ас-Соъидий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Одамлар қиёмат куни худди тоза ундан қилинган нон каби қизғиш оқ ер устига йиғиладилар, унда ҳеч ким учун бирон белги бўлмайди» (Бухорий: №6521, Муслим: №2790).

Яъни, унда на иморат, на бир бино ва на йўл белгиси бўлади.. Силлиқ, теп-текис, қизғиш оқ ер бўлади..

Саҳл айтади: «Унда ҳеч ким учун бирон белги бўлмайди.. Яъни, одамлар ўзаро таниб оладиган кўчалар, йўллар, шаҳарлар каби бирон аломат-белги бўлмайди».

Унда на дарахтлар, на анҳорлар, на бинолар бўлади.

Маҳшар ерининг кўриниши ана шундай бўлади.

Хўш, энди одамлар бу ер узра қандай ва қай тариқа йиғилишади?!

2. Одамлар қай тариқа маҳшарга йиғилади?!

Қиёмат куни одамлар қабрларидан ялангоёқ, яланғоч ва хатна қилинмаган ҳолатда чиқиб келади.

«Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «*Ялангоёқ, яланғоч, хатна қилинмаган ҳолда маҳшарга йиғиласизлар*», деганлар. Шунда Оиша розияллоҳу анҳо: «Ё Расулуллоҳ! Эркак-у аёллар бир-бирига қарайдилар-ку!»,

деганларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «*Эй Оиша, иш (яъни, аҳволнинг оғирлиги) бу нарса уларга аҳамиятли бўлишидан қаттиқроқ*», деб жавоб берганлар (Бухорий: №6527, Муслим: №2859).

Ҳа, Аллоҳга қасамки, одамлар қабрларидан ана шундай яланғоч, хор ва ҳақир ҳолатда чиқиб келадилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ва жарчи (Исрофил фаришта) яқин бир макондан туриб жар соладиган Кунда (унинг нидосига) қулоқ тутинг! У Кунда улар (барча халойиқ) у даҳшатли кичқириқни ҳаққи-рост эшитурлар. Бу (қабрлардан тирилиб) чиқиш Кунидир!» (Коф: 41,42).

Ҳа.. Аллоҳга қасамки, Одам алайҳиссаломдан тортиб, қиёматгача яшаб ўтган барча инсонларни тирилтириш Аллоҳ таолога жуда осондир! Ҳеч ким бунга қарши ҳам чиқолмайди, бош ҳам тортолмайди!

Аллоҳ таоло айтади:

«47. Биз тоғларни (булутлар янглиғ) юргизадиган ва сиз (барчангиз) Ерни очиқ-яланғоч (тоғ-тошларсиз, боғ-роғларсиз) кўрадиган Кунни (яъни, Қиёматни эслангиз)! (У Кунда) Биз улардан биронтасини қўймай йиғдик.

48. Улар саф тортган ҳолларида Парвардигорингизга рўбарў қилиндилар (ва Биз уларга айтдик): «Мана, сизларни аввал-бошда қандай яратган бўлсак, шундай ҳолда (яъни, мол-дунё, бола-чақаларингизни тарк қилиб, яланғоч ҳолингизда) ҳузуримизга келдингиз. Балки Бизни, сизларга ваъда қилинган Кунни (яъни, Қиёматни пайдо) қила олмас, деб ўйлагандирсизлар?!» (Каҳф: 47-48).

У кунда Биз уардан биронтасини қўймай йиғдик... Подшоҳ ҳам, мутакаб-бир ҳам, ҳоким ҳам, раҳбар ҳам, зўравон ҳам, ҳеч ким қолмайди.. Ҳеч бирини қолдирмай йиғади Аллоҳ таоло у куни.

Аллоҳ таоло айтади:

«93. Осмонлар ва ердаги бор жонзот (қиёмат кунида) Раҳмон (ҳузурига) бўйсунган ҳолда келур.

94. У зот уларни санаб-аниқлаб қўйгандир.

95. Уларнинг барчаси қиёмат кунида ёлғиз ҳолда У зотнинг ҳузурига келувчидир.

96. Албатта иймон келтириб яхши амаллар қилган зотлар учун Раҳмон (бандаларнинг қалбларида) муҳаббатни қилиб қўюр» (Марям: 93-96).

Шундай.. Ҳар бир киши Раҳмон ҳузурига келади, ҳеч бир махлуқот бош тортишга қодир бўлмайди. Аллоҳ таоло Одам алайҳиссаломдан тортиб, қиёмат қоим бўлгунича ўтган барча халқларнинг ҳисобини олгандир. Барча халқлар уларни маҳшаргоҳ сари етаклаб бориш учун ўзига чорлаётган улуғ фаришта ортидан юриб борадилар. Ҳамма қўрқув ичида, бўйсунган ҳолда, овозларни ичга ютиб, кетиб боради.

Аллоҳ таоло айтади:

«108. У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фаришта)га эгилмай-бурилмай эргашурлар — итоат қилурлар. Овозлар ҳам Раҳмонга таъзим қилур, бас фақат пичирлашнигина эшитурсиз.

109. У кунда шафоат-оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзидан У зот рози бўлган кишигагина (фойда берур).

110. У зот уларнинг олдиларидаги (яъни охиратдаги) ва ортларидаги (яъни дунёдаги) бор нарсани билур. Улар эса У зотни била олмаслар.

111. Юзлар ҳам Тирик ва абадий Турувчи (У) зотга таъзим қилур. Ким зулмни (ширкни) кўтариб келган бўлса ноумид бўлиши аниқдир» (Тоҳа: 108-111).

Гаплар у куни фақат шивирлаш-у пичирлаш бўлиб қолади! Сўроқ-савол у куни фақат ишнинг эгасиникидир!!

У куни ким Ундан қочиб қутулишга ё Унинг амрига хилоф қилишга қодир бўлади?!

Қай бир зўравон панада қолишга ё ўзини четга олишга қодир бўлади?! Ваҳоланки, Аллоҳ таоло ҳар бир одам боласига у куни иккитадан фариштани бириктириб қўйган ва улар уни маҳшар сари олиб боришга вакил қилинган бўлсалар?!

Аллоҳ таоло айтади:

«Мана ўлим мастлиги (яъни жон чиқар пайти) ҳаққи-рост (етиб) келди. (Эй инсон), бу (ўлим) сен қочувчи бўлган нарсадир. (Қайта тирилишга даъват қилувчи) Сур ҳам чалинди.— Бу (кофирларга азоб) ваъда қилинган Кундир! Ва ҳар бир жон

ўзи билан бирга (уни маҳшаргоҳга) **хайдовчи** (бир фаришта) **ва** (унинг қилиб ўтган амалларига) **гувоҳлик берувчи** (бир фаришта) **бўлган ҳолда келди.** (Эй инсон), **аниққи, сен бу** (оғир Кун)дан **ғафлатда эдинг. Бас, Биз сендан пардангни** (яъни мана бу Қиёмат Кунни ҳақидаги шак-шубҳаларингни) **очиб юбордик. Энди бу Кун сенинг кўзинг жуда ўткирдир»** (Коф: 19-22).

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ушбу оятлар маъносини шундай тасвирлаб берадилар. Термизий ҳасан санад билан ривоят қилган ҳадисда у зот айтадилар:

«Қиёмат кунни одамлар уч турли бўлиб маҳшарга йиғилади. Бир тури яёв, бир тури отлиқ, яна бир тури юзтубан бўлиб» (Термизий: №3141, Албоний «Мишкот»да (№5546) саҳиҳ санаган).

Бухорий ва Муслим Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда бир киши: «Ё Расулulloҳ, кофир қандай қилиб маҳшарга юз тубан юриб боради?», деб сўради. «Уни дунёда икки оёқда юргизиб қўйган Зот қиёмат кунни юзтубан юргизишга қодир эмасми?!», дедилар Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №4760, Муслим: №2806).

Ҳа, Раббимизнинг иззатига қасамки, албатта У қодирдир бунга!

Севиқли дўстим! Илонни кўрмасингиздан бурун бирон бир жонзотни қорни билан юришини тасаввур қила олармидингиз?!

Илонни қорни билан юргизиб қўйган Зот қиёмат кунни кофирни юзи билан юргизиб қўйишга албатта қодирдир.

Баъзи одамлар яёв юриб борадилар.

Баъзилари эса отлиқ ҳолда борадилар.

Ким бўлди экан бундай оғир ва даҳшатли кунда отлиқ юриб бориш бахтига мушарраф бўлувчилар?!

Парвардигор азза ва жаллага қулоқ солинг. У зот айтади:

«Биз тақводор зотларни отлиқ ҳолларида Раҳмон даргоҳига тўплайдиган... кунни (эсланг)!» (Марям: 85).

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта: «Парвардигоримиз Аллоҳдир», деб, сўнгра (ёлғиз Аллоҳга тоат-ибодат қилишда) тўғри — устивор бўлган зотларнинг олдиларига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб, (дерлар): «Кўркманглар ва ғамгин бўлманглар. Сизларга ваъда қилинган жаннат хушxabари билан шодланинглар!» (Фуссилат: 30).

Малоикалар тақво аҳлига охират от-уловларини келтирадилар, уларга олтиндан ясалган эгарлар ўрнатилган бўлади. Тақводор зотлар шундай оғир кунда яёв юришдан озод бўлиб, ушбу от-уловларга минадилар ва маҳшар сари йўл оладилар. Яхшиликнинг мукофоти яхшилик эмасми, ахир?!

Тақво — Аллоҳга итоат қилиш ва осий бўлмаслик, Аллоҳни зикр қилиш ва унутмаслик, Аллоҳга шукр бажо келтириш ва куфрони неъмат қилмасликдир.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан тақво ҳақида сўралганида у киши: «Тиканли йўлда юрганмисан?», деб сўрадилар. «Ҳа», деди сўровчи. Тиканни кўрганинда нима қилгансан?», дедилар. «Эҳтиёт бўлганман», деди у. «Худди ана шу тақводир», дедилар у киши.

Ибн ал-Муътаз деди:
(Шеър мазмуни)

Гуноҳларнинг кичигини ҳам, каттасини ҳам ташла, тақво шудир.
Тиканзор узра юриб бораётган кишидек эҳтиёткорона ҳаракат қил.
Кичик гуноҳни арзимас санама, тоғлар ҳам майда тошлардан
бириккан.

Толқ ибн Ҳабиб айтади: «Тақво — Аллоҳ томонидан бўлган нур узра Аллоҳнинг тоатига амал қилишинг ҳамда Аллоҳ томонидан бўлган нур узра Аллоҳнинг маъсиятини тарк этишинг, Аллоҳнинг азобидан қўрқилишингдир».

«Биз тақводор зотларни отлиқ ҳолларида Раҳмон даргоҳига тўплайдиган ва жиноятчи-кофирларни жаҳаннамга тушишлари учун ҳайдайдиган кунни (эсланг)!» (Марям: 85-86).

Тақводор отлиқ ҳолда боради..

Аммо, дунёда шишиб-гупирган ва нафсини Аллоҳ учун қуйи тутмаган, Аллоҳнинг халқларига раҳм-шафқат қанотини ёзмаган, балки амал курсиси билан мағрур бўлиб, мол-дунёси, обрў-эътибори, мансаби билан такаббурлик қилган мутакаббир кимса у кунни ўзининг қандай ҳолат ва қандай кўринишда маҳшарга юриб боришини билганида эди, Хожасига хорлик изҳор қилиб, бурнини тупроққа ишқалаган, Аллоҳнинг халқларига раҳм-шафқат қанотини ёзган бўлар эди.

Недан бу қадар кибр эй одамзот?!

Оғзинг тўла тупукни олиб юрган бўлсанг!!

Қўлтиқларинг ости тердан намиққан бўлса!!

Қовуғингда сийдикни, ичакларингда ахлатни кўтариб юрган бўлсанг!!

Ҳар куни бир-икки марта қўлинг билан нажосатни артсанг!!

Эй инсон, қаердан келди сенга бу қадар кибр?!

Салафлардан бирлари бир кимсанинг калондимоғлик билан: «Менинг кимлигимни биласанми?!» деган саволига: «Ҳа, биладан, куни кеча нопок сув эдинг, яқинда бадбўй жасадга айланасан, ҳозир эса ичинг тўла ахлатни кўтариб юрибсан», деб жавоб берган эди..

Менинг кимлигимни биласанми?!..

Кимсан сен эй мағрур?!

Мутакаббир кимсанинг қиёмат кунидаги ҳолатини кўз олдингизга келтириб кўринг..

Термизий ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мутакаббирлар қиёмат куни гўё одам суратидаги майда чумоллардек бўлиб маҳшарга йиғилади, уларни ҳар томондан хорлик ўраб олади» (Саҳиҳ, Термизий: №2494, Албоний «Мишкотда саҳиҳ санаган, «Саҳиҳул-жомий»: №8040).

Ҳа, мутакаббирлар қиёмат куни оёқ остида эзғиланиб ётадиган қумурсқалардек майда ва қадрсиз бўлиб маҳшарга боради. Чунки, улар дунёда шишиб-гупирган ва ҳаммани эзиб-янчиб, оёқости қилиб юрар эдилар. Жазо албатта, амал жинсидан бўлади!

Барча халойиқлар маҳшар ерига етиб келгач, ер аҳлига икки баробар миқдорда фаришталар тушиб келадилар. Фаришталар уларни ҳамма томондан ўраб оладилар.

Маҳшаргоҳда туриш юракларни қинидан чиқаргудек оғир ва шиддатли бир ҳолатдир.

Сухбатимиз давомида шу ҳақда сўз боради.

3. Мавқиф (маҳшарда туриш) даҳшати

Одамлар маҳшаргоҳга етиб келишгач, ғам-қайғу ва ташвиш-изтироблари яна-да ортади. Сабаби, унда туриш жуда узоқ чўзилади.

Қуёш бошлар устига жуда яқин келтирилади. «Саҳиҳ Муслим»да Миқдод розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ

соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: *«Қиёмат кунни қуёш халқларга жуда яқин келтирилади, ҳатто бир мил миқдорида қилинади. Шунда одамлар амаллари миқдорига қараб тер ичида бўладилар. Баъзилари тўпиқларигача, баъзилари тиззаларигача, баъзилари белларигача (терга ботади), айримларини тер юганлаб олади (яъни оғзигача етади)»*. Шундай деб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўллари билан оғизларига ишора қилдилар (Муслим: №2864, Термизий: №2423).

«Саҳиҳайн»да Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Улар ўзларининг улуғ бир Кунда — барча одамлар бутун оламлар Парвардигори ҳузурда тик туриб (ҳисоб-китоб берадиган Қиёмат) **Кунда қайта тирилувчи эканликларини ўйламайдиларми?!»** (Мугоффиун: 4-6) ояти ҳақида айтдилар: *«Улардан бирлари қулоғининг ярмигача тер ичида туради»* (Бухорий: №6531, Муслим: №2862).

Мана шу кўринишни кўз олдингизга келтириб кўрдингизми?! Қуёш бош устига яқин келтириб қўйилган.. Тошу темирни эритиб юборадиган кучли ҳарорат.. Тасаввур қилинг, башариятнинг ҳаммаси битта ерга, бир жойга жамланган.. Нафасларни бўғиб юборадиган тикилинч!!

Ана шундай оғир ва шиддатли ҳолатда жаҳаннамни олиб келиниши уларнинг ғам-қайғуларини яна ҳам кучайтириб юборади.

Ҳа.. жаҳаннамни маҳшаргоҳга олиб келинади. Имом Муслим Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат кунда жаҳаннам олиб келинади ва унинг етмиш минг тизгини бўлади. Ҳар бир тизгиндан етмиш минг фаришта тортиб келади» (Муслим: №2842, Термизий: №2576).

Жаҳаннам келтирилиб, халойиқларни ўраб олгач ва халқларни кўргач, Аллоҳ таолонинг ғазаби ифодаси ўлароқ ғазабдан гуриллаб, даҳшатли овоз билан ўкиради.. Шунда ҳамма халойиқлар кўркўвнинг зўридан тиз чўкиб қолишади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(У Кунда) барча умматни (даҳшат ва изтироб-ла) **тиз чўккан ҳолда кўрарсиз. Ҳар бир уммат ўз номаи аъмолига чақирилур,** (сўнг уларга дейилур): **«Бугун қилиб ўтган амалларингиз билан жазоланурсизлар»** (Жосия: 28).

Шугина эмас. Балки, даҳшатидан сочлар оқариб кетадиган ва юраклар қинидан чиқиб кетадиган бошқа кўринишлар ҳам юз беради.

Имом Термизий саҳиҳ санад билан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Дўзахдан бўйин (шаклидаги бир бўлак аланга) чиқади, унинг кўра-диган икки кўзи, эшитадиган икки қулоғи, сўзлайдиган тили бўлади. У: «Мен уч (тоифа) кишига вакил қилиндим: Аллоҳга бошқа илоҳларни шерик қилган кишига, ҳар бир қайсар, зўравон кимсага ва мусаввирларга» (Термизий: №2577, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№512) саҳиҳ санаган).

Қуръон ҳар бир саркаш ва зўравоннинг жазосини зикр қилган. Аллоҳ таоло айтади:

«(Сўнгра пайғамбарлар Аллоҳдан) мадад тиладилар ва барча жабркор-саркаш кимсалар бахтсизликка дучор бўлдилар. Унинг (яъни, ҳар бир кофир бўлган кимсанинг) олдида жаҳаннам бордир. (Жаҳаннамда) унга йирингли сувдан берилганида, уни ютмоқчи бўлади-ю, (томоғидан) ўтказолмайди, унга ҳар томондан ўлим келади-ю, у ўлолмайди. Унинг ортида (бундан-да) оғир азоб бордир» (Иброҳим: 15-18).

Ана шундай қаттиқ иссиқда ва оғир тиқилинчда.. Ана шундай сочларни оқартириб юборадиган, юракларни қинидан чиқариб юборадиган ва баданлар кўркувдан титраб-қалтирайдиган ҳолатда..

Пайғамбарлар ҳам мавқиф-ҳолатнинг оғирлигидан ва кўринишнинг даҳшатидан кўркув ичида тиллари: «Аллоҳумма саллим.. Эй Аллоҳ, Ўзинг саломат қил» деб илтижо қилишдан бошқа нарсага эга бўлмайди.

Уларнинг ўша кунги дуолари фақат шу бўлади, сўзлаш эса фақат уларга чекланган бўлади!

«Уни (яъни қиёматни) кўрар кунингизда эмизаётган (оналар) эмизиб турган (боласини) унутар ва барча ҳомиладор (аёллар) ўз ҳомиласини ташлаб юборар, одамларни маст-аласт ҳолда кўрурсиз, ҳолбуки улар ўзлари маст эмаслар, лекин Аллоҳнинг азоби қаттиқдир» (Ҳаж: 2).

У кунни киши ўз отасидан, онасидан, ака-укасидан, аёлидан қочади.. Ўғил дунёда ўзи меҳр кўрсатган, севиб хизматларини қилган ота-онасини унутади!! У кунни ака укасидан қочади, ўртадаги қариндошлик алоқалари унутилади!

У куни хотин дунёда ўзига бор меҳр-муҳаббатини берган ва бирга ширин турмуш кечирган эридан қочади!

У куни меҳрибон она ўз фарзандидан қочади.. У даҳшатлар ичра оналикдек меҳр-муҳаббат булоғи қуриб қолади!

Ҳамма ўз жонини ўйлаб қолади.. Ҳатто, пайғамбарлар ҳам..

Ҳамма ўзи билан ўзи овора бўлиб қолади..

«Бас, қачон (қулоқларни) кар қилувчи (даҳшатли қичқирик) келганда (яъни сур иккинчи марта чалиниб, барча халойиққа қайтадан жон ато этилганда ҳар бир инсон ўзи билан ўзи бўлиб қолур)! У Кунда киши ўз оға-инисидан ҳам, онаси ва отасидан ҳам, хотини-ю, бола-чақасидан ҳам қочур! (Чунки) улардан ҳар бир киши учун у Кунда ўзига етарли ташвиш бўлур!» (Абаса: 33-37).

Мана бу шеърни айтган кишини Аллоҳ раҳматига олсин.

(Шеър мазмуни:)

Эй мағрур, ўзингни қиёмат кунда деб тасаввур қил.

Осмон титраб-чайқалган..

Қуёш бандалар бошига яқин келтирилган..

Юлдузлар ҳам тўкилиб, сочилиб кетган..

Тоғлар илдизларидан кўпорилиб, булутлардек сузиб юради..

Ҳомиласи ўн ойлик бўғоз туялар эгасиз ташлаб қўйилган..

Уй-жойлар хароб бўлиб, эгасиз ҳувиллаб қолган..

Ваҳший ҳайвонлар ҳам бир ерга йиғилиб қолган..

Жалил самони Қўллари билан худди мактубни ўрагандек ўраб қўйган..

Саҳифалар тарқатилиб, эгалари қўлига учиб келган..

Бутун олам аҳлининг пардалари очилган..

Она қорнидаги ҳомила ҳам қўрқувдан қалтираб, қасосдан қўрққан..

У-ку бир бегуноҳ бўла туриб, шунча қўрқса,

Умрбод гуноҳларга ботган кимса қандай қўрқмасин?!

Жаҳаннам алангаси кўкларга ўрлаган,

Маъсият аҳлига қараб даҳшатли ўкирган..

Барча синовлардан сабр-бардош ила ўтган киши учун

Жаннатлар зийнатланган ва хушланган..

Мана шу кўринишларнинг ҳаммасини кўз олдингизга келтиринг.. Тиқиланчдан нафаслар тиқилган.. Қуёш бошларни куйдириб, эритиб юбо-

ришга яқин бўлган.. Ҳамма бир-бирининг пинжига тиқилишга уринган.. Саволлар пичирлашдан иборат.. Гаплар шивирлашдан ўтмайди..

Абадий Ўлмас ва Барҳаёт Зотнинг улуғворлиги майдонга яна ҳам ҳайбат ва маҳобат солган.

Ана шундай оғир ва шиддатли лаҳзаларда Аллоҳ жалла жалолуҳу маҳшар еридаги халқлардан бир қанчасини Ўз сояси билан сояланишга чорлайди.

Улар ким бўлди экан?! Ушбу савол жавобини суҳбатимиз давомида билиб оласиз.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

4. Унинг арши соясида

У куннинг даҳшатлари ҳақида сўз юритишнинг ўзи ҳам вужудларни титроққа солади. Шундай экан, энди у куннинг воқеалари ичида хаёлан эмас, бевосита ўз жисмимиз билан яшасак, у куннинг шиддатига ўз кўзимиз билан гувоҳ бўлсак, қандай бўларкин?!

Ана шундай шиддатли ҳолатлар ичида турилганда Аллоҳ жалла ва ало бир тоифа кишиларни Ўз соясила сояланишга чорлайди. Ким экан у бахтиёр зотлар?!

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Етти киши борки, Аллоҳ Ўзининг соясидан бошқа соя йўқ кунда уларни Ўз соясида соялантиради: Адолатли имом-раҳбар; Парвардигорининг ибодатида улғайган йигит; қалби масжидларга

боғланган киши; Аллоҳ йўлида дўстлашган, Унинг йўлида бирлашиб, Унинг йўлида ажрашувчи икки киши; мансабли ва соҳибжамол аёл ўзига чорлаганда: «Мен Аллоҳдан қўрқаман», деган киши; махфий ҳолда садақа берган, ҳатто ўнг қўли берганини чап қўли билмаган киши; Аллоҳни холий зикр қилиб, кўзёши тўккан киши»
(Бухорий: 2/119, Муслим: №1031).

«Адолатли имом-раҳбар..» Яъни, ерда адолат ўрнатиш мақсадида яшаган ҳоким. Раиятлар у билан бахтиёр, у ҳам раиятлар билан бахтиёр, ушбу масъулиятли омонат юкини кўтаришда Аллоҳдан тақво қилади.. Ҳокимият ва мансаб омонат эканини, эртага Аллоҳ ҳузурини бунинг жавобини беришини яхши билади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Абу Зар розияллоҳу анҳуга айтганларидек:

«Амирлик омонат, қиёмат кунини эса шармандалиқ ва надоматдир. Фақат ким уни ҳаққи билан ушласа ва зиммасидаги омонатни адо этса, бундан мустасно».

Ана шундай адолатли ҳокимнинг мукофоти Аллоҳнинг соясидадан ўзга соя бўлмаган кунда Унинг соясида сояланишидир.

«Парвардигорининг ибодатида улғайган йигит..» Аллоҳ йўлидаги биродарим! Агар Аллоҳнинг ибодатида улғайсангиз, Аллоҳнинг маъсиятидан юз ўгирсангиз, қадамингиз гуноҳда тойилса, Аллоҳ жалла ва алога тавба қилишга шошилсангиз, Аллоҳ таоло Ўзининг соясидадан бошқа соя йўқ кунда сизни Ўз соясида соялантиради.

Эй навқирон йигит! Эй заковатли йигит! Эй ўз жонига жабр қилиб юрган йигит! Умидим шуки, Аллоҳга тавба ва тоат қилишдан кечикиб қолмайсиз. Зеро, тоат азизликдир, тоат шарафдир. Дунёда ҳам, охиратда ҳам азизлик фақат Аллоҳнинг тоати билан бўлади.

Нима учун йигитни хосладилар?! Чунки, йигитлар томирида шаҳват гупуриб туради.. Чунки, йигит кишини айниқса, балоғат ёшида бутун вужудини шаҳватлар ўз гирдобига тортишга зўр бериб уринади.. Лекин, ибодатда улғайган йигит Аллоҳдан қўрққанидан ва Аллоҳнинг кузатиб туришини вужуди билан ҳис қилганидан нафсини сақлайди, шаҳватларига қарши туради, ёмонликларга буюрадиган нафси амморасидан голиб келади.

Шунинг учун Аллоҳ таоло бу ибодатли, тақводор ва покиза йигитни мукофотлаб, Ўз соясидадан ўзга соя йўқ кунда арши соясида соялантиради.

«Қалби масжидларга боғланган киши...» Яъни, қалби, фикри-зикри масжидда бўлади. Фарз намозини ўқигач, ҳалол ризқ талабида дунё ишига чиқиб кетган пайтида ҳам, уйига ва бола-чақаси ҳузурига қайтиб келганида ҳам қалби масжидга муштоқ бўлади, яна қайтиб масжидга боришга ва Аллоҳнинг уйида ибодат, зикр ва Қуръон тиловати билан ўтиришга интилади. Имкони бўлса, бутун вақтини масжидда ўтказсам эди, дейди.

Эй бутун вақтини телевизор қаршисида, сериаллар, спорт мусобақалари ва кинофилмлар томоша қилиш билан ўтказувчи! Шунча вақтингизни масжидда, Аллоҳнинг уйида ўтказсангиз бўмайдимиз?! Қалбингиз масжидга боғланса, қиёмат куни сояга муҳтож пайтингизда Аллоҳнинг соясида бўласиз.

«Аллоҳ йўлида дўстлашган, Унинг йўлида бирлашиб, Унинг йўлида ажрашувчи икки киши...» Бу Аллоҳ йўлидаги муҳаббатдир.

«Ким Аллоҳ учун яхши кўриб, Аллоҳ учун ёмон кўрса ва Аллоҳ учун инъом этса ва Аллоҳ учун ман қилса, иймонини комил қилибди»

(Саҳиҳ, Абу Довуд: №4681, Саҳиҳул-жомий: №5965).

Аллоҳ йўлидаги севги алоқаси энг кучли ва энг қимматли алоқадир. Билинги, «Иймоннинг энг мустаҳкам дастаси — Аллоҳ йўлида дўстлашиш ва Аллоҳ йўлида душманлашиш, Аллоҳ йўлида яхши кўриш ва Аллоҳ йўлида ёмон кўришидир», деганлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам. (Табароний ва бошқалар ривояти, «Саҳиҳул-жомийис-сағир: 2539).

«Менинг йўлимда муҳаббатлашган кишилар қани? Бугун, Менинг соямдан бошқа соя йўқ кунда Мен уларни Ўз соямда соялантираман» (Муслим: №2566, Муваттоъ: 2/952).

«Мансабли ва соҳибжамол аёл ўзига чорлаганда: «Мен Аллоҳдан қўрқаман», деган киши...» Яъни, зинога чорлаганида Аллоҳни эслаб, Унинг кузатиб туришини ўйлаб, Аллоҳдан қўрққанидан бу катта гуноҳдан ўзини тортган киши.

«Махфий ҳолда садақа берган, ҳатто ўнг қўли берганини чап қўли билмаган киши...»

«Аллоҳни холий зикр қилиб, кўзёши тўккан киши». Ўзи билан ўзи холи қолиб, кечалари туриб, намоз ўқийдиган ва Аллоҳни зикр қиладиган, қалби Аллоҳнинг маҳобати билан лиммо-лим бўлиб, Аллоҳдан қўрқиб кўзидан ёш тўккан киши.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Иккита кўзга — Аллоҳдан қўрқиб йиғлаган кўзга ва тун бўйи Аллоҳ йўлида қўриқчилик қилиб чиққан кўзга дўзах ўти тегмайди»

(Саҳиҳ, Термизий: №1639, Саҳиҳул-жомий: №6107).

Қиёмат куни Аллоҳ Ўз соясида соялантирадиган яна бошқа кишилар ҳам бўлади.

Ҳофиз Ибн Ҳажар юқоридаги етти кишидан бошқа яна Аллоҳ Ўз соясида соялантирадиган кишиларни «Маърифатул-хисол ал-мувсила илаз-зилал» (Сояга етказувчи хислатларни таниш) деб номланувчи алоҳида бир китобда жамлаганлар.

Саҳиҳ ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«**Ким** (қарзини тўлашга) **қийналган кишига муҳлат берса, Аллоҳ уни Ўзининг соясидан бошқа соя бўлмаган кунда Ўз соясида соялантиради**» (Саҳиҳ, Термизий: №1306, Саҳиҳул-жомий: №6107).

Севиқли дўстим! Мазкур тоатларга ва яхши хислатларга ҳарис бўлинг, шояд Аллоҳ Ўз соясидан бошқа соя йўқ кунда сизни ҳам Ўз соясида сояланишга чорласа!

Қолган халқлар ҳаммаси ана шундай оғир қийинчилик ичида жуда узоқ туриб қолади. Ҳолат оғирлашиб, шу даражага борадики, айримлар дўзах азоби ҳам бу ерда туришдан енгилроқ бўлса керак деган гумонда бу шиддатли ва даҳшатли мавқифда тургандан кўра дўзахга маҳкум бўлиб кетсам ҳам майли эди, деб қолади.

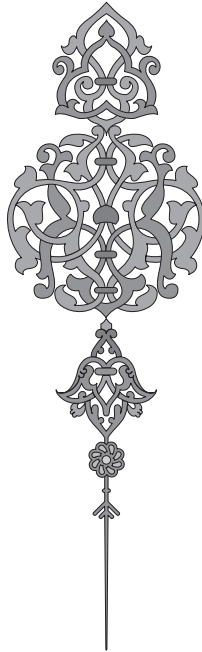
Ўшанда халойиқлар Аллоҳ таоло халқлар ичида ҳисоб-китоб ва ажрим ишини тезроқ бошласайди, шояд бу оғир мавқифдан қутулсак эди деб, У зотга илтижо қиладиган ва воситачилик қиладиган одам қидириб қоладилар ва шу мақсадда бир қанча пайғамбарларга мурожаат қиладилар. Бироқ, пайғамбарлар ҳам ўз жонимни қутқарсам ҳам катта гап, деб бу ишга ботинмайдилар.

Шундан сўнг мақтовли мақом соҳиби, ҳавзи кавсар эгаси, тикилган байроқ эгаси, қиёмат кундаги буюк шафоат соҳиби бўлмиш Муҳаммад Мустафо соллalloҳу алайҳи ва саллам маҳшаргоҳдаги халойиқлар номидан воситачи бўлиб, Аллоҳ таолога илтижо қиладилар ва уларнинг хисоб-китобларини тезроқ қилишини сўрайдилар.

Бугунги суҳбатимизни шу ўринда якунлаймиз. Келгуси суҳбатимизда иншооллоҳ, Аллоҳ қодир қилса, мазкур улуғ шафоат ҳақида сўз юритамиз.

Буюк арш соҳиби бўлган Улуғ Аллоҳдан барчамизнинг хотимамиз-
ни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

2011 йил 12-август

Шафоат

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

«Охират ҳовлиси» силсиласидан бугунги суҳбатимиз ўн биринчи суҳбат бўлади. Аввалги суҳбатимизда қиёматнинг даҳшатли ва вужудларни ларзага солувчи айрим кўринишлари ҳақида сўз юритган эдик. Одамлар маҳшаргоҳга йиғилган, вужудларни қўрқув ва ғам-қайғу эгаллаб олган, тикилинчдан нафаслар бўғилган, қуёш бош устига бир мил миқдорида яқин келтирилган, ҳамма одамлар амалига ва Аллоҳга яқин-узоқлик ҳолига қараб терга ғарқ ботган, жаҳаннамнинг олиб келиб қўйилиши эса бор ғам-қайғуларни чўққисига етказиб қўйган..

Аллоҳ таоло мазкур кўринишни Қуръони каримда мана бундай тасвирлайди:

«23. (Кофирлар кўришлари учун) ўша Кунда жаҳаннамни ҳам (яқин) келтириб қўйилганда — ана ўша Кунда инсон (бу кўрганларидан) эслатма-ибрат олур! (Аммо у Кунда) бу эслатма-ибрат(нинг фойдаси) қаёқдан тегсин?!

24. У: «Эҳ, кошки эди мен ҳаёт вақтимда (яхши амаллар) қилиб ўтган бўлсам», деб қолур!

25. У Кундаги (Аллоҳнинг) азоби каби ҳеч ким азоблай олмас!

26. Ва У зотнинг (кишан ва занжирлар билан) боғлаши каби ҳеч ким боғлай олмас!» (Вал-фажр: 23-26).

Ҳа.. Жаҳаннамни маҳшаргоҳга олиб келинади. Имом Муслим Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат кунда жаҳаннам олиб келинади ва унинг етмиш минг тизгини бўлади. Ҳар бир тизгиндан етмиш минг фаришта тортиб келади» (Муслим: №2842, Термизий: №2576).

Жаҳаннам келтирилиб, халойиқларни ўраб олгач ва халқларни кўргач, Аллоҳ таолонинг ғазаби ифодаси ўлароқ ғазабдан гуриллаб, даҳшатли

овоз билан ўкиради.. Шунда ҳамма халойиқлар қўрқувнинг зўридан тиз чўкиб ўтириб қолишади.

Аллоҳ таоло бу кўринишни Қуръони каримда мана бундай тасвирлайди:

«(У Кунда) **барча умматни** (даҳшат ва изтироб-ла) **тиз чўккан ҳолда кўрарсиз. Ҳар бир уммат ўз номаи аъмолига чақирилур**, (сўнг уларга дейилур): **«Бугун қилиб ўтган амалларингиз билан жазоланурсизлар»** (Жосия: 28).

Бу лаҳзаларда мўминларнинг қалблари жаннатга ошиқиб, интилади.. Жиноятчи кимсаларнинг қалблари эса дўзахдан қочиш илинжида потирлаб, қўрқув ва даҳшатдан қинидан чиқишга яқин бўлади.

Маҳшарда тураркан, жуда кўпчилик дунёда қилиб ўтган ишларига ҳасрат ва надомат қилиб, бармоқларини тишлаб қолади. Бироқ.. Ҳай-хот!! Вақт ўтган! Энди надомат фойда бермас!

Аллоҳ таоло айтади:

«26. Ўша кунда ҳақ-собит подшоҳлик (ёлғиз) Раҳмон учун бўлур (Чунки бошқа барча муваққат подшоҳликлар йўқ бўлиб битур!). **У (кун) кофирларга кўп қийин кун бўлур.**

27. У кунда бу золим қўлларини тишлаб (надоматлар қилиб) **дер: «Э, қанийди мен ҳам пайғамбар билан бир йўлни тутганимда эди,**

28. Ўлим бўлсин менга, қанийди мен фалончини дўст тутганимда эди,

29. Аниқки, менга эслатма — Қуръон келганидан сўнг, ўша (фалончи) мени йўлдан оздирди». (У кунда) **шайтон** (ҳаёти дунёда ўзига эргашган барча) **инсонни ёрдамсиз қўювчидир»** (Фурқон: 26-29).

Ана шундай оғир ҳолат юзага келгач, баъзи бир одамлар бир-бирларига мурожат қилиб: «Аҳвол жуда оғирлашиб кетди-ку! Бирор иложини кидирайлик! Ўртамизда тезроқ ажрим ва ҳисоб-китобни бошлашини сўраб, Парвардигорга илтижо қиладиган бирон киши йўқмикин?!», дейишади.

Шундан сўнг Аллоҳга воситачи бўлишларини илтимос қилиб, аввал Одам алайҳиссаломнинг, сўнг Нухнинг, сўнг Иброҳимнинг, сўнг Мусонинг, сўнг Ийсонинг ёнларига келадилар. Ҳаммалари: «Жоним, жоним» (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига

муҳтожман), деб жавоб беришади. Ниҳоят улар пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келадилар, у зот: «Майли, мен шафоатчи бўлай» дейдилар.

Бугун сизлар билан мана шу катта шафоат мавзусида суҳбатлашамиз.

Вақтдан унумли фойдаланиш мақсадида суҳбатимизни қуйидаги бир неча мавзуларга бўлиб оламиз:

1. Катта шафоат.

2. Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам шафоатларига мушарраф бўлувчи энг бахтли инсон ким?

Суҳбатимизга диққат-эътибор билан қарашингизни сўрайман. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни сўзларни эшитиб, яхшисига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

1. Катта шафоат

Бухорий ва Муслим Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен қиёмат куни одамзотнинг саййидидирман. Биласизларми, нима сабабдан шундай?! Аллоҳ қиёмат куни аввалги-ю охириларни бир кенгликка йиғади. Жарчи уларга (овозини) эшиттира олади, кўраман деган одам ҳаммани кўриб туради. Қуёш уларга яқинлаштирилади. Одамлар тоқат қилолмайдиган ва кўтаролмайдиган даражада ғам-ғуссага ботиб қолишади. Шунда одамлар (бир-бирларига): «Нима аҳволга тушганингизни, сизларга нималар етганини кўрмайсизларми? Сизлар учун Раббингизга воситачи бўладиган бирон кишини (қидириб) кўрмайсизларми?!», дейишади. Баъзилари баъзиларига: «Оталарингиз Одам (алайҳиссалом ҳузурига боринглар)», дейишади. Сўнгра унинг олдида бориб: «Эй Одам, сиз башариятнинг отасисиз. Аллоҳ сизни Ўз қўли билан яратиб, руҳидан сизга пуфлаган, фаришталарига амр этганида улар сизга сажда қилишган, сизни жаннатда тургизган. Биз учун Раббингизга шафоатчи-воситачи бўлмайсизми?! Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмайсизми?!», дейишади. Шунда Одам алайҳиссалом: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч

қачон шу қадар ғазабланмагай. У мени дарахт (ҳосилини ейиш) дан ман этганида мен унга осийлик қилганман. Жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Мендан бошқасига боринглар, Нуҳнинг олдига боринглар», деб айтади. Улар Нуҳ ҳузурига бориб: «Эй Нуҳ! Сиз ер аҳлига (юборилган) биринчи пайғамбарсиз. Аллоҳ сизни «мудом шукр қилувчи банда», деб номлаган. Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмаяпсизми?! Биз учун Раббингизга воситачи бўлмайсизми?!», дейишади. У ҳам: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмагай. Мен қавмимни дуоибад қилиб қўйганим бор. Жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар Иброҳим ҳузурига боринглар», деб айтади.. Шундан сўнг улар Иброҳим алайҳиссалом ҳузурига бориб: «Сиз Аллоҳнинг пайғамбари ва ер аҳлидан халили-дўстидирсиз. Биз билан Раббингиз ўртасида шафоатчи бўлинг. Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмаяпсизми?!», дейишади. У ҳам уларга: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмагай. Мен уч марта ёлғон сўзлаганман — шундай деб ўша (ёлғонлари) ни зикр қилади — жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар мендан бошқага боринглар, Мусога боринглар», деб айтади. Шундан сўнг улар Мусо алайҳиссалом ҳузурига бориб: «Сиз Аллоҳнинг расулисиз, У сизни Ўз рисолати ва каломи (яъни Ўзи билан гаплаштириши) билан одамлардан афзал қилди. Биз билан Раббингиз ўртасида шафоатчи бўлинг. Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмаяпсизми?!», дейишади. У ҳам уларга: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмагай. Мен бир одамни ўлдириб қўйганман. Уни ўлдиришига буюрилмагандим. Жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар мендан бошқага боринглар, Ийсога боринглар», дейди. Улар Ийсо алайҳиссалом ҳузурига бориб: «Эй Ийсо! Сиз Аллоҳнинг расулисиз. Унинг Марямга ташлаган сўзи ҳамда Унинг томонидан бўлган руҳ (соҳибидир)сиз. Сиз одамлар билан бешикдаёқ гаплашгансиз. Биз

учун Раббингизга воситачи бўлинг. Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмаяпсизми?!», дейишади. Шунда Ийсо ҳам: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмаган», дейди, ўзининг бирон гуноҳини зикр қилмайди ва: «Жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар мендан бошқага боринглар, Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам)га боринглар», дейди. Шундан сўнг улар менинг олдимга келиб: «Эй Муҳаммад! Сиз Аллоҳнинг расули ва пайғамбарларнинг сўнггисисиз. Аллоҳ аввалги-ю кейинги гуноҳларингизни кечирган. Биз учун Раббингизга воситачи бўлинг. Бизнинг аҳволимизни кўрмаяпсизми?!», дейишади. Шунда мен (Раббим ҳузурига) йўл оламан ва Арш остига бориб, Раббимга сажда қилиб йиқиламан. Сўнгра Аллоҳ таоло мендан илгари ҳеч кимга илҳом қилмаган Ўзига айтиладиган мақтовлар ва чиройли ҳамду-санолар (айтиш)ни менга илҳом қилади. Сўнгра: «Эй Муҳаммад! Бошингизни кўтаринг. Тиланг, (тилагингиз) берилади. Шафоатчи (воситачи) бўлинг, шафоатингиз қабул қилинади», дейилади. Шунда мен бошимни кўтариб: «Эй Раббим! Умматим, умматим (яъни, умматимга раҳм қил)», дейман» (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №3340, Муслим: №194, Термизий: №2436).

Севикли биродарим, келинг энди мазкур ҳадиснинг баъзи ўринларини биргаликда кўриб чиқамиз:

Одамлар бошига ғоят оғир ҳолат тушган.. Куёш бошлар устига бир мил миқдорида яқинлаштирилган. Одамлар тоқат қилолмайдиган ва кўтаролмайдиган даражада ғам-ғуссага ботиб қолишган.. Шунда одамлар бир-бирларига: «Нима аҳволга тушганингизни, қандай оғир ҳолат бошимизга тушганини кўрмаяпсизларми? Биз учун Раббимизга воситачи бўладиган бирон кишини қидириб кўрмайсизларми?!», дейишади. Баъзилари баъзиларига: «Оталарингиз Одам (алайҳиссалом ҳузурига боринглар)», дейишади. Сўнгра унинг олдида бориб, шафоатчи бўлишини илтимос қилишса, у: «Жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Мендан бошқасига боринглар, Нухнинг олдида боринглар», деб жавоб беради. У куннинг даҳшатидан Ўзинг саломат сақлагин, эй раҳмлиларнинг раҳмлироғи!!

Шундан сўнг одамлар Нух пайғамбар алайҳиссалом ҳузурига боришади. Даъват майдонининг толмас паҳлавони, одамларни 950 йил

Аллоҳга даъват қилган улуғ зот ҳузурига, қавмини кечаю кундуз, махфию ошкор, тинимсиз даъват қилган, бироқ даъватига жуда камчилик кишилар ижобат қилган ўша улуғ Пайғамбар олдига боришади.

Аллоҳ таоло айтади:

«5. (Нух) деди: «Парвардигорим, албатта мен қавмимни кечаю кундуз (иймон-эътиқодга) даъват этдим.

6. (Аmmo) менинг даъватим уларга фақат (иймондан) қочишни зиёда қилди, холос.

7. Дарвоқе, ҳар қачон мен уларни Сенинг мағфиратингга (сабаб бўладиган дин йўлига) даъват қилсам улар (менинг сўзларимни эшитмаслик учун) бармоқларини қулоқларига тикиб, (мени кўрмаслик учун юзу кўзларига) кийимларини ўрашиб, оёқ тираб турдилар ҳамда (менга итоат этишдан бош тортиб) кибр-ҳаво қилдилар.

8. Сўнгра, мен уларни ошқора (яъни, одамлар тўпланган жойларда баланд овозда) даъват этдим.

9. Сўнгра мен уларга (ўз даъватимни) очиқ эълон ҳам қилдим, пинҳона сир қилиб ҳам айтдим» (Нух: 5-9).

Ушбу паҳлавон даъват учун биронта ҳам йўлни қолдирмай, ҳаммасига кириб чиққан, эллик кам минг йил тиним билмаган, хотиржам ухламаган, роҳат нималигини билмаган зот эди. Шундай улуғ зот бўлишига қарамай у киши ҳам: «Жоним, жоним, жоним.. Бошқага боринглар», деб айтади.

Ҳар бир пайғамбарга Аллоҳ таоло томонидан албатта ижобат этилувчи бир дуо берилган бўлади. Ҳамма пайғамбарлар ўша ўзларига берилган дуони шу дунёда қилишган, биргина бизнинг пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни охиратга олиб қўйганлар. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бир пайғамбарнинг ижобат қилинадиган дуоси бўлади, ҳар бир пайғамбар у дуони қилишга шошилган, мен эса уни қиёмат куни умматимнинг шафоати учун асраб қўйганман, у умматимдан Аллоҳга ширк келтирмай ўтган ҳар бир кишига — иншоаллоҳ — албатта етгусидир» (Муслим: №200).

Нух пайғамбар қавмини дуоибад қилган эди. Аллоҳ таоло Қуръонда айтганидек:

«26. Нух айтди: «Парвардигорим, Ер юзида кофирлардан бирон ҳовли-жой эгасини қолдирмагин.

27. Чунки, Сен агар уларни (Ер юзида) қолдирсанг, улар бандаларингни йўлдан оздирурлар ва улар фақат кўрнамак, нопок (кимсалар)ни туғиб-кўпайтирурлар» (Нух: 26-27).

Шунинг учун у зот «Мен қавмимни дуоибад қилиб қўйганим бор. Жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Мендан бошқага боринглар», деб Иброҳим алайҳиссалом ҳузурига йўллайдилар.

Шундан сўнг одамлар Иброҳим Халилуллоҳ алайҳиссалом ҳузурига боришади. Иброҳим алайҳиссалом ҳам уларга: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмагай. Мен уч марта ёлғон сўзлаганман — шундай деб ўша (ёлғонлари)ни зикр қилади — жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар мендан бошқага боринглар, Мусога боринглар», дейдилар.

Иброҳим алайҳиссалом ёлғон сўзлаганми?!

У кишининг қачон, нима деб ёлғон сўзлаганини биласизми?!

Жавобни «Саҳиҳул Бухорий»дан, Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисдан топамиз:

«Иброҳим алайҳиссалом учта ёлғондан бошқа ҳеч ёлғон гапирмаган. Уларнинг иккитаси Аллоҳнинг зотида: «Мен беморман», (Вас-софат: 89) деган гапи ва «Йўқ, бу ишни уларнинг каттаси мана бу (ҳайкал) қилди» (Анбийё: 63) деган гапидир. Биттаси эса Сора ҳақидадир. У киши бир жаббор (зўравон подшоҳ)нинг ерига борган, Сора ҳам унга ҳамроҳ эди. У (яъни, Сора) одамларнинг гўзали эди. У зот унга: «Мана бу зўравон агар сени менинг хотиним эканингни билса, сен учун мендан ғолиб келади. Шунинг учун агар сендан сўраса, менинг синглим эканингни айтгин. Албатта, сен менинг Исломдаги синглимсан. Албатта, мен ер юзида мен ва сендан бошқа мусулмон борлигини билмайман», деди. Улар ўша ерга кирганларида уни жабборнинг аҳлидан баъзилари кўриб қолиб, унинг олдига бориб: «Сенинг еринга бир аёл келди. У сендан ўзгага муносиб эмас», деди. У одам юборди. Уни олиб келишиди. Иброҳим алайҳиссалом намозга турди. У (яъни, Сора) унинг (яъни, жабборнинг) олдига кирганида ўзини тута олмай, қўлини унга узатди.

Шунда унинг қўли қаттиқ тортишиб қолди. Шунда унга: «Аллоҳга дуо қил, қўлимни бўшатиб юборсин. Сенга зарар етказмайман», деди. У (унинг айтганини) қилди. У (жаббор эса) яна (ёмонликка) қайтди. Яна қўли аввалгидан ҳам қаттиқроқ тортишиб қолди. Унга яна аввалги гапни қайтарди. У (яна унинг айтганини) қилди. У эса яна (ёмонликка) қайтди. Шунда унга: «Аллоҳга дуо қил, қўлимни бўшатиб юборсин. Аллоҳга қасамки, сенга зарар етказмайман», деди. У (унинг айтганини) қилди. Шундан сўнг унинг қўли бўшалди. Жаббор уни олиб келган кишини чақириб: «Сен менга шайтонни олиб келибсан! Одамни олиб келмабсан! Уни менинг еримдан чиқариб юбор! Унга Ҳожарни бер!», деди. (Сора) кела бошлади. Иброҳим алайҳиссалом уни кўриб (намозни тугатиб унга) бурилди ва: «Нима гап?!» деди. «Яхшилик! Аллоҳ фожирнинг қўлини тийди ва хизматчи ҳам берди», деди».

Абу Хурайра: «Ана ўша сизнинг онангиздир, эй осмон суви фарзандлари!» дедилар (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №3358, Муслим: №2371).

Иброҳим алайҳиссаломнинг (аслида, ёлғон деб аташга ҳам арзи-майдиган) ёлғонлари мана шу эди. У киши мана шу ёлғонларини зикр қилиб: «Мендан бошқага боринглар, Мусога боринглар! У Калимуллоҳдир, Аллоҳ уни рисолатига ва каломига танлаб олгандир», дейдилар.

Аммо, Мусо калимуллоҳ ҳам: «Жоним, жоним, жоним... Мендан бошқага боринглар, Ийсога боринглар», дейдилар.

Улар Ийсо алайҳиссалом ҳузурига боришади. Шунда Ийсо ҳам: «Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу қадар ғазабланмагай. Жоним, жоним, жоним (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман). Сизлар мендан бошқага боринглар, Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам)га боринглар», дейди ва ўзининг бирон гуноҳини зикр қилмайди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Шундан сўнг улар менинг олдимга келадилар. Мен: «Майли, мен бу ишни ўз зиммамга оламан», дейман. Сўнгра (Раббим ҳузурига) йўл оламан ва Арш остига бориб, Раббимга саждага бош қўяман. Сўнгра Аллоҳ таоло мендан илгари ҳеч кимга илҳом қилмаган Ўзига айтиладиган мақтовлар ва чиройли ҳамду-санолар (айтиши)ни менга илҳом қилади. Сўнгра: «Эй Муҳаммад! Бошингизни кўтаринг. Тиланг, (тилагингиз) берилади. Шафоатчи (воситачи)

бўлинг, шафоатингиз қабул қилинади», дейилади. Шунда мен бошимни кўтариб: «Эй Раббим! Умматим, умматим (яъни, умматимга раҳм қил)», дейман».

Субҳаналлоҳ!! Қаранг, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умматга бўлган муҳаббатларини!! У зот ҳақиқатан буюк қалб эгаси, ғоят раҳмдил зот эдилар. Аллоҳ таоло у зот ҳақларида айтганидек:

«барча мўминларга марҳаматли, меҳрибон бўлган бир пайғамбар» (Тавба: 128) эдилар.

Бир куни у зот Аллоҳ таолонинг Иброҳим алайҳиссалом ҳақларида нозил қилган:

«Парвардигорим, у бутлар кўпдан-кўп одамларни йўлдан оздирдилар. Бас, ким менга эргашса, ана ўша мендандир (яъни менинг динимдадир). **Ким менга исён қилса, яна Ўзинг мағфиратли, меҳрибонсан** (яъни, ундай кимсаларни ҳам ҳақ йўлга ҳидоят қилишга қодирсан)» (Иброҳим: 36) оятини ўқидилар.

Аллоҳ таолонинг Ийсо алайҳиссалом ҳақларида нозил қилган:

«Агар уларни азобласанг, улар Сенинг ожиз бандаларинг. Агар уларни мағфират қилсанг, албатта Сен Ўзинг қудрат, ҳикмат эгасидирсан» (Моид: 118) оятини ўқидилар.

Сўнг йиғладилар. Шунда Аллоҳ Жибрилни у зот ҳузурларига туширди ва Ўзи яхши билгани ҳолда:

«Эй Жибрил, Муҳаммаддан сўра-чи, нега йиғлаяпти экан?», деди. Жибрил тушиб: «Нега йиғлаяпсиз, эй Аллоҳнинг Расули?», деб сўради. «Умматим.. умматим, эй Жибрил!», дедилар у зот. Жибрил Буюк Подшоҳ ҳузурига кўтарилиб — У Ўзи билгувчироқ бўлгани ҳолда — «Уммати учун йиғлаяпти экан», деди. У Жибрилга деди: «Муҳаммад ҳузурига тушиб, айтгин, Биз уни уммати хусусида албатта рози қиламиз ва асло хафа қилмаймиз».

У зот: *«Эй Раббим! Умматим... Умматим... Умматим»*, дейдилар.

Табарий, Табароний, Байҳақий, Абу Яъло ривоят қилган, Суютий келтирган ва Ибн Абил-Из ал-Ҳанафий далил қилиб олиб келган сур

ҳақидаги узун ҳадисда ривоят қилинишича — илмий омонат юзасидан айтиб ўтишим керак, бу ҳадис заифдир, чунки ровийлар силсиласида Исмоил ибн Рофиъ бор, жарҳ ва таъдил илми уламолари сўзларига кўра, у заифдир. Яна унда Муҳаммад ибн Зиёд бор, у мажҳулдир. Бироқ, бу ҳадисда юқорида мен келтирган Абу Ҳурайра ривоят қилган ҳадис сиёқига мувофиқлик бордир — Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Шунда мен Арш остида саждага бош қўяман. Кейин менга — Унинг Ўзи яхши билувчи бўлгани ҳолда — «Нима истайсан?», дейилади».

Шунда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Эй Раббим, менга шафоат ваъда қилгансан, халқларинг хусусида менинг шафоатимни қабул қилиб, улар ўртасида ҳукм қилгайсан», дейдилар. Аллоҳ жалла ва ало: «Мен сени шафоатингни қабул қилдим.. Мен сизларнинг ўртангизда ҳукм қилиш учун бораман», дейди».

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Кейин мен маҳшаргоҳда одамлар билан бирга туриш учун ортимга қайтаман. Бутун башарият Малик жалла жалолуҳунинг келишини кутади».

У зот Ўзининг камоли ва жалолига мос бўлган ҳолда келади. Бу ҳақда кўнглингизга келган ҳар қандай кўриниш ва тасаввурларни тарк қилинг, Аллоҳ таоло унинг хилофича бўлади.

«Бирон нарса У зотга ўхшаш эмасдир. У эшитувчи ва кўриб турувчидир» (Шуро: 11).

Тушиш сифати, юриш сифати, келиш сифати, ғазаб сифати ва шу каби Аллоҳ таолонинг барча сифатларини Унинг Ўзи ёки Пайғамбари қандай айтган бўлсалар, шундай исбот қиламиз (яъни тасдиқлаймиз), таҳриф, ташбих, тақйиф, таътил, тамсил қилмаймиз.

Мисол учун, Аллоҳ таоло:

«У Ўз аршига кўтарилган Раҳмондир» (Тоҳа: 5), деган.

Уламоларимиз айтадилар: Аллоҳ Ўзи хабар берганидек ва Ўзи хоҳлаган кўринишда ва Ўзи айтган маънода, биз билган маънодаги тушиш ва кўчишдан пок ҳолда кўтарилгандир.

(Шеър мазмуни)

«Арш Уни кўтарувчи эмасдир, курсий Унга суянчиқ ҳам эмасдир. Аксинча, арш ва уни кўтарувчилар ҳам, курсий ва унинг улуғворлиги ҳам, барча-барчаси Унинг қудрати лутфи билан кўтарилган, Унинг қабзаси билан мақхур (бўйсундирилган)».

Истиво (кўтарилиш) маълум, кайфияти мажхул, унга иймон келтириш фарз, у ҳақда савол қилиш бидъатдир.

Бир киши Исҳоқ ибн Роҳавайҳга деди: «Эй Исҳоқ! Сизлар қандай қилиб ҳар кеча ўз аршидан дунё осмонига тушадиган илоҳга ишона-сизлар?!».

У деди: «Эй, сен! Гарчи сен ишонмасанг-да, биз ҳар кеча ўз аршидан дуё осмонига тушадиган ва арши ҳам Ундан холи қолмайдиган илоҳга ишонамиз!!».

Қани, қай биримиз чумолининг гапиришини тасаввур қилардик?! Ҳар биримиз ҳам Қуръондаги мана бу оятни ўқигандан кейингина буни билган ва тасдиқ қилган:

«То улар чумолилар водийсига етган вақтларида, бир чумоли: «Эй чумолилар, уяларингизга киришлар, яна Сулаймон ва унинг лашкарлари ўзлари сезмаган ҳолларида сизларни босиб-янчиб кетмасинлар», деди» (Намл: 18).

Қай биримиз илонни қорни билан судралиб юришини кўрмасидан олдин бирон жонзотнинг оёқларсиз, қорни билан юришини тасаввур қиларди?!

Кимда-ким Аллоҳнинг зоти қандайлигини биламан деб даъво қилса, унинг даъвоси пуч бўлиб қолаверади.

Чунки, Аллоҳ таоло айтади:

«Улар эса У зотни била олмаслар» (Тоҳа: 110).

Жалла жалолуҳ.. Тенги йўқ, ўхшаши йўқ, мисли йўқ, баробари йўқ.

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **айтинг: «У — Аллоҳ Бирдир. Аллоҳ** (барча ҳожатлар билан) **кўзланувчидир** (яъни барча ҳожатлар Ундан сўралади, аммо У ҳеч кимга муҳтож эмасдир). **У туғмаган ва туғилмагандир** (яъни Аллоҳнинг ўғил-қизи ҳам, ота-онаси ҳам йўқдир. У аввал ва охир зотдир). **Ва ҳеч ким У зотга тенг эмасдир»** (Ихлос: 1-4).

Савол: Ким бутун башарият ўртасида ажрим қилишини сўраб, Аллоҳга воситачи бўлади?

Бу шарафли ва оғир вазифани Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз зиммаларига оладилар.

Муваҳҳид дўстларим! Аллоҳга қасам ичиб айтаманки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қадрларини фақат Аллоҳ таоло биллади!!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қадрлари Аллоҳнинг ҳузурини жуда буюқдир!

У зот мустафо — танлаб олинган, мужтабо — саралаб олинган зот-дирлар. Аллоҳ таоло башарият ичидан пайғамбарларни танлаб олган, пайғамбарлар ичидан расуларни танлаб олган, расулар ичидан улул-азм бўлган зотларни танлаб олган, мазкур улул-азм бўлган бешта улуф пайғамбар ичидан Иброҳим ва Муҳаммад Мустафони танлаб олган, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни танлаб, бутун башариятдан муфаззал қилган, у зотнинг қалбларини очган, зикр-номларини кўтарган, гуноҳларини кечирган, у зотни барча жиҳатдан поклаган.

- **Ақллари жиҳатидан поклаган.**

Аллоҳ таоло айтади:

«**Сизларнинг соҳибингиз** (яъни Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) **залолатга ҳам кетгани йўқ, йўлдан ҳам озгани йўқ!**» (Ван-нажм: 2).

- **Ростгўйликлари жиҳатидан поклаган.**

Аллоҳ таоло айтади:

«**У** (сизларга келтираётган Куръонни) **ўз ҳавойи-хоҳиши билан сўзламас**» (Ван-нажм: 3).

- **Кўнгиллари жиҳатидан поклаган.**

Аллоҳ таоло айтади:

«**(Пайғамбарнинг) кўнгли кўрган нарсасини инкор этмади**» (Ван-нажм: 11).

- **Илмлари жиҳатидан поклаган.**

Аллоҳ таоло айтади:

«**Унга** (бу ваҳийни) **бир кучга тўлган, соҳиби қудрат** (яъни Жаброил алайҳис-салом) **таълим бергандир**» (Ван-нажм: 5).

- **Қалблари жиҳатидан поклаган.**
Аллоҳ таоло айтади:
«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Биз сизнинг қалбингизни** (иймон ва Қуръон нури билан) **кенг-мунаввар қилиб қўймадикми?»** (Шарҳ: 1).
- **Елкаларини поклаган.**
Аллоҳ таоло айтади:
«**Ва Биз сиздан елкангизни эзиб турган оғир юкингизни олиб қўйдик»** (Шарҳ: 2-3).
- **Зикрлари жиҳатидан поклаган.**
Аллоҳ таоло айтади:
«**Ва Биз сизнинг зикрингизни** (яъни номингизни) **баланд қилиб қўйдик»** (Шарҳ: 4).
- **Меҳрибонликлари жиҳатидан поклаган.**
Аллоҳ таоло айтади:
«**Барча мўминларга марҳаматли, меҳрибон бўлган бир пайғамбар»** (Тавба: 128).
- **У зотнинг бутун вужудларини поклаган.**
Аллоҳ таоло айтади:
«**Албатта сиз улуғ хулқ устидадирсиз»** (Қалам: 4).

Ота-онам у зотга фидо бўлсин..

У зот қиёмат соатида ҳамма учун энг зарурий инсон бўладилар..

Маҳшар еридаги барча пайғамбарлар ҳавас қилувчи мақтовли мақом соҳибидирлар. Аллоҳ таолонинг Ўзи у зотга бу мақомни ваъда қилгандир:

«**Кечанинг** (бир қисмида) **уйғониб ўзингиз учун нафл** (ибодат) **бўлган намозни ўқинг! Шоядки, Парвардигорингиз сизни** (Қиёмат кунида) **мақтовли** (яъни, гуноҳкор умматларингизни шафоат қилиб оқлайдиган) **мақомда тирилтирур»** (Исро: 79).

Мақтовли мақом шудир. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Мен қиёмат куни одамзотнинг саййидиман, қабри биринчи бўлиб ёриладиган киши менман, энг биринчи шафоатчи ва шафоати қабул қилинувчи ҳам менман» (Муслим: №1178, Абу Довуд: №4763, Термизий: №3615).

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен ва ўтган пайғамбарларнинг мисоли шундайки, бир киши иморат бино қилди, уни жуда чиройли ва яхши қилиб қурди-ю, бинонинг бир бурчида фақат бир ғиштнинг ўрни очиқ қолди. Одамлар уйни айланиб кўриб, қойил қолишади ва: «Мана шу ғишт ҳам қўйилганидами?!», дейишади. Мен ўша ғишт (мисолида)ман ва мен пайғамбарларнинг охиргисиман» (Бухорий: №3535, Муслим: №2286).

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мен (бошқа) пайғамбарлардан олти нарса билан афзал қилиндим: менга жавомиъ ал-калим (қисқа, лекин етук маъноларни ўз ичига олган сўзлар айтиш) берилди, (Бухорий ривоятида: бир ойлик масофа ичида душманларим қалбида) қўрқув билан нусратландим, менга ўлжалар ҳалол қилинди, ер мен учун намозгоҳ ва (сув бўлмаганда) таҳоратга яроқли қилинди, барча халқларга пайғамбар қилиб юборилдим, мен билан пайғамбарлар ниҳоясига етди» (Бухорий: №2977, Муслим: №523, Термизий: №1553, Насойи: 6/304).

Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламнинг мақомлари ана шундай улуғдир.

Аллоҳ таоло саҳобалар Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга нисбатан қандай одоб сақлашлари, у зотни қандай эҳтиром қилишлари, у зотга хитоб қилишда қандай одобларга риоя қилишлари кераклигини таълим берувчи оятлар нозил қилди.

Лекин.. Бугунга келиб, умматга нима бўлди?!

Бугун уммат ўз пайғамбарининг қадрига етмай қўйди, пайғамбарини керакли даражада эҳтиром қилмай қўйди, у зотга нисбатан одобни унутди. Уммат у зотнинг шариатларидан юз ўгирди, у зотнинг суннатларини ҳаётдан четлатди. Уммат бугунга келиб Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламни улуғлаш фақат мавлуд кечаларида у зотнинг мақтовларини завқ билан куйлаш деб биладиган бўлиб қолди.

Уммат бугун фақат куй-қўшиқ ва рақсни дўндиради. У ҳазил-хузулга ўч бўлиб, жиддийлик ва мардлик тушунчаларини унутди.

Уммат ўз пайғамбарига муҳаббатни даъво қилади, ҳар хил маросимларда у зот шаънларига мақтовли куй-ғазаллар ўқийди. Ваҳоланки, у зотнинг шариатларини ҳаётдан четлатган, суннатларидан юз ўгирган. Ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Қиёмат майдонига қайтамыз. Қуёш шундоққина бошлар устида қиздирган.. Тиқилинчининг ўзиёқ нафасларни бўғиб юборади.. Одам атодан тортиб то қиёматгача яшаб ўтган одамзотнинг ҳаммаси кўрқув ва даҳшат ичида, ҳамма бир майдонга йиғилган.

Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳавзлари устида турибдилар. Ҳавзнинг суви сутдан оқ, асалдан ширин, мушқдан хушбўй. Қўзаларининг сони осмон юлдузлари сонича. Ундан Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларидан бир бор нўш этган киши шундан кейин ҳеч қачон ташналик нималигини билмайди (Бухорий: №6579, Муслим: №2292).

Имом Бухорий Саҳл ибн Саъд ас-Соидий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Мен қиёмат куни сизлардан олдин ҳавзга бориб турувчидирман. Ким менинг олдимдан ўтса, ундан ичади. Ким ичса, ҳеч қачон ташна бўлмайди. Ҳавз олдида бир қавм келади, мен уларни танийман, улар ҳам мени танийдилар. Сўнг мен билан улар ўртамыз тўсиб қўйилади. Шунда мен: «Улар менинг умматимдан, улар менинг умматимдан», дейман. Менга: «Сиздан кейин улар нима ишлар пайдо қилишганини сиз билмайсиз», дейилади. Шунда мен: «Мендан кейин ўзгартириб юборганларга (Аллоҳнинг раҳматидан) узоқлик бўлсин, узоқлик бўлсин», дейман» (Бухорий: 6576, Муслим: №2304).

Бунинг маъноси шуки, Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўлларига эргашиш зафар ва нажот йўлидир.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг буйруқларига тўла бўйсунган, у зотнинг қайтариқларидан буткул тийилган муваҳҳид зотларга боқинг, улар ҳатто умрларининг охириги лаҳзаларида ҳам қандай ҳолда бўлганларини билиб оласиз.

Муоз ибн Жабал розияллоҳу анху ўлим тўшагида ётган ҳолларида тунга бориб, дардлари оғирлашиб қолди. Шунда асҳобларига боқиб: «Тонг отдими?!», деб сўрай бошладилар. Улар: «Йўқ, ҳали тонг отмади»,

дейишарди. Муоз йиғлаб: «Тонги дўзах сари олиб борадиган тундан Аллоҳдан паноҳ сўрайман», дердилар.

Муоз ибн Жабалдек улуғ саҳоба дўзах аҳлидан бўлиб қолишдан шундоқ кўрқардилар!!

Умматнинг Форуқи (ҳақ ва ботил ўртасини ажратувчиси) бўлган Умар розияллоху анҳу ўлим тўшагида ётарканлар, Ибн Аббос у кишининг шаънларида яхши мақтов сўзлар айтадилар. Шунда Умар айтадилар: «Аллоҳга қасамки, агар ер юзи тўла олтиним бўлса, Аллоҳнинг азобини кўрмай туриб, ундан шу билан қутулишга жон деб рози бўлардим. Истардимки, дунёдан на фойда, на зиён кўрган ҳолда чиқиб кетсам!»

Субҳаналлоҳ!!

Бир киши Оиша розияллоху анҳодан сўради: «Эй онажон, менга Аллоҳ таолонинг қуйидаги оятларини тушунтириб беринг:

«Сўнгра Биз бу Китобга бандаларимиздан Ўзимиз танлаган зотларни (яъни сизнинг умматингизни) ворис қилдик. Бас уларнинг орасида ўз жонига жабр қилувчи ҳам бор, уларнинг орасида ўртача амал қилувчи ҳам бор ва уларнинг орасида Аллоҳнинг изну иродаси билан мудом яхшиликларга шошилувчи ҳам бордир» (Фотир: 32)».

Оиша розияллоху анҳо айтдилар: «Эй болам, яхшиликларга шошилувчилар Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга ўтган ва у зот улар ҳақларида жаннат хушхабарини берган кишилардир. Ўртачалар эса Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ортларидан эргашиб, уларга етиб олган саҳобалардир. Ўз жонига жабр қилувчилар эса сен билан бизга ўхшаганлардир».

Қаранг, Оиша розияллоху анҳо ўзларини сизу биз билан бир қаторга қўймоқдалар!! Бизга ўхшаган гуноҳкорлар ва ўз жонига зулм қилганлар сафига қўймоқдалар ўзларини!!

Суфён Саврий раҳимахуллоҳ ўлим тўшагида ётганларида ҳузурларига Ҳаммод ибн Салама кириб: «Хурсанд бўлинг, эй Абу Абдуллоҳ! Сиз ўзингиз Ундан мудом умидвор бўлган, раҳмлиларнинг раҳмироғи бўлган Зот ҳузурига йўл олмоқдасиз», дедилар.

Суфён йиғладилар ва: «Эй Ҳаммод! Аллоҳга қасамёд қилиб сўрайманки, мендек бир кимсани дўзахдан қутулиб қолади деб гумон қиласанми?!», дедилар.

Қаранг, улар қандай бўлганлар?! Нималар деганлар?! Энди қаранг, биз қандай аҳволга келиб қолдик?! Нималар демоқдамиз?!

Ҳайҳот!! Жуда катта фарқ бор!!

Биз ҳаммамиз ҳам: «Бизлардан қай биримиз жаннатга кирмас эканмиз?! Қай биримиз Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шафоатларидан маҳрум бўларканмиз?!», деймиз.

Юқорида келган, Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда эса Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам у зотнинг йўлларини ўзгартириб, суннатларидан бурилиб кетган қавмларни ўзларидан тўсилишини хабар бермоқдалар.

Буюк Аллоҳдан сизу бизнинг гуноҳларимизни мағфират қилишини ва бизни Ўз раҳмати остига олишини сўрайман.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

2. Қиёмат куни Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам шафоатларига мушарраф бўлувчи энг бахтли инсон ким?

Бугунги суҳбатимизнинг сўнгги моддаси шу ҳақда бўлади.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло айтади:

«Айтинг (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Агар Аллоҳни севсангиз, менга эргашинглар. Шунда Аллоҳ сизларни севади ва гуноҳларингизни мағфират қилади» (Оли Имрон: 31).

Ўзини ҳақиқий мусулмонман деган ҳар бир киши ўзига савол бериб кўрсин: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг амрларига бўй-сундимми?! У зот қайтарган ишлардан тийилдимми?! Тилим дилим билан ва бошқа аъзоларим билан боғланганми?!

Барча ишларимда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлларига муҳаббат ва ихлос билан эргашдимми?!

Шоир айтганидек:

«Ким Пайғамбар севгисини даъво қилса-ю, унинг йўлидан юрмаса, унинг даъвоси қуруқ гапдир.

Агар севгиси чин бўлса, севгининг энг биринчи шарти итоат ва вафодир».

Аллоҳ йўлидаги дўстим! Қиёмат куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шафоатларига мушарраф бўлувчи энг бахтли инсон ким бўлади?

Жавобни бевосита «Саҳиҳул Бухорий»дан топамиз. Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Мен: «Ё Расулуллоҳ, қиёмат куни сизнинг шафоатингиз ила энг саодатли бўлувчи инсон ким?» деб сўрадим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Эй Абу Ҳурайра, сизнинг ҳадисга бўлган иштиёқингизни кўрганам учун сиздан аввал бирор киши бу ҳадис ҳақида мендан сўрамайди, деб ўйлаган эдим. Қиёмат куни менинг шафоатим ила энг саодатли бўлувчи инсон — сидқидилдан, холис: «Ла илаҳа иллаллоҳ» деб айтган кишидир», дедилар (Бухорий: №99).

Ибн Ҳиббон ривоятида:

«Менинг шафоатим ила энг саодатли бўлувчи инсон — сидқидилдан, холис: «Ла илаҳа иллаллоҳ» деб айтган, дили тилини тасдиқлайдиган, тили дилини тасдиқлайдиган кишидир».

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ҳар бир пайғамбарнинг ижобат қилинадиган дуоси бўлади, ҳар бир пайғамбар у дуони қилишга шошилган, мен эса уни қиёмат куни умматимнинг шафоати учун асраб қўйганман, у умматимдан Аллоҳга ширк келтирмай ўтган ҳар бир кишига — иншоаллоҳ — албатта етгусидир» (Муслим: №200).

Демак, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиёмат куни сизни шафоат қилишлари учун ўта муҳим бир шартни тўла-тўқис қилишингиз лозим бўларкан. Бу шарт — тавҳидни рўёбга чиқаришдир, тавҳид калимасини сидқидилдан айтишдир.

Одамлар борки, ушбу калимани тилда қайтаришади, бироқ, нима деяётганини билишмайди. Одамлар борки, ибодатни Аллоҳ азза ва жаллага холис қилишмайди, балки бунда бошқаларни У зотга шерик қилишади.

Одамлар борки, тили билан «ла илаҳа иллаллоҳ»ни қайта-қайта айтишади. Кейин эса хоҳиш-ҳавосига тўғри келган ҳар қандай ишларни ҳеч тортинмай қилишади, Исломни бир четга суриб қўйиб, кўнгиллари чопган йўлни танлашади.

Одамлар борки, тавҳид калимасини айтишади, бироқ Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллариغا эргашишмайди.

Одамлар борки, тавҳид калимасини айтишади, бироқ валoъ ва ба-роъ (Исломдаги дўст ва душман тушунчаси)га бепарво қарашади.

Одамлар борки, тили билан «ла илаҳа иллаллоҳ»ни қайта-қайта айтишади. Бироқ, намозни тарк қилган, закотни зoе қилган, қодир бўла туриб, ҳажга боришни пайсалга солган, судхўрлик қилган, маст қилувчи ичимлик ичган, етимларнинг молини ноҳақ еган, амру наҳийларни эшитиб туриб, унга ҳеч қандай алоқаси йўқдек, истехзо билан елка қисиб кетаверади. Панд-насихатларни эшитиб туриб, унга тааллуқи йўқдек, кулгига олади.

Тавҳидда ихлос зарурдир. Тавҳид калимаси инсон фақат тилида қайтариб қўйиши билан кифоя қиладиган калима эмас. Балки, иймон — тил билан талаффуз қилиш, дил билан тасдиқлаш, аъзолар билан амал қилишдир..

Ҳасан Басрий раҳимаҳуллоҳ айтганларидек: «Иймон таҳаллий (зийнатланиш) ҳам, таманний (орзу-хаёл қилиш) ҳам эмасдир, балки у қалбларда ўрнашган ва амаллар уни тасдиқлаган нарсадир. Ким яхшиликни гапирса ва яхши амал қилса, ундан қабул қилинади. Ким яхшиликни гапирса ва ёмон амал қилса, ундан қабул қилинмайди».

«Саҳиҳайн»да Убода ибн Сомит розияллоҳу анхудан ривоят қилинади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Ким бир Аллоҳдан ўзга барҳақ илоҳ йўқ, У ёлғиз ва шериксиздир, Муҳаммад Аллоҳнинг бандаси ва расули, Ийсо Аллоҳнинг бандаси, расули, чўрисининг ўғли ва Марямга туширган сўзидир, жаннат ва дўзах ҳақдир деб гувоҳлик берса, амали қандай бўлган бўлмасин,

Аллоҳ уни жаннатга киритади» дедилар (Муттафақун алайх, Бухорий: №3435, Муслим: №2640).

Итбон ибн Молик розияллоху анху ривоятида: Росулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Албатта, Аллоҳ Ўзининг юзини истаб «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган кишини дўзахга ҳаром қилгандир».

Аллоҳга қасамки, Муҳаммад Мустафо соллаллоху алайҳи ва саллам шафоатлари билан фақатгина ихлос билан тавҳидни рўёбга чиқарган кишигина, Муҳаммад Мустафо соллаллоху алайҳи ва салламга чин дилдан эргашган кишигина саодатли бўлади.

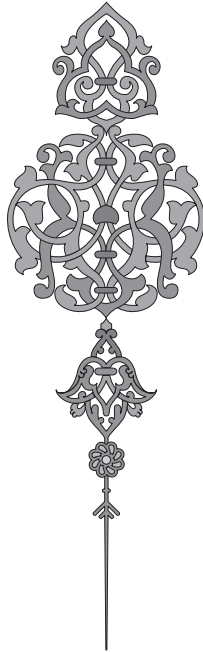
Имом Муслим Абу Зар розияллоху анхудан ривоят қилган, шунингдек Имом Термизий Анас розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таоло деди: «Эй Одам фарзанди, мудом Менга дуо қилар экансан ва Мендан умид қилар экансан, нима қилган бўлсанг ҳам (қандай катта гуноҳ бўлишидан) қатъий назар кечираман. Эй Одам фарзанди, агар гуноҳларинг осмондаги булутларга қадар етиб борса ва Мендан мағфират сўрасанг, (қандай катта гуноҳлигидан) қатъий назар, мағфират қиламан. Эй Одам фарзанди, агар Менинг ҳузуримга ер юзичалик гуноҳлар билан келсанг-у, Менга ҳеч нарсани шерик қилмаган ҳолда йўлиқсанг, Мен сенга ер юзичалик мағфират билан рўбарў бўламан» (Термизий: (2/270), Доримий (2/322), Аҳмад (5/172) ривоятлари).

Бу тавҳиддир.. Қиёмат куни Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам шафоатлари ила энг саодатли бўлувчи инсон — сидқидилдан, холис: *«Ла илаҳа иллаллоҳ»* деб айтган кишидир. Тавҳид калимаси Аллоҳ таоло томонидан жуда оғир шартларга боғлиқ қилиб қўйилган.

Бу калима бир пок дарахтдир, унинг илдизлари муҳаббат ва ихлос, танаси, ишонч ва қабул, барглари бўйсунушдир. У сувсиз ва нурсиз яшай олмайди, илм унга нур, сидқ-ростгўйлик унга сувдир.

Улуғ арш соҳиби бўлган Буюк Аллоҳдан оқибатларимизни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодирдир.

Парвардигор жалла жалолуҳунинг келиши

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

«Охират ҳовлиси» силсиласидан бугунги суҳбатимиз ўн иккинчи суҳбат бўлади. Аввалги суҳбатларимизда қиёматнинг баъзи кўринишлари ҳақида сўз юритиб, одамларнинг маҳшаргоҳга йиғилиб турган пайтдаги ҳолатлари ҳақидаги сўзда тўхтаган эдик.

Одамлар маҳшаргоҳга йиғилган, вужудларни ер юзининг энг сўзамол кишиси ҳам тасвишлаб беролмайдиган қаттиқ қўрқув ва ғам-қайғу ўраб олган, тиқилинчдан нафаслар бўғилган, қуёш бош устига бир мил миқдорида яқин келтирилган ва этдан ўтиб, суякларни ҳам эритиб юборишга яқин бўлган..

Одам алайҳиссалом яратилганидан тортиб то қиёмат қоим бўлгунига қадар яшаб ўтган бутун башарият битта майдонга тўпланган.

Ҳамма одамлар амалига ва Аллоҳга яқин-узоқлик ҳолига қараб терга ғарқ ботган..

Жаҳаннамнинг олиб келиб қўйилиши эса бор ғам-қайғуларни чўққисига етказиб қўйган.. Унинг етмиш минг тизгини бўлади. Ҳар бир тизгиндан етмиш минг фаришта тортиб келади. Жаҳаннам келтирилиб, халойиқларни ўраб олгач ва халқларни кўргач, Аллоҳ таолонинг ғазоби ифодаси ўлароқ ғазабдан гуриллаб, даҳшатли овоз билан ўкиради.. Шунда ҳамма халойиқлар қўрқувнинг зўридан тиз чўкиб ўтириб қолишади.

У куни пайғамбарлардан бошқа ҳеч ким оғиз очиб гапиришга ботинолмайди. Пайғамбарларнинг сўзлари ҳам фақат: *«Аллоҳумма саллим, саллим! Эй Аллоҳ! Ўзинг асрагин, Ўзинг саломат қилгин!»*дан ўтмайди.

Ана шундай оғир ҳолат юзага келгач, баъзи бир одамлар бир-бирларига мурожат қилиб: *«Аҳвол жуда оғирлашиб кетди-ку! Бирор иложини қидирайлик! Ўртамизда тезроқ ажрим ва ҳисоб-китобни бошлашини сўраб, Парвардигорга илтижо қиладиган бирон киши йўқмикин?!»*, дейишади.

Шундан сўнг Аллоҳга воситачи бўлишларини илтимос қилиб, бирин-кетин Аллоҳнинг танланган бандалари бўлмиш пайғамбарлар ҳузурига келадилар. Ҳаммалари: *«Раббим бугун шундай ғазабланганки, бундан олдин шу қадар ғазабланмаган, бундан кейин ҳам ҳеч қачон шу*

қадар ғазабланмагай. Жоним, жоним, жоним» (яъни, жонимни Аллоҳнинг азобидан қутқариш учун ўзим шафоатчига муҳтожман), деб жавоб беришади. Фақат биргина Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу оғир вазифани ўз зиммаларига олишга рози бўладилар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Шунда улар менинг ҳузуримга келиб: «Эй Аллоҳнинг расули! Бизнинг аҳволимизни ва бизга нималар етганини кўрмайсизми?! Биз учун Раббингизга воситачи бўлмайсизми?!», дейишади. Шундан сўнг мен туриб: «Майли, мен бу ишга (ҳозирман)», дейман. Сўнг (Раббим ҳузурига) йўл оламан ва Арш остига бориб, Раббимга сажда қилиб йиқиламан. Сўнгра Аллоҳ таоло мenden илгари ҳеч кимга илҳом қилмаган Ўзига айтиладиган мақтовлар ва чиройли ҳамду-санолар (айтиш)ни менга илҳом қилади. Сўнгра: «Эй Муҳаммад! Бошингизни кўтаринг. Тиланг, (тилагингиз) берилди. Шафоатчи (воситачи) бўлинг, шафоатингиз қабул қилинади», дейилади. Шунда мен бошимни кўтариб: «Эй Раббим! Умматим, умматим (яъни, умматимга раҳм қил)», дейман» (Муттафақун алайх, Бухорий: №3340, Муслим: №194, Термизий: №2436).

Табарий, Табароний, Байҳақий, Абу Яъло ривоят қилган, Суютий келтирган ва Ибн Абил-Из ал-Ҳанафий далил қилиб олиб келган сур ҳақидаги узун ҳадисда ривоят қилинишича — илмий омонат юзасидан айтиб ўтишим керак, бу ҳадис заифдир, чунки ровийлар силсиласида Исмоил ибн Рофиъ бор, жарҳ ва таъдил илми уламолари сўзларига кўра, у заифдир. Яна унда Муҳаммад ибн Зиёд бор, у мажҳулдир. Бироқ, бу ҳадисда юқорида мен келтирган Абу Ҳурайра ривоят қилган ҳадис сиёкига мувофиқлик бордир — Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: *«Шунда мен Арш остида саждага бош қўяман. Кейин менга — Унинг Ўзи яхши билувчи бўлгани ҳолда — «Нима истайсан?», дейилади».* Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Эй Раббим, менга шафоат ваъда қилгансан, халқларинг хусусида менинг шафоатимни қабул қилиб, улар ўртасида ҳукм қилгайсан»,* дейдилар. Аллоҳ жалла ва ало: *«Мен сени шафоатингни қабул қилдим.. Мен сизларнинг ўртангизда ҳукм қилиши учун бораман»,* дейди.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Кейин мен маҳшаргоҳда одамлар билан бирга туриш учун ортимга қайтаман. Бутун башарият Малик жалла жалолухунинг келишини кутади».

Бугун сизлар билан суҳбатимиз мана шу мавзу атрофида кечади.

Вақтдан унумли фойдаланиш учун суҳбатимизни қуйидаги бир неча мавзуларга бўлиб оламиз:

1. Парвардигор жалла жалолухунинг келиши.

2. Қиёмат куни Аллоҳ таоло биринчи бўлиб гаплашадиган киши.

3. Аллоҳ жалла ва алога рўбарў келиш ва китобларнинг берилиши.

Суҳбатимизга диққат-эътибор қаратишингизни сўрайман. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни сўзларни эшитиб, яхшисига эргашидиган кишилардан қилишини сўрайман.

1. Парвардигор жалла жалолухунинг келиши

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Ҳеч бирингиз шу дунёда бўлиб турадиган маҳкама жараёнларидан биронтасида иштирок этганмисиз?

Айбланувчиларни олиб келиб, панжара ортига ўткизадилар.. Айбланувчиларнинг яқинлари ва ҳимоячилар билан гавжум маҳкама зали ичра тўсатдан: «Ўрнингиздан тулинг, суд ҳайъати келмоқда!», деган эълон эшитилади. Залга сув қуйгандек жимлик чўқади. Қозилар (суд ҳайъати) кириб келиб, ўз ўринларини эгаллайди. Юраклар қинидан чиққудек гурсиллаб ура бошлайди. Қораловчи ва оқловчилар ишга киришади, баҳс-мунозаралар бошланади, далил-исботлар келтирилади. Ҳакамлар (судьялар) ҳар икки томоннинг сўзларини диққат билан эшитиб, саволлар беришади. Ўзаро нималарнидир муҳокама қилишади. Кейин суд ҳайъати бир хонага ўтиб, ҳукм чиқариш олдидан бир-бирларининг фикрларини ўрганишади, баҳслашишади. Кейин маҳкама залига қайтиб, мазкур иш бўйича ҳукмни эълон қилишади.

Аллоҳ ҳаққи, шу пайтда маҳкама залида ўтирган одамларнинг юзларига диққат билан боққанмисиз?!

Кўзлар ёшланган.. Юраклар қинидан чиқиб кетаёзган.. Ҳаяжондан нафаслар бўғизга текилган.. Ўзаро шивир-шивирлар.. Кўзларда савол назари.. Ҳаммининг кўзи қозиди, нима ҳукм чиқараркин, нима деркин, деган ҳадик ҳаммани қамраб олган..

Ваҳоланки, қози ҳам бошқалар қатори ҳамма нарсага Қодир Буюк Подшоҳнинг фақир ва ҳақир бир бандаси!

Ана энди маҳшаргоҳни кўз олдингизга келтиринг.

Даҳшат ва ҳаяжоннинг зўридан юраклар кўкрак қафасидан чиқиб, бўғизларга қадалиб қолган.. Ҳамма халойиқлар, ораларида пайғамбарлар ҳам бор, маҳшаргоҳда йиғилиб, самога тикиладилар, Одил Подшоҳ жалла жалолухунинг келишини кутадилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«108. У кунда (одамлар маҳшаргоҳга) чорловчи (фариштага) эгилмай-бурилмай эргашурлар — итоат қилурлар. Овозлар ҳам Раҳмонга таъзим қилур, бас фақат пичирлашнигина эшитурсиз.

109. У кунда оқлов фойда бермас, магар Раҳмон изн берган ва сўзидан У зот рози бўлган кишигагина (фойда берур).

110. У зот уларнинг олдиларидаги (яъни охиратдаги) ва ортларидаги (яъни дунёдаги) бор нарсани билур. Улар эса У зотни била олмаслар.

111. Юзлар ҳам Тирик ва абадий Турувчи (У) зотга таъзим қилур. Ким зулмни (ширкни) кўтариб келган бўлса ноумид бўлиши аниқдир» (Тоҳа: 108-111).

Осмон ёрилиб, биринчи осмон аҳли бўлган фаришталар ердаги инсу жиннинг (икки) баробарича сонда тушиб келадилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«Булутли осмон ёрилиб, фаришталар туширилган (қиёмат) кунини (эсланг)!» (Фурқон: 25).

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтадилар: Биринчи осмон аҳли бўлган фаришталар ердаги инсу жиннинг (икки) баробарича сонда тушиб келади, сўнгра малоикалар маҳшаргоҳдаги халойиқларни ўраб оладилар. Халойиқлар малоикаларни кўрган вақтларида улардан: «Орангизда Парвардигоримиз борми?», деб сўрайдилар. Фаришталар: «Йўқ, У энди келади», дейишади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Улар (ҳақ йўлни инкор этувчилар Қиёмат Кунда) боқмайдилар, магар уларга булутдан бўлган соябон остида Аллоҳ ва фаришталар (ҳисоб-китоб учун) келади-да, иш тамом бўла-

ди (яъни улар куфрлари сабабли дўзахга ҳукм қилинурлар). **Ва барча ишлар ёлғиз Аллоҳга қайтарилажак»** (Бақара: 210).

Аллоҳ таоло айтади:

«22. Парвардигорингиз ва фаришталар саф-саф бўлиб келганда. 23. (Кофирлар кўришлари учун) ўша Кунда жаҳаннамни ҳам (яқин) келтириб қўйилганда — ана ўша Кунда инсон (бу кўрганларидан) эслатма-ибрат олур! (Аммо у Кунда) бу эслатма-ибрат(нинг фойдаси) қаёқдан тегсин?! 24. У: «Эҳ, кошки эди мен ҳаёт вақтимда (яхши амаллар) қилиб ўтган бўлсам», деб қолур! 25. У Кундаги (Аллоҳнинг) азоби каби ҳеч ким азоблай олмас! 26. Ва У зотнинг (кишан ва занжирлар билан) боғлаши каби ҳеч ким боғлай олмас!» (Вал-фажр: 22-26).

Ўзинг нажот бергайсан эй раҳмлиларнинг раҳмироғи!! Аллоҳумма саллим, саллим!!

Аллоҳ жалла ва ало Ўзининг улуғлиги ва буюклигига мос келувчи тушиш билан тушиб келади.

Бу ҳақда кўнглингизга келган ҳар қандай кўриниш ва тасаввурларни тарк қилинг, Аллоҳ таоло унинг хилофича бўлади.

«Бирон нарса У зотга ўхшаш эмасдир. У эшитувчи ва кўриб турувчидир» (Шуро: 11).

Тушиш сифати, юриш сифати, келиш сифати, ғазаб сифати ва шу каби Аллоҳ таолонинг барча сифатларини Унинг Ўзи ёки Пайғамбари қандай айтган бўлсалар, шундай исбот қиламиз (яъни тасдиқлаймиз), таҳриф, ташбих, тақйиф, таътил, тамсил қилмаймиз.

Мисол учун, Аллоҳ таоло:

«У Ўз аршига ўрнашган Раҳмондир» (Тоҳа: 5), деган.

Уламоларимиз айтадилар: Аллоҳ Ўзи хабар берганидек ва Ўзи хоҳлаган кўринишда ва Ўзи айтган маънода, биз билган маънодаги тушиш ва кўчишдан пок ҳолда ўрнашгандир.

(Шеър мазмуни)

«Арш Уни кўтарувчи эмасдир, курсий Унга суянчиқ ҳам эмасдир. Аксинча, арш ва уни кўтарувчилар ҳам, курсий ва унинг улуғворлиги ҳам, барча-барчаси Унинг қудрати лутфи билан кўтарилган, Унинг қабзаси билан мақхур (бўйсундирилган)».

Истиво (кўтарилиш, ўрнашиш) маълум, кайфияти мажҳул, унга иймон келтириш вожиб, у ҳақда савол қилиш бидъатдир.

Кимда-ким Аллоҳнинг зоти қандайлигини биламан деб даъво қилса, унинг даъвоси пуч бўлиб қолаверади. Чунки, Аллоҳ таоло айтади:

«Улар эса У зотни била олмаслар» (Тоҳа: 110).

Жалла жалолух.. Тенги йўқ, ўхшаши йўқ, мисли йўқ, баробари йўқ.

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **айтинг: «У — Аллоҳ Бирдир. Аллоҳ** (барча ҳожатлар билан) **кўзланувчидир** (яъни барча ҳожатлар Ундан сўралади, аммо У ҳеч кимга муҳтож эмасдир). **У туғмаган ва туғилмагандир** (яъни Аллоҳнинг ўғил-қизи ҳам, ота-онаси ҳам йўқдир. У Аввал ва Охир зотдир). **Ва ҳеч ким У зотга тенг эмасдир»** (Ихлос: 1-4).

«Бас, Аллоҳнинг ўхшабини қидирманглар! (У зотнинг мисли — ўхшаши йўқдир)» (Наҳл: 74).

«Улар (ҳақ йўлни инкор этувчилар Қиёмат Кунида) **боқмайдилар, магар уларга булутдан бўлган соябон остида Аллоҳ ва фаришталар** (ҳисоб-китоб учун) **келади-да, иш тамом бўлади** (яъни улар куфрлари сабабли дўзахга ҳукм қилинурлар). **Ва барча ишлар ёлғиз Аллоҳга қайтарилажак»** (Бақара: 210).

Кейин иккинчи осмон аҳли бўлган фаришталар ердаги биринчи осмон фаришталари ва инсу жиннинг (икки) баробарича сонда тушиб келади, сўнг иккинчи осмон аҳли бўлган малоикалар маҳшаргоҳдаги инсу жин ва фаришталардан иборат халойиқларни ўраб оладилар.

Кейин эса учинчи, тўртинчи, бешинчи, олтинчи, еттинчи осмон аҳли бўлган фаришталар худи шу тартибда тушиб келишади.

Кейин Буюк Подшоҳ жалла ва алонинг аршини кўтарувчи фаришталар аршни олиб тушадилар, улар Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога тасбеҳ айтиб:

«Субҳана зил-мулки вал-малакут.. Субҳана зил-иззати вал-жабарут.. Субҳана ман катабал-мавта алал-холоаиқи ва ла ямуут.. Суббуҳун Қуддусун Роббул-малааикати вар-руҳ.. (Мулк ва подшоҳлик эгаси бўлган Зотни поклаймиз. Иззат ва қудрат эгаси бўлган Зотни поклаймиз. Барча халойиқларга ўлимни битган,

Ўзи эса абадий барҳаёт Зотни поклаймиз. У Покдир, Муқаддас-дир. Малоикалар ва Рух (Жибрил)нинг Раббидир», дейишади.

Аллоҳ таоло айтади:

«13. Бас, қачон сур бир бор чалинганида. 14. Ва Еру тоғлар (ўз жойларидан) кўтарилиб, (бир-бирларига) бир бор урилиб (чилпарчин бўлганида). 15. Ана ўша Кунда воқеа воқеъ бўлур! (Яъни Қиёмат қойим бўлур!) 16. Ва осмон ёрилур! Чунки (осмон) у Кунда заиф бўлиб қолур! 17. Ва фаришталар (осмоннинг) чор-атрофида (Аллоҳнинг амрига мунтазир бўлиб) турурлар. Уларнинг устида Парвардигорингизнинг аршини у Кунда саккиз (фаришта) кўтариб турур. 18. Ўша Кунда сизлар (ҳисоб-китоб учун Аллоҳга) кўндаланг қилинурсизлар — сизларнинг бирон сиригиз махфий қолмас» (Ал-Ҳааққо: 13-19).

Аллоҳ жалла жалолуҳу Ўз курсийсини Ўзи истаган ерига қўяди ва айтади: «Эй инсу жинлар жамоати! Сизларни яратганимдан бери Мен сизларга жим қулоқ солдим, сўзларингизни эшитиб, ишларингизни кўриб-кузатиб келдим. Бугун энди Менга қулоқ солинглар! Мана, сизларнинг амалларингиз. Саҳифаларингиз сизларга ўқиб берилади. Ким яхшилиқни топса, Аллоҳга ҳамд айтсин. Ким бошқача топса, фақат ўзини айбласин!».

Кейин Аллоҳ жалла ва ало айтади:

«60-61. Мен сизларга «Эй Одам болалари, шайтонга ибодат қилмангиз, чунки у сизларга очиқ душмандир. Менгагина ибодат қилинглар! Мана шу Тўғри йўлдир», деб буюрмаганмидим?!

62. Аниқки (шайтон) сизларнинг ичингиздан кўп авлодни йўлдан оздирди. Ахир ақл юритувчи бўлмадингизларми?!

63. Сизларга ваъда қилинган жаҳаннам мана шудир!

64. Сизлар (ҳаёти дунёда) кофир бўлиб ўтганларингиз сабабли мана бу Кунда (жаҳаннамга) киригиз!

65. Бу кун Биз уларнинг оғизларини муҳрлаб қўюрмиз. Ва Бизга уларнинг қилиб ўтган ишлари ҳақида — уларнинг қўллари сўзлар ва оёқлари гувоҳлик берур» (Ясин: 60-65).

Биласизларми, Аллоҳ таоло бандалари ичидан биринчи бўлиб ким билан сўзлашади?

Суҳбатимизнинг иккинчи моддасида шу ҳақда сўз боради.

2. Қиёмат куни Аллоҳ таоло биринчи бўлиб гаплашадиган киши

Бутун халойиқлар ана шундай ғоят оғир ҳолатда турганларида Аллоҳ таоло биринчи бўлиб Одам алайҳиссаломга хитоб қилади. «Саҳиҳайн»-да Абу Саид ал-Худрий розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ қиёмат куни: «Эй Одам!», деб хитоб қилади. Одам алайҳиссалом: «Лаббайка ва сағдайк, ҳамма яхшиликлар Сенинг қўлингда эй Парвардигор!», деб жавоб беради. Аллоҳ азза ва жалла: «Дўзахга юборилувчиларни чиқар!», дейди. Одам алайҳиссалом: «Кимлар у дўзахга юборилувчилар?», деб сўрайди. «Ҳар минг кишидан тўққиз юз тўқсон тўққизтаси жаҳаннамга, биттаси жаннатга!», дейди Аллоҳ таоло». Бу эса гўдаклар (ғамнинг зўридан) кексайиб қоладиган кунда бўлади. Уни кўрар кунингизда эмизаётган (оналар) эмизиб турган (боласини) унутар ва барча ҳомиладор (аёллар) ўз ҳомиласини ташлаб юборар, одамларни маст-аласт ҳолда кўрурсиз, ҳолбуки улар ўзлари маст эмаслар, лекин Аллоҳнинг азоби қаттиқдир».

Бу гап Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам асҳобларини жуда қийин аҳволга солиб қўйди.

Бир ривоятда: «Қавм бутунлай умидсизликка тушиб, кулгуни эсдан чиқариб қўйди».

Бир ривоятда: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг асҳоблари йиғлаб: «Ё Расулуллоҳ! Қайси биримиз ўша бир киши?», деб сўрадилар.

Шунда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам жавоб бердилар: *«Хурсанд бўлингиз! Хурсанд бўлингиз! Тўққиз юз тўқсон тўққизтаси Яъжуж ва Маъжуждан, бир киши эса сизлардан».*

Кейин Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар: *«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг тўртдан бири бўласизлар».* Биз шунда такбир айтиб юбордик.

Кейин дедилар: *«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг учдан бири бўласизлар».* Биз яна такбир айтиб юбордик.

Шундан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: *«Аллоҳга қасамки, мен умид қиламанки, сизлар жаннат аҳлининг ярми бўласизлар. Сизларнинг бошқа умматлар ичидаги мисолингиз худди қора ҳўкиз терисидаги оппоқ тук ёки эшакнинг оёғидаги (тиззасидаги) қадоқ мисолидир»* (Бухорий: №6530, Муслим: №222).

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларига хитоб қилиб деди: **«Сизлар одамлар учун чиқарилган энг яхши уммат бўлдингиз»**. Эй Аллоҳ! Эй бизларни тавҳид аҳлидан ва пайғамбарлар саййиди умматидан қилиб яратган Зот! Сенга беҳад ҳамду санолар бўлсин.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

*«Шундан сўнг Парвардигор таборака ва таоло: «Эй Нуҳ!», деб хитоб қилади. У: «Лаббай, амрингга ҳозирман, эй Парвардигор», дейди. «(Менинг рисолатимни) етказдингми?», деб сўрайди. У: «Ҳа», деб жавоб беради. Унинг умматидан: «Сизларга етказганми?», деб сўралади. Улар: «Бизга ҳеч қандай огоҳлантирувчи (пайғамбар) келган эмас», дейишади. «Сенга ким гувоҳ бўлади, эй Нуҳ?», деб сўрайди Аллоҳ таоло. «Муҳаммад ва у кишининг умматлари», деб жавоб беради Нуҳ. Шунда улар унинг етказган эканига гувоҳлик берадилар, пайғамбар эса сизлар устингизда гувоҳ бўлади. Бу Аллоҳ таолонинг: **«Шунингдек** (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), **сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта** (адолатли) **бир уммат қилдик»** (Бақара: 143), *деган ояти маъносидир»*. Сўнг: *«Ўрта — адолатдир»*, дедилар. (Саҳиҳул-жомий: №8034, Бухорий: №4487, Аҳмад, Термизий, Насоий, Ибн Можа).*

Ибн Можа ривоятида: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳ менинг умматимдан: «Нуҳ — қавмига етказганини сизларга ким хабар берди?», деб сўрайди. Шунда уммат: «Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга барча пайғамбарлар ўз қавмларига етказганларини хабар берганлар, биз у зотни тасдиқлаганмиз», дейдилар» (Шайх Албоний санадини саҳиҳ санаган).

Сўнгра Ийсо алайҳиссаломни чақирилиб, унга:

«Эй Ийсо ибн Марям, одамларга: «Аллоҳни қўйиб, мени ва онамни худо қилиб олинглар», деб сен айтдингми?», дейилади (Моида: 116).

Нима учун Аллоҳ таоло бу саволга пайғамбарлари орасидан Ийсони хослади?!

Чунки, қайси бир пайғамбар қавмига юборилган бўлса, қавмидан айримлар унга иймон келтиришган, айримлар инкор қилишган. Фақат Ийсо алайҳиссаломнинг қавми ундай қилмади. Балки, улардан баъзилари Ийсони Аллоҳ деб даъво қилишди. Баъзилари эса Ийсони Аллоҳнинг ўғли дейишди. Яна баъзилари эса Аллоҳни қўйиб, Ийсо ва унинг онасини худо қилиб олишди.

Хўш, худо ҳам ейдими, ичадими?! Худо ҳам оила қурадимми?! Худо ҳам қазои ҳожатини ўтайдими?! Ибнул Қаййимни Аллоҳ раҳмат қилсин, нақадар гўзал сўзларни айтганлар:

Шеър (мазмунни):

Эй Масихга сиғинувчилар, сизга бир саволимиз бор,
Унинг жавобини сиздан кутамиз.
Агар илоҳ бир қавмнинг қўли билан ўлса
Уни илоҳ деб аташ мумкинми?!
Қизиқ, қабр худони ўз бағрига олса?!
Ундан ҳам қизиқроғи, она қорни уни кўтарса!!
У ерда тўққиз ойни ўтказса,
Зулматлар ичра ҳайз қонидан озиқланса?!
Заиф ва ночор гўдак ҳолида дунёга келса,
Очликдан чинқириб, кўкракка талпинса?!
Еса, ичса, кейин ҳожат танг қилса?!
Илоҳ шундай бўладими?!
Насронийларнинг бўҳтонидан Аллоҳ покдир!!
Эртага улар бу қилмишларига жавоб бергайлар!!

Аллоҳ таоло айтади:

«Эсланг (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Аллоҳ: «Эй Ийсо ибн Марям, одамларга: «Аллоҳни қўйиб, мени ва онамни худо қилиб олинглар», деб сен айтдингми?»** — деганида, (Ийсо) айтди: **«Эй пок парвардигор, ҳаққим бўлма-**

ган нарсани айтиш мен учун дуруст эмас-ку. Агар айтган бўлганимда Сен албатта билар эдинг. Зотан Сен дилимдаги бор нарсани билурсан. Аммо мен Сенинг дилингдаги ҳеч нарсани билмасман. Фақат Сен Ўзинг ғайб илмларининг билимдонисан. Мен уларга фақат Ўзинг амр қилган гапнигина айтдим: «Парвардигорим ва Парвардигорингиз бўлмиш Аллоҳга ибодат қилингиз!» Ва ораларида бўлган муддатимда уларнинг устида гувоҳ бўлиб турдим. Мени (нг ердаги) муддатимни туганганингдан (ва Ўз ҳузурингга мени тириклайин кўтарганингдан) кейин эса Сен Ўзинг уларнинг устида кузатувчи бўлдинг. Сен Ўзинг ҳамма нарсага гувоҳдирсан. Агар уларни азобласанг, улар Сенинг бандаларинг. Агар уларни мағфират қилсанг, албатта Сен Ўзинг қудрат, ҳикмат эгасидирсан». Аллоҳ айтди: «Бу кун (яъни Қиёмат Куни) ҳаққи-рост иймон келтирганларга рост сўзлари фойда берадиган. Кундир». Улар учун остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатлар бордир. Улар унда абадий қолажақлар. Улардан Аллоҳ рози бўлди, улар ҳам Аллоҳдан рози бўлдилар. Бу эса улуғ бахтдир» (Моид: 116-119).

Кейин барча пайғамбарларни чорланади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ пайғамбарларини тўплаб: «Сизларга (яъни, қилган даъватингизга умматларингиз томонидан) қандай жавоб бўлди?» — деб сўрайдиган кунда, улар: «Биз билмаймиз. Фақат Сенинг Ўзинггина ғайб илмларининг билимдонисан», дейдилар» (Моид: 109).

Аллоҳ таоло айтади:

«Энди албатта пайғамбар юборилган кишилар билан ҳам, юборилган пайғамбарлар билан ҳам савол-жавоб қилурмиз» (Аъроф: 6).

Эй яхшилар! Расуллар, набийлар, шаҳидлар сўроққа тутилганда сиз билан биз сўралмай қоламизми?!

Аллоҳ таоло айтади:

«68. Сур чалинди-ю, осмонлар ва ердаги бор жонзот ўлди, магар Аллоҳ хоҳлаган зотларгина (тирик қолдилар). Сўнгра

у иккинчи бор чалинди-да, баногоҳ улар (яъни барча халойиқ қайта тирилди, қабрларидан) **туриб**, (Аллоҳнинг амрига) **кўз тутарлар**.

69. Ер (яъни маҳшаргоҳ) **Парвардигорининг нури билан ёришди; китоб — номаи аъмол** (ҳисоб-китоб қилиш учун ҳозирлаб) **қўйилди; пайғамбарлар ва гувоҳлар келтирилди ва уларнинг** (яъни барча бандаларнинг) **ўрталарида** (биронталарига) **зулм қилинмаган ҳолда ҳақ** (ҳукм) **билан ҳукм қилинди**.

70. Ва ҳар бир жонга қилган амали(нинг мукофот ёки жазоси) **комил қилиб берилди**, (Аллоҳ) **уларнинг қилар ишларини жуда яхши билур»** (Зумар: 68-70).

Шундан сўнг Аллоҳ жалла ва алога рўбарў бўлиш ва амалларнинг ҳисоб-китоби бошланади.

Сухбатимиз давоми шу мавзуда давом этади.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

3. Аллоҳ жалла ва алога рўбарў қилиниш ва китобларнинг берилиши

Севикли биродарларим!

Шундан сўнг ҳисоб бошланади. Ҳисобнинг бир неча босқичи бордир. У энг аввал, Одил Подшоҳ ҳузурида туриш ва У зотга рўбарў бўлиш билан бошланади.

Тасаввур қилинг, маҳшаргоҳда, Аллоҳ жалла ва ало ҳузурида, қилган барча ишларингизга ҳисоб бериш учун турибсиз! Атрофингизда

малоикалар, бутун маъшар аҳли йиғилган.. Пайғамбарлар, малоикалар, жинлар.. Ҳамма жимжит!! Ҳамма қўрқувда!! Мангу Барҳаёт ва абадий Турувчи Зотнинг улуғворлиги ва ҳайбати ҳамма ёқни эгаллаб олган!!

Тўсатдан овоз эшитилади:

— Фалончи ўғли Фалончи қаерда?!

— Мееен?! Бу менинг исмим-ку.. Нима истайсиз, эй малоикалар?

— Аллоҳ азза ва жаллага рўбарў қилиниш учун яқин кел!!

Маъшаргоҳ ичра, барча халойиқлар кўзида сизни олиб кетиш учун вакил қилинган малоикалар ортидан юриб борасиз. Чақирувдан юрагингиз ёрилишга яқин бўлган, қўрқувдан юзингиз сарғайиб кетган, бутун вужудингиз қалтирайди.. Ўзингизни Аллоҳ жалла жалолуху олдида кўрасиз, У зот сиз билан ўртада таржимонсиз сўзлашади.

«Саҳиҳайн»да Адий ибн Ҳотим розияллоҳу анху ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Сизлардан ҳар бирингиз билан Парвардигори қиёмат кунида ўртада таржимон бўлмаган ҳолда гаплашади. У (банда) ўнг томонига қараб, фақат ўзи қилиб ўтган ишларни кўради, чап томонига қараб ҳам, фақат ўзи қилиб ўтган ишларни кўради, олди томонига қараб, рўпарасида дўзахдан бошқа нарсани кўрмайди. Бас, шундай экан, яримта хурмо билан бўлса-да дўзахдан сақлангиз!» (Бухорий (№7512), Муслим (№1016) ривоятлари).

Яъни, Аллоҳ йўлида яримта хурмо садақа қилиб бўлса-да, Аллоҳнинг азобидан қутулингиз.

Аллоҳ таборака ва таоло амаллар саҳифаларини беришга амр этади, ҳар бир инсон номаи аъмолини қўлга олади.

Ушбу саҳифада сиз ҳаммининг кўзидан яшириб қилган тирноқча амалингиз-да қолдирилмай битилган бўлади!!

Эсингиздан чиқиб кетган қанча-қанча гуноҳларингизни Аллоҳ таоло эслатиб қўяди!!

Қанча-қанча яшириб ўтган қилмишларингизни Аллоҳ таоло очиб юборади!!

Дунёдалик пайтимизда Парвардигоримиз тоатида сустлик қилганимизга қаттиқ ҳасрат-надоматлар қиламиз у кунини!!

Парвардигор азза ва жаллага қулоқ солинг, У айтади:

«47. Биз тоғларни (булутлар янглиғ) юргизадиган ва сиз (барчангиз) Ерни очик-яланғоч (тоғ-тошларсиз, боғ-роғларсиз) кўрадиган Кунни (яъни, Қиёматни эслангиз)! (У Кунда) Биз

улардан биронтасини қўймай йиғдик.

48. Улар саф тортган ҳолларида Парвардигорингизга рўбарў қилиндилар (ва Биз уларга айтдик): «Мана, сизларни аввал-бошда қандай яратган бўлсак, шундай ҳолда (яъни, мол-дунё, бола-чақаларингизни тарк қилиб, яланғоч ҳолингизда) ҳузуримизга келдингиз. Балки Бизни, сизларга ваъда қилинган Кунни (яъни, Қиёматни қоим) қила олмас, деб ўйлагандирсизлар?!»

49. (Сўнг ҳар бир кишининг) номаи аъмоли ўртага қўйилур. Бас, гуноҳкорларнинг унда (битилган) нарсалардан даҳшатга тушиб: «Бизларга ҳалокат бўлғай, бу қандоқ китобки, на кичик ва на катта (гуноҳни) қолдирмай, барчасини ҳисоблаб-битиб қўйибди», дейишларини кўрурсиз. Улар қилиб ўтган барча амалларини ҳозир у нозир ҳолда топурақлар. Парвардигорингиз ҳеч кимга зулм қилмас» (Каҳф: 47-49).

Эй мусулмон!

Тасаввур қил, ҳисоб кун маҳшаргоҳ ичра,
Туришингни даҳшатдан вужудинг титраб..

Жаҳаннам ғазабла ўкирар, ўрлар,
Гуноҳкор бандани бағрига чорлар.

Арш соҳиби қаҳру ғазаб ила дер:
«Эй банда, номангни ўқи бирма-бир!

Кўргинчи, бормикан унда лоақал,
Сен қилиб ўтмаган биргина амал?!»

Номанг ўқиб, бўлганингда барига иқрор,
Дўзах посбонларига амр этур Жаббор:

«Эй фаришталарим, ушлангиз уни,
Дўзахнинг қаърига ташлангиз уни!».

Мушриклар эртага дўзахда ёнарлар,
Мўминлар абадий жаннатда қоларлар.

Шу нуқтада, яъни Аллоҳ азза ва жаллага арз — рўбарў қилиниш кўриниши устида бугунги суҳбатимизни якунлаймиз. Аллоҳ муваффақ қилса, келгуси суҳбатимизда қуйидаги мавзуларда сўзимизни давом эттирамиз:

Арз қандай шаклда бўлади? Ҳисоб қандай амалга оширилади? Аллоҳ таоло қиёмат куни мўмин бандани қандай ҳисоб қилади? Мўмин ўз китобини қандай ўқийди? Аввал яхши амаллар кўринадими, ёмон амалларми? Аллоҳ мўмин бандага нима дейди? Аллоҳ кофир бандани қандай ҳисоб қилади? Кофир ўз китобини қандай ўқийди?

Улуғ арш соҳиби бўлган Буюк Аллоҳдан оқибатларимизни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодирдир.

2011 йил 23-сентябр

Ҳисоб куни

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглари ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

«Охират ҳовлиси» силсиласидан бугунги суҳбатимиз ўн учинчи суҳбат бўлади. Бундан аввалги суҳбатимизда Аллоҳ жалла жалолухунинг Ўзининг камоли ва жалолига мос ва муносиб суратда маҳшаргоҳга келган пайтидаги ҳолат устида тўхтаган эдик. Аллоҳ таоло айтганидек:

«Улар (ҳақ йўлни инкор этувчилар Қиёмат Кунда) боқмайдилар, магар уларга булутдан бўлган соябон остида Аллоҳ ва фаришталар (ҳисоб-китоб учун) келади-да, иш тамом бўлади (яъни улар куфрлари сабабли дўзахга ҳукм қилинурлар). Ва барча ишлар ёлғиз Аллоҳга қайтарилажак» (Бақара: 210).

Шундан сўнг бандаларнинг ҳисоб-китоби бошланади. Сизлар билан бугунги суҳбатимиз айни шу мавзуда давом этади. Вақтдан унумли фойдаланиш учун одатдагидек, суҳбатимизни бир неча моддаларга бўлиб оламиз.

1. Бугун зулм йўқдир.

2. Аллоҳга рўбарў бўлиш ва номаи аъмолни қабул қилиб олиш.

3. Ҳисоб қилинмасдан туриб ўзингизни ҳисоб қилинг.

Суҳбатимизга диққат-эътибор қаратасиз деб умид қиламан. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни ер юзида ҳам, ер остида ҳам, ҳисоб кунда ҳам Ўз карами билан ўрашини сўрайман. Албатта, У Ҳалим, Меҳрибон ва Раҳмли зотдир.

1. Бугун зулм йўқдир

Севиқли биродарларим! Қасамки, агар Аллоҳ таоло бутун осмон аҳлини ва бутун ер аҳлини азобласа, уларга асло зулм қилган бўлмас эди. Чунки, улар Унинг Ўз мулкидаги қулларидир. Мулк эгаси ўз мулкида ўзи истаганича тасарруф қилишга ҳақлидир. Лекин, У субҳанаҳу ва таоло

Ўзининг раҳмати, карами ва бандаларига меҳр-шафқати туфайли Ўзига зулмни ҳаром қилди, бандалари орасида ҳам зулмни ҳаром қилди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Шубҳасиз, Аллоҳ зарра мисқолича ҳам зулм қилмас» (Нисо: 40).

Аллоҳ таоло айтади:

«Парвардигорингиз бандаларига зулм қилувчи эмасдир»

(Фуссилат: 46).

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳолбуки, Аллоҳ ўз бандаларига зулм қилишни истамас»

(Ғофир: 31).

Имом Муслим Абу Зар ал-Ғифорий розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадиси қудсийда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Парвардигорларидан ҳикоя қилиб айтганлар:

«Аллоҳ таоло деди: Эй бандаларим, Мен зулмни Ўзимга ҳаром қилдим. Уни сизларнинг ўртангизда ҳам ҳаром этдим. Бас, бир-бирларингизга зулм қилмангиз» (Муслим: №2577, Термизий: №2497).

Аллоҳ жалла ва ало одилдир, олийжанобдир, карамлидир, меҳрибондир, халқларидан биронтасига ҳам зулм қилмайди, бандаларидан бирон кишига ҳам зулм қилмайди. Шунинг учун Аллоҳ жалла ва ало қиёмат куни бандаларини қуйидаги қоидалар асосида ҳисоб-китоб қилади:

- **Биринчи қоида: Ҳеч қандай зулм аралашмаган тўла адолат.**

Аллоҳ таоло айтади:

«Биз қиёмат куни учун адолатли тарозилар қўюрмиз, бас, бирон жонга заррача зулм қилинмас. Агар хардал (ўсимлигининг) уруғидек (яхши ёки ёмон амал қилинган) бўлса, ўшани-да келтирурмиз! Биз Ўзимиз етарли ҳисоб-китоб қилувчидирмиз» (Анбиё: 47).

Шуни яхши билингки, охиратда сиз бу дунёда бўладиган маҳкамаларга ўхшаган маҳкамага тортилмайсиз. Бу дунё маҳкамаларида судлашувчилар ёлғонлар ва сохта гувоҳлар ёрдамида ҳукмни ўз фойдаларига чиқариб олишлари мумкин. Бироқ, билингки, қиёмат кунида сизнинг

маҳкамангизни Аллоҳ таолонинг шахсан Ўзи олиб боради. У шундай зотки:

«Кўзларнинг хиёнатини (яъни қараш ҳаром қилинган нарсага ўғринча кўз ташлашни) ҳам, диллар яширадиган нарсаларни ҳам билур. Аллоҳ ҳақ (ҳукм) билан ҳукм қилур. Улар (Аллоҳни), қўйиб дуо-илтижо қилаётган бутлари эса бирон нарсага ҳукм чиқара олмаслар. Албатта Аллоҳнинг Ўзигина эшитувчи ва кўриб турувчи зотдир» (Ғофир: 19-20).

Аллоҳ таоло айтади:

«47. Биз тоғларни (булутлар янглиғ) юргизадиган ва сиз (барчангиз) Ерни очиқ-яланғоч (тоғ-тошларсиз, боғ-роғларсиз) кўрадиган Кунни (яъни, Қиёматни эслангиз)! (У Кунда) Биз улардан биронтасини қўймай йиғдик.

48. Улар саф тортган ҳолларида Парвардигорингизга рўбарў қилиндилар (ва Биз уларга айтдик): «Мана, сизларни аввал-бошда қандай яратган бўлсак, шундай ҳолда (яъни, мол-дунё, бола-чақаларингизни тарк қилиб, яланғоч ҳолингизда) ҳузуримизга келдингиз. Балки Бизни, сизларга ваъда қилинган Кунни (яъни, Қиёматни пайдо) қила олмас, деб ўйлагандирсизлар?!»

49. (Сўнг ҳар бир кишининг) номаи аъмоли ўртага қўйилур. Бас, гуноҳкорларнинг унда (битилган) нарсалардан даҳшатга тушиб: «Бизларга ҳалокат бўлғай, бу қандоқ китобки, на кичик ва на катта (гуноҳни) қолдирмай, барчасини ҳисоблаб-битиб қўйибди», дейишларини кўрурсиз. Улар қилиб ўтган барча амалларини ҳозир у нозир ҳолда топурақлар. Парвардигорингиз ҳеч кимга зулм қилмас» (Қаф: 47-49).

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, ким (ҳаёти-дунёдалиқ пайтида) зарра мисқоличалиқ яхшилиқ қилса (Қиёмат Кунда) ўшани кўрур. Ким зарра мисқоличалиқ ёмонлиқ қилса уни ҳам кўрур!» (Залзала: 7-8).

Хуллас, одамзотнинг барча амали Аллоҳ жалла ва алонинг ҳузурдаги китобга ёзиб, сақлаб қўйилгандир, Раббим асло адашмайди ва унутмайди. Шунини яхши билингки, инсон унутиб юборади, бироқ Аллоҳ таоло унутмайди!

Ғўрлик даврингда ўтган
Ишларингни қўй энди,
Гуноҳларингни эслаб,
Кўзингдан ёш қуй энди.

Гарчи сен эдинг ғофил,
Икки фаришта огоҳ,
Сен маъсиятга машғул,
Улар ёзишга, эвоҳ!

Бу жон сенга берилган
Омонатдир билсанг гар.
Эгасига у бир кун
Албатта қайтарилар.

Сен алданиб, ортидан
Елиб-югурган дунё
Ҳовлидир бир ўткинчи,
Алдамчи мисли рўё.

Билки, кечаю кундуз
Олганинг ҳар бир нафас
Ҳисоблидир барчаси,
Кетмагай беиз, абас.

Ҳа, Аллоҳ таоло айтганидек:

«Шубҳасиз, Аллоҳ зарра мисқолича ҳам зулм қилмас» (Нисо: 40).

- **Иккинчи қоида: Биров бировнинг юкини (яъни гуноҳини) кўтармас.**

Аллоҳ таоло айтади:

«13. Биз ҳар бир инсоннинг амалини бўйнига илиб қўйган-дирмиз (яъни, унинг қилган ҳар бир амали икки дунёда унга ажралмас ҳамроҳ бўлур). Биз Қиёмат куни унга очиқ ҳолда рўбарў бўладиган бир китобни (яъни, номаи аъмолини) чиқариб кўрсатурмиз.

14. (Ва унга дейилур:) «**Номаи аъмолингни ўқи! Бугун ўз нафсинг ўзингга қарши етарли ҳисобчидир**».

15. **Ким ҳидоят йўлига юрса, бас, ўзи учун юрар. Ким (ҳидоят) йўлидан озса, у ҳам ўз зиёнига озур. Ҳеч бир кўтарувчи (яъни, гуноҳкор жон) ўзга жоннинг юкини (яъни, гуноҳини) кўтармас. Биз то бирон пайғамбар юбормагунча (у орқали Ўзимизнинг амру фармонларимизни юбориб, унга итоат қилишдан бош тортмагунларича, бирон кимсани) азобловчи эмасмиз»** (Исро: 13-15).

Аллоҳ таоло айтади:

«**36-37. Ёки унга Мусонинг ва (аҳдига) вафодор зот бўлган Иброҳимнинг саҳифаларидаги сўзлар хабари берилмаганмиди?! — 38.— Ҳеч бир кўтарувчи (яъни гуноҳкор жон) ўзга жоннинг юкини (яъни гуноҳини) кўтармас. 39. Инсон учун фақат ўзи қилган ҳаракатигина бўлур (яъни унга ўзининг ҳаракати билан қилган яхши амалларининг савоби ҳосил бўлур). 40. Унинг қилган саъй-ҳаракати эса яқинда (Қиёмат Кунда) кўринур. 41. Сўнгра у (ўша саъй-ҳаракати учун) тўла-тўқис жазо-мукофот олур»** (Ан-нажм: 36-41).

Ҳеч бир киши бошқа бировнинг гуноҳини кўтармайди. Балки, қиёмат куни фарзанд отасининг олдидан ўтади, шунда отаси унга: «Эй болам! Мен сенинг отангман, мен сенга жуда яхши оталик қилган эдим, энди бугун ҳасанот (савоблар)ингдан бирозгина бергин», деса, бола отасига ҳам, онасига ҳам: «Ўзим савобга муҳтожман!», деб жавоб беради.

Тўғрида, ахир... У куни ҳатто пайғамбарлар ҳам: «Жоним, жоним», яъни жонимни қутқаришга муҳтожман, деб қолади!

- **Учинчи қоида: Аллоҳ бандаларига узр қолдирмаслиги.**

Шубҳасиз, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Одам алайҳиссаломдан тортиб қиёматгача яшаб ўтган ҳар бир инсоннинг қилган барча амалини биллади. Шундай бўлса-да, У ҳузурида бирон кишининг бирон узри қолиб кетмаслиги учун Ўзининг буюк адолати, фазли ва марҳаматидан келиб чиқиб, қиёмат куни бандаларига ўзларининг амалларини бирма-бир кўрсатади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳар бир жон ўз қилган яхши амалларини ҳозир у нозир ҳолда кўрадиган, ёмон амалларининг эса олис-олисларда қолиб кетишини истайдиган КУНни (эсланглар)! Аллоҳ сизларни Ўзининг (азобидан) огоҳ қилур. Аллоҳ бандаларига меҳрибондир» (Оли Имрон: 30).

Аллоҳ таоло айтади:

«(Ана ўша Кунда ҳар бир) жон ўзи (мана шу Кун учун) ҳозирлаб келган нарсани (яъни барча яхши-ёмон амалларини) билур!» (Таквир: 14).

«(Ана ўша Кунда ҳар бир) жон ўзи (ҳаёти дунёдалик чоғида) қилиб ўтган ва (ўзидан кейин) қолдирган (барча) нарсаларни (яъни яхши-ёмон амалларини) билур!» (Инфитор: 5).

- **Тўртинчи қоида: Қиёмат куни бандаларга гувоҳлар келтирилиши**

Қиёмат куни бандаларга қарши энг катта гувоҳ — ошқору махфий ҳамма нарсани билувчи, бўлиб ўтган ва энди бўладиган нарсалардан ҳам хабардор Буюк Подшоҳнинг Ўзи бўлади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта Аллоҳ ҳамма нарсага гувоҳ бўлган зотдир» (Нисо: 33).

Кейин пайғамбарлар келиб, барча умматларга (Аллоҳнинг аҳкомлари етказилганига) гувоҳлик берадилар. Ҳар бир пайғамбар ўз умматига гувоҳ бўлади. Кейин Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умматлари келиб, ўтган барча умматлар устидан гувоҳлик берадилар. Охирида эса аввалгилару охиргиларнинг энг яхшиси бўлган зот барча-барча устидан гувоҳлик берадилар.

Аллоҳу акбар!! Аллоҳу акбар!!

Аллоҳ таоло айтади:

«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат қилдик» (Бақара: 143).

Аллоҳ таоло Ўз Расулига хитобан айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **биз ҳар бир умматдан (ўша умматнинг пайғамбарини) гувоҳ келтирганимизда ва Сизни ана уларга қарши гувоҳ қилганимизда уларнинг ҳоли не кечур?!**» (Нисо: 41).

«Саҳиҳул Бухорий»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни Нуҳни чақирилади. «Эй Нуҳ!», дейилади унга. У: «Лаббай, амрингга ҳозирман, эй Парвардигор», дейди. Шунда Аллоҳ: «Қавмингга (Менинг рисолатимни) етказдингми?», деб сўрайди. У: «Ҳа, эй Роббим», деб жавоб беради. Шундан сўнг унинг умматини чақирилиб: «Нуҳ сизларга етказганми?», деб сўралади. Улар: «Йўқ, бизга ҳеч қандай огоҳлантирувчи (пайғамбар) келган эмас», дейишади. «Сенга ким гувоҳ бўлади, эй Нуҳ?», деб сўрайди Аллоҳ таоло. «Муҳаммад ва у кишининг умматлари», деб жавоб беради Нуҳ. Шундан сўнг сизлар чақириласиз ва унга гувоҳлик бера-сизлар, сўнгра мен сизлар устингизда гувоҳлик бераман. Бу Аллоҳ таолонинг: **«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир миллат қилдик»** (Бақара: 143), деган ояти маъносидир» (Бухорий: №4487, Термизий: №2965).

Сўнгра малоикалар гувоҳлик берадилар. Аллоҳ таоло айтади:

«Ва ҳар бир жон ўзи билан бирга (уни маҳшаргоҳга) ҳайдовчи (бир фаришта) ва (унинг қилиб ўтган амалларига) гувоҳлик берувчи (бир фаришта) бўлган ҳолда келди» (Коф: 21).

Шундан сўнг Ер унинг юзида қилинган яхши ва ёмон амалларга гувоҳлик беради. Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда айтилишича, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир куни Аллоҳ таолонинг: **«Ана ўша Кунда Ер Парвардигорингиз унга ваҳий қил(иб, сўзлашга буюр)гани сабабли ўз хабарларини сўзлар!»** (Залзала: 4) оятини ўқидилар ва: «Биласизларми, унинг хабарлари нима?», дедилар. (Саҳобалар:) «Аллоҳ ва Расули билувчироқ», деб жавоб бердилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Унинг хабарлари шуки, Ер ҳар бир эркак ва аёл банда унинг юзида нима қилганига гувоҳлик бериб: «Эй Раббим, у фалон-фалон куни фалон-фалон ишни қилган», дейди. Шу унинг хабарларидир», дедилар (Саҳиҳ, Термизий: №3350).

Шунда лаим (пасткаш) банда Улуғ Парвардигори билан тортишиб: «Эй Раббим, мен бу гувоҳликларни ҳам, бу гувоҳларни ҳам ҳаммасини рад этаман, мен ўз нафсимдан бошқанинг гувоҳлигини қабул қилмайман», дейди.

Имом Муслим Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда айтилади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларида эдик, у зот кулдилар, сўнг: «Нега кулганимни биласизларми?», деб сўрадилар. Биз: «Аллоҳ ва Расули билувчироқ», деб жавоб бердик. Шунда дедилар:

«Банданинг Рабби билан сўзлашувидан (кулдим). У: «Эй Раббим, менга зулмдан паноҳ бермаганмисан, ахир?!», дейди. (Рабби) айтади: «Ҳа, шундай». Шунда у: «Мен ўзимга қарши ўзимдан бошқа гувоҳ (келтирилиши)га ижозат бермайман», дейди. (Рабби:) «Бугун сенга қарши ўзингнинг гувоҳлигинг ва Киромун Котибийн (яъни амалларни ёзиб турувчи улуғ фаришталар) гувоҳлиги етарлидир», дейди. Сўнг унинг оғзи муҳрланади ва аъзоларига: «Гапир!», дейилади. (Аъзолари унинг қилган) амалларини айтиб беришади. Сўнг-ра унга гапиришга имкон берилади. Шунда у (аъзоларига): «Қуриб кетгурлар, йўқ бўлиб кетгурлар! Мен сизларни ҳимоя қилаётган эдим-ку», дейди» (Муслим: №2969).

Аллоҳ таоло деди:

«Бу кун Биз уларнинг оғизларини муҳрлаб қўюрмиз. Ва Бизга уларнинг қилиб ўтган ишлари ҳақида — уларнинг қўллари сўзлар ва оёқлари гувоҳлик берур» (Ясин: 65).

Аллоҳ таоло деди:

«19. Аллоҳнинг душманлари дўзахга (ҳайдалиш учун) тўпланиб, тизилиб турадиган Кунни (эсланг). 20. Энди қачонки улар (дўзахга) келишгач, (ҳаёти дунёда қилиб ўтган куфру исёнлари ҳақида сўралади, лекин улар ўз қилмишларидан тонишга уринадилар. Шунда) уларнинг қулоқлари, кўзлари

ва терилари улар қилиб ўтган нарсалари ҳақида ўзларига қарши гувоҳлик беради. 21. Улар териларига: «Нима учун бизга қарши гувоҳлик бердинглар?»— дейишганида, (терилари): «Бизларни барча нарсени сўзлатган зот Аллоҳ сўзлатди. Сизларни дастлаб У яратган ва сизлар яна Унинг Ўзигагина қайтарилурсизлар», дедилар. 22. Сизлар (ҳаёти дунёда гуноҳ ишларни қилганларингда шарманда бўлишдан қўрқиб, одамлардан яширинар эдинглар-у, аммо) қулоқларингиз, кўзларингиз ва териларингиз ўзларингизга қарши гувоҳлик беришидан (сақланиш учун улардан) яширинувчи эмас эдинглар, (чунки сизлар Қиёмат Кунда аъзойи баданларингизга ҳам забон берилишини билмасдинглар). Лекин сизлар Аллоҳ қилаётган амалларингиздан кўпини (яъни одамлардан яширинча қилган гуноҳларингизни) билмайди, деб ўйладинглар. 23. Ва Парвардигорларингиз ҳақида ўйлаган мана шу гумонларингиз сизларни ҳалок қилди (яъни дўзахга тушишларингизга сабаб бўлди). Бас сизлар зиёнкор кимсаларга айланиб қолдинглар. 24. Энди агар улар (азобга) чидасалар, ана ўша дўзах жойларидир (яъни азоб-уқубатни тортаверадилар), агар ортга қайтишни талаб қилсалар, энди улар қайтарилувчи эмаслар» (Фуссилат: 19-24).

- **Бешинчи қоида: Иймон аҳлига ҳасанотлари (савоблари) бир неча баробар кўпайтирилиши.**

Тавҳид ва иймон аҳлига ҳасанотлари бир неча баробар қилиб кўпайтириб берилиши —

«Бу (яъни ваъда қилинган мағфират ва жаннат) Аллоҳнинг фазлу марҳамати бўлиб, уни Ўзи хоҳлаган кишиларга ато этур. Аллоҳ улуг фазлу марҳамат соҳибидир» (Ҳадид: 21).

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бир яхшилиқни ўн баробарга кўпайтиради.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ким бирон чиройли амал қилса, унга ўн баробар қилиб (қайтарилур). Ким бирон ёмон иш қилса, фақат ўшанинг баробарида жазоланур ва уларга зулм қилинмас» (Анъом: 160).

Имом Аҳмад «Муснад»ида, Ҳоким «Мустадрак»ида Абу Зар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, шайх Албоний ҳасан санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таоло ҳадис қудсийда деди: Ҳасана (яхшилик) ўн баробарича ёки ундан ҳам зиёда қиламан, саййиа (ёмонлик) эса бир баробарича ёки кечириб юбораман» (Аҳмад: №21212, Муслим: №2687, Ибн Можа: №3821).

Имом Термизий Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, шайх Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким Аллоҳ китобидан бир ҳарф ўқиса, унга битта яхшилик-ҳасанот ёзилади. Ҳасанот(га) ўн баробар зиёдаси билан (ажр-мукофот берилади). Мен «Алиф, лам, мим» битта ҳарф деб айтаётганим йўқ. Балки, «алиф» бир ҳарф, «лом» бир ҳарф ва «мим» бир ҳарфдир» (Термизий: №2912, Саҳиҳул-жомий: №6469).

Айрим ҳолларда Аллоҳ таоло бир ҳасанага етти юз баробар ва ундан ҳам ортиқроқ ажру савоб ҳам беради. Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ йўлида молларини инфоқ-эҳсон қиладиган кишиларнинг мисоли худди ҳар бир бошоғида юзтадан дони бўлган еттита бошоқни ундириб чиқарган бир донга донга ўхшайди. (Яъни, қилинган бир яхшилик етти юз баробар бўлиб қайтишига ишора қилинмоқда.) **Аллоҳ истаган кишиларига бир неча баробар қилиб беради. Аллоҳ (фазлу карами) кенг, билувчидир»** (Бақара: 261).

Баъзи ишлар борки, уларнинг савобини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди.

«Саҳиҳайн»да келтирилган ҳадис қудсийда Аллоҳ таоло айтади:

«Одам фарзандининг ҳар бир амали ўзи учун, фақат рўза (мустанно), у мен учундир ва унинг мукофотини Ўзим бераман» (Бухорий: №1894, Муслим: №1151).

Энди фазлу карами кенг, саховатли Зотнинг сабрга берадиган мукофотини ўзингиз тасаввур қилаверинг. Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳеч шак-шубҳа йўқки, сабр-тоқат қилувчиларга ажр-мукофотлари ҳисоб-китобсиз тўла-тўкис қилиб берилур» (Зумар: 10).

- **Олтинчи ва сўнги қоида: Ёмонликларни яхшиликларга ал-маштириш.**

Албатта, Аллоҳ таборака ва таоло Ўзининг фазлу карами билан мўминларнинг ёмонликларини (гуноҳларини) яхшиликларга (савобларга) ал-маштириб беради. Аллоҳ таоло айтади:

«68. Улар Аллоҳ билан бирга бошқа бирон илоҳга илтижо қилмаслар ва Аллоҳ (ўлдиришни ҳаром қилган) бирон жонни ноҳақ ўлдирмаслар ҳамда зино қилмаслар. Ким мана шу (гуноҳлардан биронтасини) қилса уқубатга дучор бўлур.

69. Қиёмат кунида унинг учун азоб бир неча баробар қилинур ва у жойда хорланган ҳолида мангу қолур.

70. Магар ким тавба қилса ва иймон келтириб яхши амаллар қилса, бас Аллоҳ ана ўшаларнинг ёмонлик-гуноҳларини яхшилик-савобларга айлантириб қўюр. Аллоҳ мағфиратли, меҳрибон бўлган зотдир» (Фурқон: 68-70).

Имом Муслим Абу Зар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Мен, шубҳасиз, жаннатга охирги бўлиб кирувчи ва дўзахдан охири чиқувчи кишини биламан. Бир кишини қиёмат куни олиб келинади ва : «Унга кичик гуноҳларини рўбарў қилинглар, катта гуноҳларини ундан кўтаринглар!», дейилади. Шунда унга кичик гуноҳларини рўбарў қилиниб: «Фалон куни фалон-фалон (гуноҳ)ни қилгансан, фалон куни фалон-фалон (гуноҳ)ни қилгансан», дейилади. У: «Ҳа, (тўғри)», дейди, инкор қила олмайди. Ваҳоланки, катта гуноҳлари рўбарў қилинишидан қўрқиб туради. Мана шундай оғир қўрқинч ичида турганида унга айтилади: «Албатта, сенга ҳар бир ёмонлик (гуноҳ) ўрнига бир яхшилик (алмаштириб берилади)». Шунда банда айтади: «Эй Раббим! Мен ўзим қилган баъзи ишларни (гуноҳларни) бу ерда кўрмаймман»».

Абу Зар айтдилар: «Шундай деб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кулдилар, ҳатто озиқ тишлари кўриниб кетди» (Муслим: №190, Термизий: №2599).

Бу Аллоҳ жалла ва алонинг мўмин бандаларига бўлган фазлу марҳаматидир.

Юқорида айтиб ўтилган қоидалар Аллоҳ таоло қиёмат куни бандани улар асосида ҳисоб қиладиган қоидалардир.

2. Аллоҳга рўбарў бўлиш ва номаи аъмолни қабул қилиб олиш

Аллоҳ таоло Ўзининг улуғ Қуръонида айтади:

«21. Ва ҳар бир жон ўзи билан бирга (уни маҳшаргоҳга) **хайдовчи** (бир фаришта) **ва** (унинг қилиб ўтган амалларига) **гувоҳлик берувчи** (бир фаришта) **бўлган ҳолда келди.**

22. (Эй инсон), аниқки, сен бу (оғир Кун)дан **ғафлатда эдинг. Бас, Биз сендан пардангни** (яъни мана бу Қиёмат Куни ҳақидаги шак-шубҳаларингни) **очиб юбордик. Энди бу Кун сенинг кўзинг жуда ўткирдир.**

23. Унинг (кофирнинг) **яқини-ҳамроҳи** (бўлган, унинг қилиб ўтган гуноҳларини ёзиб-гувоҳлик берувчи фаришта) **деди: «Мана бу** (номаи аъмол) **менинг ҳузуримда ҳозир у нозир бўлган нарсадир».**

24-25. (Шундан кейин дўзах ходимларидан икки фариштага айтилур): **«Барча** (Ҳаққа қаршилиқ қилувчи) **қайсар, яхшилиқни ман қилувчи, зўравон ва** (Аллоҳнинг динига шак келтирувчи) **кофир-кўрнамакни жаҳаннамга ташланглар!**

26. (Қай) бир кимса Аллоҳ билан бирга бошқа бир «илоҳ» қилиб олган бўлса (яъни ёлғиз Аллоҳга бирон нарса ё кимсани шерик қилиб олган бўлса), **бас, уни қаттиқ азобга ташланглар!»**

27. Унинг яқини (бўлган шайтон): **«Парвардигоро, уни мен туғёнга солганим йўқ, лекин унинг ўзи** (ҳақ йўлдан) **йироқ-залолатда бўлди», деди.**

28. (Аллоҳ кофир ва унинг шайтонига) айтди: «Менинг даргоҳимда талашиб-тортишманглар, аниқки, Мен илгари сизларга (кофир бўлганларингиз сабабли охиратда азобга гирифтор бўлишларингиз тўғрисида) **ваъда қилганман.**

29. Менинг даргоҳимда (ваъда қилинган) **сўз ўзгартирилмас ва Мен бандаларга зулм қилувчи ҳам эмасдирман»** (Коф: 21-29).

«Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Ким (Аллоҳ ҳузурини) **ҳисобга тортилса, у азобга дучор бўлади».**

Мен дедим: **«Аллоҳ таоло: «Бас, у осон ҳисоб билан ҳисоб-китоб қилинажак»** (Иншиқоқ: 8), демаганми?!» У зот дедилар:

«У бир арз (амалларга иқрор қилдириш) **холос. Ким тўла-тўқис ҳисоб қилинса, албатта ҳалок бўлади»** (Бухорий: №103, Муслим: №2876).

«Саҳиҳайн»да Адий ибн Ҳотим розияллоху анҳу ривоят қилган ҳадисда у зот айтадилар:

«Сизлардан ҳар бирингиз билан Парвардигори қиёмат кунда ўртада таржимон бўлмаган ҳолда гаплашади. У (банда) ўнг томонига қараб, фақат ўзи қилиб ўтган ишларни кўради, чап томонига қараб ҳам фақат ўзи қилиб ўтган ишларни кўради, олди томонига қараб, рўпарасида дўзахдан бошқа нарсани кўрмайди. Бас, шундай экан, яримта хурмо (ни садақа қилиш) билан бўлса-да дўзахдан сақланингиз!» (Бухорий (№7512), Муслим (№1016) ривоятлари).

Малоикалар нидо қилади: «Фалончининг ўғли фалончи қаерда?!».

Ким?!.. Ахир бу менинг исмим-ку!.. Ҳа, бу менман!

Чорланаётган киши сиз эканингиз аниқ бўлгач, чақириқ юрагингизни тешиб юборгандек бўлади.. Рангингиз сарғайиб кетади.. Юрагингиз қинидан чиқиб, бўғзингизга қадалиб қолади..

Сизга вакил қилинган фаришталар сизни халойиқлар ичидан етаклаб олиб кетадилар. Ҳамманинг кўзи сизга тикилган.. Сиз одамлар ора-лаб, Аллоҳ таоло ҳузурида туриш ва ҳисоб-китобга тортилиш учун кетиб борасиз.

Эй Аллоҳнинг бандаси! Аллоҳ ҳаққи, мана шу ҳолатда туришингизни бир тасаввур қилиб кўринг..

Маҳшаргоҳ узра малоикалар сафлари орасидан ўтасиз.. Инсу-жин сафлари ора-лаб ўтасиз.. Ва ўзингизни Аллоҳ жалла жалолуҳ ҳузурида, У зотнинг ҳисобига тортилиш ва амалларингиз саҳифасини қабул қилиш учун турганингизни кўрасиз!!

Ушбу саҳифада сиз ҳамманинг кўзидан яшириб қилган тирноқча амалингиз-да қолдирилмай битилган бўлади!!

Эсингиздан чиқиб кетган қанча-қанча маъсиятларингизни Аллоҳ таоло эслатиб қўяди!!

Қанча-қанча яшириб ўтган гуноҳларингизни Аллоҳ таоло очиб юборади!!

Дунёдалик пайтингизда Парвардигорингиз тоатида суслик қилганингизга қаттиқ ҳасрат-надоматлар қиласиз у пайт!!

Агар банда дунё-ю охиратда Аллоҳнинг розилигини топган саодат аҳлидан бўлса — эй Аллоҳим, бизларни ҳам Ўз фазлу караминг ила ўшандай кишилардан қилгайсан я арҳамар-роҳимийн — Аллоҳ унга китобини ўнг томонидан беради, унга китобининг зоҳирини ҳасанот (яхшилик-савоблар), ботинини эса саййиот (гуноҳлар) қилиб кўрсата-

ди. Сўнг унга китобини ўқишни буюради. Банда ўқишни бошлайди ва китобининг бошки саҳифаларига битилган ўз гуноҳларини ўқиб, ранги сарғайиб, юзи ўзгариб, баданини титроқ босади.

Ўзининг барча гуноҳларини ўқиб тугатгач, охирида «Бу сенинг гуноҳларинг эди, Мен уларни кечирдим» деб ёзилганини кўради. Қувончдан юзи ёришиб кетади, ортидан энди ҳеч қачон бахтсизликка юз тутмайдиган олий бахт оғушига кўмилади. Кейин китобини ўқишда давом этиб, савоблар саҳифаларини ўқий бошлайди. Қувончдан юзи порлаб, севинчига севинч қўшилади. Сўнг Буюк Подшоҳ жалла жалолуҳ унга хитоб қилади: «Бор, яқинларинг ва тавҳиду иймон аҳли бўлган дўст-ёрларинг ёнига бор, уларга ҳам худди ўзингга берилганидек шодлик хабарини бер!!». Шундан сўнг у номаи аъмолини қўлида тутганича, шодликдан юз-кўзи порлаб, бутун вужудидан нур ёғилиб, ёр-дўстлари ёнига келади. Ёр-дўстлари уни таний олмайдилар. «Мени танимаяпсизларми?!», дейди у уларга. «Сен кимсан, бутун вужудингни Аллоҳнинг каромати чулғаб олибди?!», дейишади улар. «Мен фалончининг ўғли фалончиман, мана, кўринглар менинг номаи аъмолимни!! Китобимни ўқинглар!! Мана у, қўлимда!! Менинг шодлигимга ва бахтимга шерик бўлинглар!! Ўқинглар!! Мана бу менинг тавҳидим, буниси намозим, буниси закотим, буниси садақаларим, буниси ҳажжим, буниси тунги намозларим, буниси эҳсонларим, буниси ота-онамга қилган яхшиликларим, буниси аҳли-аёлим ва қўни-қўшниларимга қилган яхшиликларим, буниси маъруфга буюрганларим, буниси мункардан қайтарганларим, буниси гийбат ва чақимчиликдан узоқ бўлганим, буниси бандаларга зулм қилишдан тийилганим...

«Бас, энди ўз китоби — номаи аъмоли ўнг қўлидан берилган кишига келсак, у: «Мана менинг китобимни ўқинглар. Дарҳақиқат мен ҳисоб-китобимга (яъни охиратдаги ажр-мукофотга) рўбарў бўлишимни билган эдим», дер. Сўнг у розилик ҳаётида, мевалари (аҳли жаннат учун) яқин бўлган юксак жаннатда бўлур. (Жаннат аҳлига) «Ўтган кунларда (яъни ҳаёти дунёда) қилиб ўтган (эзгу) амалларингиз сабабли (ушбу ноз-неъматларни) пок билиб еб-ичаверинглар», (дейилур)» (Ал-Ҳааққо: 19-24).

Аммо, банда агар дунё-ю охиратда Аллоҳнинг ғазабига дучор бўлган бадбахт кимсалардан бўлса — Аллоҳ сизу бизни шундайлардан бўлиб қолишдан сақласин — уни «Фалончининг ўғли фалончи қаерда?!» деб

чақирилади. Субҳаналоҳ!! У учун ҳар қандай овозлар-у, ҳеч бир тил нотаниш бўлмаган, барча махлуқотнинг исм-у сифатларини адашмай таниб-биладиган Зотни поклайман!!

Фалончи ўғли фалончи қаерда?!!

Ким?!.. Ахир бу менинг исмим-ку!.. Ҳа, бу менман! Нима истайсиз эй Аллоҳнинг малоикалари?!

Қани, юр, Аллоҳ азза ва жалла ҳузурига, ҳисоб учун!!

Сафлар оралаб бориб, охири ўзини Аллоҳ таоло ҳузурига кўради. Шундан сўнг унга номаи аъмоли чап тарафидан ё орқа тарафидан берилади.

Китобини ўқигач, унинг юзи қорайиб кетади. Кейин эса унга қорамойдан кийим кийдирилади. Унга: «Бор ўзингга ўхшаганлар ёнига!! Уларга ҳам худди сенга берилган нарсанинг хабарини бер!!», дейилади.

Шундан сўнг у маҳшаргоҳ узра қаро юз билан, вужудини хорлик ва шармандалик ўраб олган ҳолда, номаи аъмоли чап қўлида, кетиб боради. Дўстлари ва яқинлари ёнига келиб: «Мени танимаяпсизларми?!», дейди. Улар: «Йўқ, сен кимсан?! Бутун вужудингни хорлик ва шармисорлик ўраб олганини кўрмоқдамиз?!», дейишади. «Мен фалончиман. Мана бу қўлимдаги номаи аъмолим, ҳар бирингизни худди шундоқ оқибат кутмоқда», дейди у. Дарҳақиқат, энди у ҳеч қачон саодатга эришолмайдиган ҳақиқий бадбахт кимса бўлди!!

Бор овози билан дод-фарёд қилади:

«25. Энди ўз китоби чап қўлидан берилган кимсага келсак, бас, у дер: «Эҳ, қанийди, менга китобим берилмаса эди!

26. Ва мен ҳисоб-китобим (яъни оладиган жазойим) нима эканлигини билмасам эди! 27. Эҳ, қанийди, ўша (биринчи ўлим барча нарсани) тугатувчи-узувчи бўлса (ва Қиёматдаги мана бу қайта тирилиш бўлмаса) эди! 28. Менга (не машаққатлар билан топган) мол-дунёим асқотмади-я! 29. Мулку салтанатим ҳам ҳалок бўлиб кетди-я!» 30. (Бас, Аллоҳ жаҳаннам кўриқчиларига дер): «Уни ушлаб, кишанланглар! 31. Сўнгра дўзахга ташланглар! 32. Сўнгра узунлиги етмиш газ бўлган занжирга солиб боғланглар!» 33. Чунки у (ҳаёти дунёдалик пайтида) Улуғ Аллоҳга иймон келтирмас эди. 34. Ва мискин-бечорага таом беришга (ўзини ҳам, ўзгаларни ҳам) тарғиб қилмас эди. 35. Бас, Бугун, бу ерда унинг учун бирон дўст-мадаккор йўқдир! 36. Ва бирон таом ҳам йўқдир!

Фақат йирингдан бўлган (бир «таом» борки), **37. Уни фақат**
(йўлдан) **адашган** (кофир)ларгина ерлар!» (Ал-ҳааққо: 25-37).

Мана бу сўзларни айтган шоирни Аллоҳ раҳматига олсин:

Тасаввур қил, ҳисоб кун маҳшаргоҳ ичра,
Туришингни даҳшатдан вужудинг титраб..

Жаҳаннам ғазабла ўкирар, ўрлар,
Гуноҳкор бандани бағрига чорлар.

Арш соҳиби қаҳру ғазаб ила дер:
«Эй банда, номангни ўқи бирма-бир!

Кўргинчи, бормикан унда лоақал,
Сен қилиб ўтмаган биргина амал?!»

Номанг ўқиб, бўлганингда барига иқрор,
Дўзах посбонларига амр этур Жаббор:

«Эй фаришталарим, ушлангиз уни,
Дўзахнинг қаърига ташлангиз уни!».

Мушриклар эртага дўзахда ёнарлар,
Мўминлар абадий жаннатда қоларлар.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар, у зот омонатни адо этганлар, рисолатни етказганлар, умматга холис насиҳат қилганлар, Аллоҳ таоло у зот сабабли зулматларни ёритган, у зот Аллоҳ йўлида то ўлим келгунича ҳақиқий жиҳод қилганлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

3. Ҳисоб қилинмасдан туриб ўзингизни ҳисоб қилинг

Бу ҳисоб кунининг менинг қосир илмимча тасаввур қилганим кичик бир кўриниши эди. Сиз юракларни ёриб юборгудек бу кўринишлар ичра қалбингиз ва бутун вужудингиз билан яшаб кўринг.. Зотан, фақат қалби тирик инсонларгина панд-насиҳат билан таъсирланади, оят ва ҳадисга ижобат қилади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта бунда (огоҳ) қалб эгаси бўлган ёки ўзи ҳозир бўлган ҳолда (яъни, сидқидилдан) қулоқ тутган киши учун эслатма-ибратлар бордир» (Қоф: 37).

Севиқли биродарим! Ҳасрат ва надомат фойда бермайдиган Кунда Улуғ Хожангиз ҳузурида ҳисобга тортилмасдан туриб бугун ўзингизни ҳисоб қилинг.

Имом Аҳмад ва Термизийлар саҳиҳ санад билан ривоят қилишларича, Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу айтганлар: «Эй одамлар! Ҳисоб қилинишдан олдин ўзингизни ҳисоб қилингиз, (амаллар) тарозига қўйилишдан олдин нафсингизни тарозига қўйингиз! Чунки, (бугун) нафсингизни ҳисоб қилишингиз эртага (қиёматда) ҳисобингизни енгиллаштиради. Катта ҳисоб-китоб кунига ўзингизни ҳозирлангиз!».

Нафсингизни сарҳисоб қилинг ва билингки, нафс ёмонликка буюрувчидир.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда нафсни уч хил сифат билан; хотиржам нафс, маломатчи нафс, ёмонликка буюрувчи нафс деб васф қилган.

Хотиржам нафс ҳақида Аллоҳ таоло шундай дейди: «(У Кунда ҳаёти дунёдан Аллоҳ таолонинг ваъдасига ишониб иймон ва эзгу амаллар билан ўтган мўминларга хитоб қилиниб, дейилур):

«Эй хотиржам-сокин жон, сен (Аллоҳ ато этган неъматлардан) рози бўлган (ва Аллоҳ таоло томонидан сенинг амалларингдан) рози бўлинган ҳолда Парвардигоринг (ҳузури)га

қайт! Бас, (солиҳ) бандаларим қаторига киргин. Ва Менинг жаннатимга киргин!»» (Вал-фажр: 27-30).

Хотиржам нафс Аллоҳни Парвардигор деб, Исломни дин деб, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни пайғамбар ва расул деб рози бўлган нафс-жондир.

У Аллоҳнинг буйруқ ва қайтариқларига хотиржам бўлган нафсдир.

У Аллоҳнинг ваъдасига хотиржам бўлган ва Унинг ваъдидан (азоб хабари билан қўрқитувидан) қўрқувчи нафсдир.

У Аллоҳнинг зикри ва ибодати билан, Унга бандалик қилиш билан хотиржам бўлган нафсдир.

У Парвардигори азза ва жаллага муштоқ бўлувчи нафсдир.

Маломатгўй нафс ҳақида Аллоҳ таоло марҳамат қилиб ва унга қасамёд қилиб, шундай деган:

«Мен Қиёмат Кунига қасам ичурман. Ва Мен маломатгўй нафсга қасам ичурманки, (ҳеч шак-шубҳасиз қайта тирилиб, ҳисоб-китоб қилинурсизлар)!» (Қиёмат: 1, 2).

Маломатгўй нафс ўз эгасини яхши-ёмон ишлар устида маломат қиладиган нафсдир.

У ўз эгасини яхшилик устида нега шу яхшиликни кўпроқ қилмадинг, деб маломат қилади.

У ўз эгасини ёмонлик устида нега шу ёмонликка қўл урдинг, деб маломат қилади.

Ҳасан раҳимаҳуллоҳ айтади: «Аллоҳга қасамки, мўминни сиз ҳар доим ва ҳар бир ҳолатида нафсини маломат қилишини кўрасиз, фожир эса нафсини умуман айбламай умр ўтказади».

Мўмин киши нафсини муҳосаба қилади, уни маломат қилади. Фожир эса ўз нафсини энг олий юксакликларда ва комиллик даражаларининг энг чўққисида деб кўради.

Ёмонликка буюрувчи нафс (нафси аммора) ҳақида Аллоҳ таоло шундай дейди:

«Чунки нафс — агар Парвардигоримнинг Ўзи раҳм қилмаса — албатта барча ёмонликларга буюрувчидир. Дарҳақиқат, Парвардигорим мағфиратли, меҳрибондир» (Юсуф: 53).

Нафси аммора ўз соҳибини мудом ёмонликка ва маъсиятга чорловчи нафсдир.

У ўз соҳибини ҳидоят йўлидан чиқариб, залолат йўлига, жаннат йўлидан чиқариб, жаҳаннам йўлига, суннат йўлидан чиқариб, бидъат йўлига, ҳалол йўлдан чиқариб, ҳаром йўлга солишни истайди.

Бу нафс агар соҳиби унга бепарво қараса ва муҳосаба қилиб туришга аҳамият бермаса, уни дунё-ю охиратда ҳалокат ва зиёнга етаклайди.

Бу нафсни сиз агар Аллоҳнинг тоати билан машғул қилмасангиз, у сизни маъсиятга машғул қилади. Агар уни тақво тизгини ила тизгинлаб олмасангиз, у сизни ботилга машғул қилиб қўяди. Нафс бамисоли гўдак боладир, гўдакни она кўкрагидан ажратсангиз, у ажралиб кетаверади. Нафсни ҳам Аллоҳнинг маъсиятидан айирсангиз, тоат ва тақво тизгини билан тизгинлаб олсангиз, у албатта бўйсунди.

Қачонки, Аллоҳ жалла ва алодан мадад сўраб, нафсни қаттиқ кузатув остига олсангиз, у билан худди хасис шериклардек ҳисоб-китоб қилиб турсангиз, шундагина у сизни дунё ва охират бахт-саодатига олиб боради.

Инсоний заифлик туфайли нафсингиз тойилса — албатта, ҳеч бири-миз на фаришта, на пайғамбармиз — иймонингиз ва ўз нафсингизни билишингиз сизни дарҳол тавбага ва Аллоҳга қайтишга ундайди. Ҳар қандай ҳолатда ҳам сиз Аллоҳ таолога ва пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга итоат йўлига қайтасиз.

Севиқли биродарим, ҳозироқ, хоҳ катта, хоҳ кичик ҳар бир ишдан олдин ва ҳар бир ишдан кейин нафсингизни сарҳисоб қилинг.

Ҳар бир ишдан олдин нафсингизга савол қилинг: Нега бораман? Нима учун гапираман? Нега жим тураман? Нима учун яхши кўраман? Нима учун ёқтирмайман? Нега кираман? Нега чиқаман?

Ҳар бир ишдан сўнг нафсингизни сўроққа тутинг: Шу иш Аллоҳ учун холис бўлдимми? Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўллари мувофиқ бўлдимми? Зеро, амал мақбул бўлиши учун унда иккита шарт топилиши лозим. Биринчи шарти ихлос, иккинчи шарти Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўллари мувофиқ бўлишидир.

Шайхулислов Ибн Таймия раҳимахуллоҳ айтади: «Аллоҳнинг дини бўлмиш Ислом икки асл-асос устига қурилган:

Биринчиси: Шериксиз, ягона Аллоҳнинг Ўзига ибодат қилиш.

Иккинчиси: Аллоҳ таолога Унинг ўзи пайғамбарининг тилида машруъ қилган нарсалар билан ибодат қилиш. Мана шу улкан икки асл-асос бизнинг «Бир Аллоҳдан ўзга барҳақ маъбуд йўқлигига ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг элчиси эканига гувоҳлик берамиз» деган сўзимизнинг моҳиятидир».

Мусулмон биродар! Агар охиратда ҳисобингиз энгил бўлишини истасангиз, ўз нафсингизни худди хасис шерикдек ҳисоб қилинг. Маймун ибн Мехрон раҳимаҳуллоҳ айтганидек: «Банда ўз нафси билан худди хасис шериклардек ҳисоб-китоб қилмагунича тақво даражасига етолмайди».

Қилаётган тоатингиз билан асло-асло мағрур бўлиб қолманг, илмингиз билан асло-асло мағрур бўлиб қолманг, доим қўрқув устида бўлинг. Зеро, фақат хотималар эътиборлидир.

Ўз илмлари, зоҳидликлари ва парҳезкорликлари билан оламни ёритган зотлар сўзига қулоқ тутинг.

Бир киши Оиша розияллоҳу анҳодан сўради: «Эй онажон, менга Аллоҳ таолонинг қуйидаги оятларини тушунтириб беринг:

«Сўнгра Биз бу Китобга бандаларимиздан Ўзимиз танлаган зотларни (яъни сизнинг умматингизни) ворис қилдик. Бас уларнинг орасида ўз жонига жабр қилувчи ҳам бор, уларнинг орасида ўртача амал қилувчи ҳам бор ва уларнинг орасида Аллоҳнинг изну иродаси билан мудом яхшиликларга шошилувчи ҳам бордир» (Фотир: 32)».

Оиша розияллоҳу анҳо айтдилар: «Эй болам, яхшиликларга шошилувчилар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга ўтган ва у зот улар ҳақларида жаннат билан хушxabар берган кишилардир. Ўртачалар эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ортларидан эргашиб, уларга етиб олган саҳобалардир. Ўз жонига жабр қилувчилар эса сен билан бизга ўхшаганлардир».

Вожаб.. Қаранг, Оиша розияллоҳу анҳо ўзларини сизу биз билан бир қаторга қўймоқдалар! Биз бўлсак ҳаммамиз жаннатга кирамиз деб даъво қиламиз! Жаннатга биз кирмасак, ким кираркан, деб катта гапирамиз!!

Оиша розияллоҳу анҳо на ўз насл-насаблари билан, на Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга умр йўлдоши бўлиш шарафлари билан мағрур бўлдилар. Ваҳоланки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оғизларидан жаннатилик башоратини эшитган эдилар! Ҳа, у зот нафсининг миқдорини ва хатарини шу қадар яхши анлаган эдилар.

Умматнинг Форуқи (ҳақ ва ботил ўртасини ажратувчиси) бўлган Умар розияллоҳу анҳу ўлим тўшагида ётарканлар, Ибн Аббос у кишининг шаънларида яхши мақтов сўзлар айтадилар. Шунда Умар айтадилар: «Аллоҳга қасамки, агар ер юзи тўла олтиним бўлса, Аллоҳ-

нинг азобини кўрмай туриб, ундан шу билан қутулишга жон деб рози бўлардим. Истардимки, дунёдан на фойда, на зиён кўрган ҳолда чиқиб кетсам!».

Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг севикли кишилари бўлган, у зот қасам билан таъкидлаб: «*Эй Муоз, Аллоҳга қасамки, мен сизни яхши кўраман*», деган, ёшлари ҳали ўттиз учга ҳам етмаган Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳу Шомда тоун (ўлат)га чалиниб, ўлим тўшагида ётганларида асҳобларидан: «Тонг отдими?», деб сўрадилар. Улар: «Йўқ ҳали», дейишди. Бироздан кейин яна: «Тонг отдими?», деб сўрадилар. Улар: «Йўқ ҳали», дейишди. Бироздан кейин яна: «Тонг отдими?», деб сўрадилар. Улар: «Йўқ ҳали», дейишди. Шунда у киши: «Тонги дўзах сари юзланиш бўладиган тундан Аллоҳ паноҳ берсин», дедилар!!!.

Зухд, тақво ва ҳадис бобида дунёнинг имомига айланган Суфён Саврий ўлим тўшагида ётганларида ҳузурларига Ҳаммод ибн Салама кириб: «Хурсанд бўлинг, эй Абу Абдуллоҳ! Сиз ўзингиз Ундан мудом умидвор бўлган, раҳмиларнинг раҳмироғи бўлган Зот ҳузурига йўл олмоқдасиз», деганида Суфён раҳимаҳуллоҳ йиғлаб: «Аллоҳ номини ўртага қўйиб сўрайман эй Ҳаммод, сиз менга ўхшаган одамни дўзахдан нажот топади, деб ўйлайсизми?!», дедилар!!!.

Эй мусулмон! Илмингизга мағрур бўлманг, амалингизга мағрур бўлманг, мудом кўрқув устида бўлинг. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдек ўтган-у келажак гуноҳлари кечирилган зот ҳам ана шундоқ ҳолатда бўлганлар.

Ҳар бир амалдан олдин ва ҳар бир амалдан кейин ўз нафсингизни сарҳисоб қилинг. Нафсингизни ҳар қандай маъсият ва ҳар қандай қосирлик устида сарҳисоб қилинг.

Халифа Сулаймон ибн Абдулмалик салаф уламоларидан Абу Ҳозим номли бир олимдан: «Эй Абу Ҳозим! Айтингчи, нега биз ўлимни ёмон кўрамыз?!», деб сўради.

Шунда Абу Ҳозим шундай жавоб берди: «Чунки, сизлар дунёнингизни обод, охиратингизни эса хароб қилдингиз. Шу боис обод ўлкадан харобазорга ўтишни ёқтирмайсиз».

Сулаймон ибн Абдулмалик деди: «Эй Абу Ҳозим, Аллоҳ таоло ҳузурда аҳволимиз не кечади?!».

Абу Ҳозим жавоб берди: «Аллоҳнинг Китобига қараб кўринг, ўзингизни унда топасиз».

«Қаерида топаман?!», сўради Сулаймон.

«Шак-шубҳасиз, яхшилар жаннат неъматларидадирлар. Шак-шубҳасиз, фисқ-фужур қилувчи кимсалар дўзахдадирлар!»

(Инфитор: 13-14) оятларида», жавоб берди Абу Ҳозим.

Шунда Сулаймон ибн Абдулмалик: «Аллоҳнинг раҳмати қаерда қолди, эй Абу Ҳозим?!», деб хитоб қилди.

«Албатта, Аллоҳнинг раҳмати муҳсинларга (эзгу амал қилувчиларга) **яқиндир»** (Аъроф: 56), деб жавоб берди Абу Ҳозим.

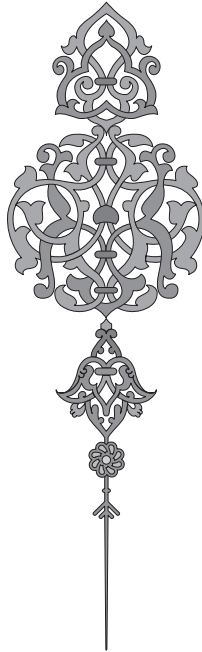
«Эртага Аллоҳга рўбарў бўлишимиз қай суратда бўлади?», сўради Сулаймон ибн Абдулмалик.

«Муҳсин — эзгу амал қилувчи киши худди узоқ сафардан ўз аҳли ҳузурига қайтиб келган ва аҳли уни шод-хуррамлик билан кутиб олган кишидек, мусиъ — гуноҳга ботган киши эса худди хожаси ҳузурига қайтарилган қочоқ қул каби ҳолатда бўлади», деб жавоб берди.

Буюк арш соҳиби бўлган Улуғ Аллоҳдан барчамизнинг хотимамиз-ни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

Дуо...

2011 йил 6-октябр

Ҳисоб-китоб

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! «Охират ҳовлиси» силсиласидан бугунги суҳбатимиз ўн тўртинчи суҳбат бўлади.

Бундан аввалги суҳбатимизда ўта маҳобатли ва оғир ҳолатлардан бири бўлган ҳисобга тортилиш кўриниши ҳақида сўзлаб ўтган, бандаларни маҳшар ерида ҳар ким ўз ҳисоб-китобини кутиб, Аллоҳ таолонинг жарчиси уни Аллоҳ ҳузурига ҳисоб учун чорлашига мунтазир бўлиб, саф-саф бўлиб турган ҳолатларига келиб тўхтаган эдик. Яна айтиб ўтган эдикки, Аллоҳ таоло бандаларини қуйидаги қоидалар асосида ҳисоб-китобга тортади:

- 1) **Ҳеч қандай зулм аралашмаган тўла адолат.**
- 2) **Биров бировнинг юкини (яъни гуноҳини) кўтармас.**
- 3) **Аллоҳ бандаларига узр қолдирмаслиги.**
- 4) **Қиёмат куни бандаларга гувоҳлар келтирилиши.**
- 5) **Иймон аҳлига ҳасанотлари (савоблари) бир неча баробар кўпайтирилиши.**
- 6) **Ёмонликларни яхшиликларга алмаштириш.**

Шундан сўнг ҳисоб бошланади. Нима деб ўйлайсиз, биринчи бўлиб қайси уммат ҳисоб-китоб қилинади?! Қиёмат куни кимлар ўртасида биринчи бўлиб ажрим қилинади?! Банда илк бор қайси амалидан ҳисоб беради?!

Бугунги суҳбатимиз айна саволларнинг жавоби ҳақида бўлади.

Суҳбатимизга диққат-эътибор қаратасиз деб умид қиламан. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни ер юзида ҳам, ер остида ҳам, ҳисоб кунида ҳам Ўз карами билан ўрашини сўрайман. Албатта, У Ҳалим, Раҳмон ва Раҳмли зотдир.

1. Аллоҳ азза ва жалла биринчи бўлиб қайси умматни ҳисобга тортади?

Севиқли дўстларим! Маҳшаргоҳда, Аллоҳ таоло ҳузурига туриш жуда оғирдир.

Қуёш бош устига яқин келтириб қўйилган.. Тошу темирни эритиб юборадиган кучли ҳарорат.. Тасаввур қилинг, башариятнинг ҳаммаси битта ерга, бир жойга жамланган.. Нафасларни бўғиб юборадиган тиқилинч!!

Ана шундай оғир ва шиддатли ҳолатда жаҳаннамни олиб келиниши уларнинг ғам-қайғуларини яна ҳам кучайтириб юборади.

Ҳа.. жаҳаннамни маҳшаргоҳга олиб келинади. Имом Муслим Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат кунда жаҳаннам олиб келинади ва унинг етмиш минг тизгини бўлади. Ҳар бир тизгиндан етмиш минг фаришта тортиб келади» (Муслим: №2842, Термизий: №2576).

Жаҳаннам келтирилиб, халойиқларни ўраб олгач ва халқларни кўргач, Аллоҳ таолонинг ғазаби ифодаси ўлароқ ғазабдан гуриллаб, даҳшатли овоз билан ўкиради.. Шунда ҳамма халойиқлар кўрқувнинг зўридан тиз чўкиб қолишади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(У Кунда) барча умматни (даҳшат ва изтироб-ла) тиз чўккан ҳолда кўрарсиз. Ҳар бир уммат ўз номаи аъмолига чақирилур, (сўнг уларга дейилур): «Бугун қилиб ўтган амалларингиз билан жазоланурсизлар» (Жосия: 28).

Юракларни ёриб юборгудек оғир ва даҳшатли шу лаҳзаларда Аллоҳ таоло маҳшаргоҳда хорлик ва синиқлик билан турган етмишта уммат ичидан Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умматларига нидо қилади.

Ибн Можа саҳиҳ санад билан Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Биз умматларнинг охиргиси, қиёмат кун ҳисоб-китобда эса биринчисимиз. «Пайғамбари уммий (саводсиз) бўлган уммат қаерда?!», деб нидо қилинади. Бас, биз охиргилар ва биринчилармиз»

(Саҳиҳ, шайх Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№2374) саҳиҳ санаган, Саҳиҳул-жомий: №6749).

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматлари раҳматга сазовор умматдир, Аллоҳ таоло маҳшаргоҳда туриш даҳшатидан тезроқ фориг бўлишлари учун уларга раҳм қилиб ва бошқа умматлардан муқаррам санаб, уларга нидо қилади.

Аҳмад «Муснад»ида ривоят қилган ва Ҳоким «Мустадрок»ида ривоят қилиб, икки шайх шартига кўра саҳиҳ санаган, Заҳабий ҳам шунга иқроор бўлган, Термизий ривоят қилиб, ҳасан ҳадис деган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Сизлар етмишта умматни тўлдирувчиси (яъни сўнггиси) бўлдингиз, сизлар улар ичида энг яхшиси ва Аллоҳ жалла ва алога энг мукаррамисиз» (Аҳмад: №19908, Термизий: №3001, Ибн Можа: №4288, Доримий: №2760).

Ҳа, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматлари барча умматлар ичида Аллоҳга энг мукаррами, покизароғи ва шарафлироғидир. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларидан биргина киши баъзан бутун бир умматдан кўра ҳам салмоқлироқ бўлади.

Имом Аҳмад «Муснад»ида, Табароний «Ас-сағир» ва «Ал-авсат»да ривоят қилган, Ҳайсамий «Мажмаъуз-заваид»да: «Аҳмаднинг кишилари «Саҳиҳ»нинг кишиларидир» деган, Абу Дардо розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ азза ва жалла айтади: «Эй Ийсо, Мен сендан кейин бир умматни чиқаргум. Уларга ўзлари суйган нарса етса, Аллоҳга ҳамд айтиб, шукр қиладилар. Ёқтирмаган нарсалари етса, сабр қилиб, ажр умид қиладилар. Ҳолбуки, (уларда) ҳилм ҳам, илм ҳам бўлмайди». (Ийсо) деди: «Ё Раббим, Бу уларга қандай қилиб (ҳосил бўлади), ҳилм ҳам, илм ҳам бўлмаса?!». Аллоҳ жалла ва ало айтади: «Мен уларга Ўз ҳилмим ва илмимдан то этдим» (Аҳмад: №27416).

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларининг қиёмат куни Парвардигор азза ва жалла ҳузуридаги ҳурмат-эътиборлари уларни етмишта уммат ичидан чорлаган пайтида яққол кўринади..

Қани, олдинга чиқинглар!!..

Нима учун?...

Пайғамбарлар фойдасига барча умматлар устидан гувоҳ бўлишларинг учун!!

Имом Бухорий ва бошқалар Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анхудан ривоят қилган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни Нуҳни чақирилади. У: «Лаббай, амрингга ҳозирман, эй Парвардигор», дейди. «(Менинг рисолатимни) етказдингми?», деб сўрайди. У: «Ҳа», деб жавоб беради. Унинг умматидан: «Сизларга етказганми?», деб сўралади. Улар: «Бизга ҳеч қандай огоҳ-

лантирувчи (пайғамбар) келган эмас», дейишади. «Сенга ким гувоҳ бўлади, эй Нух?», деб сўрайди Аллоҳ таоло. «Муҳаммад ва унинг уммати», деб жавоб беради Нух. Шунда улар унинг етказган эканига гувоҳлик берадилар, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса сизлар устингизда гувоҳ бўлади. Бу Аллоҳ таолонинг: **«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайғамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир уммат қилдик»** (Бақара: 143), деган ояти маъносидир». Сўнг: **«Ўрта — адолатдир»**, дедилар. (Саҳихул-жомий: №8034, Бухорий: №4487, Аҳмад, Термизий, Насоий, Ибн Можа).

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматлари мухтарам уммат бўлиб, кимга яхшилик билан гувоҳлик берсалар, у нажот топиб, жаннатга киради. Кимга ёмонлик билан гувоҳлик берсалар, у ҳалокатга юзланиб, дўзахга тушади.

«Саҳиҳ Муслим»да ва «Сунан Аби Довуд»да Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда айтилади:

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир жаноза олдидан ўтдилар, шунда уни (маййитни) яхшилик билан зикр қилинди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Вожиб бўлди, вожиб бўлди, вожиб бўлди»**, дедилар. Яна бир жаноза ёнидан ўтганларида уни ёмонлик билан зикр қилинди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Вожиб бўлди, вожиб бўлди, вожиб бўлди»**, дедилар.

Шундан сўнг Умар розияллоҳу анҳу: «Ота-онам сизга фидо бўлсин, ё Расулulloҳ, бир жаноза олдидан ўтилганда унга мақтов айтилди, шунда сиз: **«Вожиб бўлди, вожиб бўлди, вожиб бўлди»**, дедингиз. Бошқа бир жаноза олдидан ўтилганда уни ёмонлик билан зикр қилинди, шунда сиз яна: **«Вожиб бўлди, вожиб бўлди, вожиб бўлди»**, дедингиз», деб сўрадилар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Сизлар кимни яхшилик билан зикр қилган бўлсангиз, унга жаннат вожиб бўлди. Кимни ёмонлик билан зикр қилсангиз, унга дўзах вожиб бўлди. Сизлар Аллоҳнинг ердаги гувоҳларидирсиз, сизлар Аллоҳнинг ердаги гувоҳларидирсиз» (Бухорий: 3/181, Муслим: №949, Термизий: №1059, Насоий: 4/49).

Қасамки, Аллоҳ таоло Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга умматлари борасида ато этишини ва у зотни рози қилишини ваъда берган. Албатта, Аллоҳнинг ваъдаси ҳақдир!

«Саҳиҳайн»да Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анҳумодан ривоят қилинишича, бир куни Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳ таолонинг Иброҳим алайҳиссалом ҳақларида нозил қилган: **«Парвардигорим, у бутлар кўпдан-кўп одамларни йўлдан оздирдилар. Бас, ким менга эргашса, ана ўша мендандир** (яъни менинг динимдандир). **Ким менга исён қилса, яна Ўзинг мағфиратли, меҳрибонсан** (яъни, ундай кимсаларни ҳам ҳақ йўлга ҳидоят қилишга қодирсан)» (Иброҳим: 36) оятини ўқидилар.

Кейин Аллоҳ таолонинг Йисо алайҳиссалом ҳақларида нозил қилган: **«Агар уларни азобласанг, улар Сенинг ожиз бандаларинг. Агар уларни мағфират қилсанг, албатта Сен Ўзинг қудрат, ҳикмат эгасидирсан»** (Моид: 118) оятини ўқидилар.

Сўнг йиғладилар. Шунда Аллоҳ Жибрилни у зот ҳузурларига туширди ва Ўзи яхши билгани ҳолда: **«Эй Жибрил, Муҳаммаддан сўрачи, нега йиғлаяпти экан?»**, деди. Жибрил тушиб: **«Нега йиғлаяпсиз, эй Аллоҳнинг Расули?»**, деб сўради. **«Умматим.. умматим, эй Жибрил!»**, дедилар у зот. Жибрил Буюк Подшоҳ ҳузурига кўтарилиб — У Ўзи билгувчироқ бўлгани ҳолда — **«Уммати учун йиғлаяпти экан»**, деди. У Жибрилга деди: **«Муҳаммад ҳузурига тушиб, айтгин, Биз уни уммати хусусида албатта рози қиламиз ва асло хафа қилмаймиз»** (Муслим: №301).

Пайғамбаримиз умматлари бахтли умматдир, муборак умматдир, маҳмуд умматдир.

Шеър мазмуни:

«Эй Парвардигор! Сенинг «Эй бандаларим!» деган хитобинг остига киришим ва менга Аҳмадни Пайғамбар қилиб юборганинг менинг фахру ифтихоримни ошириб юборди»..

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй уммати Муҳаммад), одамлар учун чиқарилган умматларнинг энг яхшиси бўлдингиз» (Оли Имрон: 110).

2. Қиёмат куни кимлар ўртасида биринчи бўлиб ажрим қилинади?

Бу савол жавобини «Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда топамиз. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Қиёмат куни одамлар ичида энг аввал ҳукм қилинадиган киши шаҳид қилинган кишидир. Уни олиб келинади ва Аллоҳ унга Ўз неъматларини эслатади. Банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Уларнинг шукронасига нима амал қилдинг?», деб сўрайди. У банда: «То шаҳид бўлгунимга қадар Сенинг йўлингда жанг қилдим», деб жавоб беради. Шунда Аллоҳ: «Ёлғон айтаяпсан, сен одамлар сени «жасур» дейишлари учун урушдинг ва дарҳақиқат, одамлар шундай ҳам дейишди», дейди. Сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Кейин илм ўрганган ва уни ўргатган ҳамда Қуръон ўқиган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам Ўз неъматларини эслатади. У банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Буларнинг шукронасига нима амал қилдинг?», деб сўрайди. Банда: «Сен учун илм ўргандим, уни бошқаларга ўргатдим ва Қуръон ўқидим», деб жавоб беради. Аллоҳ: «Алдаяпсан, сен илмни одамлар сени «илмли», дейишлари учун ўргандинг, Қуръонни эса одамлар «қори», дейишлари учун ўқидинг, дарҳақиқат, одамлар шундай дейишди», дейди. Шундан сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Шундан кейин Аллоҳ унга ризқини кенг қилиб берган, бойликнинг ҳамма туридан инъом қилган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам Ўз неъматларини танитади. Банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Буларнинг шукронасига сен нима амал қилдинг?», деб сўрайди. «Мол-давлатни Сен хуш кўрган бирон йўлни қолдирмай, ҳаммасига Сен учун сарф қилдим», дейди у. «Ёлғон айтаяпсан, сен бу ишни одамлар сени «сахий», деб айтишлари учун қилгансан, дарҳақиқат, одамлар шундай ҳам дейишди», дейди Аллоҳ. Сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади» (Муслим: №1905, Термизий: №3383, Насоий: 6/23).

Демак, ҳадис шарифдан маълум бўлишича, қиёмат куни энг биринчи ҳисобга тортиладиган киши жанг майдонида, қаҳрамонлик ва баҳодирлик саҳнасида, ҳар қанча узун тиллар ҳам соқов бўлиб қоладиган, фақат қилич ва найзалар бўйинлар минбарида хутба қиладиган ўринда шаҳид бўлиб, ерга йиқилган киши бўлар экан. Ўзи Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматидан, жанг майдонида шаҳид бўлган, бироқ Аллоҳ ризосини кўзлаган эмас, балки бандаларнинг мақтовига эришишни истаган. Натижа ҳам ўзи кутганидек бўлди. Жасур ва қаҳрамон деган

гапни эшитиш учун урушган, дарҳақиқат шундай ҳам дейилган. Шунинг учун ҳам буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Яна бири илм ўрганган ва Қуръонни ўқиган киши — яъни, масжидларни ва илм мажлисларини илмий суҳбатлар билан гуриллатган, китоблар ёзган, газета ва журналларни илмий мақолалар билан тўлдирган олимдир!! Ўқиган ва ўқитган илми билан фақат шуҳрат қозонишни, обрў-эътиборга эришишни, мансаб курсисига минишни, мол-дунёга эга бўлишни истаган! Илми билан Раҳмон таолонинг ризосинигина қасд қилмаган! Натижа эса ўзи истаганидек бўлади:

«Ёлғон айтаяпсан, сен илми одамлар сени «илми», дейишлари учун ўргандинг, Қуръонни эса одамлар «қори», дейишлари учун ўқидинг, дарҳақиқат, одамлар шундай дейишди», дейди. Шундан сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади».

Аллоҳу акбар! Олим дўзахда ёнса, қори жаҳаннамда куйса!! Нега ҳам шундай бўлмасин?! У амали қабул бўлиши шартларидан муҳим бир шартни — ихлосни йўқотди, ахир!!

Учинчиси яна бир кишики, Аллоҳ унга молнинг ҳамма туридан берган, берганда ҳам мўл-кўл қилиб берган. У ҳам молини яхши йўлларга сарф қилган, садақалар қилган. Бироқ, сахийлик билан донг таратиш, хотамтой бўлиб ном чиқариш, жуда кўп инфоқ-эхсон қиладиган киши номини қозониш мақсадида қилган. Натижа ўзи кутганидек бўлди:

«Сен бу ишни одамлар сени «сахий», деб айтишлари учун қилгансан, дарҳақиқат, одамлар шундай ҳам дейишди», дейди Аллоҳ. Сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади».

Ҳар учаласи жаҳаннамга ўтин бўлишди, чунки амаллари билан риё қилишди.

Билингики, риё луғатда «кўриш» маъносидаги «руъят» (الرؤية) сўзидан олинган бўлиб, шаръий маъноси ҳам луғавий маъносидан келиб чиққан (яъни, бир тоат амалини хўжақўрсинга қилиш маъносини ифодалайди). Яъни, риёнинг истилоҳдаги маъноси — банда зоҳирида бошқа нарсани изҳор қилиб, ботинида бошқа нарсани яширишидир.

Риёнинг чек-чегараси шуки, у Парвадигор аzza ва жаллага қилинадиган тоат амалини бандалар кўриши учун қилишдир.

Эй Аллоҳнинг розилигини топиш мақсадида амал қилаётганлар, ушбу улкан неъматига шукр ўлароқ Аллоҳга сажда қилинлар ва Ундан шундай амалларда саботли қилишини сўранлар!

Эй қилаётган амаллари билан Аллоҳ розилигини эмас, риё, сумъа, шуҳрат ва обрў-эътибор қозонишни истаётган кишилар, шуни яхши билинларки, сизнинг амалингиз Аллоҳ ҳузурида мақбул бўлмайди. Чунки, Аллоҳ таоло фақат шариятга мувофиқ ва Ўзи учун холис қилинган амалнигина қабул қилади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳолбуки улар фақат ягона Аллоҳга, у зот учун динни холис қилган, Тўғри йўлдан оғмаган ҳолларида ибодат қилишга ва намозни тўқис адо этишга ҳамда закотни (ҳақдорларга) ато этишга буюрилган эдилар. Мана шу тўғри йўлдаги (умматнинг) динидир» (Баййина: 5).

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, ким Парвардигорига рўбарў бўлишидан умидвор бўлса, у ҳолда яхши амал қилсин ва Парвардигорига бандалик қилишда бирон кимсани (унга) шерик қилмасин! (Яъни, қиладиган барча амалларини ёлғиз Аллоҳ учун қилсин)» (Каҳф: 110).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган саҳиҳ ҳадисда Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ таборака ва таоло айтди: «Мен шерикларнинг шерикликдан энг беҳожат бўлганидирман. Ким бирон амал қилиб, унда Менга бошқани шерик қилса, Мен уни ҳам, шерик қилган нарсасини ҳам тарк қиламан» (Муслим: №2985).

Риё махфий ширкдир, риё кичик ширкдир, риё амалларни бекорга чиқаради ва вайрон қилади. Шунинг учун ҳам Имом Аҳмад «Муснад»ида ривоят қилган ва шайх Албоний «Саҳиҳут-тарғиб ват-тарҳиб»да ҳасан санаган, Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда шундай дейилади:

«Биз Масиҳ Дажжол ҳақида гаплашиб ўтирган эдик, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб келдилар ва:

«Менинг назаримда сизлар учун Дажжолдан кўра ҳам хавфлироқ бўлган нарса ҳақида хабар берайми?», дедилар. «Ҳа, ё Расулуллоҳ», дедик. *«У махфий ширкдир, киши намоз ўқиш учун туради-да,*

бошқа биров уни кўриб тургани учун намозини чиройли қилиб ўқийди», дедилар». (Шайх Албоний «Саҳиҳут-тарғиб»да (№27) ҳасан санаб, Ибн Мож ва Бай-ҳақийлар ривоят қилганини айтган).

Имом Аҳмад Маҳмуд ибн Лабид розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ва шайх Албоний «Саҳиҳут-тарғиб ват-тарҳиб»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Мен сизлар учун энг кўрқадиган нарса бу кичик ширкдир», дедилар. «Ё Расулуллоҳ, кичик ширк нима?», деб сўрашди саҳобалар. «У риёдир. Аллоҳ таоло қиёмат кунини ҳаммани қилган амаллари учун ҳисоб-китоб қилганда: «Боринглар риё қилган кишиларингизнинг олдига, қарангларчи, уларнинг хузурида бирон мукофот топармикансизлар» деб айтади», деб жавоб бердилар (Аҳмад: №23521, Саҳиҳут-тарғиб ват-тарҳиб: №29).

Севикли биродарим! Риё кишининг амалларини ҳабата қилиб юборадиган ўта хатарли иллатдир. Буюк ва Карамли Аллоҳдан сўрайманки, сизу бизни дунёда ҳам, охиратда ҳам Ўз карами билан ўрасин, барчамизга махфию ошкоримизда, сўзу амалимизда ихлос ато этсин, ичимизни ташимиздан покизароқ қилсин, гуноҳларимизни мағфират этсин, ниятларимизни тўғрилаб қўйсин. Зотан, У бунга қодир ва бунинг эгасидир.

Бинобарин, ушбу ёмон иллат ва оғир дард бўлмиш махфий ширк — риёни даволаш учун зарур бўладиган энг муҳим даволарни сиз билан биргаликда кўриб чиқайлик:

Биринчи даво: Аллоҳга дуо қилиб, сўзу амалда, махфию ошкора, кечаю кундуз ихлос ато этишини сўраш. Биз учун муваҳҳидлар имоми ва муҳаққиқлар йўлбошчиси Иброҳим Халилуллоҳда гўзал намуна бордир. У киши Аллоҳ Роббул оламийнга илтижо қилиб, ўзларини ширкдан узоқ қилишини сўрадилар. Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), эсланг, Иброҳим айтган эди: «Парвардигорим, бу шаҳарни (яъни Маккани) тинч шаҳар қилгин, мени ва болаларимни бутларга ибодат қилишдан йироқ қилгин» (Иброҳим: 35).

Аллоҳдан ихлос сўраш, амални Унинг ўзига холис қилишга муваффақ этишини сўраш зарурдир. Яхши билингки, фақат Угина сизга ихлос ато этишга қодир. Ихлосни Аллоҳ таоло фақат Ўзи суйган бандасининг

қалбига жойлайди. Риёнинг дунёю охиратдаги оқибатини асло ёддан чиқармаслик зарур.

Риёкор шахс қиёмат куни келганида унинг амал саҳифаси кўзи етар жойгача очиб қўйилади. Бироқ, у куни Аллоҳ ҳузурида мукофот топмайди.

Ё Аллоҳ! Бундай ёмон оқибатдан Ўзинг асрагайсан. У буткул зиёнкорга айланади. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Ахир у мунофиқ, мунофиқлар эса дўзахнинг қаърида Фиръавн, Ҳомон ва Қорун билан бир жойда бўлади.

У зоҳирида бир хил сўзу амални изҳор қилиб, ботинида бошқа сўз ва амални яширди. Унинг ҳақиқатини ёлғиз Аллоҳнинг ўзи билади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ичингиздаги нарсани хоҳ ошкор қилинг, хоҳ яширинг, Аллоҳ сизларни ўша нарса билан ҳисоб-китоб қилади ва Ўзи истаган кишини мағфират қилиб, Ўзи истаган кишини азоблайди. Аллоҳ ҳамма нарсага қодирдир» (Бақара: 284).

Аллоҳ таоло айтади:

«Агар сизлар бирон нарсани ошкор қилсангизлар ё яширсангизлар, албатта (Аллоҳ билур). Зеро Аллоҳ барча нарсани билувчи бўлган зотдир» (Аҳзоб: 54).

Аллоҳ таоло айтади:

«Агар сиз ошкора гапирсангиз ҳам, (ва ёки) хуфёна гапирсангиз ҳам, У зотга баробардир. Зеро У сирни ҳам, энг махфий нарсаларни ҳам билур» (Тоҳа: 7).

Агар риё диннинг асли-асосида бўлса, яъни дилда куфрни яшириб, тилда иймонни изҳор қилиш бўлса, бу риёнинг энг ёмон кўриниши бўлиб, унинг эгаси дўзахда абадий қолади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) одамлар орасида шундай кимсалар борки, унинг гапирган гапи, ҳаёти дунёда Сизга қизиқ туюлади. Ва ўзи (исломга) ашаддий хусуматчи бўлган ҳолида дилидаги «иймонига» Аллоҳни гувоҳ келтиради. (Олдингиздан) кетганида эса ерда бузғунчилик, экин ва насларни ҳалок қилиш учун югуриб-елиб юради. Аллоҳ эса бузғунчилик-фасодни севмайди. Қачон

унга: «Аллоҳдан қўрққин», дейилса, уни кибру ҳавоси гуноҳга етаклайди. Унга жаҳаннам бас келар. Нақадар ёмон жой-а!» (Бақара: 204-206).

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), қачон мунофиқлар сизнинг олдингизга келсалар: «Гувоҳлик берамизки, сиз шак-шубҳасиз Аллоҳнинг пайғамбаридирсиз» дерлар. Аллоҳ, дарҳақиқат, сиз Ўзининг пайғамбари эканлигингизни билур, яна Аллоҳ у мунофиқларнинг шак-шубҳасиз ёлғончи эканликларига ҳам гувоҳлик берур» (Мунофиқун: 1).

Аммо, агар кишининг дилида дин ва иймоннинг асли ўрнашган бўлиб, фақат амалларида одамларга риё қилаётган бўлса, бу кичик ширк бўлади ва эгасининг умри ёмон оқибат билан яқунланиши хавфи бордир, Аллоҳ сақласин. Риёкорга охиратда мукофот йўқдир.

Эй одамларни рози қилиш учун амал қиладиганлар! Яхши билиб олингки, ҳеч ким ҳамма одамларни бирдек рози қилолмайди. Оила деб аталмиш кичик бир мамлакат подшоҳи бўлган ота ўзининг ҳамма фарзандларини бирдек рози қилолмайди-ю! Устоз ўзининг илм мажлисига қатнашувчи ҳамма шогирдларини бирдек рози қилолмайди-ю! Қандай қилиб ҳамма одамни бирдек рози қиламан дейсиз?! Бу жуда катта қоидадир, уни билмаган киши жоҳил бўлади.

Севиқли дўстим, дилингизни ёлғиз Аллоҳга боғланг, сўзу ишингиз билан фақат Аллоҳ ризосини кўзланг. Агар бутун ер юзи аҳли йиғилиб, сизни мақтаса, модомики сиз Аллоҳдан узоқ экансиз, уларнинг мақтовлари сизни Аллоҳга заррача ҳам яқин қилолмайди.

Агар бутун ер аҳли йиғилиб, сизни айбласа, модомики сиз Аллоҳга яқин бўлсангиз, уларнинг айбашлари сизни Аллоҳдан узоқ қилолмайди.

Парвардигори олам наздида манфур инсон бўлсангиз, одамларнинг мақтовлари нима наф етказа оларди?!

Парвардигори олам наздида суюкли ва Унга яқин бўлсангиз, одамларнинг айбашлари нима зарар етказа олади?!

Одамларни рози қиламан деб Аллоҳни ғазаблантириб қўйманг! Одамлар хусусида Аллоҳга итоат қилинг, Аллоҳдан тақво қилинг. Зеро, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким одамларни ғазаблантириб туриб, Аллоҳни рози қилса, Аллоҳ у учун одамларга кифоя қилади. Ким одамларни рози қиламан

деб Аллоҳни ғазаблантурса, Аллоҳ уни одамларга топшириб қўяди» (Шайх Мустафо ал-Адавий гувоҳлик беришича, Абд ибн Хумайд «Ал-мунтахаб»да (№1522) келтирган, исноди саҳиҳ).

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта иймон келтириб яхши амаллар қилган зотлар учун Раҳмон дўстликни (барқарор) қилур» (Марям: 96).

Яъни, ўзининг ихлосли мўмин бандалари қалбига муҳаббатни жойлаб қўяди.

Агар бировнинг солиҳ мўмин кишини ёмон кўраётганини кўрсангиз, билингки, унинг дили нопок ва маразли экан. Чунки, мунофиқ кимса мўминни ёмон кўради, фақат ўзига ўхшаган мунофиқларни яхши кўради.

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Одамлар олтин ва кумуш конлари каби конлардир. Уларнинг Ислолда яхшилари жоҳилиятда яхши бўлганларидир — агар илм ўргансалар. Руҳлар жамланган лашкарлардир. Улар ичидан жинси бир-бирига мос келгани (таниганлари) улфатлашади, мос келмагани (танимаганлари) бир-бири билан чиқиша олмайди (юз ўгириб кетади)» (Муслим: 2638).

Хаттобий раҳимахуллоҳ айтади: Яхши одам яхшиларга мойил бўлади, ёмон кимса ёмонларга мойил бўлади.

Мен ўта муҳим бир ишни сизларга эслатиб қўйишни истайманки, Аллоҳ таоло риёкор кимсани дунёда нияти ва мақсадининг зидди билан жазолайди.

Бухорий ва Муслим Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким (қилаётган ишларини бировларга) эшиттиришга ҳаракат қилса, Аллоҳ уни эшиттириб (шармандасини чиқаради), ким (амалларини бошқаларга) кўрсатишга ҳаракат қилса, Аллоҳ уни (шармандали ҳолда) кўрсатиб қўяди» (Бухорий: №6499, Муслим: №2987).

Ҳофиз Ибн Ҳажар «Фатҳул-Борий»да айтади: «Хаттобий дедикки, ким бир яхшилик ва тоат амалини қилиб, одамлар уни кўришини ва эшитишини мақсад қилса, Аллоҳ унинг нияти ва қасдининг зидди билан

жазолайди, Аллоҳ жалла ва ало уни шарманда қилиб, ботинини кўрсатиб қўяди».

Ё Аллоҳ! Ўзинг бизларни яширгайсан ва шарманда қилмагайсан..

Аммо, агар қадами бирон маъсиятда тойилгач, пушаймон қилиб йиғласа, юраги зириллаб, Аллоҳдан кўрқса, бу инсон тақводор мўминдир. Аллоҳ таолодан барчамизнинг оқибатимизни хайрли қилишини, умримиз хотимасини тавҳид ва иймон устида қилишини сўрайман.

Аллоҳ таоло тақводор зотларни Қуръонда зикр қилиб, уларни баъзан нолайиқ ишларга ҳам тушиб қолишларини айтади. Аллоҳ таоло айтади:

«Ва Парвардигорингиз томонидан бўлғувси мағфиратга ҳамда тақводорлар учун тайёрлаб қўйилган (эни осмонлар ва Ер баробарида бўлган) жаннатга шошилингиз! (У тақводор зотлар) яхши-ёмон кунларда инфоқ-эҳсон қиладиган, ғазабларини ичларига ютадиган, одамларнинг (хато-камчиликларини) афв этадиган кишилардир. Аллоҳ бундай яхшилик килувчиларни севади. (У тақводор зотлар) қачон бирон-бир нолайиқ иш қилиб қўйсалар ёки (қандайдир гуноҳ иш қилиш билан) ўзларига зулм қилсалар, дарҳол Аллоҳни эслаб, гуноҳларини мағфират қилишни сўрайдиган. — Ҳар қандай гуноҳни ёлғиз Аллоҳгина мағфират қилур, — билган ҳолларида қилган гуноҳларида давом этмайдиган кишилардир» (Оли Имрон: 133-135).

Шу ўринда яна бир муҳим ишни эслатиб ўтишни истайман. Агар банда амалида ихлос ато этишини Аллоҳдан илтижо қилган бўлса ва Аллоҳнинг розилигини истаб, бир ишни қилган бўлса-ю, шундай кейин одамлар унинг амалини мақтасалар, Аллоҳ Ўзининг содиқ бандалари тилига у кишининг мақтовини ўрнатиб қўйса, ихлосли бандалари дилида унга нисбатан ҳурмат-эҳтиромни жойлаб қўйса, бу банда хурсанд бўлаверсин.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Зар розияллоху анҳудан ривоят қилинади: «Мен: «Ё Расулulloҳ, нима дейсиз, бир киши бир яхши амални қилади, кейин одамлар уни мақтайди», дедим. «Бу мўмин киши учун (шу дунёдаги) нақд башоратдир», дедилар (Муслим: №2642).

Мана бу гўзал ва ажойиб ҳадисга ҳам бир кўз югуртиринг. Баззор ривоят қилган ва шайх Албоний «Саҳиҳул-жомий»да саҳиҳ санаган бу ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Ҳар қандай банданинг осмонда овозаси бўлади. Агар унинг осмондаги овозаси яхши бўлса, (ўша овозаси) ерга ҳам туширилади. Агар осмондаги овозаси ёмон бўлса, ерга ҳам (ўша овозаси) туширилади» (Саҳиҳ, Албоний: Ас-саҳиҳа: №2275, Саҳиҳул-жомий: №5732).

Яъни, унинг осмондаги зикри ва доврӯғи чиройли бўлса, ерда ҳам шундай бўлади ва аксинча. Нега ҳам шундай бўлмасин, ахир?!.

Зеро, «Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таоло бир бандани яхши кўрса, Жибрийлни чақириб: «Мен фалончини яхши кўраман, сен ҳам уни яхши кўргин», дейди. Шунда Жибрийл ҳам уни яхши кўриб қолади. Сўнг само аҳли ичида: «Аллоҳ фалончини яхши кўради, сизлар ҳам уни яхши кўринглар», деб нидо қилади, само аҳли ҳам уни яхши кўрадилар. Шундан сўнг у инсон учун ерда қабулият (яъни, одамларнинг муҳаббати ва розиликлари) вужудга келади. Агар Аллоҳ бир бандани ёмон кўрса, Жибрийлни чақириб: «Мен фалончини ёмон кўраман, сен ҳам уни ёмон кўргин», дейди. Шунда Жибрийл ҳам уни ёмон кўриб қолади. Сўнг само аҳли ичида: «Аллоҳ фалончини ёмон кўради, сизлар ҳам уни ёмон кўринглар», деб нидо қилади, само аҳли ҳам уни ёмон кўрадилар. Шундан сўнг у инсон учун ерда нафрат вужудга келади» (Бухорий (№3209), Муслим (№2637) ривоятлари).

Аллоҳ таолодан ҳар биримизни Ўзининг фазлу марҳамати ва раҳмати билан ўрашини сўрайман. У ҳар ишга қодир Зотдир.

Севиқли дўстларим! Юқорида айтиб ўтилганлар қиёмат куни биринчи бўлиб ҳисобга тортиладиган кишилар ҳақидаги сўзлар эди. Хўш, қиёмат куни банда энг биринчи қайси амалидан ҳисоб беради?! Сухбатимиз давомида мана шу савол жавобига тўхталамиз.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

3. Қиёмат куни банда биринчи бўлиб қайси амалидан ҳисоб беради?

Жавобни қуйидаги саҳиҳ ҳадисда топамиз. Абу Довуд, Насоий, Термизий, Ибн Можа ва бошқалар Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган, шайх Албоний «Саҳиҳул-жомийъ»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни банданинг энг биринчи ҳисоб қилинадиган амали НАМОЗдир. Агар намози яхши бўлса, нажот топади ва зафарга эришади. Намози ёмон бўлса, ноумид ва зиёнкор бўлади» (Термизий: №413, Насоий: 1/232).

Қасамки, Ислому умматига етган ачинарли ҳолатдан дилларимиз маҳзун, кўзларимиз ёшланган..

Онт ичиб айта оламанки, мусулмон уммати ичида Аллоҳнинг уйига ҳафтада бир бор, фақат жумъа куни кирадиганлар бор!!

Ундан ҳам ёмони, йилда икки мартагина, фақат ҳайит намозларига кирадиганлар бор!!

Энг ёмони ва энг ачинарлиси, бир умр яшаб, Аллоҳнинг уйига фақат бир бор, шунда ҳам намоз ўқиш учун эмас, ўзига жаноза намози ўқилиши учун кирадиганлар бор!!

Намоз... Намоз... Намоз... Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг сўнгги васиятлари эди бу.

Уммат намозни зое қилди, Аллоҳ раҳматига олган кишиларгина бундан мустасно. Аксарият намозхонлар намозда хотиржамликни зое қилиш билан намозларини зое қилдилар. Имом Бухорий ривоят қилишларича, Ҳузайфа ибн ал-Ямон розияллоху анҳу кўрдиларки, бир киши рукуъ ва сужудини тўла қилмай намоз ўқияпти. Намозини тугатганидан сўнг Ҳузайфа унга: «Сен намоз ўқимадинг, агар ўлсанг, Муҳаммад (соллаллоху алайҳи ва саллам) суннатларидан бошқа нарса устида ўлган бўлардинг», дедилар (Бухорий: №808).

Қаранг, бу одам намоз ўқимади эмас, ўқиди. Бироқ, рукуъ, сужуд ва қиёмларни мукамал қилмади. Шу одамнинг ҳоли шу бўлса, намозини

зое қилиб юрган одамнинг аҳволи нима бўларкин?! Умуман намоз ўқи-майди диган кимсанинг аҳволи нима бўларкин?!

Аллоҳ таоло айтади:

«Сўнг уларнинг ортидан намозни зое қиладиган ва шаҳватларга бериладиган кимсалар ўринбосар бўлдилар. Энди у (ўринбосарлар) албатта ёмонликка (яъни жаҳаннамда ёмон жазога) йўлиқурлар» (Марям: 59).

Нима экан оятда айтилган у (الغى) ёмонлик — ёмон жазо? Ибн Аббос ва Оиша розияллоҳу анҳум айтишларича, «ал-ғой» жаҳаннамдаги тубсиз ва таъми жирканч бир дарёдир.

Аллоҳ таоло айтади:

«32. Дарҳақиқат, Ойга қасам. 33. Ўтиб кетган тунга қасам. 34. Ёришиб келаётган тонгга қасамки, 35-36-37. Албатта у (жаҳаннам барча) инсонлар учун — сизларнинг орангизда (яхшилик ва тоат-ибодат томонга) илгарилаётган ёки (куфру исён томонига) чекинаётган кишилар учун — огоҳлант-лрувчи» бўлган чўнг (бало)лардан биридир. 38. Ҳар бир жон ўзи (ҳаёти-дунёда) касб қилган амали сабабли (дўзахда) ушланувчидир. 39. Фақат ўнг қўл эгаларигина (яъни ҳаёти— дунёда иймон келтирганлари ва эзгу амаллар қилганлари сабабли Қиёмат Кунида номаи аъмоллари ўнг қўлларидадан берилган саодатманд зотлар ёки балоғатга етмай вафот қилган гўдакларгина дўзахдан) нажот топувчидирлар. 40-41. Улар жаннатларда бир-бирлари билаи (дўзахга ташланган) жиноятчи-кофир ҳақида савол-жавоб қилишурлар. 42. (Улар дўзах аҳлига): «Сизларни нима Сақарга киритди?» (деганларида,) 43. Улар айтурлар: «Бизлар намоз ўқувчилардан бўлмадик. 44. Мискин-бечорага таом берувчи ҳам бўлмадик. 45. Бизлар (ботил-беҳуда сўзларга) шўнғувчи кимсалар билан бирга шўнғир эдик (яъни, Қуръон ва пайғамбар хусусида тухмат-ёлғонлар тўқир эдик). 46-47. То бизларга аниқ (ўлим) келгунича бизлар Жазо — Қиёмат Кунини ёлғон дер эдик». 48. Энди оқловчиларнинг оқлови уларга фойда бермас! 49-50-51. Нега улар худди шердан қочган ёввойи эшакларга ўхшаб бу Эслатмадан — Қуръондан юз ўгирадилар-а?! 52. Йўқ, (улар ҳеч қачон Қуръон оятларига қулоқ тутмаслар, балки) улардан ҳар бир кимса ўзига очик саҳифалар

берилишини истар! 53. Йўқ, (уларнинг кофир бўлишларига сабаб асло уларга очик саҳифалар берилмагани эмас), **балки улар охират**(га иймон келтирмайдилар ва унда бўладиган азоб-уқубат)дан **қўрқмаслар** (ва шу сабабдан Қуръондан юз ўғирурлар). **54. Ҳа, албатта у (Қуръон) бир эслатмадир. 55. Бас, хоҳлаган киши ундан эслатма-ибрат олур»** (Муддассир: 32-55).

Эй намозни зое қилувчи кимса! Нега Аллоҳ ва Расулидан бунчалар юз ўғирасан?!

Буюк арш соҳиби бўлган Улуғ Аллоҳдан барчамизнинг хотимамиз-ни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

2011 йил 22-октябр

Тўрт нарсадан сўралиш

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхисиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Аллоҳнинг тавфиқи билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан сизлар билан бугунги суҳбатимиз ўн бешинчи суҳбат бўлади.

Ёдингизда бўлса, бундан аввалги икки учрашувимизда қиёмат куни Аллоҳ таоло бандаларини унинг асосида ҳисоб қиладиган адолат мезонлари ҳақида сўзлаб ўтган, сўнгра биринчи бўлиб ҳисобга чорланадиган уммат билан, биринчи бўлиб ажрим қилинадиган кишилар билан, биринчи бўлиб ҳисобга тортиладиган амал билан танишиб ўтган эдик. Бугунги суҳбатимиз ҳам ҳисоб майдонида, Аллоҳ таоло ҳузурида туриш мавзусида давом этади. Намоз ҳақида ҳисоб қилганидан сўнг Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бандадан қуйидаги тўрт нарса ҳақида сўрайди:

1. Умрини нима билан ўтказгани ҳақида;
2. Илмига қандай амал қилгани ҳақида;
3. Молини қаердан топиб, нимага сарф қилгани ҳақида;
4. Жисмини нима ишларда қаритгани ҳақида.

Мана шу тўрт нарса бугунги суҳбатимиз мавзуси бўлади.

Суҳбатимизга диққат-эътибор қаратасиз деб умид қиламан. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни ер юзида ҳам, ер остида ҳам, ҳисоб кунида ҳам Ўз карами билан ўрашини сўрайман. Албатта, У Ҳалим, Меҳрибон ва Раҳмли зотдир.

Шубҳасиз, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бандани дунёда қилиб ўтган ҳамма амалларидан сўроққа тутати.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ким (хаёти-дунёдалик пайтида) зарра мисқолича яхшилик қилса (Қиёмат кунида) ўшани кўрур. Ким зарра мисқолича ёмонлик қилса уни ҳам кўрур!» (Залзала: 7-8).

Аллоҳ таоло айтади:

«Парвардигорингиз номига қасамки, албатта, уларнинг барчасидан қилиб ўтган иш — амаллари ҳақида сўраймиз» (Ҳижр: 92-93).

Унутиб юборган не-не гуноҳларингизни Аллоҳ у куни эслатиб қўяди. Яшириб ўтган қанча маъсиятларингизни Аллоҳ таоло очиб ташлайди.

Бироқ, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хабар берганларки, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бандани намоздан сўнг яна тўрт нарсадан сўроққа тутати.

Термизий «Сунан»ида, Табароний «Муъжам ус-Сағир»ида, Хатиб «Тарих»да ривоят қилган, шайх Албоний «Ас-силсилатус-саҳиҳа»да саҳиҳ санаган, Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат куни банда тўрт нарсадан — умрини нима билан ўтказгани ҳақида, илмига нима амал қилгани ҳақида, молини қаердан топиб, нимага сарф қилгани ҳақида ва жисмини қайси ишларда қаритгани ҳақида сўралмагунча қадами силжимайди» (Термизий: №2419, Албоний: Ас-силсилатус-саҳиҳа: №946).

1. Умр ҳақида сўралиш

Аллоҳ йўлидаги дўстим! Умр кишининг сармоясидир. Ким сармоясини зое қилса, аниқ зиёнкорга айланади.

Сиз ўз умрингиз бўлмиш ва сизга сездирмай ўтиб бораётган бу кунлар, бу ойлар, бу йиллардан Аллоҳ таоло ҳузурида ҳисоб бермайман деб ўйлайсизми?!

Аллоҳ таоло айтади:

«Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) яратдигу, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?!» (Ундоқ эмас)! **Зотан Ҳақ Подшоҳ — Аллоҳ** (бирон ишни беҳуда қилишдан) **юксакдир. Ҳеч қандай барҳақ илоҳ йўқ, магар У — улуғ арш соҳиб барҳақдир**» (Муъминун: 115-116).

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло айтади:

«Инсон ўзини (бу дунёда дину иймонга буюрилмасдан, охиратда эса қайта тирилиб ҳисоб-китоб қилинмасдан) **бекор ташлаб қўйилишини ўйларми** (тамаъ қилурми)?! **Ахир у** (бачадонга) **тўкиладиган манийдан бир** (ҳақир) **нутфа эмасмиди?!**

Сўнгра лахта қон бўлди. Бас, (Аллоҳ уни) яратиб, расо (инсон) қилди. Сўнг ундан эркак ва аёл жуфтларини (пайдо) қилди. Ана шу (Аллоҳ) ўликларни тирилтиришга қодир эмасми?! (Албатта Аллоҳ бунга қодирдир)!» (Қиёмат: 36-40).

Ана шундай зот бўлмиш Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло уларни дунёда қилиб ўтган катгаю кичик амалларидан ҳисоб беришлари учун қайта тирилтиришга ва Ўз ҳузурида тургизишга қодир эмасми?!

Эй мусулмон! Кунлар ўз ортидан ой ва йилларни эргаштириб ўтиб бораверади. Бир авлод ортидан иккинчисининг умри поёнига етмоқда. Охир оқибат бу дунёдан ўтиш ва Буюк Подшоҳ ҳузурида туриш бордир.

Яшаб ўтган умрнинг ҳар соатидан, ҳар кунидан, ҳар ойдан, ҳар йилдан, қўйингки умрнинг ҳаммасидан ҳисоб бериш турибди олдимизда!!

Ҳасан ал-Басрий раҳимаҳуллоҳ айтадилар: «Эй одамзот! Сен кунлар йиғиндисидан иборатсан. Бир кунинг ўтгани бир бўлагинг ўтганидир, бир бўлагинг ўтганинг ҳамманг ўтганидир».

Ҳасан ал-Басрий раҳимаҳуллоҳ яна айтадилар: «Ҳар бир кун тонг отаркан, ҳол тили билан: «Эй одамзот, мен янги яратилган кунман, сенинг амалинга гувоҳман, мени ғанимат билгин, кетсам то қиёматгача қайтиб келмайман», деб нидо қилади».

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху айтардилар: «Аллоҳга қасамки, қуёши ботиб, умрим муҳлати бир кунга қисқарган, аммо амалим зиёда бўлмаган кунга ачинганимча бирор нарсага ачинмадим».

Умр ҳақиқий сармоядир. Қасамки, бизга ушбу муборак сармоя ўйинкулги ва енгил-елпи ҳаёт кечириш учун берилмаган! Қасамки, биз беҳуда ишлар учун яралмаганмиз, улуг ғоя ва буюк мақсадлар учун яратилганмиз.

Аллоҳ жалла ва ало айтади:

«Мен жин ва инсни фақат Ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим» (Ваз-зарият: 56).

Аллоҳ таоло халқларини мана шу мақсад учун яратган. Қасамки, биз умрларимизни бечора умматимиз ҳаётида жиддий ишга айланиб қолган сериаллар, спорт мусобақалари, филмлар томоша қилиш, беҳуда ўйин-кулгилар учун яратилган эмасмиз.

Қуръони каримда Аллоҳнинг пайғамбари Яҳё алайҳиссалом ҳақларида келган мана бу сўзлар нақадар гўзал:

«(Биз унга): **«Эй Яхё, Китобни** (яъни Тавротни) **маҳкам ушлагин»,** (дедик) **ва унга гўдаклик чоғидаёқ ҳикмат-маърифат ато этдик»** (Марям: 12).

Жумхур муфассирлар сўзларига кўра, Аллоҳ таоло унга гўдаклик чоғидан ҳикмат-донишмандлик ато этган экан. Пайғамбарлик берилишидан олдин бир куни тенгдошлари унинг олдига келиб: «Юр, ўйнаймиз, эй Яхё», дейишганида у: «Аллоҳга қасамки, биз ўйин-кулги учун яратилган эмасмиз, Аллоҳга қасамки, биз беҳудалик ва лаҳв учун яратилган эмасмиз», деб жавоб берган экан.

Ҳа.. Аллоҳга қасамки, биз умрларни зое қилиш учун яратилган эмасмиз.

Аксарият одамлар деярли ҳамма вақтини телевизор олдида ўтказадиган бўлиб кетган. Ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳил алиййил азийм.

Эй бепарволик билан умрини зое қилаётган инсон! Унутмагин, ўтаётган мана шу соатларинг учун албатта ҳисобга тортилсан!

Эй умрини ғафлатда ўтказаетган инсон! Унутмагин, дунё ҳаёти ҳар қанча узоқ бўлмасин, барибир қисқа.. Дунё ҳар қанча улкан бўлмасин, барибир ҳақир.. Чунки, кеча ҳар қанча узун бўлмасин, барибир тонг отиши бор.. Умр ҳар қанча узун бўлмасин, барибир қабрга кириш бор.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам орзу-ҳавасларга берилишдан огоҳлантириб, Ибн Умар розияллоҳу анҳумога айтганлар:

«Дунёда ғариб ёки йўловчидек бўл» (Имом Бухорий ривояти: 6413).

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо айтардилар: «Кун ботса, тонгни кутма, кун чиқса, кеч бўлишини кутма» (яъни, ҳозирги умрингдан фойдалан, амал қил. Кечгача ё эртагача бормисан ё йўқмисан. Тарж).

Иброҳим Адҳамдан сўрадилар: — Эй Иброҳим, қандай қилиб дунёдан зоҳид бўла олдингиз?.

Иброҳим деди: — Уч нарса билан.

Нима у уч нарса?

Қабрни ваҳшатли эканини, унда менга бирон мунис, ҳамдам бўлмаслигини кўрдим. Йўлнинг узоқлигини, ёнимда эса йўл озуқаси йўқлигини кўрдим. Осмонлару Ернинг Парвардигори қози бўлишини, ундан мени ҳимоя қиладиган ҳимоячим йўқлигини кўрдим.

Севиқли биродарларим! Дунёнинг ҳаммаси заволга юз тутади, умрининг охири фанодир.

Улкан бойлик соҳиби бўлган Султон Фотиҳ Муҳаммад ибн Малик-шоҳ ўлим тўшагида ётаркан: «Кўл остимдаги барча қул-чўриларимни, ходиму ходималаримни, мол-дунё-ю дурру жавоҳирларимни ҳузуримга келтиринглар, лашкаримнинг барини ҳозир қилинглар», деб буюрди. Сўнг султон ўзининг шу қадар улкан мулкига боқиб, йиғлади ва: «Аллоҳга қасам ичиб айтаманки, агар ўлим фариштаси рози бўлса, мана шу мулкимнинг ҳаммасини бериб, жонимни қутқариб олган бўлардим», деди.

Сўнг ўзининг лашкарига боқиб, деди: «Аммо, булар, Аллоҳга қасамки, менинг умримга бир соат ҳам қўшиб беролмайди».

Сўнг фарёд қилиб деди:

«Менга (не машаққатлар билан топган) мол-дунёйим асқотмади-я! Мулку салтанатим ҳам ҳалок бўлиб кетди-я!» (Ал-ҳа-аққа: 28-29).

Самодаги булутга хитоб қилиб: «Эй булут, истаган ерингга ёмғирингни тўк, иншооллоҳ, барибир хирожи менинг хазинамга келиб тушади!», деган Ҳорун ар-Рашид бир кун келиб, ўлим тўшагида ётганида яқинларига: «Мени ўзим қўйиладиган қабрга олиб боринглар», деди. Уни қабр ёнига олиб келдилар. Шунда қабрга қараб йиғлади ва осмонга қараб: «Эй мулку салтанати абадий Зот! Салтанати қўлдан кетган кимсага Ўзинг раҳм қилгайсан», деди..

Ғўрлик даврингда ўтган
Ишларингни қўй энди,
Гуноҳларингни эслаб,
Кўзингдан ёш қуй энди.

Гарчи сен эдинг ғофил,
Икки фаришта огоҳ,
Сен маъсиятга машғул,
Улар ёзишга, эвоҳ!

Бу жон сенга берилган
Омонатдир билсанг гар.
Эгасига у бир кун
Албатта қайтарилар.

Сен алданиб, ортидан
 Елиб-югурган дунё
 Ҳовлидир бир ўткинчи,
 Алдамчи мисли рўё.

Билки, кечаю кундуз
 Олганинг ҳар бир нафас
 Ҳисоблидир барчаси,
 Кетмагай беиз, абас.

«Ёки сизларнинг гумонингизча, Биз сизларни беҳуда (яъни дунёда сизларга бирон вазифа бермайдиган, охиратда ҳисоб-китоб қилмайдиган ҳолда) **яратдигу, сизлар Бизнинг ҳузуримизга қайтарилмайсизларми?!»** (Ундоқ эмас)! **Зотан Ҳақ Подшоҳ — Аллоҳ** (бирон ишни беҳуда қилишдан) **юксакдир. Ҳеч қандай барҳақ илоҳ йўқ, магар У — улўғ арш соҳиби барҳақдир**» (Муъминун: 115-116).

Азиз биродарим! Қиёмат куни умрингиздан сўралмагунча қадамингиз қимирламайди.

Эй ғафлат ичра қимматбаҳо матоси ва ҳақиқий сармоясини бўлган умрини зое қилиб юрган инсон, кўзингни оч!! Унутмагинки, ўтаётган ҳар бир кунинг сени дунёдан узоқлаштириб, охиратга яқинлаштиради!

Луқмон ҳақим фарзандига деди: Эй фарзанд! Сен дунёга келган кунингдан бошлаб, дунёни ортингда қолдириб, охират сари юриб бормоқдасан.. Сен ўзинг яқинлашиб бораётган ҳовлига узоқлашиб бораётганинг ҳовлидан кўра яқинроқсан..

Фузайл ибн Йёз бир кишидан сўради:

- Ёшингиз нечада?
- Олтмишда, — жавоб берди у.
- Демак, сиз олтмиш йилдан бери Аллоҳ ҳузурига қараб бора-япсиз экан, етишингизга ҳам оз қолибди.
- Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожиуун (Ҳаммамиз Аллоҳ-никимиз ва Аллоҳ ҳузурига қайтамиз), — деди киши.
- Эй биродар, бу сўзларнинг маъносини биласизми? — сўради Фузайл.
- Ҳа, биламан. Мен Аллоҳнинг бандасиман ва Унинг ҳузурига қайтаман.

- Эй биродар! Ким ўзининг Аллоҳга банда эканини ва Унга қайтажак эканини билса, ўзининг Унинг олдида туришини билади. Ким Унинг олдида туришини билса, ўзининг сўроққа тутилажак эканини билади. Ким ўзининг сўроққа тутилишини билса, саволга жавобини тайёрлаб қўйсин.
- Чораси нима? — сўради ҳалиги киши йиғлаб.
- Осон — деди Фузайл.
- Менга айтиб беринг, Аллоҳ сизга раҳматини ёғдирсин.
- Қолган умрингизда Аллоҳдан тақво қиласиз, Аллоҳ ўтган ва бўлажак гуноҳларингизни кечиради.

2. Билган илмига қандай амал қилгани ҳақида сўралиш

Яхши билингики, эртага, қиёмат куни жумъа хутбаларида эшитган ё илм мажлисларида эшитган ё китобдан ўқиб билган ҳар бир калима ҳақида сўроққа тутилсиз. Ўқиган-билган илмингиздан сўраласиз, илмингизга қандай амал қилдинг, деган савол сизга кўндаланг бўлади! Ўйлаб кўринг, қачонлардан бери, қанчалаб марта Аллоҳнинг каломини эшитганмиз?! Қачонлардан бери, қанчалаб марта Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳадисларини эшитганмиз?! Шундай бўлгани ҳолда, билган нарсамиз, яъни илмимиз билан унга амал қилиш ўртасида жуда катта жарлик борлиги кўриниб туради. Мана шу жарлик нифоқ сабабларидан биридир, агар билсангиз!

Аллоҳ таоло айтади:

«Эй мўминлар, сизлар нега ўзларингиз қилмайдиган нарсани айтасизлар?! Сизларнинг ўзларингиз қилмайдиган нарсани айтишларингиз Аллоҳ наздида ўта манфур (ишдир)» (Саф: 2-3).

Аллоҳ таоло айтади:

«Одамларни яхшиликка чорлаб, ўзларингизни унутасизларми? Ҳолбуки, ўзларингиз китоб (Таврот) тиловат қиласизлар. Ақлингизни юргизмайсизларми?» (Бақара: 44).

Аллоҳ таолодан барчамизга сўзу амалда сидқу ихлос ато этишини сўрайман.

Севикли дўстларим! Илм бу ҳаётда талаб қилинадиган энг қимматбаҳо матодир. Ҳеч шубҳасиз, Аллоҳни таниш, дунёю охиратда Унинг розилигига етиш йўли фақат шаръий илм ўрганиш орқали бўлади. Илм йўлида мол сарф қилинади, илм учун умр сарф қилинади, илм учун вақт сарф қилинади. Катта фидокорлик талаб қилувчи энг қимматбаҳо нарса ҳам илмдир. Аллоҳ таоло Ўз пайғамбарига бирон нарсада зиёдалик талаб қилишни буюрмагани ҳолда, фақат илмда зиёдалик талаб қилишга амр этди. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга хитобан шундай деди:

«Айтинг: Парвардигорим, илмимни янада зиёда қилгин»
(Тоҳа: 114).

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳдан бандалари орасидаги олимларгина кўрқур» (Фотир: 28).

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ сизлардан иймон келтирган ва илм ато этилган зотларни (баланд) даража-мартабаларга кўтарур» (Мужодала: 11).

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ, фаришталар ва илм аҳллари — адолат билан ҳукм қилувчи ёлғиз Аллоҳдан ўзга ҳеч қандай барҳақ тангри йўқ, фақат Унинг Ўзи ҳақлигига гувоҳлик бердилар. Ҳеч қандай барҳақ тангри йўқ, фақат Унинг Ўзи ҳақдир. У қудратли, ҳикмат эгасидир» (Оли Имрон: 18).

«Саҳиҳайн»да Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Албатта Аллоҳ илмни бандалари (қалби)дан суғуриб олиш билан олиб қўймайди, балки илмни олимларни олиш билан олиб қўяди. Ҳатто бирон бир олимни қолдирмагач, одамлар жоҳил кимсаларни ўзларига бош қилиб олишади, улардан (фатво) сўралганда илмсизлик билан фатво бериб, (ўзлари ҳам) адашиб, (бошқаларни ҳам) адаштиришади» (Бухорий: 1/174, Муслим: №2673).

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ кимга яхшилик истаса, уни динда фақиҳ-олим қилиб қўяди» (Бухорий: 3116, Муслим: №1037).

«Саҳиҳайн»да ривоят қилинган яна бир ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Алий розияллоҳу анҳуга айтганлар:

«Аллоҳга қасамки, Аллоҳ сен сабабли бир кишини ҳидоят қилиши сен учун қизил туялар бўлишидан кўра яхшироқдир» (Бухорий: №3701, Муслим: №2406).

Абу Довуд, Термизий, Ибн Можа ва бошқалар ривоят қилган ва шайх Албоний ҳасан санаган, Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким илм талабида бир йўлга кирса, Аллоҳ унга жаннат йўлини осон қилиб қўюр. Дарҳақиқат, фаришталар илм толибининг бу қилган ишидан рози бўлиб, ўз қанотларини унинг оёқлари остига тўшарлар. Олимга осмонлару-ердагилар, ҳатто сувдаги баллиқлар ҳам дуо-истигфор айтадилар. Олимнинг обиддан афзаллиги худди тўлин ойнинг бошқа юлдузлардан афзаллиги каbidир. Дарҳақиқат, уламолар пайғамбарларнинг меросхўрларидирлар, пайғамбарлар эса тилла ҳам, кумуш ҳам мерос қолдирмаганлар, балки илмнигина мерос қилиб қолдирганлар. Кимда-ким уни олган бўлса, мўл улушни олибди» (Абу Довуд: №3641, 3642, Термизи: №2683, 2684, Саҳиҳул-жомий: №6297).

Аллоҳ кимга илм ато этган бўлса, унга ҳамма яхшиликни ато этибди. Чунки, Аллоҳ таоло дунёни Ўзи яхши кўрган кишисига ҳам, суймаган кишисига ҳам бераверади. Аммо, динни фақат Ўзи суйган бандасига беради. Аллоҳ кимга яхшилик истаса, уни динда фақиҳ, яъни олим қилиб қўяди.

«Саҳиҳ Муслим»да ва бошқа ҳадис тўпламларида ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Инсон вафот этгач, барча амаллари ундан узилади: фақат учта амали(дан савоб келиб туради): садақаи жориядан, фойдаланиб туриладиган илмдан ва ҳаққига дуо қилиб турадиган солиҳ фарзанддан» (Муслим: №1631, Абу Довуд: №2880, Термизий: №1376).

Агар илм сизнинг қалбингизни ва аъзоларингизни амалга ва Аллоҳнинг тақвосига қўзғотолмаса, у илмда на яхшилик, на барака бор.

Илм агар амалга етакламаса, унинг нима фойдаси бор?! Илм агар сизу бизни Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога яқинлаштирмаса, унинг нима фойдаси бор?!

Диллар агар еру осмонлар Парвардигорига ибодат қилмаса, у дилларни ларзага келтирадиган бу маърузаларнинг, хутбалару таъсирчан сўзларнинг нима фойдаси бор?!

Бу илм бизга Аллоҳдан қўрқишни олиб келмаса, бу илм қалбимизга тақво ҳосил қилмаса, унинг нима фойдаси бор?!

Бу илм бизга суннатга муҳаббат ва бидъатга нафрат олиб келмаса, унинг нима фойдаси бор?!

Имом Шотибий ўзининг қимматли «Ал-мувофақот» номли китобида айтади: «Амални ифода этмайдиган ҳар қандай илмни шариатда яхши санашга далолат қилувчи нарсаяўқдир».

Аллоҳ таоло айтади:

«Одамларни яхшиликка чорлаб, ўзларингизни унутасизларми? Ҳолбуки, ўзларингиз китоб (Таврот) тиловат қиласизлар. Ақлингизни юргизмайсизларми?» (Бақара: 44).

«Саҳиҳайн»да Усома ибн Зайд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат куни бир кишини олиб келиниб, дўзахга улоқтирилади. Ичаклари қорнидан чиқиб кетиб, улар билан тегирмон айлантираётган эшакдек (доира шаклида) айланаверади. Жаҳаннам аҳли унга йиғилиб келиб: «Эй фалончи, сизга нима бўлди, яхшиликка буюриб, ёмонликдан қайтариб юрган эмасмидингиз ахир?», дейишадди. «Ҳа, яхшиликка буюрардим-у, ўзим қилмас эдим, ёмонликдан қайтарар эдим-у, ўзим қилаверар эдим», дейди» (Бухорий (6/238), Муслим (№2989)).

Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам фойдасиз илмдан паноҳ тилардилар. «Саҳиҳ Муслим» ва «Сунан ут-Термизий»да Зайд ибн Арқам розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда айтилишича, у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам дуоларида шундай дердилар:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا.

«Эй Аллоҳим, мен фойдасиз илмдан, хушуъсиз қалбдан, тўймас нафсдан ва қабул қилинмас дуодан Ўзинг паноҳ беришингни тилайман» (Абу Довуд (№1548), Насоий (8/263) ривоятлари).

Абуд-Дардо розияллоҳу анҳу айтадилар: «Қиёмат куни мендан: «Илм ўқидингми ё жоҳил бўлдингми?» деб сўралса, мен: «Илм ўқидим» десам, шунда Аллоҳнинг Китобидан биронта ҳам буюрувчи ё қайтарувчи оят қолмасдан, ҳаммаси менинг олдимга келиб, унга амал қилганимдан сўраса, буюрувчи оят келиб: «Буйруғимга бўйсундингми?!», деса, қайтарувчи оят келиб: «Қайтариғимдан тийилдингми?!», деса, мен ана шундан қаттиқ қўрқаман. Бас, шундоқ экан, мен фойдасиз илмдан, хушуъсиз қалбдан, тўймас нафсдан ва қабул қилинмас дуодан Аллоҳнинг Ўзидан паноҳ тилайман» (Байхақий, Доримий, Ибн Абдилбар ривоят қилганлар).

Илм кўп ривоят қилиш дегани эмас, ҳақиқий илм Аллоҳдан қўрқув олиб келадиган, амалга чорлайдиган илмдир.

Алий розияллоҳу анҳу айтадилар: «Эй илм аҳли, унга амал қилингиз! Зеро, олим — илм ўқиган, сўнг амал қилган ва илми амалига мувофиқ келган кишидир. Ҳали шундай қавмлар келадик, илмлари ҳалқумларидан ўтмайди, ичлари ташларига зид келади, илмлари амалларига хилоф бўлади, бир-бирларига мақтанишиб, ҳалқа-ҳалқа бўлиб ўтиришади, ҳатто бир киши ўз ҳалқасидаги киши бошқа бир ҳалқага бориб ўтирса, ундан ғазабланади ва уни тарк қилади. У кишиларнинг бу амаллари Аллоҳ азза ва жалла ҳузурига кўтарилмайди».

Молик ибн Динор раҳимаҳуллоҳ айтадилар: Олим агар илмига амал қилмаса, унинг мавъизаси қалбларда худди ёмғир томчиси силлиқ тошда ўрнамаганидек ўрнамайди.

Ибн Саммок раҳимаҳуллоҳ айтганларидек, қанча-қанча Аллоҳни эслатувчи кишилар бўладик, ўзлари Уни унутган бўлади. Қанча-қанча Аллоҳдан қўрқитувчилар бўладик, ўзлари Аллоҳдан қўрқмайдиган бўлади. Қанча-қанча Аллоҳга яқинлаштирувчилар бўладик, ўзлари Аллоҳдан узоқ бўлади. Қанча-қанча Аллоҳга чорловчилар бўладик, ўзлари Аллоҳдан қочувчи бўлади. Қанча-қанча Аллоҳнинг Китобини ўқувчилар борки, ўзлари Аллоҳнинг оятларидан суғурилувчи бўлади.

Модомики, илм ўз эгасини Аллоҳ жалла ва алога бандалиқ қилдирмас экан, унинг асло қиймати йўқдир. Илм ўз эгасини Аллоҳ жалла ва алога яқинлаштирамас экан, унинг ҳеч қандай вазни йўқдир. Илм ўз соҳибига Аллоҳдан қўрқувни келтирмас экан, унда яхшилик йўқдир.

Шаръан эътиборли илм — ўз соҳибини Аллоҳнинг амрларига бўйсунуш ва қайтариқларидан тийилиш ҳамда Аллоҳнинг ҳад-худудларида туриш орқали Аллоҳга яқинлаштирадиган ҳар қандай ишга мажбурлайдиган илмдир.

Қиёмат куни банда то илмига қандай амал қилгани ҳақида сўралмай туриб, унинг қадами ўрнидан жилмайди.

3. Молини қаердан топгани ва нималарга сарфлагани ҳақида сўралиши

Мол энг катта неъматлардан биридир. Мол-дунё ва бола-чақа дунё ҳаёти зийнатидир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Мол-мулк, бола-чақа шу ҳаёти дунё зийнатидир» (Каҳф: 46).

Эътибор беринг, ушбу оятда Аллоҳ таоло мол-мулкни бола-чақадан олдин зикр қилди. Мол-мулк зийнатдир, улкан неъматдир. Лекин, бу неъматнинг қадрини молдан бўлган ғоя-мақсадни тўғри англаган кишигина билади. Мол нақадар яхши неъматдир агар унинг жилов солих кишилар қўлида бўлса!!

Мол-мулк неъматдир, унинг қадрини фақат молдан бўлган мақсадни яхши тушунган, молнинг йўқолиб кетувчи соя ва қайтариб олинadиган омонат эканини яхши англаган солих ва тақволи зотлар билади.

Мол-мулк Аллоҳ таоло томонидан сизга ато этилган неъматдир, Аллоҳ таоло сизни у билан зийнатлаган зийнатдир.

Лекин, билиб қўйинг, мана шу мол-мулкнинг ҳаммасидан сўраласиз, қаердан топганингиз ва нима ишларга сарфлаганингиз ҳақида жавоб берасиз. Ҳа, жиддий ўйлаб кўрсангиз, бу жуда оғир савол! Банданинг қалбига қўрқув соладиган ва молни қўлга киритишдан олдин ўз нафсини минглаб марта саволга тутишга мажбур этадиган савол!

Эй ҳаром нарсалар билан савдо қилувчи, мол-дунё йиғишдан бошқа ғами бўлмай, жигарбандларимиз жисмларини тилка-пора қилувчи гиёҳванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи! Кўзингни оч, эртага бу ҳаром йўллар билан топган молингни ҳисобини қандай берасан?! Махфию ошкор барча нарсани билувчи Зот ҳузурида ҳисобга туришдан, молингни қаердан топдинг ва нима ишларга сарф этдинг, деган саволга тутилишдан олдин, шу бугун молингни тозалаб ол!

Мол нақадар яхши неъматдир агар унинг жилови солиҳ кишилар қўлида бўлса!!

Молдан бўлган ғоя-мақсад нималигини, молнинг инсон ҳаётидаги вазифаси нимадан иборат эканини яхши билувчи тақволи мўмин учун мол-дунё улкан неъматдир.

Бинобарин, «Саҳиҳайн»да ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларидек:

«Фақат икки нарсага ҳасад (яъни ҳавас) қилса бўлади: Аллоҳ таоло бировга мол-давлат берса ва у кеча-кундуз молидан инфоқ-эхсон қилса. Аллоҳ таоло бировга Қуръон ато этса ва у кеча-ю кундуз Қуръон (ўқиш, унга амал қилиш) билан қоим бўлса!» (Бухорий: №9/65, Муслим: №815).

Имом Аҳмад ва Термизийлар ривоят қилган, шайх Албоний саҳиҳ санаган, Абу Кабша ал-Анморий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда шундай дейилади:

«Уч нарсани қасам билан айтаман ва сизларга битта ҳадис айтиб бераман. Эслаб қолинглар: Банданинг моли садақа туфайли камайиб қолмайди. Бир банда кўрган зулмига сабр қилса, Аллоҳ унинг азизлигини орттиради. Банда агар сўраниш (тиламчилик) эшигини очаркан, Аллоҳ унга фақирлик эшигини очгай. Энди сизларга битта ҳадис айтиб бераман, эслаб қолинглар: Дунё тўрт нафарникидир. Биринчиси шундай кишики, Аллоҳ таоло унга мол-дунё ва илм берган. Ушбу нарсалар ҳақида у Раббидан тақво қилади, силаи раҳм қилади ва бу нарсалардаги Аллоҳнинг ҳаққини танийди. Бу энг олий мартабадаги кишидир. Иккинчи бир кишига Аллоҳ таоло илм берган, лекин мол-дунё бермаган. У сидқи ният билан айтадики: «Агар менда ҳам мол-дунё бўлганда мен ҳам фалончи сарф қилганидек сарф қилардим.» Бу икки киши ажр борасида тенгдирлар. Учинчиси шундай бир кишики, Аллоҳ таоло унга мол-дунё бергану, илм бермаган. У мол-дунёсини жоҳиллик билан нотўғри тасарруф этади. Моли хусусида Аллоҳдан тақво қилмайди. Моли билан силаи раҳм қилмайди. Молидаги Аллоҳнинг ҳаққини танимайди. У энг ёмон манзилатдаги кишидир. Тўртинчиси шундай кишики, Аллоҳ таоло унга илм ҳам, мол-дунё ҳам бермаган. У айтадики: «Агар менда ҳам мол-дунё бўлганда эди, мен ҳам фалончи қандай сарф қилган бўлса шундай сарф қилардим». Унинг ҳоли ниятига қарабдир. Бу иккаласи гуноҳ борасида тенгдирлар» (Термизий: 2326, Аҳмад: 4/230, Ибн Можа: №4228).

Мол қачонки ундан бўлган ғояни биладиган бир солиҳ кишининг қўлига тушсагина неъматга айланади. Ортимизда қолдириб кетадиган молимиз бизнинг молимиз бўлмайди, энди у аллақачон ворисларнинг молига айланган бўлади. «Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: *«Қай бирингизга ворисининг моли ўзининг молидан суюмлироқ?»*, дедилар. «Ё Расулulloҳ, ҳаммамизга ҳам ўз моли ворисининг молидан кўра суюмлироқ», деб жавоб беришди. Шунда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Албатта, (охирати учун) юбориб қўйгани ўз молидир, ортида қолдиргани эса ворисларининг молидир» (Бухорий: №6442).

«Саҳиҳ Муслим»да Абдуллоҳ ибн Шиххир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига бордим, у зот: «Алҳақумут-такасур» сурасини ўқиётган эканлар. Айтдилар: *«Одамзот: «молим, молим» дейди. Эй одамзот, сенга молингдан фақат еб-тугатганинг ё кийиб-эскиртирганинг ёки садақа қилиб, (охиратингга) ўткизиб қўйганингдан бошқа бирон нарса борми?!»* (Муслим: № 2959).

Шунинг учун ҳам «Сунан ут-Термизий»да Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда шундай дейилади:

«Бир қўй сўйилди ва садақа қилинди, фақат курагигина қолди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Қўй гўштидан бирор нарса қолдими?» деб сўрадилар. «Фақат кураги қолди», дедилар. *«Курагидан бошқа ҳамма жойи қолибди»*, дедилар Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам (Термизий: №2472, Ас-силсилатус-саҳиҳа: 2544).

Эртага қиёматда, мол-дунё ҳам, фарзандлар ҳам фойда бермайдиган кунда амалларингиз тарозисида фақат садақа қилиб юборган ўша молингиз қолади.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг мана бу ҳадисларига кулоқ солинг. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда у зот соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳ пок Зот, фақат покиза нарсаларни қабул қилади, Аллоҳ таоло пайғамбарларга буюрган нарсани мўминларга ҳам буюрди: «Эй пайғамбарлар, ҳалол-пок таомлардан енглар ва яхши амаллар қилинглар!» (Муъминун: 51),

«Эй мўминлар, сизларга ризқ қилиб берганимиз — покиза нарсалардан энглар» (Бақара: 172). Сўнг у зот узоқ йўл босиб, чангга беланган, қўлларини кўкка чўзиб: «Эй Парвардигорим, эй Парвардигорим!», деб дуо қилаётган, бироқ егани, ичгани, кийгани ҳаром бўлган ва ҳаром билан озиқланган киши ҳақида сўзлаб: *«Унинг дуоси қандай ижобат бўлсин?!»*, дедилар (Муслим: №1015, Термизий: №2992).

Ҳаром еган одамнинг дуоси қандай ижобат бўлсин?! Ҳаром ичган одамнинг дуоси қандай ижобат бўлсин?! Бола-чақасига ҳаром едириб-ичирган одамнинг дуоси қандай ижобат бўлсин?! Ҳозирги пайтда ҳалол-пок емак-ичмак талаб қилиш борасида жуда катта эътиборсизлик кўзга ташланади. Одамларни кўрасизки, қандай қилиб бўлмасин, мол-дунё жамғариш пайида, ҳалолдан топадими, ҳаромданми, ҳатто судхўрлик қилиб топадими, одамларнинг молларини ботил йўл билан қўлга киритиш биланми, фарқсиз, мол йиғса бўлди!! Ваҳоланки, бу дунёдан кетар пайти бир дирҳам ё бир доллар ўзи билан олиб кетолмайди!

Шеър (мазмуни):

Нафс камбағалликдан кўрқиб, оҳ-воҳ қилади,
 Ҳолбуки, фақирлик туғёнга етакловчи бойликдан яхшидир.
 Нафсларнинг бойлиги бориға қаноат қилишдир,
 Акс ҳолда ер юзининг ҳамма бойлиги ҳам етмайди.
 Қаноатни лозим тут, подшоҳга айланасан
 Гарчи тан соғлигидан бошқа ҳеч нарсанг бўлмаса ҳам.
 Бутун дунёга подшоҳ бўлган кишини кўр,
 Кетар чоғи хушбўйлигу кафандан бошқасини олиб кета олдимми?!

Ҳа.. Қиёмат куни банда молини қаердан топиб, нимага сарф қилгани ҳақида сўралмагунча қадами силжимади..

4. Жисмини нима ишларда қаритгани ҳақида сўралиши

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта, қулоқ, кўз, қалб — буларнинг барчаси тўғрисида (ҳар бир инсон) масъул бўлур» (Исро: 36).

Қалб ўзида жо бўлган эътиқоддан сўралади. У Аллоҳ ва Расулининг муҳаббати билан тўла бўлганми, мўминларга муҳаббат руҳи билан суғорилганми, шу билан бирга ширкка, мушрикларга, ботил ва унинг аҳлига нисбатан нафратга тўла бўлганми, мана шу ҳақда сўралади.

Қулоқ ўзи эшитган ҳар бир нарса тўғрисида, кўз ўзи кўрган ҳар бир нарса тўғрисида сўроққа тутилади.

Банда Аллоҳ ҳузурини фақат мана шу аъзоларидангина сўралади, деб ўйлайсизми?!

Йўқ.. Ундай эмас.. Бутун жисмидан, баданидаги ҳамма аъзоларидан сўроққа тутилади.

Жисмидаги аъзолари ўзлари воситасида унинг нима қилгани, нима қўйгани, қаерга боргани, нималар дегани, нимани кўргани, нимани эшитгани, нимани яхши кўргани, нимани ёмон кўргани... ҳақида гувоҳлик беради. Қўл-оёғи ва барча аъзолари унга қарши шоҳидлик беришади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Бу кун Биз уларнинг оғизларини муҳрлаб қўюрмиз. Бизга уларнинг қилиб ўтган ишлари ҳақида — уларнинг қўллари сўзлар ва оёқлари гувоҳлик берур» (Ясин: 65).

Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳнинг душманлари дўзахга (ҳайдалиш учун) тўпланиб, тизилиб турадиган Кунни (эсланг). Энди қачонки улар (дўзахга) келишгач, (ҳаёти дунёда қилиб ўтган куфру исёнлари ҳақида сўралади, лекин улар ўз қилмишларидан тонишга уринадилар. Шунда) уларнинг қулоқлари, кўзлари ва терилари улар қилиб ўтган нарсалари ҳақида ўзларига қарши гувоҳлик беради. Улар териларига «Нима учун бизга қарши гувоҳлик бердинглар?», дейишганида, (терилари): «Бизларни барча нарсани сўзлатган зот Аллоҳ сўзлатди, дедилар. Сизларни дастлаб У яратган ва сизлар яна Унинг Ўзигагина қайтарилурсизлар», » (Фуссилат: 19-21).

Бутун баданингиз сизга қарши гувоҳлик беради. Сиз ҳали бу жисми нима ишлар устида қаритганингиз ҳақида сўроққа тутиласиз. Жисмингизни дунё ва охират ишларида қаритмоқдамисиз ё фақат дунё иши билангинами?!

Инсон жисмини дунё ва охират ишларида қаритса, зарари йўқ. Аммо, агар ўз жисми ва жасадида бўлган Аллоҳнинг ҳаққини, охират ҳаққини зое қилиб туриб, уни фақат дунё ишларида қаритган бўлса, мана шуниси зарар ва ўзи учун ёмон зиёнкорлик бўлади.

Аллоҳ йўлидаги дўстим! Майли, тижорат қилинг, дунёнгизни обод қилинг, бунёдкорлик билан машғул бўлинг, ҳалолдан мол жамғаринг. Лекин, Аллоҳ таборака ва таолонинг ҳаққини ҳам унутманг! Дунёнгиз учун абадий яшайдигандек, охиратингиз учун эса худди эртага ўладигандек амал қилинг. Бу иккисини бирга олиб боришнинг зарари йўқ.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳим, мен учун ишларимнинг ҳаммасини саломат сақловчи бўлган динимни, тирикчилигим бўлган дунё ҳаётимни, оқибатим бўладиган охиратимни ислоҳ этгайсан» деб дуо қилардилар (Муслим: №2720).

Бутун умрингизни дунё учун сарфлаб, охиратни эсдан чиқариб қўйманг. Қиёмат куни бўлганида дунёга қайтарилишни истаб қоласиз, қанийди қайтарилсам, фақат охиратим учун амал қилган бўлардим, деб орзу қилиб қоласиз.

Аллоҳ таоло айтади:

«97. Айтинг: «Парвардигорим, мен Сендан шайтонларнинг васвасаларидан паноҳ беришингни сўрайман.

98. Яна мен Сендан (ё) Парвардигорим, улар менинг ҳузуримга келишларидан паноҳ беришингни сўрайман».

99. Токи қачон улардан (яъни иймонсизлардан ёки иймонни даъво қилиб Аллоҳнинг буйруқларига амал қилмаганлардан) **бирига ўлим келганида: «Парвардигор, мени (яна ҳаётга) қайтаринглар.**

100. Шояд, мен қолган умримда яхши амал қилсам», деб қолур. Йўқ! (У асло ҳаётга қайтарилмас). **Дарҳақиқат бу** (ҳар бир жон бераётган кофир) **айтадиган сўздир. Уларнинг ортида то қайта тириладиган кунларигача** (дунёга қайтишларидан тўсиб турадиган) **бир тўсиқ бўлур»** (Мўминун: 97-100).

Шундай экан, шу бугун, ортга қайтишни орзу қиладиган кун келмасдан туриб, дунё ва охират учун амал қилиб қолинг.

Шуни яхши билингки, бир умр охиратни унутиб, фақат дунё учун ишлаб ўтганингизда ҳам дунёдан Аллоҳ тақдир қилгандан ортиқ нар-

сага эришолмайсиз. Мана бу ҳадисни бир тадаббур қилиб кўринг. Термизий ва бошқалар ривоят қилган, шайх Албоний саҳиҳ санаган бу ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Кимнинг ғами охират бўлса, Аллоҳ унинг бойлигини қалбида қилиб қўяди, сочилган ишларини жамлаб қўяди, дунё ўзи истамаган ҳолда унинг ҳузурига келверади. Кимнинг ғами дунё бўлса, Аллоҳ унинг фақирлигини икки кўзи ўртасида қилиб қўяди, йиғилган ишларини сочиб ташлайди, дунёдан эса унга Аллоҳ битиб қўйганидан бошқаси келмайди» (Термизий: 2/76, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№949) саҳиҳ санаган).

Севиқли дўстим! Ўзингизга бир савол бериб кўринг, жисмингизни дунё ва охират ишларида қаритмоқдамисиз ё фақат дунё ишидами?!

Аллоҳ ва Расулининг тоатида қаритмоқдамисиз ё Аллоҳ ва Расулининг маъсиятидами?!

Ўтган умрингиз ҳақида ўзингизни бир саволга тутинг, жисмингизни Аллоҳ ва Расулининг тоатига бўйсундирдингизми ё Аллоҳ ва Расулининг маъсиятигами?!

Аллоҳ сизга бу жисм неъматини у билан Ўзига осий бўлишингиз учун берганми ё Унга итоат этишингиз учунми?!

Яхши билингки, маъсият дунё ва охиратдаги барча бахтсизликлар, танглик ва балоларнинг сабабидир. Тоат эса дунё ва охиратдаги барча муваффақият, зафар ва яхшиликлар сабабидир.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтадилар: «Тоат таъсирида юзда нур, қалбда нур, баданда қувват, ризқда кенг-мўллик, халқлар қалбида муҳаббат ҳосил бўлади Маъсият таъсирида эса юзда қоралик, қалбда зулмат, баданда заифлик, ризқда танглик, халқлар қалбида нафрат ҳосил бўлади».

Бир киши Иброҳим ибн Адҳам ҳузурига келиб:

— Эй Иброҳим! Қандай қилиб Аллоҳ жалла ва алога маъсият қилишни тарк этсам бўлади? — деб сўради.

Иброҳим деди:

— Беш нарсани эсда тут, агар шуларга амал қилсанг, ҳаргиз Аллоҳнинг маъсиятига тушмайсан ва қадаминг тойилса, тезлик билан Аллоҳ жалла ва алога тавба қиласан.

Майли, айтинг эй Иброҳим — деди киши.

Биринчиси, агар Аллоҳга маъсият қилмоқчи бўлсанг, Аллоҳ берган ризқдан ема.

Қандай қилиб, ахир ҳамма ризқ ҳам Аллоҳнинг қўлида-ку?!

Аллоҳ берган ризқни еб туриб, Аллоҳга осий бўлишни ўзинга муносиб кўрасанми?!

Аллоҳ сизни Ўз раҳматига олсин, эй Иброҳим. Иккинчисини айтинг.

Иккинчиси, қачон Аллоҳга осийлик қилишни истасанг, Аллоҳнинг мулкига дохил бўлмаган жойга бориб, ўша ерда осий бўл.

Қандай қилиб, ахир еру осмонлар ҳаммаси Унинг мулки-ку?!

Мулк эгасига Унинг мулкида туриб осийлик қилишдан уялмайсанми?!

Аллоҳ сизни Ўз раҳматига олсин. Учинчисини айтинг.

Учинчиси, агар Аллоҳ жалла ва алога маъсият қилмоқчи бўлсанг, Аллоҳ сени кўрмайдиган жойга бориб қил.

Қандай қилиб, Аллоҳ ҳамма жойда кўриб ва эшитиб туради-ку?!

Аллоҳ сени кўриб турганини аниқ билиб туриб, Унга осийлик қилишдан уялмайсанми?!

Аллоҳ сизни Ўз раҳматига олсин. Тўртинчисини айтинг.

Ҳузурингга жон олғувчи фаришта келганида сен унга: «Менга бир соатгина муҳлат бер, токи Аллоҳга тавба қилиб, Унинг тоатига кириб олай», деб айт.

Қандай қилиб, эй Иброҳим?! Ахир Аллоҳ таоло айтган-ку: **«Қачон уларга ажаллари келса, уни бирон соатга кетга ҳам, илгарига ҳам сура олмайдилар»** (Аъроф: 34), деб!

Шуни билиб туриб, тавба ва солиҳ амаллар қилишни ортга суришни қандай ўзинга эп кўрасанми?!

Аллоҳ сизни Ўз раҳматига олсин. Бешинчисини айтинг.

Бешинчиси, жаҳаннам посбонлари сени жаҳаннамга олиб кетиш учун олдинга келганларида, асло улар билан борма!

Шунда ҳалиги одам қаттиқ йиғлади ва Аллоҳга тоат-ибодат қилишга аҳд берди.

Эй мусулмон! Аллоҳга осий бўлишдан олдин мана шу беш нарса-ни хаёлингдан ўтказ, билгинки, сен бир заиф инсонсан, қадаминг Аллоҳнинг маъсиятига тойилса, дарҳол тавбани янгилаб ол, унутмагинки, Аллоҳ таоло тавба қилувчиларни ва мудом ўзларини пок тутувчиларни суяди.

Дунё яралибдики, ҳар кеча Аллоҳ азза ва жалла Ўз камоли ва жалолига муносиб кўринишда дунё осмонига тушади ва: *«Мен Подшоҳман, Мен Подшоҳман, ким Менга дуо қиладики, ижобат қилсам?! Ким Мендан сўрайдики, унга ато этсам?! Ким Менга истиғфор айтадики, гуноҳини*

кечирсам?!», дейди ва тонг отгунича мана шу ҳолат давом этади (Бухорий: №1145, Муслим: №758).

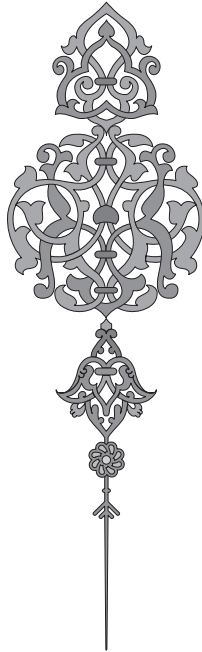
Шундай экан, севикли дўстим, Аллоҳга қайтинг, Аллоҳга тавба қилинг, мазкур тўртта саволга жавоб ҳозирлаб олинг ва унутманг:

«Қиёмат куни банда тўрт нарсадан — умрини нима билан ўтказгани ҳақида, илмига нима амал қилгани ҳақида, молини қаердан топиб, нимага сарф қилгани ҳақида ва жисмини қайси ишларда қаритгани ҳақида сўралмагунча қадами силжимайди» (Термизий: №2419, Албоний: Ас-силсилатус-саҳиҳа: №946).

Буюк арш соҳиби бўлган Улуғ Аллоҳдан барчамизнинг хотимамизни чиройли қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

Дуо...

2011 йил 4-ноябр

Қасос

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Аллоҳнинг тавфиқи билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан сизлар билан бугунги суҳбатимиз ўн олтинчи суҳбат бўлади.

Ёдингизда бўлса, бундан аввалги учта суҳбатимизда ҳисоб майдониди, Аллоҳ таоло ҳузурда туриш мавзусида сўз юритган, қиёмат куни Аллоҳ таоло бандаларини унинг асосида ҳисоб қиладиган адолат мезонлари ҳақида сўзлаб ўтган, сўнгра биринчи бўлиб ҳисобга чорландиган уммат билан, биринчи бўлиб ажрим қилинадиган кишилар билан, биринчи бўлиб у ҳақда ҳисобга тортиладиган амал билан танишиб ўтган эдик. Аллоҳ жалла ва ало Ўзига тааллуқли бўлган ҳақ-ҳуқуқлар борасида бандаларни ҳисобга тортинадиган сўнг энди мазолим девонларини (яъни халқлари ўртасидаги ўзаро зулмларни кўриб чиқадиган маҳкамалар) ўрнатишга изн беради, унда қасос ва ҳақларни ўз эгаларига олиб бериш ишлари бўлиб ўтади. Аллоҳнинг изни билан бугунги суҳбатимиз мана шу мавзуда бўлади.

Вақтдан унумли фойдаланиш учун суҳбатимизни қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламит:

1. **Жониворлар ўртасидаги қасос.**
2. **Бандалар ўртасидаги қасос.**
3. **Қон ҳурмати.**
4. **Мўминлар ўртасидаги қасос.**

Суҳбатимизга диққат-эътибор қаратишингизни сўрайман. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни сўзларни эшитиб, яхшисига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

1. Жониворлар ўртасидаги қасос

Бухорий ва Муслим Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни ҳақ-ҳуқуқларни ўз эгаларига албатта адо қиласизлар».

Бир ривоятда:

«Қиёмат куни ҳақ-ҳуқуқларни ўз эгаларига албатта адо қиласизлар, ҳатто шохсиз қўйга шохли қўйдан ҳам ўч олиб берилади» (Муслим: №2582, Термизий: №2422).

«Муснад Аҳмад»да саҳиҳ санад билан Абу Зар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда айтилади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир-бири билан сузишаётган икки қўчқорни кўриб, Абу Зарга: «Булар нимага сузишаётганини биласизми?», дедилар. «Йўқ», дегач, у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Лекин, Аллоҳ билади ва қиёмат куни шу иккиси ўртасида ҳам ҳукм қилади» (Аҳмад: №21330).

Мусулмон биродарлар! Тилсиз жониворларни ҳам қиёмат куни тирилтирилиб, бир-биридан қасос олиб берилиши ҳақидаги сўзни биз ҳақ деб эътиқод қиламиз.

Жумҳур аҳли суннанинг мазҳаби шудир. Жониворлар ўртасида қасос олиб берилиши ақлга тўғри келмайди, деган даъво билан бу бобда келган саҳиҳ ҳадисларни рад қилиш тўғри бўлмайди.

Имом Нававий раҳимаҳуллоҳ айтишларича, шариатда бир лафз келган бўлса-ю, уни зоҳирича қабул қилишдан тўсувчи бирор шаръий ва ақлий монёъ бўлмаса, уни зоҳирича олиш вожиб бўлади. Шундай экан, мазкур ҳукми, яъни тилсиз жониворлар ўртасида қасос олиб берилиши ҳукмини рад қилиш учун бу ҳадисларни таъвил қилиш мутлақо дуруст эмасдир. Агар айтилсаки, қўйнинг ақли йўқ, у мукаллаф эмас, қандай қилиб қиёмат куни ундан қасос олинади?

Бунга жавоб Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзларидир:

«Зотан, Парвардигорингиз фақат Ўзи истаган ишни қилувчи зотдир!» (Худ: 107).

«У Ўзи қиладиган бирон нарса ҳақида масъул бўлмас, улар (яъни бандалар эса қиладиган ҳар бир иш-амаллари хусусида) масъул бўлурлар» (Анбиё: 23).

Бандалар шуни яхши билишлари керакки, Аллоҳ ҳузурида ҳақ-ҳуқуқлар зое бўлмайди. Агар тилсиз жониворлар ва ақлсиз ҳайвонлар ўртасидаги ҳолат шу бўладиган бўлса, ақл эгалари бўлган инсонлар ўртасидаги қасос олиниши ҳолатлари ҳақида нима дейиш мумкин?!

Аллоҳ таоло ҳайвоннинг ҳайвондан ҳаққини олиб берса, бандаларнинг ҳақларини, хусусан Ўзига иймон келтирган мўминларнинг ҳақларини қандай олиб бермасин?!

2. Қиёмат куни бандалар ўртасидаги қасос

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Биров ўйламасинки, бировни уриш бўлсин, сўкиш бўлсин, ҳақорат бўлсин, туҳмат бўлсин, бировнинг ҳаққини ейиш бўлсин, етимнинг молини ноҳақ ейиш бўлсин, бировни масхара ё ғийбат қилиш бўлсин, чақимчилик қилиш бўлсин, бировнинг обрўсини тўкиш бўлсин, хуллас бандаларга ўтказган қандай бир зулми жазосиз қолса!!

Йўқ, йўқ!! Асло ундай бўлмайди! Зулм қиёмат куни ўз эгасига зулматлар келтиради.

Эй мансабига алданиб, курсисига мағрур бўлиб, куч-қудратига суяниб, заиф-мискинларга зулм қилаётган кимса! Унутма, Аллоҳ жалла ва ало энг Қудратли Зот!! Яхши билиб ол, У эртага, қиёматда мазлумлар ҳаққини золимлардан ундириб беради! Бинобарин, барча турдаги зулмдан қўлингни торт! Зеро, зулм қиёмат куни зулматларга айланади.

Шеър (мазмуни):

Зулм қилма қудратли бўлсанг-да ҳар чоқ,
Зулмнинг охири бўлар надомат.
Ухларсан, лек мазлум кўзлари уйғоқ,
Дуосин эшитар ухламас Бир Зот.

«Саҳиҳайн»да Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда айтилишича, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳуни Яманга юбораётганларида унга бир неча қимматли насиҳатлар қилдилар. Васиятлари ичида жумладан, шундай дегандилар:

«Мазлумнинг дуосидан қўрқинг, чунки у билан Аллоҳ ўртасида тўсиқ бўлмайди» (Бухорий: №4347, Муслим: №19).

Огоҳ бўлингиз, мазлумнинг дуоси Аллоҳ ҳузурига тўппа-тўғри, ҳеч қандай тўсиқсиз кўтарилади. Бинобарин, «Саҳиҳайн»да Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳ таоло золимни маълум вақт қўйиб қўяди. Токи (бир куни) уни (азоб билан) ушлаганида, қутилиб чиқиб кета олмайди», дедилар, сўнг қуйидаги оятни ўқидилар: «**Парвардигорингиз (аҳли-эгалари) золим бўлган шаҳарларни ушлаганида, мана шундай ушлар. Унинг ушлаши-азоби аламли ва қаттиқдир**» (Худ: 102) (Бухорий: №4686, Муслим: №3583).

Баъзан золим кимса Аллоҳнинг бандаларига зулм қилиб, ўз зулми билан йиллаб мағрурланиб юради. Аллоҳ унга муҳлат беради, уни Ўз ҳилми билан ўраб, яширади. Бироқ, золим ўз зулми ва тажовузида тобора чуқурлашиб бораверади ва бу бечора Аллоҳ ўзига муҳлат бераётганини, уни безътибор ташлаб қўймаганини тушунмайди.

Қани зўравонлар?! Қани Кисролар?! Қани Қайсарлар?! Қани Фиръавнлар?! Қани тоғутлар?! Қани золимлар, қани зулмда уларга эргашганлар?! Фиръавн қани, Ҳомон қани, Қорун қани??!

Шеър (мазмуни):

Ўз қудратлари билан дунёни тиз чўктирганлар қани?!
 Халқлар хотирасида улар фақат зулм ва туғён билан сақланиб қолди.
 Ўлим куч-қудрат эгасини қудрати сабабли аяб ўтирдими?!
 Ёки султонни салтанати ундан қутқариб қолдими?!
 Йўқ, борлиқни йўқдан бор қилган Зотга қасамки,
 Ҳамма фанога юз тутгай, инсон ҳам, жин ҳам.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматни зулмнинг ёмон оқибатидан огоҳлантирганлар. Ибн Можа, Ибн Ҳиббон, Байҳақий ва Абу Яъло Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳасан ҳадисда айтилишича, Фатҳ йилида Ҳабашистон муҳожирлари қайтиб келганларида Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларга: «*Ҳабашистонда кўрганларингиз қизиқ нарсалар ҳақида бизга айтиб бермайсизларми?*», дедилар. Шунда улар ичидаги бир йигит деди: «Хўп, ё Расулуллоҳ! Бир куни ўтирган эдик, уларнинг роҳибаларидан бир роҳиба кампир бошида бир катта кўзада сув билан ўзларидан бўлган бир бир йигитнинг ёнидан ўтиб қолди. Шунда ҳалиги йигит кампирнинг елкасидан ушлаб, итариб юборди. Кампир чўккалаб қолди, бошидан кўзаси тушиб, синиб кетди. Шундан сўнг у ўрнидан туриб, йигитга қараб деди: «Яқинда биласан, эй ғаддор! Аллоҳ курсийни қўйганида, аввалгилару охиргиларни жамлаганида, қўл ва оёқлар қилган ишлари ҳақида сўзлаб

берганида, эртага Унинг ҳузурда сен билан менинг ишим нима бўлишини билиб оласан!». Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «*Тўғри айтибди, тўғри айтибди. Зўравонларидан заифларига ҳақларини олиб берилмайдиган умматни Аллоҳ қандай покласин?!*», дедилар (Ибн Можа (№4010) ривояти, Албоний ҳасан санаган).

Ҳа, Парвардигоримга қасамки, зўравонларидан заифларига ҳақларини олиб бермайдиган умматни Аллоҳ қандай покласин?! Ҳа, Парвардигоримга қасамки, инсонларнинг ҳурматлари эҳтиром этилмайдиган, номуслар ва насл-насаблар поклиги сақланмайдиган халқларни Аллоҳ қандай покласин?! Ораларида қонлар тўкиладиган, покиза инсонлар тухматга учраб, золим кимсалар оппоқ бўлиб қолаверадиган умматни Аллоҳ қандай покласин?!

Бундай бузуқ ахлоқли уммат дунёда емирилишга, охиратда эса унинг золим кимсалари дўзахга маҳкумдир.

Эй мусулмонлар! Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам зулмининг қиёмат кунидаги оқибатидан огоҳлантирганлар ва золимларни охиратга қолдирмай, шу дунёнинг ўзида зулмларидан қутулиб олишга чақирганлар.

«Саҳиҳул Бухорий»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Кимнинг зиммасида биродарининг обрў-номусига нисбатан қилган зулм ё (моли ё жонига қилган зулм каби бошқа) бирон нарса бўлса, шу бугун, динор ва дирҳам бўлмайдиган кун келишидан олдин ундан қутулиб олсин. (У кунда) агар унинг солиҳ амали бўлса, зулми миқдорича ундан олинади, агар савоблари бўлмаса, биродарининг гуноҳларидан олиниб, унга юкланади» (Бухорий: №2449, Термизий: №2421).

Эй Аллоҳнинг бандалари! Золим бу дунёда у ёки бу йўл билан қутулиб кетиши мумкин, бироқ, қиёмат куни асло қутулиб кетолмайди. Бирон киши бўйнида бировга нисбатан қилган зулми билан бирга жаннатга кириши амри маҳолдир. Зулм қилган одам ҳатто агар иймон ва тавҳид аҳлидан бўлса ҳам, ҳисоб майдонида, адолатли маҳкамада Аллоҳ таоло уни зулмидан тозаламасдан туриб, жаннатга киритмайди.

Бас, шундай экан, кимнинг зиммасида бировга нисбатан зулм бўлса, шу бугун, Одил Подшоҳ ҳузурда туришидан олдин ундан қутулиб олсин. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир куни асҳобларидан:

«Муфлис (қашшок, сариқ чақасиз]банкрот бўлган[киши) деб кимни айтилишини биласизларми?» деб сўрадилар. «Бизнингча, муфлис — на дирҳами, на бирон матоси бўлмаган одам» деб жавоб беришди. «Умматим ичидаги муфлис шундай одамки, қиёмат куни намоз, рўза, закот билан келади, бироқ кимнидир сўккан, кимгадир туҳмат қилган, кимнингдир молини еган, кимнидир қонини тўккан, кимнидир урган ҳолда келади. Шунда савобларидан унга, бунга олиб берилади, савоблари зиммасидаги ҳақлардан қутулишга етмаса, уларнинг гуноҳларидан олиниб, бунга юкланади, сўнг дўзахга отилади», дедилар (Муслим: №2581, Термизий: №2420, Саҳиҳул-жомий: №87).

Ўзинг сақлагайсан, Парвардигорим!!

Тасаввур қилинг.. Маҳшаргоҳ, тиқилинчдан нафаслар қайтиб кетгудек.. Куёш бош устига яқин келтирилган ва этдан ўтиб, суякларни ҳам эритиб юборгудек иссиқ оташ.. Унинг устига, жаҳаннамни олиб келинган, унинг етмиш минг тизгини бўлиб, уларнинг ҳар биридан етмиш минг фаришта тортиб, олиб келган.. Жаҳаннам Жаббор таолонинг ғазоби ифодаси ўлароқ, ғазабдан ўкирган ва алангаси кўкка ўрлаган.. Чунки, Парвардигор таоло ҳеч қачон у кунгидек ғазаб қилмаган, кейин ҳам ҳеч қачон у кунгидек ғазаб қилмас..

Ана шундай оғир ва даҳшатли ҳолат ичида ҳалиги золим ҳам турибди.. Ўта хор ва синиқ, қаттиқ кўркув ичида, кўзлари қотиб қолган, ўнгга ҳам, сўлга ҳам, юқорига ҳам, пастга ҳам қарай олмайди, даҳшатдан кўз фақат тўғрига қараб қотиб қолган.. Юрак кўкрак қафасидан чиқиб, бўғизга қадалиб қолган.. Шу лаҳзаларда, ана шунча мусибат орасида, ўшанча оғир машаққат ичида тураркан, тўсатдан ўзини бир тўп одамлар ўраб олаётганини кўради.. Қизиқ, ким бўлди булар?! Нега уни ўртага олишди?!.. Ҳа, улар дунёда ундан зулм кўрган кишилардир. Бугун улар энди Буюк ва Одил Ҳакам ҳузурида ундан ўз ҳақларини ундириш учун даъвогар бўлиб туришади. Унга ҳар томондан осилиб, Аллоҳ жалла ва алонинг адолатли маҳкамаси сари судрашади. Ким бирови қўлидан ушлаб олган, яна бирови елкасидан тутган, яна кимдир соқолига ёпишган.. Буюк Подшоҳ ҳузурига келишгач, У адолат маҳкамаси тикланишига ва ҳақдорларга қасос олиб берилишига изн беради.

Дунёда ўзингиз зулм қилган кишиларнинг ҳаммасини олдингизда кўрасиз. Кўпларини унутиб юборгансиз.. Айримларини танийсиз ҳам.. Ҳаммаси Подшоҳ жалла ва ало ҳузурида сизга ёпишиб, ўз ҳаққини талаб қилади. Сиз бечора эса ҳасратга кўмилиб, тилингиз тутилиб,

чорасизликдан бош эгиб турасиз. Ҳақдорларга ҳақларини ўтаб қўяй десангиз, на бир динор ва на бир дирҳамингиз бор.. На ҳақдорга ҳаққини беришга, на бирон узр айтишга қодирсиз..

Шунда айтилади: «Унинг ҳасанотидан (ажру савобларидан) олиб, ундан зулм кўрган кишиларга беринглар!».

Қўлингиздаги номаи аъмолингизга қараб, унинг сиз умр бўйи қийналиб, қўлга киритган ажру савоблардан бўшаб қолганини кўрасиз. Шунда фарёд чекиб айтасиз: «Қани ажру савобларим?! Қани намозим?! Қани закотим?! Қани даъватим?! Қани тарқатган илмим?! Қани ўқиган қуръонларим?! Қани қилган яхшиликларим?! Қани тоат-ибодатларим?! Қани солиҳ амалларим?! Қани?!.. Қани?!.. Қани?!..».

Ажру савобларингиз қаерга кетганини биласизми, эй бечора?! Улар сиз зулм ўтказган кишиларнинг номаи аъмолларига кўчиб қолади!!

Ҳасанотларингиз тугаб битганидан кейин ҳам ҳақдорлар ҳали тугамаган бўлади. Улар Аллоҳ жалла ва алога мурожаат қилиб, сиздан ўз ҳақларини олиб беришини талаб қилишади. Шунда Аллоҳ таборака ва таоло дунёда сиздан зулм кўрган кишиларнинг гуноҳларидан олиб, сизга берилишига амр этади.. Номаи аъмолингизга қараб, унга ўзингиз қилмаган гуноҳлар қўшилиб қолганини кўрасиз. Фарёд қилиб айтасиз: «Эй Парвардигор! Ўзингга қасамки, мен бу гуноҳларни қилмаганман!». «Ҳа, тўғри, уларни сен қилмагансан, улар сен дунёда зулм ўтказган кишиларнинг гуноҳларидир», дейилади сизга..

Шояд бу лаҳзалар оғирлигидан сизни қутултириб юборса, деб Хожангиз ва Саййидингизга умид ва илтижо билан боқасиз.. Бироқ, қутулиш қаерда?!.. Чунки, Аллоҳ таоло зулмни Ўзига ҳам ҳаром қилган, бандалари орасида ҳам ҳаром қилган. Ҳақ таоло айтгани каби, мана бу хитоб қулоғингиз ва юрагингизни ёриб юборгудек бўлиб янграйди:

«42. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз ҳаргиз: «Аллоҳ золим кимсаларнинг қилаётган амалларидан ғофил», деб ўйламанг! Фақат Аллоҳ уларни(нг жазоларини) кўзлар (даҳшатдан) қотиб қоладиган (қўрқинчли Қиёмат) Кунига қолдирмоқда, холос.

43. (У Куни) улар бошларини (осмонга) кўтарган ҳолларида (чорланган томонга ҳисоб-китоб учун) чопурлар. Кўзлари ўзларига қайтмайди (яъни, қўрқувдан қотиб қолиб, ўзларининг қандай ҳолда эканликларини ҳам кўрмайдилар). Диллари (даҳшатдан) бўм-бўш бўлиб қолур.

44. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), одамларни огоҳлантириб қўйингки, уларга азоб келар Кунда (Қиёматда) золим кимсалар: «Парвардигоро, бизларга озгина муҳлат бергин, (яъни, бизларни дунёга қайтариб, озгина ҳаёт бергин, албатта) Сенинг даъватингни қабул қилурмиз ва пайғамбарларингга эргашурмиз», дейдилар. (Шунда уларга жавоб қилинур): «Илгари (ҳаёт пайтларингизда) ҳеч қачон заволга юз тутмаслигингиз (яъни, ҳеч қачон ўлмаслигингиз ва охират жазосига дучор бўлмаслигингиз) ҳақида қасам ичмаган эдингизларми?!

45. (Ахир) сизлар ўзларига зулм қилган кимсаларнинг масканларига (улар заволга юз тутганларидан кейин) жойлашган эдингизлар. Уларни қандай (ҳалок) қилганимиз ҳам сизларга аниқ маълум эди. Биз сизлар учун (қанчадан-қанча) мисоллар келтирган эдик (лекин сизлар бу кўрган-билганларингиздан ибрат олмадингиз, ҳақ йўлга юрмадингиз)».

46. Дарҳақиқат, улар (яъни иймонсизлар) ўзларининг макр-ҳийлаларини қилдилар. (Лекин) агар уларнинг макрлари сабабли тоғлар емирилиб кетадиган бўлсада, уларнинг (бу) макр-ҳийлалари Аллоҳ ҳузурида (маълумдир).

47-48. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сиз ҳаргиз Аллоҳни Ўз пайғамбарларига берган («Биз албатта пайғамбарларимизни ғолиб қилурмиз», деган) ваъдасига хилоф қилувчи, деб ўйламанг. Албатта, Аллоҳ ғолибдир ва (у) Ер бошқа Ерга, осмонлар (ўзга осмонларга) айланиб қоладиган ҳамда (барча одамлар) ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда (Қиёматда) интиқом олувчидир.

49. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), у Кунда жиноятчи кимсаларни кишанлар билан боғланган ҳолларида кўрурсиз.

50. Уларнинг кийимлари қора мойдан бўлиб, юзларини олов ўраб олур.

51. Аллоҳ ҳар бир жонга қилган ишига яраша жазо бериш учун (мана шундай қайта тирилтирур). Албатта, Аллоҳ жуда тез ҳисоб-китоб қилувчидир.

52. Бу (Қуръон) одамлар огоҳлантирилишлари ва (Аллоҳ) ягона илоҳ эканини билишлари ҳамда ақл эгалари эслатма-

ибрат олишлари учун (Аллоҳ тарафидан нозил қилинган) **бир баёнот — хабардир»**. (Иброҳим: 42-52).

Эй золим! Эй мағрур! Эй унутган!

(Шеър мазмуни:)

Эй мағрур, ўзингни қиёмат кунида деб тасаввур қил.
Осмон титраб-чайқалган..
Қуёш бандалар бошига яқин келтирилган..
Юлдузлар ҳам тўкилиб, сочилиб кетган..
Тоғлар илдизларидан қўпорилиб, булутлардек сузиб юради..
Ҳомиласи ўн ойлик бўғоз туялар эгасиз ташлаб қўйилган..
Уй-жойлар хароб бўлиб, эгасиз ҳувиллаб қолган..
Ваҳший ҳайвонлар ҳам бир ерга йиғилиб қолган..
Жалил самони Қўллари билан худди мактубни ўрагандек ўраб
қўйган..

Саҳифалар тарқатилиб, эгалари қўлига учиб келган..
Бутун олам аҳлининг пардалари очилган..
Она қорнидаги ҳомила ҳам қўрқувдан қалтираб, қасосдан қўрққан..
У-ку бир бегуноҳ бўла туриб, шунча қўрқса,
Умрбод гуноҳларга ботган кимса қандай қўрқмасин?!
Жаҳаннам алангаси кўкларга ўрлаган,
Маъсият аҳлига қараб даҳшатли ўкирган..
Барча синовлардан сабр-бардош ила ўтган киши учун
Жаннатлар зийнатланган ва хушланган..

Мусулмонлар! Зулмдан сақланингиз. Чунки, зулм қиёмат куни зулматларга айланади. Ҳамма нарсани билувчи, мазлумлар ҳолидан хабардор, Адолатли ва Ҳаким Подшоҳ мол-дунё ва бола-чақа фойда бермайдиган Кунда мазлумга золимдан қасос олиб беради.

Эй мазлум, сабр қил, эзмасин ўкинч,
Аллоҳнинг кўзлари уйғок, ухламас.
Ухлайвер бемалол, кўнглинг бўлсин тинч,
Жорийдир Аллоҳнинг адли, тўхтамас.
Гар Аллоҳ золимга берса-да муҳлат
Жазо пайти келгач, асло аямас.

Улуғ ва адолатли Подшоҳ наздида энг оғир иш ва энг оғир зулм — ноҳақ қон тўкишдир. Сўхбатимизнинг учинчи моддаси шу ҳақда бўлади.

3. Қон ҳурмати

Аллоҳ таоло наздида қоннинг ҳурмати улўғдир. Шунинг учун ҳам қиёмат куни одамлар ўртасидаги энг биринчи ажрим қонлар хусусида бўлади.

«Саҳиҳайн»да Ибн Масъуд розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни одамлар ўртасида энг биринчи ажрим қилинадиган нарса қонлар хусусидадир».

Бир нарсага эътибор беришингизни сўрардимки, бу ҳадис билан «Сунан-ҳадис тўпламлари» соҳиблари ривоят қилган бошқа бир саҳиҳ ҳадис ўртасида қарама-қаршилик йўқдир. У ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар:

«Қиёмат куни банданинг энг биринчи ҳисоб қилинадиган амали намоздир. Агар намози яхши бўлса, нажот топади ва зафарга эришади. Намози ёмон бўлса, ноумид ва зиёнкор бўлади» (Термизий: №413, Насоий: 1/232).

Бу икки ҳадис ўртасидаги зидликни қандай қилиб кеткизилади?!

Аҳли илмлар айтадиларки, намоз биринчи бўлиб ҳукм қилинадиган Аллоҳнинг ҳаққидир, қонлар эса бандаларнинг ўзаро ҳақлари ичидан биринчи бўлиб ажрим қилинадиган нарсадир. Шунинг учун Насоий ривояти мазкур икки ҳақ ўртасини жамлаган:

«Қиёмат куни банданинг энг биринчи ҳисоб қилинадиган амали намоздир, бандалар ўртасида биринчи бўлиб ҳукм қилинадиган нарса қонлар хусусидадир».

Инсонни яратган ва унга ҳаёт ато этган зот Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодир. Бинобарин, унинг ҳаётини олишга ҳам фақат яратувчи ва ҳаёт ато этувчи зотнинг ўзи ҳақли, ёки Унинг амри ва У тузиб берган шариат доирасидагина қони тўкилиши мумкин. Аллоҳ таоло айтади:

«Аллоҳ (ўлдиришни) ҳаром қилган жонларни ўлдирмангиз, магар ҳақ билан (яъни қасос олиш учун ё муртад бўлгани, ёки зино қилгани учун шариат ҳукми билан ўлдиришингиз мумкин)» (Анъом: 151).

Бу — очиқ-ойдин қилиб белгилаб қўйилган, ҳеч қандай чигаллик ва ноаниқлик бўлмаган ҳақ-ҳуқуқдир, уни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам белгилаб берганлар. Бухорий ва Муслим Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ деб ва Мени Аллоҳнинг Расули деб гувоҳлик берган мусулмон кишининг қони фақат қуйидаги уч ҳолатдагина ҳалол бўлади: оилали зинокор, жонга-жон сифатида (яъни бир мусулмонни қасддан ўлдирса) ва мусулмон жамоадан ажралиб, диндан чиққан кимса» (Бухорий: №6878, Муслим: №1676).

Демак, мусулмон кишининг қонини тўкиш ушбу уч ҳолатнинг биридагина ҳалол бўлар экан.

Биринчи ҳолат: Қасос (жонга-жон)

Қасосни мусулмон раҳбар ёки унинг вакили ижро эттиради. Чунки, бу одамларнинг ўзига ташлаб қўйиладиган иш эмас. Акс ҳолда, жамиятда бошбошдоқлик вужудга келади. Қасосда жамият учун ҳаёт бордир. Зеро, қотил агар ўзининг ҳам албатта қасос йўли билан ўлдирилишини билса, еру осмонлар Парвардигори яратган бир инсоннинг жонига тажовуз қилишдан олдин минг марта ўйлаб кўради. Шунинг учун қасосда жамият учун ҳаёт бор дейилади. Аллоҳ таолонинг Ўзи айтмаганми ахир: **«Сизлар учун қасосда ҳаёт бор, эй аҳли донишлар! Шояд (жиноятлардан) сақлансангизлар»** (Бақара: 179), деб?!

Иккинчи ҳолат: Оила кўрган зинокор

Оилали зинокор — Аллоҳ уни ҳалол-пок турмуш қуриш орқали жуфтга эга қилган, бироқ у ўз жуфтиҳалолини тарк қилиб, ифлос ва бадбўй разолат ботқоғига ботган, зинога қўл уриб, обрў-номусини тўккан ва шарафини поймол қилган кимсадир. Бундай шахсни тошбўрон қилиш йўли билан қатл қилинади. Баъзи бировларга бу ҳукм ўта қаттиққўл бўлиб туюлиши мумкин. Бироқ, агар шарафи булғаниб, номуси поймол қилинса, бундай кимсанинг бир эмас, бир неча марта қатл қилинишини ёқлаб гапирган бўларди.

Учинчи ҳолат: Муртадлик

Аллоҳ Ислом билан мукаррам этганидан сўнг уни тарк қилиб, муртадликни ихтиёр қилган кишини қатл қилинади. Бухорий ва Аҳмад Ибн

Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Ким динини алмаштира, уни ўлдинлар», деганлар (Бухорий: №5922, Аҳмад: 1/282, Термизий: №1458, Абу Довуд: №4351, Насоий: №7/104).

Мана шу уч ҳолатда мусулмон раҳбар ёки унинг ноиби-вакили Аллоҳ таоло белгилаб берган шариат доирасида қон тўкишга ҳақли бўлади.

Аммо, шундан бошқа ўринларда бир бегуноҳ кишини қатл қилиш жуда оғир жиноятдир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ким қасддан бир мўминни ўлдирса, унинг жазоси жаҳаннам бўлиб, ўша жойда абадий қолажак. Ва у Аллоҳнинг ғазаби ва лаънатига дучор бўлган, Аллоҳ унинг учун улуғ азобни тайёрлаб қўйгандир» (Нисо: 93).

Аллоҳу акбар!! Қаранг қоннинг ҳурматини!!

«Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мўмин киши ҳаром (яъни ноҳақ) қон тўкмас экан, динида давомий кенгликда (хотиржамликда) бўлади».

Ибн Умар айтдилар: «Ўзини унга туширган киши учун қайтиб чиқиш йўли йўқ бўлган ҳалокатли ишлардан (ботқоқликлардан) бири ҳаром қон тўкишдир» (Бухорий: №6862).

Аҳмад, Абу Довуд, Ҳоким ва Насоий ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бир гуноҳни шоядки, Аллоҳ кечира, бироқ бир киши кофир бўлиб ўлса ёки бир киши бир мўминни қасддан ўлдирса (уни кечирмайди)» (Аҳмад: №16849, Насоий: 7/81).

Насоий ривоят қилган ва Албоний «Саҳиҳул-жомий»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Дунёнинг заволга юз тутуши Аллоҳ наздида битта мусулмон кишини қатл қилишдан кўра енгилроқдир» (Насоий: 7/83, Саҳиҳул-жомий: №4361).

Насоий ва Бухорий «Ат-тарих»да Амр ибн ал-Ҳамиқ ал-Хузозий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким бир кишига ўз қони (яъни жонини) ишонса-ю, у уни ўлдириб қўйса, гарчи ўлдирилган киши кофир бўлса ҳам, мен қотилдан покман (яъни у мендан эмас)» (Насоий, Ибн Можа, Аҳмад ривоятлари, Ас-силсилатус-саҳиҳа: 440).

Еру осмонлар Парвардигори наздида қоннинг ҳурмати шу даражададир. Шунинг учун ҳам бандалар ўртасида биринчи ажрим қилинадиган иш қонлар хусусида бўлади.

Мана бу ҳадисга ҳам диққат қаратинг. Унда маҳшар ерида мақтул билан қотил ўртасида бўладиган ажиб бир кўриниш баён қилинган. Насоий ҳасан санад билан ривоят қилган бу ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат куни мақтул Аллоҳ ҳузурига қотилга осилган ҳолда келди, унинг бўйин томирларидан қон отилиб турган бўлади. У: «Эй Раббим, ундан сўрагин, мени нега ўлдирган экан?», дейди. Ҳатто, уни аршга яқин қилади».

Ибн Аббосга тавба ҳақида зикр қилишганида у: **«Ким қасддан бир мўминни ўлдирса, унинг жазоси жаҳаннам бўлиб, ўша жойда абадий қолажак»** оятини ўқиди ва: «Бу оят мансух бўлмаган ва ўзгартирилмаган, қаердан унга тавба бўлсин?!», деди (Термизий: №3032, Насоий: 7/85, Аҳмад: №23004, Саҳиҳул-жомий: №8031).

4. Мўминлар ўртасидаги қасос

Тавҳид ва иймон аҳли ўртасида ҳам қасос олиш содир бўладими?!

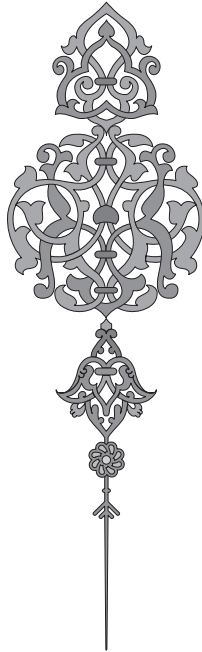
Ҳа, албатта! Мен юқорида ҳам айтганимдек, бирон киши гарчи Аллоҳга иймон келтирган ва Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга эргашган бўлса ҳам, агар зиммасида бир мўмин биродарига нисбатан зулм бўлса, жаннатга кирмайди.

Бухорий Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган мана бу ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«(Қиёматда) мўминлар дўзахдан халос бўлишгач, жаннат билан дўзах оралиғидаги бир майдонга қамаладилар. Улар (шу ерда) дунёда ўтказган зулмлари учун ўзаро ҳисоб-китоб қилиб оладилар. Сўнгра (гуноҳлардан) покланиб, тозаланганларидан кейингина уларга жаннатга киришга изн берилади» (Бухорий: №2440).

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Шу билан қиёмат куни ҳисоб майдонида бўлиб ўтадиган ишлар ҳақида умумий суратда гапириб ўтган бўлдим. Аллоҳ насиб этса, келгуси суҳбатимизда ушбу уммат ичидан жаннатга азобсиз ва ҳисобсиз кирадиган бахтли инсонлар синфи ҳақида сўз юри-тамиз.

2011 йил 17-ноябр

Ҳисоб-китобсиз жаннатга кириш

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамыз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгучидир.

Аммо баъд...

Аллоҳнинг тавфиқи билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан сизлар билан бугунги суҳбатимиз ўн еттинчи суҳбат бўлади.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Рухсатларингиз билан бироз ортга қайтиб, аввалги суҳбатларимизда сўзлашиб ўтган мавзуларни бир сидра эсга олиб ўтсак. Охирги тўртта суҳбатимизда маҳшар майдонида, Аллоҳ таоло ҳузурида ҳисоб бериш мавзусида сўз юритган, қиёмат куни Аллоҳ таоло бандаларини унинг асосида ҳисоб қиладиган энг муҳим адолат мезонлари билан танишиб ўтган, энг сўнгида эса бандаларнинг ҳақ-ҳуқуқлари борасида биринчи бўлиб ажрим қилинадиган ишлар ҳақида сўзлаб ўтган эдик.

Маҳшаргоҳ... Ўта оғир ва даҳшатли ҳолат.. Башариятнинг ҳаммаси адолат маҳкамасида, Қахҳор ва Жаббор Зот ҳузурида ўта синиқ ва хор ҳолатда, кўрқув ва даҳшат ичида турибди..

Кимгадир номаи аъмоли ўнг томонидан берилади ва Аллоҳ таоло уни жуда енгил ҳисоб қилади. Яна кимгадир номаи аъмоли чап томонидан берилиб, оғир ҳисоб-китобга дучор бўлади. Баъзилар эса ҳеч қандай ҳисобсиз ва азобсиз, тўппа-тўғри жаннатга қараб йўл олади.

Ким экан у бахтли инсонлар?!

Бугунги суҳбатимиз мавзуси шунга бағишланади. Суҳбатимизга диққат-эътибор билан қулоқ соласиз деб умид қиламан. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни сўзларни эшитиб, яхшисига эргашадиган кишилардан қилишини сўрайман.

Келинг, бу саволни суҳбатимиз бошиданоқ, бевосита Содиқ ва Масдуқ зотдан, пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўраб қўя қоламиз.

Жавобни эса Бухорий, Муслим, Аҳмад, Термизий, Насоий, Байҳақий ва бошқалар ривоят қилган саҳиҳ ҳадисдан топамиз. Ибн Аббос розиллоҳу анҳумодан ривоят қилинган бу ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Менга умматлар кўрсатилди. — «Сунанут-Термизий»да келган саҳиҳ ривоятга кўра, бу кўрсатилиш Исро кечасида эди. — Бир

пайғамбарни кўрдим, у билан бир неча киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим, у билан биргина киши бор эди. Яна бир пайғамбарни кўрдим, у билан икки киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим, у билан бирон киши йўқ эди. Тўсатдан менга катта бир қоралик кўринди. Улар менинг умматим бўлса керак деб ўйладим. Шунда менга: «Бу Мусо ва унинг қавми. Лекин, сиз уфққа қаранг», дейилди. Қарасам, жуда катта бир қоралик кўринди. Менга: «Шу сизнинг умматингиз, улар ичидан етмиш минги борки, жаннатга ҳисобсиз ва азобсиз кирадилар», дейилди».

Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўринларидан туриб, уйларига кириб кетдилар. Саҳобалар жаннатга беҳисоб кирадиган ўша кишилар ҳақида баҳсга шўнғиб кетдилар.

Баъзилар: «Улар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамсуҳбат бўлганлар (саҳобалар) бўлса керак», дейишди.

Бошқалари: «Улар Исломда туғилиб, Аллоҳга бирон нарсани ширк келтирмаганлар бўлса керак», дейишди. Ва ҳоказо, бир қанча нарсани зикр қилдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам улар ҳузурига чиқиб: «Нима ҳақида баҳслашаяпсизлар?», дедилар. Улар (ўрталарида бўлган баҳсдан) у зотни хабардор қилишди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Улар руқя қилдирмайдиган (дам солдирмайдиган), куйдириб даволанмайдиган, шумланмайдиган ва Раббиларига таваккул қилмайдиган кишилардир», дедилар.

Шунда Укоша ибн Михсон ўрнидан туриб: «Ё Расулуллоҳ, Аллоҳга дуо қилинг, мени ўшалардан қилсин», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сиз ўшалардансиз», дедилар. Кейин яна бир киши туриб: «Аллоҳга дуо қилинг, мени ҳам ўшалардан қилсин», деган эди, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Унга Укоша сиздан ўзиб кетди», дедилар (Бухорий: №5752, Муслим: №220, Термизий: №2448).

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Умматимдан етмиш минг кишилик бир жамоат юзлари тўлин ойдек нур сочган ҳолда жаннатга киради», дедилар (Бухорий: №6542).

Яна бир гўзал ва меҳр-муҳаббат руҳи уфуриб турган олийжаноб бир ҳадисни бирга кўриб чиқайлик. Аҳмад «Муснад»ида, Байҳақий «Сунан»ида ривоят қилган, Ҳофиз Ибн Ҳажар «Фатҳ»да санадини яхши деган, шайх Албоний «Ас-силсилатус-саҳиҳа»да саҳиҳ санаган, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган бу ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Раббимдан шафоат сўрадим. У: «Сен учун етмиш минг (кишининг шафоатига ижозат), улар жаннатга ҳисобсиз ва азобсиз кирадилар», деди. Мен: «Ё Раббим, яна зиёда қилгин», дедим. Шунда менга икки қўли билан ўнг ва чап тарафига икки марта ҳовучлади» (Ас-силсилатус-саҳиҳа: №1879).

Аллоҳу акбар!! Нақадар эҳтиром!! Нақадар эътибор!!

Мана бу мазмундаги шеър соҳибини Аллоҳ раҳматига олсин:

«Эй Парвардигор! Сенинг «Эй бандаларим!» деган хитобинг остига киришим ва менга Аҳмадни Пайғамбар қилиб юборганинг менинг фахру ифтихоримни ошириб юборди»..

Эй тавҳид аҳлидан бўлиб яралган ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга уммат бўлиш шарафига ноил бўлган мўмин биродар! Бу неъмат шукронасига пешонангни саждага қўй..

Жаннатга ҳисоб-китобсиз ва азобсиз кирадиган у бахтиёр инсонлар ким бўлди экан?!

Маҳшар ерида ҳисоб-китоб учун турмайдиган ва ҳеч қандай азобсиз жаннатга кириш бахтига мушарраф бўладиган инсонлар хабарини Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламдан эшитган асҳоби киром ўша бахтли инсонлар ким бўлишлари ҳақидаги баҳсга машғул бўлдилар. Баъзилар уларнинг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўриш ва у зотга ҳамсуҳбат бўлиш бахтига мушарраф бўлган саҳобалар бўлишини тахмин қилдилар. Дарҳақиқат, у зотга саҳоба бўлиш жуда катта шарафли мақомдир.

Бошқалари эса, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам жаннатга ҳисоб-китобсиз ва азобсиз киришларини хабар берган у бахтли инсонлар Исломда туғилган ва Аллоҳга асло ширк келтирмаган кишилар бўлишини айтдилар. Бу ҳам аслида, жуда катта шарафдир. Ким Исломда ўсиб-улғайса ва тавҳид бўстонида тарбия топган бўлса, иймон гулу райҳонлари ҳидига тўйиб, Қуръону Суннат сувидан суғорилган бўлса, жуда катта зафарга эришибди. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Аллоҳ таоло айтиб қўйган:

«Албатта Аллоҳ Ўзига (бирон нарсанинг) шерик қилинишини кечирмас. Шундан бошқа гуноҳларни Ўзи хоҳлаган бандалари учун кечирур» (Нисо: 48).

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло муваҳҳидлар имоми, муҳаққиқлар пешвоси ва пайғамбарлар саййиди Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга хитоб қилиб деди:

«Дарҳақиқат сизга ҳам, сиздан аввалги (пайғамбарларга ҳам шундай) ваҳий қилингандир: «Қасамки: агар мушрик бўлсанг, албатта қилган амалинг беҳуда кетур ва албатта зиён кўрувчилардан бўлиб колурсан! Йўқ, сен ёлғиз Аллоҳгагина ибодат қилгин ва шукр қилувчилардан бўлгин!» (Зумар: 65-66).

«Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ким Аллоҳга бирон нарса-ни ширк келтирган ҳолда ўлса, дўзахга киради»*, дедилар. Мен айтаман: *«Ким Аллоҳга бирон нарсани ширк келтирмаган ҳолда ўлса, жаннатга киради»* (Бухорий: №1238, Муслим: №92).

«Саҳиҳайн»да Убода ибн Сомит розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ким: Бир Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ, У ёлғиз ва шериксиздир, Муҳаммад Аллоҳнинг бандаси ва расули, Исо Аллоҳнинг бандаси, расули, чўрисининг ўғли ва Марямга туширган сўзидир, жаннат ва дўзах ҳақдир деб гувоҳлик берса, амали қараб, Аллоҳ уни жаннатга киритади».

Итбон ибн Молик ривоятида:

«Албатта, Аллоҳ Ўзининг юзини истаб «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган кишини дўзахга ҳаром қилгандир» (Бухорий: №3435, Муслим: №29).

Шундоқ экан, тавҳид жуда катта фазлдир, баъзи саҳобаларнинг мазкур бахтли инсонлар Исломда туғилган ва ширк келтирмаган кишилар бўлиши ҳақидаги гапларидан асло таажжубланмаслик керак.

Улар шу зайлда мубоҳаса қиларканлар, тўсатдан улар хузурига Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб келдилар.

«Нима ҳақида баҳс қилаяпсизлар?», деб сўрадилар у зот.

Улар нима ҳақида баҳс қилаётганларини айтишгач, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

*«Улар руқя қилдирмайдиган (дам солдирмайдиган), куйдириб да-
воланмайдиган, шумланмайдиган ва Раббиларига таваккул қила-
диган кишилардир», дедилар.*

Демак, улар тавҳидни тўла-тўкис рўёбга чиқарган, ширкнинг ҳаммаси-
ни, каттасини ҳам, кичигини ҳам бирдек тарк қилган, барча ҳожатлари-
ни фақат Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сўраган зотлар экан.

«Улар шумланмайдилар...» Биз шумланиш (ирим қилиш) деб тар-
жима қилганимиз калима араб тилида «татойюр» (қуш учиши) сўздан
олинган бўлиб, жоҳилият даври араблари одатда, бирон сафар олдидан
қуш учиришар, агар қуш ўнг томонга учиб кетса, йўлимиз очиқ экан
деб, хурсанд бўлиб йўлга отланишар, мабодо қуш чап томонга қараб
учса, бундан шумланиб, сафарни қолдиришар эди.

Ислом келгач, бундай шумланиш одатини бекор қилди ва фойда ет-
казувчи ҳам, зарар етказувчи ҳам ёлғиз Аллоҳ эканини, барча иш Ал-
лоҳнинг қўлида эканини одамларга таълим берди. Шундай қилиб, улар
на макон, на замон билан шумланадиган бўлдилар. Чунки, макон ва
замонлар яратувчиси ягона Аллоҳ эканини, Аллоҳгина маконлар ва за-
монларни бошқариб турувчи Зот эканини яхши тушуниб олган эдилар.
Аллоҳ таоло айтганидек:

«Айтинг (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам): **«Бутун
иш Аллоҳнинг** (қўлида)!» (Оли Имрон: 154).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо
шундай дейди:

*«Бир куни мен (уловда) Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам-
нинг орқаларига мингашиб кетаётган эдим, у зот менга айтдилар: «
Эй бола, мен сенга бир неча калималарни таълим бераман. Ал-
лоҳни ёдда тут, сени Аллоҳ ёдда тутади, Аллоҳни ёдингда тут,
У зотни рўпарангда топасан. Агар сўрасанг, Аллоҳдан сўра, агар
ёрдам истасанг Аллоҳдан иста. Билгинки, бутун уммат агар сен-
га фойда етказамиз деб тўпланишса, Аллоҳ сенга ёзган нарсадан
бошқа бирон нарса билан фойда етказиша олмайди. Агар сенга за-
рар етказиш учун тўпланишса, Аллоҳ сенга ёзган нарсадан бошқа
бирон нарса билан зарар етказиша олмайди. Қалам (то қиёмат-
гача бўладиган нарсаларни) ёзиб бўлган ва саҳифалар қуриган» (Тер-
мизий: №2518, Саҳиҳул-жомий: №7958).*

«Улар руқя қилдирмайдиган (дам солдирмайдиган), куйдириб даволанмайдиган... кишилардир». Бу билан уларнинг нақадар улкан таваккул эгалари эканига ишора қилинди. Аслида, бирон киши руқя қилмоқчи бўлса, бунга ҳеч қандай монеълик йўқ. Бироқ, гап шундаки, улар бировдан бу нарсани талаб қилмайдилар, ҳожатларини ёлғиз Аллоҳга боғлайдилар, бандалардан биронтасига боғламайдилар. Қалблари халқлардан холий ва ёлғиз Парвардигорга боғлангандир.

Уларни бундай қилишга ундаган нарсаси Аллоҳга бўлган таваккуллари ғоят кучлилиги, фойда ҳам, зарар ҳам фақат Аллоҳ томонидан, барчаси Аллоҳнинг қўлида, деган эътиқодлари ғоят мустаҳкамлиги бўлди.

«*Раббиларига таваккул қиладиган кишилардир*». Ҳақиқий таваккул — қалбнинг Аллоҳга чинакамига боғланишидир. Таваккул иймоннинг боғичидир, таваккул тавҳиднинг чўққисидир. Сабабларни ушлаш таваккулга зид келмайди, таваккулни нуқсонли қилиб қўймайди.

Шотибий айтадилар: «Сабабларга киришиш шаръан вожиб ишдир».

Ибн Қаййим айтадилар: «Тавҳид сабабларга бевосита киришиш билангина комил бўлади, сабабларни ушлаш таваккулга нуқсон етказмайди».

Жумхур салаф сўзларига кўра, қачонки, банда Раббига қаттиқ ишонса ва барчаси ишлар фақат Унинг қўлида эканини билса, сўнгра суннатни ушлаб, бевосита сабабларга киришса ва шу билан бирга, сабабларнинг ўзи уларни натижаларга боғлаб қўювчи Зотнинг амрисиз ҳеч нарсаси қилмаслигига эътиқод қилса, шундагина таваккул ҳосил бўлади.

Ҳақиқий таваккул — сабабларни ушлашимиз ва сабабларни натижаларга боғлаб қўювчи Зотга суянишимиз ва сабабларнинг ёлғиз ўзи Аллоҳ жалла ва алонинг амрисиз ҳеч қандай фойда ҳам, зарар ҳам етказолмаслигига аниқ ишонч устида бўлишимиздир. Аллоҳ таоло таваккул қилувчиларнинг саййиди бўлган Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни айни шу таваккулга буюрган:

«Ва ўлмайдиган тирик Зотга таваккул қилинг, ҳамда У зотга ҳамду сано айтиш билан покланг!» (Фурқон: 58).

Таваккул қилувчиларнинг пешвоси бўлган Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўзлари ҳам ҳижратга чиққан кунлари сабабларни ушлагандилар. Ўзлари сабабларнинг ёлғиз ўзи фойда ҳам, зарар ҳам беролмаслигини яхши билардилар. Шу боис йўл кўрсатувчиликка бир кишини ёлладилар, сафар учун озуқа ва улов ҳозирладилар. Уҳуд жанги кунини урушга чиқарканлар, икки қават совут кийиб чиқдилар. Таваккул

қилувчиларнинг саййиди бўлганлари ҳолда қавмларига ва аҳли-оилаларига озиқ-овқат жамғарардилар. Демак, ҳақиқий таваккул сабабларни ушлаш билан бўлар экан. Биз ерга уруғ қадаймиз, экинга ишлов берамиз ва суғорамиз, шундан кейингина қалбларимизни сабабларга эмас, балки сабабларни натижаларга боғловчи Зотга боғлаймиз. Аллоҳ таоло Ўз пайғамбарига буюрган таваккул шудир.

«Ва ўлмайдиган тирик Зотга таваккул қилинг, ҳамда У зотга ҳамду сано айтиш билан покланг!» (Фурқон: 58).

«Энди (маслаҳат қилгач, бирон ишни) қасд қилсангиз, Аллоҳга суянинг — таваккул қилинг! Албатта Аллоҳ Ўзига таваккул қилувчиларни севади» (Оли Имрон: 159).

Аллоҳ таоло Ўзининг қуйидаги сўзларни айтган элчилари ва пайғамбарларини мақтади:

«(Ахир) бизни (тўғри) йўлимизга ҳидоят қилган Аллоҳга нечун таваккул қилмаймиз. Албатта, биз сизлар етказган озорларга сабр қилурмиз. Таваккул қилувчилар ёлғиз Аллоҳга таваккул қилсинлар» (Иброҳим: 12).

Аллоҳ таоло Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг асҳобларини мақтади:

«Ундай зотларга айрим кимсалар: «Қурайш одамлари сизларга қарши (саноқсиз лашкар) тўплаган; қўрқингиз!», деганларида бу гап уларнинг иймонларини зиёда қилди ва: «Бизга ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи кифоя. У зот энг яхши ишончли вакилдир!», дедилар» (Оли Имрон: 173).

Аллоҳ таоло Ўзининг қуйидаги сўзларни айтган дўстларини — валийларини мақтади:

«Парвардигоро, ёлғиз Ўзингга таваккул қилдик ва Ўзингга инобат-тавба қилдик. Ёлғиз Сенгагина қайтишимиз бордир» (Мумтаҳана: 4).

Аллоҳга таваккул қилиш набийлар шиоридир, пайғамбарлар амалидир.

«Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Бизга ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи кифоя. У зот энг яхши ишончли вакилдир!» деган сўзларни Иброҳим алайҳиссалом ўтга ташланган пайтда айтганлар, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам у кишига: «Қурайиш одамлари сизларга қарши (саноқсиз лашкар) тўплаган, қўрқингиз!», деганларида бу гап уларнинг иймонларини зиёда қилди ва: «Бизга ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи кифоя. У зот энг яхши ишончли вакилдир!», дедилар» (Бухорий: №4563).

Таваккулнинг самарасини кўринг! Аллоҳга таваккул қилишнинг натижаси ва самараси нима?!

Иброҳим алайҳиссалом қўл-оёқлари боғланиб, ўтга ташланган пайтларида **«Бизга ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи кифоя. У зот энг яхши ишончли вакилдир!»** дедилар. Натижа ва самара шу бўлдики, Улуғ Подшоҳ жалла жалолуҳу ўтга амр қилди:

«Эй олов, сен Иброҳим учун салқин ва омонлик бўл!» (Анбиё: 69).

Дарҳақиқат, Аллоҳнинг қудрати билан ўт Иброҳимнинг қўл-оёқларидаги боғловлардан бошқа ҳеч нарсани ёндирмади, Иброҳим ўт ичида соғ-саломат ўтирдилар.

Заиф ривоятга кўра, *Иброҳим алайҳиссалом ўтга отилган пайтларида ҳавода у кишига Жибрил алайҳиссалом рўбарў келиб: «Бирон эҳтиёжингиз борми?»* деб сўрадилар. Шунда *Иброҳим алайҳиссалом: «Агар сизга бўлса, йўқ. Агар Аллоҳга бўлса, Унинг Ўзи менинг ҳолимни яхши билади, менинг сўрашимдан беҳожатдир»,* деб жавоб бердилар.

Мардлар саййиди Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Уҳуд ғазотида, жароҳатлар ва қонлар ичида туриб:

«Бизга ёлғиз Аллоҳнинг Ўзи кифоя. У зот энг яхши ишончли вакилдир!», дедилар.

Саҳобалар розияллоҳу анҳум мазкур ғазотда жуда оғир имтиҳонларга дучор бўлдилар. Урушнинг эртасига, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларни душман ортидан чиқиб боришга буюрдилар, улар чиқиб бордилар. Натижа ва самара кутилганидек бўлди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас, у юришдан бирон нохушлик етмай Аллоҳнинг неъмат ва фазли билан қайтдилар. Улар Аллоҳнинг ризолигини истадилар. Аллоҳ эса улуғ фазлу марҳамат соҳибидир»

(Оли Имрон: 174).

Ҳақиқий таваккулни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ўрганамиз. «Саҳиҳайн»да Жобир ибн Абдуллоҳдан «Зотур-риқоъ» ғазотида бўлиб ўтган бир воқеа ривоят қилинади. У киши айтадилар:

«Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан «Зотур-риқоъ» ғазотига чиққан эдик. Бир сояли дарахт олдига етиб келиб, уни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга қолдирдик, у зот ўша ерга тушдилар. Одамлар бутазорга тарқалиб, буталар соясига тушдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиличларини дарахт шохига илиб қўйиб, дам олгани ётдилар. Биз ухлаб ётганимизда мушриклардан бир киши келиб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қиличларини (билдирмасдан) суғуриб олиб кейин: «Мендан қўрқасанми?», деб сўрабди. У зот: «Йўқ», деб жавоб берибдилар». «Сени ким мендан ҳимоя қила олади?», деб сўрабди. «Аллоҳ», дебдилар. Бир вақт Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларни чақириб қолдилар. Борсак, олдиларида бир аъробий ўтирибди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бу одам мен ухлаётган пайтда келиб, қиличимни суғуриб олибди. Уйғонсам, у қилич яланғочлаб турибди. Шунда у мендан: «Сени мендан ким ҳимоя қила олади?», деди. Мен: «Аллоҳ», дедим. Мана, у олдимда ўтирибди», дедилар. Сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ҳеч қандай итоб қилмадилар». Абу Авона ривоятида: «Шунда унинг қўлидан қилич тушиб кетди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни қўлларига олиб: «Сени мендан ким ҳимоя қила олади?», дедилар. У: «Менга шафқат қилинг», деб илтимос қилди. «Аллоҳдан ўзга барҳақ маъбуд йўқлигига ва менинг Аллоҳнинг элчиси эканимга гувоҳлик берасанми?», дедилар. Аъробий: «Йўқ, бироқ мен сизга қарши урушмасликка ва сиз билан урушадиган қавм билан бирга бўлмасликка аҳд бераман», деди. Шундан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни қўйиб юбордилар. У қавмига бориб: «Мен ҳозир одамларнинг энг яхшиси олдидан келдим», деди».

Таваккул мақомларининг энг юксак ва энг олий кўринишларидан яна бири Ҳожар ва Исмоил алайҳимассаломда содир бўлган ҳодисадир. «Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Сўнгра Иброҳим уни ва унинг эмизаётган ўғли Исмоилни олиб келиб, Байтнинг ўрнига, Замзам устидаги катта дарахт остига, Масжиднинг юқори тарафига қўйиб кетди. Ўша пайтда Маккада бирор киши ҳам, сув ҳам йўқ эди.

У икковларининг олдиларига хурмо солинган бир халта ва сувли меш қўйди. Сўнгра Иброҳим ортига қайтиб кетди. Исмоилнинг онаси унга эргашиб:

«Эй Иброҳим! Бизни инс ҳам йўқ, жин ҳам йўқ, бирор нарса ҳам ун-майдинг водийга ташлаб қаёққа кетмоқдасиз?!» деди. У буни бир неча марта такрорлади. У эса унга ўгрилиб қарамас эди. Шунда:

«Аллоҳ сизни шунга амр қилдими?» деди.

«Ҳа», деди.

«Ундоқ бўлса бизни зое қилмайди», деди-да ортига қайтди.

Иброҳим эса ўз йўлида давом этди. Қачонки у тепалик йўлидан ўтганида, улар уни кўрмайдиган бўлганда Байтга юзланиб ўша калималар ила дуо қилди ва икки қўлини кўтарди:

«Эй Роббимиз, ҳақиқатда, мен ўз зурриётимдан, Сенинг Байтул Ҳароминг ёнига, гиёҳсиз водийга жойлаштирдим», деб айтди...».

Ҳожар Исмоилни эмизиб, ҳалиги сувдан ичиб турди. Таом ва сув тугади.. Лекин Ҳожарнинг қалбида Аллоҳ жалла ва алога нисбатан тоғлар ҳам кўтаролмайдиган улкан ва битмас-туганмас таваккул бор эди.

Бу Аллоҳга бўлган ҳақиқий таваккулдир.. Аллоҳга бўлган чин ишончдир.. Ким Аллоҳга таваккул қилса, Унинг Ўзи кифоя қилади. Ким Аллоҳ билан паноҳланса, албатта нажот топади. Ким ўз ишини Аллоҳга топширса, Аллоҳ уни албатта ҳидоят қилади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ким Аллоҳга таваккул қилса, бас, (Аллоҳнинг) Ўзи унга етарлидир» (Галок: 3).

Аллоҳга ҳақиқий таваккул қилишнинг яна бир гўзал кўриниши Мусо алайҳиссалом оналари томонидан кўрилди. Муштипар аёл кишидан содир бўлган бу таваккул эҳтимолки, эрларнинг ҳам қўлидан келмас, тоғлар ҳам унга бардош беролмас эди. Уни сифатлаб беришга тиллар ожиз.. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бу воқеани Қуръони каримда шундай баён қилади:

«Биз Мусонинг онасига (Мусони туғиб, уни ҳам Фиръавн одамлари келиб ўлдиришларидан қўрқиб турган пайтида) **вахий қилдикки: «Уни эмизавергин. Бас қачон** (Фиръавн одамлари ўғил кўрганнингни билишиб қолиб, уни ўлдириб кетишларидан) **қўрқсанг, уни дарёга ташлагин ва қўрқмагин ҳам, қайғурмагин ҳам. Зеро Биз уни сенга** (яъни тирик ҳолида) **қайта-**

рувчидирмиз ва уни пайғамбарлардан қилувчидирмиз»

(Қасас: 7).

Боласининг жонига хавф қилган қайси она уни дарёга ташлайди?! Одатда, боласига хавф туғилган пайтда она уни олиб, бағрига босади, эмизади ва бутун меҳрини бериб, уни ҳар қандай бало-қазодан асрашга тиришади.

Лекин, бу ерда сиз билан биз билгандан бутунлай бошқа иш содир бўлмоқда. Аллоҳ таоло Мусонинг онасига, агар у боласининг жонига хавф қилса, уни дарёга ташлашга буюрмоқда. Чунки, ўшанда Фиръавн янги туғилган ўғил болаларни ўлдириб, қизларни қолдиришга буюрган-ди. Аллоҳ таоло айтади:

«Сизларни оғир азоблар билан қийнаган, ўғилларингизни сўйиб, хотинларингизни тирик қолдираётган Фиръавн одамларидан қутқарганимизни эсланглар. Ана ўша ишларда Парвардигорингиз томонидан буюк синов бордин» (Бақара: 49).

Бирок, Аллоҳ жалла жалолуҳ ушбу покиза гўдак Фиръавннинг қасрида ва Фиръавннинг бағрида ўсиб-улғайишини ирода қилди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Бас уни Фиръавн хонадони (ўсиб-улғайгач) ўзларига душман ва ғам-ташвиш бўлиши учун тутиб олдилар. Албатта Фиръавн, Ҳомон ва уларнинг лашкарлари хато қилувчи бўлдилар» (Қасас: 8).

Субҳаналлоҳ! Субҳаналлоҳ! Фиръавн Мусони тарбияласа?! Мусо Фиръавн хонадонида ва унинг бағрида ўсиб-улғайса?! Аллоҳнинг чексиз куч-қудрати ва иродаси намоён бўлмоқда бу сўзларда! Аллоҳ таоло Ўз пайғамбари Мусони сон-саноксиз лашкар билан ё танклар ва самолётлар билан эмас, айримлар ҳатто тасаввур ҳам қилолмайдиган жуда ҳам юпқа парда билан ҳимоя қилмоқда! Аллоҳ таоло Фиръавн аёлининг дилига Мусога нисбатан меҳр-муҳаббат солиб қўйди ва у Мусога чиппа ёпишиб қолди. Аллоҳ таоло Фиръавн аёли ҳақида шундай ҳикоя қилади:

«Фиръавннинг хотини (унга): «(Бу бола) мен учун ҳам, сен учун ҳам кўз қувончидир. Уни ўлдирманглар. Шоядки, унинг бизларга нафи тегса ёки уни бола қилиб олсак»,

деди. Улар (ўзларининг ҳалокатлари шу гўдак қўлида эканини) **сезмаган ҳолларида** (уни бола қилиб олдилар)» (Қасас: 9).

Ҳамма гўдакларни бирма-бир тиғдан ўтказаётган Фиръавн Аллоҳнинг чексиз изни-иродаси билан аёлининг сўзини қабул қилади ва Аллоҳнинг қудрати билан Мусо ашаддий душмани қўлида ўсиб-улғаяди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Бирон нарсани (яратишни) **ирода қилган вақтида Унинг иши фақатгина «Бўл», демоқлигидир. Бас у** (нарса) **бўлур — вужудга келур»** (Ясин: 82).

Аллоҳ Фиръавннинг аёли дилига Мусога нисбатан меҳр-муҳаббат солди, шу билан бу муборак гўдак тарбиясига шахсан Фиръавннинг ўзи бош-қош бўлди.

Мусонинг онасидан содир бўлган таваккулнинг самараси шунгагина чекланиб қолмади. Балки, Мусо ўз онасидан бошқанинг сийнасидан сут ҳам эммади. Аллоҳ таоло бу ҳақда шундай ҳикоя қилади:

«Биз аввал (Мусога барча) **эмизувчи аёлларни ҳаром килдик** (у бирон аёлни эммади), **шунда** (унинг опаси келиб): **«Мен сизларга унга кафил бўлиб** (эмизадиган) **ва унга холис** (тарбия берадиган) **бир оилани кўрсатайми?» деди. Шундай қилиб, Биз** (Мусонинг онасининг) **кўзлари шодланиши ва ғам чекмаслиги учун ҳамда Аллоҳнинг ваъдаси ҳақ эканини билиши учун уни онасига қайтардик. Лекин кўп** (одамлар Аллоҳнинг ваъдаси ҳақ эканини) **билмайдилар»** (Қасас: 12-13).

Унинг таваккули жуда катта самара берди, Аллоҳ унга фарзандини қайтарди ва у хавф-хатардан омонда, бемалол боласини эмизадиган бўлди. Ваҳоланки, бунгача у боласини Фиръавндан қўрққанидан фақат яширинча эмизишга мажбур эди.

Аллоҳ қудрати ва чексиз иродасини кўрингки, энди она боласини Фиръавн қасрида эмизмоқда! Аллоҳ таоло айтмадимми ахир:

«Зеро Биз уни сенга (яъни тирик ҳолида) **қайтарувчидирмиз ва уни пайғамбарлардан қилувчидирмиз»** деб?! (Қасас: 7).

Аллоҳнинг ваъдаси албатта ҳақдир. Аллоҳ Мусони онасига қайтарибгина қўймади, балки унга пайғамбарлик ҳам ато этди.

Севикли дўстларим! Аллоҳга чин таваккул қилиш ҳаловатини то-тиш учун бу кўринишлар олдида биров тафаккур қилиш лозим бўлади.

Ишонаманки, агар таваккул қилувчилар бўстонида сайр этсак, умр-нинг ҳаммасини ўтказиб юборган, бироқ ҳар бир гул ва ҳар бир райҳон олдида тўхтаб, унинг хушбўй ҳидларидан тўйиб ҳидлашга фурсатимиз етмаса керак эди. Зотан, ул покиза зотлар замоннинг умри ва ҳаётнинг уриб турган юракларидир, замоннинг нафасларини санашга ва ҳаёт-нинг юрак уришларини ўлчаб чиқишга эса имкон етмайди.

Бу бахтли уммат, Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам уммати ўз тарихида Аллоҳга таваккул қилувчи чин эрларни етиштириб чиқардики, улардан ҳар бири хусусида тўхталмоқчи бўлсак, бунга инсон умри кифоя қилмайди.

Бу умматдаги сиддиқлик ўрқачининг энг баланд чўққиси Абу Бакр Сиддиқ эдилар.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларини инфоққа буюрганларида, Абу Бакр ҳамма молларини олиб келдилар. Бу жуда буюк иш ва ғоят улкан жўмардлик эди! Қани, қай биримиз шундай қила олади?! Ичимиздан ким чорак молини бера олади?! Уни қўйинг, қай бири-миз молининг салмоқли бир қисмини инфоқ қила олади?!

Умар розияллоҳу анҳу ярим молларини олиб келдилар. Бу ҳам жуда катта жўмардлик эди. Сиддиқ эса ҳамма молларини келтирдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аҳли-оилангизга нима қолдирдингиз, эй Абу Бакр?», деганларида у киши: «Аллоҳ ва Расулини қолдирдим», деб жавоб бердилар.

Аллоҳга қасамки, ер юзининг энг сўзга уста кишиси ҳам сифатлаб беролмайди бу таваккул даражасини!!

Умар розияллоҳу анҳу Яманлик бир қанча кишиларни кўриб: «Сизлар кимсизлар?», деб сўраганларида, улар: «Мутаваккиллар (таваккул қилувчилар)», деб жавоб беришди. Шунда Умар: «Йўк, сизлар муттакилларсиз (яъни, суяниб қолганларсиз). Чунки, таваккул қилувчи уруғни ерга қадаб, кейин Аллоҳга таваккул қилади», дедилар.

Тарози

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамыз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сиз билан биз бугун Аллоҳнинг мадади билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан ўн саккизинчи суҳбат устида йиғилиб турибмиз. Бундан олдинги суҳбатимизда бутун башариятни маҳшаргоҳ узра, адолат маҳкамасида, ҳисоб-китоб майдонида турган ҳолида қолдирган эдик. Нима деб ўйлайсиз, ҳисоб-китоб ниҳоясига етиши билан қиёматнинг барча даҳшатлари тамом бўладими?! Йўқ, ундай эмас!!

Ҳисоб тамомига етганидан сўнг Аллоҳ жалла ва ало энди тарози ўрнатилишига амр этади. Ҳисоб амалларга иқрор қилдириш учун эди. Тарозида ўлчаш эса амаллар миқдорини кўрсатиб бериш ва шунга кўра жазо-ю мукофотлар бериш учун, шунингдек, ҳисоб майдонида турган бутун башариятга Аллоҳнинг адолатини изҳор қилиш учундир. Мўминнинг амаллари унинг фазлини кўрсатиш учун, кофирнинг амаллари эса майдонда турган барча гувоҳлар кўзида унинг хорлиги ва шармандалигини изҳор қилиш учун тарозида ўлчанади.

1. Хўш, тарози ўзи нима?!

2. Унда нималар ўлчанади?!

3. Қиёмат куни тарозини оғирлаштирадиган амаллар қайсилар?!

Мана шу учта савол бугунги суҳбатимиз мавзусидир. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолодан сизу бизни сўзларни эшитиб, эшитганига амал қиладиган кишилардан қилишини сўрайман.

1. Тарози нима?

Тарозининг ҳозирда мавжуд бўлган сурати ва кўриниши қандайлиги — Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларни унга қандай бўлса, шундай иймон келтиришга буюрган ғайб ишларидан биридир. Иймоннинг ҳақиқати ҳам шудир аслида ўзи. Ғайбни ёлгон сановчи ва тарози

ўрнатилишини инкор қилувчи кимсалар нақадар зиёнкор бўдилар!! Улар Аллоҳ таборака ва таолонинг оятларига тил теккиздилар, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзларини масҳара қилдилар, худосиз нопок кимсалар каби: «Тарози дегани фақат баққол ва мевафурушларга керак бўлади», дейишди, улар бу билан қиёмат куни Аллоҳ таоло ҳузурида ҳеч қандай қадр-қийматга эга бўлмайдиган кимсалар қаторига кирдилар! (Таҳовий ақидаси шарҳи, Албоний таҳқиқи билан: 419-с).

Чунки, бундай кимса ўзининг жаҳолати, нодонлиги ва қалбига қулф урилгани боис охиратдаги тарозини дунёдаги тарозидек деб гумон қилди. Ваҳоланки, охиратдаги аҳволларнинг ҳеч бири дунёдаги аҳволларга асло қиёс қилинмаслиги очиқ-ойдин ишдир. Ҳофиз Ибн Ҳажар раҳимахуллоҳ аҳли сунна мезон (тарози)га ҳамда унинг икки палласи ва тили (кўрсаткичи) борлигига ҳамда қиёмат куни бандаларнинг амаллари тарозида тортилишига иймон келтиришга иттифоқ қилганларини нақл қилганлар.

Имом Ибн Абил-Из ал-Ҳанафий «Таҳовия ақидаси шарҳи»да айтдилар: «Суннат далолат қилишича, қиёмат куни амаллар тортиладиган тарозининг сезилиб ва кўришиб турадиган икки палласи бордир» (Таҳовий ақидаси шарҳи, Албоний таҳқиқи билан: 417-с).

Унинг ортидаги кайфиятлар Аллоҳнинг Ўзигагина маълум.

Тарозининг моҳиятини, тарозининг табиатини, тарозининг кайфиятини (қандайлигини) фақат Аллоҳнинг Ўзи билади. Йўқса, қиёмат куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтиб берганларидек: *«У билан осмонлару ерни тортилса, албатта уларни тортадиган»* тарози ўрнатилишини тасаввур қила оласизми?!

Сиз бу тарозини қандай тасаввур қиласиз?!

Ҳоким «Мустадрак»да ривоят қилиб, Муслимнинг шартига кўра саҳиҳ деган, Ҳофиз Заҳабий унга мувофиқ бўлган, Албоний иснодини саҳиҳ санаган, Салмон Форсий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни мезон-тарози қўйилади, у билан агар осмонлару ерни тортилса, у албатта уларни ўзига сиғдиради. Фаришталар уни кўриб: «Эй Парвардигор! Бу кимни (амалларини) ўлчайди?», деб сўрайдилар. «Халқим ичидан Ўзим хоҳлаган кишини (амалини тортади)», деб жавоб беради. Шунда фаришталар: «(Субҳанака (Сени поклаймиз), биз Сенга ҳақиқий ибодат қилолмадик», дейдилар».

Фикр қилинг.. Даҳшат ва қўрқувнинг зўридан фаришталар ҳам Раҳмон таолога ҳақиқий ибодат қилолмаганликларини эътироф этишади. Зотан, мезон кўриниши қиёматдаги энг оғир кўринишлардан биридир. Мезон ҳақдир. Аллоҳ таоло айтади:

«Биз қиёмат куни учун адолатли тарозилар қўюрмиз, бас, бирон жонга заррача зулм қилинмас. Агар хардал (ўсимлигининг) уруғидек (яхши ёки ёмон амал қилинган) бўлса, ўшани-да келтирурмиз! Биз Ўзимиз етарли ҳисоб-китоб қилувчидирмиз» (Анбиё: 47).

Мазкур оятда Аллоҳ таоло адолатли тарозилар қўйишини ва Ўзининг етарли ҳисоб-китоб қилувчи Зот эканини баён қилди. Илм аҳларининг қувватлироқ сўзларига кўра, қиёмат куни фақат битта тарози қўйилади. Унда оятда нима учун «тарозилар» деб кўплик шаклида зикр қилинди? Уламолар бунга шундай жавоб берадилар: Оятда кўплик шаклида зикр қилиниши ўлчанадиган нарсалар кўплиги эътибори биландир. Чунки, қиёмат куни тарозида жуда кўп нарсалар ўлчанади. Аллоҳ таоло айтади:

«Бас қачон сур чалинганида (яъни қиёмат қойим бўлганида) ана у кунда уларнинг ўрталарида ҳеч қандай насл насаб қолмас ва улар бир-бирлари билан савол-жавоб ҳам қила олмаслар. Энди кимнинг (яхшилик) мезонлари (ёмонлик-гунноҳларидан) оғир келса бас, ана ўшалар нажот топувчидирлар. Кимнинг мезонлари енгил бўлса (яъни ёмонликлари яхши амалларини босиб кетса), бас ана ўшалар ўзларига зиён қилибдилар. Улар жаҳаннамда мангу қолувчидирлар. Уларнинг юзларини ўт куйдириб бадбашара бўлиб қолувчидирлар» (Муъминун: 101-104).

Улуғ Подшоҳнинг адолатига қаранг. Кимнинг мезони биргина ҳасана (ажр-савоб) билан оғир келса ҳам, у бундан кейин ҳечам бахтсиз бўлмайдиган абадий саодатга эришар экан. Кимнинг мезони енгил келса, асло саодат топмайдиган бахтсизликка йўлиқар экан. Аммо, кимнинг мезонлари тенг келса, яъни яхшиликлари билан ёмонликлари баробар келса, уламоларнинг қувватлироқ сўзларига кўра, у одам аъроф аҳлидан бўлади. Аъроф аҳли — ёмонликлари жаннатга киришидан тўсган, яхшиликлари эса дўзахга киришига тўсиқ бўлган аросатдаги кишилар бўлиб, жаннат билан дўзах ўртасидаги бир кўприқда ушлаб турилади-лар. Аъроф аҳли жаннат аҳлига боқиб, уларга салом берадилар:

«Улар жаннат эгаларига: «Сизларга тинчлик-салом бўлгай, дейдилар. Ўзлари эса тамаъ қилган — истаган ҳолларида, унга (жаннатга) кира олмайдилар» (Аъроф: 46).

Яъни, аъроф аҳли жаннатга кирмаган бўладилар ва Аллоҳнинг раҳматидан умидвор бўлиб, жаннатга кириш истагида турадилар.

Улар иккинчи тарафга, жаҳаннам аҳлига боқиб, Аллоҳ таолодан уларни ўша золим қавмлар билан бирга қилмаслигини илтижо қиладилар. Аллоҳ таоло айтади:

«Уларнинг (жаннат эгалари билан дўзах эгаларининг) ўртала-рида тўсиқ бўлиб, у деворлар устида ҳаммани (яъни жаннатиларни ҳам, дўзахиларни ҳам) сиймоларидан таниб оладиган кишилар бўлур. Улар жаннат эгаларига: «Сизларга тинчлик бўлгай, дейдилар. Ўзлари эса тамаъ қилган — истаган ҳолларида, унга (жаннатга) кира олмайдилар. Қачон кўзлари дўзах эгалари тарафга бурилиб қолса: «Парвардигоро, бизларни бу золим қавм билан бирга қилиб қўймагайсан», дейдилар» (Аъроф: 46-47).

Шундай экан, эй мусулмон биродар, мезон-тарозининг учала қисми ҳақида маълумотга эга бўлган бўлсангиз, энди ҳар қандай солиҳ амални, гарчи жуда кичик бўлса ҳам, асло ҳақир санаманг, ҳар қандай маъсият-ни, гарчи бир донагина бўлса ҳам, арзимас санаманг. Билингки, биргина ҳасана ҳам тарозини оғирлаштиради, биргина гуноҳ ҳам тарозини енгиллаштириб қўяди. Ҳатто, биргина калима билан ҳам Раҳмоннинг розилигига эришиш, биргина калима билан ҳам Жабборнинг ғазабига дучор бўлиш мумкин.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Банда ўзи эътибор бермаган ҳолда Аллоҳнинг розилигидан бўлган бир сўзни гапиради ва Аллоҳ уни шу сабабли жаннатда юксалтиради. Банда ўзи эътибор бермаган ҳолда Аллоҳнинг ғазаби келадиган бир сўзни гапиради ва шу сабабли у жаҳаннамга тушади» (Бухорий (№6478), Муслим (№2988) ривоятлари).

Демак, биргина калима ҳам Аллоҳнинг динида жуда катта аҳамиятли саналар экан. Биргина калима билан Раҳмоннинг розилигига эришиш ва биргина калима билан Жабборнинг ғазабига йўлиқиш мумкин экан.

Биргина ҳасана (савоб) банданинг тарозисини оғирлаштириб, уни жаннатга киритиши ва биргина саййиа (гуноҳ) тарозисини енгиллаштириб, уни дўзахга тушириши мумкин экан. Шунинг учун ҳам «Саҳиҳ Муслим»да Абу Зар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда собит бўлганки:

«Яхшиликдан бирор нарсани ҳам арзимас санамагин, ҳатто биродарингга очиқ юз билан юзланишинг ҳам (яхшиликдир)» (Муслим: №2626).

Сиз буни асло арзимас иш санаманг. Бу ўзи кичиккина ва енгилгина тоат амали бўлса ҳам, қанча кичик амаллар борки, ният уни катта ишга айлантириб қўяди. Қанча катта амаллар борки, ният уни арзимас ва ҳақир ишга айлантириб қўяди.

Яхшиликдан бирон нарсани ҳам арзимас санаманг.. Ҳеч йўқ, биродарларингиз юзига табассум билан боқишга ожиз эмасдирсиз.. «Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Бир ит қудуқ атрофида айланиб юрар, ташналик уни ҳалок қилаёзган эди. Шунда Бани исроилдан бир зинокор аёл уни кўриб, оёқ кийимини ечди-да, шу билан сув олиб, уни суғорди. Шу сабабли унинг гуноҳлари кечирилди» (Бухорий: №3321, №2245, Абу Довуд: №2550).

Итларга раҳм-шафқат қилиш фоҳиша аёлларнинг гуноҳи кечирилишига сабаб бўлса, Аллоҳ Роббул оламинга иймон келтирган мўминларга раҳм-шафқат қилиш ҳақида нима дейиш мумкин?!

Ҳа, биз раҳм-шафқат ва меҳр-мурувват касб қилишга муҳтожмиз. Раҳм-шафқат ва меҳр-мурувват ҳеч қачон бузмайди ва емирмайди. Қаттиққўллик ва қўполлик бузади, вайрон қилади. Аллоҳнинг ўз халқлари ичидаги қонуниятлари шудир. Мулойимлик қай бир нарсада бўлса уни зийнатли қилади, қай бир нарсадан суғурилган бўлса уни айбли қилади.

«Саҳиҳайн»да Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Бир аёл бир мушукни ўлгунча қамаб қўйиб, шунинг ортидан азобга дучор бўлди ва шу мушук туфайли дўзахга кирди. Унга ўзи ҳам овқату сув бермади, ердаги ҳашаротлардан егани қўйиб ҳам юбормади» (Бухорий: №2365, Муслим: №2619).

Шунинг учун Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «Саҳиҳайн»да Адий ибн Ҳотим розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда бизларга буюрганлар:

«Яримта хурмо билан бўлса-да, дўзахдан сақланинглар!» (Бухорий: №1417, Муслим: №1016).

2. Тарозида нимани тортилади?

Уламолар бу савол жавобида уч хил сўз айтганлар.

Биринчи сўз:

Тарозида амалларнинг ўзи, яни бандаларнинг намоз, рўза, закот, ҳаж, умра, садақа, яхшилик каби солиҳ ва яхши амаллари тортилади.

Айримлар бу гапни рад қилиб: «Амаллар жисм эмас, араз (маънавий) нарса, маънавий нарсаларни тарозида тортиш мумкин эмас. Бинобарин, намозу рўзалар жисмдан холи нарса бўлса, уларни қандай қилиб тарозида тортиш мумкин?! Қандай қилиб, қиёмат куни амалларни тарозида тортилади, деб айтасизлар?!», дейишади.

Бунга жавоб шуки, Аллоҳ таоло қиёмат куни аразларни тарозига қўйса бўладиган жисмларга айлантириб қўяди, ҳасанотлар (савоблар) ва саййиотлар (гуноҳлар) миқдорига қараб, тарози оғир ё энгил келади.

Саҳиҳ суннатдан бунга далиллар кўп, ушбу далиллардан баъзиларини олиб келамиз.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Икки калима борки, тилга энгил, тарозида оғир, Раҳмон таолога суюмлидир: «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи, субҳаналлоҳил азийм» (Аллоҳни поклайман ва Унга ҳамд айтаман, Буюк Аллоҳни поклайман)» (Бухорий: №4606, Муслим: №2694).

Икки калима — араз, жисм эмас, улар билан тарози оғирлашади.

Аҳмад, Абу Довуд, Термизий, Насоий, Ибн Ҳиббонлар Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ва Албоний «Мишкотул-масобийх»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни мўминнинг амал тарозисида гўзал хулқдан кўра оғирроқ нарса бўлмайди» (Термизий: №2003, 2004, Абу Довуд: №4799, Саҳиҳул-жомий: №5721).

Гўзал хулқ ҳам жисм эмас, бироқ у қиёмат куни банданинг тарозисини оғирлаштиради. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бошқа бир ҳадисларида қиёмат куни Қуръони карим Аллоҳ жалла ва ало ҳузурида бандага булут шаклида соябон бўлиб туриб, унинг учун Аллоҳ таолога шафоатчи бўлишини хабар берганлар.

Имом Муслим Абу Умома ал-Боҳилий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Қуръон ўқинглар, зеро у қиёмат куни ўз эгаларига (яъни, уни ўқиганларга) шафоатчи бўлиб келади. Икки нур сочувчини — «Бақара» ва «Оли Имрон»ни ўқинглар. Чунки, у иккаласи қиёмат куни иккита булутдек ёки саф тортиб келувчи икки гала қушлар каби ўз эгаларини ҳимоя қилиб келади. «Бақара» сурасини ўқинглар, чунки уни олиш барака, тарк қилиш ҳасратдир, унга сеҳргарлар қодир бўлмайди» (Муслим: №804).

«Саҳиҳ Муслим»да Наввос ибн Самъон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган яна бир ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни Қуръонни ва унга амал қиладиган қуръон аҳлини олиб келинади, уларнинг олдида Бақара ва Оли Имрон суралари худди иккита булутдек ёки саф тортиб келувчи икки гала қушлар каби ўз эгаларини ҳимоя қилиб келади» (Муслим: №805, Термизий: №2886).

Ушбу келтирилган далиллар қиёмат куни аразлар жисмларга айланиши ҳақидаги саҳиҳ ҳадислар эди. Сиз билан биз охиратга тааллуқли ғайбий қонунлар устидан ҳиссий дунё қонунлари билан ҳукм қилишга уринганимиз учун ушбу ҳақиқатларни англашга ожизлик қилмоқдамиз.

Мусулмон биродар! Орамизда ўтирганлардан ҳеч биримиз ер юзида биз билан бирга яшайдиган бошқа бир оламни, яъни чумолилар оламини инкор қилмаса керак. Шунингдек, Аллоҳнинг каломига иймон келтирган ҳеч бир киши чумолиларнинг ўзларига хос тилда сўзлашларини ҳам инкор қилмайди. Уларнинг гапиришларига далил шуки, Аллоҳ таоло Сулаймон алайҳиссаломга чумолилар тили рамзини ечиб берган ва у киши чумолилар тилини тушуниб, чумолилар билан сўзлашган. Бу ҳақда Аллоҳ таоло Қуръонда шундай хабар беради:

«То улар чумолилар водийсига етган вақтларида, бир чумоли: «Эй чумолилар, уяларингизга киринглар, яна Сулаймон ва унинг лашкарлари ўзлари сезмаган ҳолларида сизларни

босиб-янчиб кетмасинлар», деган эди. (Сулаймон) унинг сўзидан табассум қилди ва: «Парвардигорим, мени Сен менга ва ота-онамга инъом этган неъматингга шукр қилишга ва Ўзинг рози бўладиган яхши амалларнигина қилишга муваффақ этгин ва мени ҳам Ўз фазлу раҳматинг билан солиҳ бандаларинг қаторига киритгин», деди» (Намл: 18-19).

Бизлардан ҳеч бир киши чумолилар олами мавжудлигини инкор қилолмаганига, балки чумолиларнинг сўзлашишларини ҳам инкор қилолмаганига қарамасдан, ҳали бирон киши энг сезувчан овоз кучайтиргичлар ёрдамида ҳам ҳали ҳануз биронта чумолининг овозини эшитишга қодир бўлганини билмаймиз. Нега шундай?!

(Давоми)

Чунки, инсон ақл-идроки учун чумолилар тилини тушуниш имконияти берилмаган, Аллоҳ таоло у учун ушбу тилнинг рамзларини ечиб бермаган. Чумолилар ҳам Аллоҳнинг халқларидан бир халқ, бор йўғи.

Шундай экан, инсоннинг ожиз ақли Аллоҳнинг зотини қандай идрок қилсин?!

Охират олами дунё оламига ўхшаган эмас. Охиратнинг ғайбий олами ва унинг қонунларига дунё олами ва унинг ҳиссий қонунлари билан ҳукм қилишимиз айна зулмдир. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Ўз қудрати билан жисмдан холи бўлган аразларни тарозида тортиладиган жисмларга айлантириб қўяди ва ҳасанотлар ва саййиотлар миқдорига қараб, тарози оғир ё енгил келади.

Шугина эмас, балки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кишининг амали қабри ичида инсон суратида келишини ҳам хабар берганлар. Ҳа, ушбу ҳадисни Имом Аҳмад, Абу Довуд, Насоий, Ҳоким, Термизий, Ибн Ҳиббон ва бошқалар ривоят қилганлар, Ибн Қаййим ҳадисни саҳиҳ санаган ва уни иллатли санаганларга жуда узун раддия берган, ҳадисни Албоний ҳам саҳиҳ санаган. Бароъ ибн Озиб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган бу ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мўмин банданинг қабрга қўйилгандаги ҳолатини зикр қилиб, айтадилар:

«...Сўнг ҳузурига икки фаришта кириб келади. Уни ўтиргизиб: «Раббинг ким?», деб сўрайдилар. «Раббим Аллоҳ», деб жавоб беради. «Дининг нима?», деб сўрайдилар. «Диним Ислом», деб жавоб беради. «Сизларга юборилган у киши ким?», деб сўрайдилар. «У Расулуллоҳ (Аллоҳнинг элчиси)», дейди. Сен буларни қаердан биласан?», деб

сўрайдилар. «Аллоҳнинг Китобини ўқидим, унга иймон келтирдим ва тасдиқ қилдим», дейди. Шунда самодан: «Бандам рост айтди, унга жаннатдан ўрин тўшанглар, жаннат либосларидан кийдиришлар, (қабрига) у учун жаннатдан дарча очиб қўйинглар», деган нидо келади. Шундан сўнг унга жаннатнинг хушбуй ҳиди ва шаббодаси эсиб туради. Қабри ҳам кўз илғарли ергача кенгайтириб қўйилади. Ҳузурига хушсурат, чиройли кийинган бир киши хушбўй ҳид таратиб кириб келиб: «Сенга хушxabар олиб келдим, хурсанд бўл, сенга ваъда қилинган кун мана шудир», дейди. Шунда у: «Ўзинг ким бўласан? Юзинг яхшилик келтирувчи кишининг юзидек», дейди. У: «Мен сенинг солиҳ амалингман», дейди. Шунда (маййит): «Эй Раббим, тезроқ Қиёматни қойим қил, тезроқ Қиёматни қойим қил, токи мен аҳлим ва молим олдига қайтай», дейди...».

Ҳадис давомида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кофир кимсанинг қабрдаги ҳолини зикр қилдилар:

«... Ҳузурига икки фаришта кириб, уни ўтиргизадилар ва ундан: «Раббинг ким?», деб сўрайдилар. У: «Аааҳ... Аааҳ... Билмайман», деб жавоб беради. «Дининг нима?», деб сўрайдилар. У яна: «Аааҳ.. Аааҳ... Билмайман», дейди. Шунда самодан нидо келади: «Бандам ёлғон айтди. Унга дўзахдан ўрин тўшанглар, қабрига дўзахдан дарча очиб қўйинглар!». Шундан сўнг унга жаҳаннам оташи ҳарорати ва қайноқ шамоли келиб туради, қабри шу даражада торайтириладики, унинг қовурғалари бир-бирига киришиб кетади. Олдига бадбашара, хунук кийинган, бадбўй ҳидли бир киши кириб: «Сени хафа қиладиган шумxabар келтирдим. Сенга ваъда қилинган кун мана шудир», дейди. У: «Ўзинг ким бўласан? Юзинг ёмонлик келтирувчи кимса юзидек», дейди. «Мен сенинг қилган ифлос амалингман», деб жавоб беради у. Шунда у: «Эй Раббим, қиёматни қойим қилмагин», дейди» (Бухорий: №1374, Муслим: №2870, Абу Довуд: №3231, Насоий: 4/97).

Қиёмат куни араз (жисмдан холи нарса)нинг жисмга айланишига далил бўлувчи яна бир ҳадисни келтираман. Унда қиёмат куни ўлимни қўчқор суратида олиб келинишидан хабар берилган. «Саҳиҳайн»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат куни ўлимни оқ-қора рангли (ола) қўчқор суратида келтирилади ва бир жарчи: «Эй жаннат аҳли!», деб чақиради. Улар

бўйинларини чўзиб, қарайдилар. «Буни танийсизларми?», деб сўрайди улардан. Улар: «Ҳа, бу ўлимдир», дейдилар. Барчалари уни кўрган бўладилар. Кейин бир жарчи: «Эй дўзах аҳли!», деб чақиради. Улар буйинларини чўзиб, қарайдилар. «Буни танийсизларми?», деб сўрайди улардан. Улар: «Ҳа, бу ўлимдир», дейдилар. Барчалари уни кўрган бўладилар. Сўнгра уни (яъни қўчқор суратидаги ўлимни) жаннат билан дўзах оралиғида бўғизланади. Сўнг у: «Эй жаннат аҳли! Мангулик, ўлим йўқ! Эй дўзах аҳли! Мангулик, ўлим йўқ!», дейди». Кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «(Эй Муҳаммад), **сиз уларни** (яъни Макка мушрикларини) **барча иш битирилиб**, (яъни жаннат аҳли жаннатга, дўзахилар дўзахга ҳукм қилиниб), **улар ҳасрат-надомат қилиб қоладиган Кундан — Қиёматдан кўрқитинг!** (Бугун) **улар ғафлатдадилар, (шу сабабдан) улар иймон келтирмайдилар**» (Марям: 39) Оятини ўқидилар ва қўллари билан пастга ишора қилдилар (Бухорий: №6548, Муслим: №2850).

Демак, саҳиҳ далиллар билан исботландики, қиёмат куни жисмдан холи нарсалар (аразлар) тарозига қўйиладиган жисмларга айланади ва ҳасанотлар ва саййиотлар миқдорига қараб, тарози оғир ё енгил келади.

Ушбу далиллар биринчи сўз эгаларининг, яъни қиёмат куни тарозидан амалларнинг ўзи тортилади, деб айтадиган кишиларнинг далиллари эди.

Иккинчи сўз:

Тарозидан амаллар эмас, амал қилувчи шахс тортилади.

Ушбу сўз эгалари ҳам саҳиҳ далиллар келтирганлар. Жумладан, Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Қасамки, қиёмат куни жуда катта ва семиз бир киши келади, Аллоҳ наздида у пашшанинг қанотича ҳам вазнга эга бўлмайди», дедилар ва: «**Бас, Биз Қиёмат кунда улар учун ҳеч қандай вазн (қадр-қиймат) бермасмиз!**» (Каҳф: 105) **оятини ўқинглар**», дедилар (Бухорий: №4729, Муслим: №2785).

Семириб, шишиб кетган, йўғон бир одам қиёмат куни тарозига қўйилганида Аллоҳ наздида бир пашша қанотича ҳам вазнга эга бўлмайди.

Чунки, у куни бандалар тарозига қўйилганда тарози уларнинг баданларининг семизлиги ва эт-ёғларининг кўплигига қараб оғир ё енгил келмайди. Балки, савоб ва гуноҳларининг кўп-озлигига қараб оғир ё енгил келади.

Юқорида ҳам айтдим, яна бир бор таъкидлайманки, охират қонунлари устидан бу дунё қонунлари билан ҳукм қилишга уриниш айна зулм бўлур эди!

Энди бунинг муқобилида, ўзи нозик, болдирлари ингичка бир киши келади, унинг ўша этсиз болдирлари тарозининг бир палласига қўйиб, иккинчи палласига Уҳуд тоғи қўйилса, болдирлар турган палла бошиб кетади. Бу ким бўлди экан, дейсизми?!

Жисми ориқ ва нозик, лекин иймони ўта бақувват, бадани енгил, бироқ амаллари оғир бу киши Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудир. Имом Аҳмад «Муснад»ида яхши санад билан ривоят қилган ҳадисда Алий ибн Аби Толиб розияллоҳу анҳу айтадилар:

«Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу бир куни меваларини йиғиш учун Арок дарахти устига чиққанида уни шамол тебрата бошлади. Одамлар кулдилар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Нега куляпсизлар?», деб сўрадилар. «Унинг болдирларининг нозиклигига куляпмиз, ё Расулуллоҳ», дейишди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, унинг болдирлари тарозида Уҳуд тоғидан оғирроқдир», дедилар (Аҳмад: №920, Аҳмад Шокир иснодини саҳиҳ санаган).

Учинчи сўз:

Қиёмат куни банданинг мезонида унинг саҳифалари (номаи аъмоли) тортилади.

Бу фикр эгалари ҳам саҳиҳ ҳадисни далил қиладилар. Аҳмад «Муснад»ида ривоят қилган, Ҳоким «Мустадрок»да келтириб, икки шайх шартига биноан саҳиҳ деган ва Заҳабий бунга мувофиқ бўлган, Ибн Ҳиббон, Абу Довуд ва бошқалар Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни Аллоҳ таоло умматимдан бир кишини халқлар орасидан ажратиб олади, унинг тўқсон тўққизта китоби очилди, ҳар бир китоб кўз илғамас даражада улкан бўлади. Сўнг унга: «Шу (китобларда ёзилган амалларинг)дан биронтасини инкор қи-

ласанми?! Менинг амалларни ёзувчи фаришталарим сенга зулм қилибдиларми?!», дейди. Банда: «Йўқ, эй Раббим», дейди. «Бирон узринг борми?», деб сўрайди. У: «Йўқ, эй Раббим», дейди. Шунда Аллоҳ таоло: «Йўқ (ундай эмас, балки сенинг узринг ўрнига ўтадиган), ҳузуримизда сенинг битта ҳасананг (савобли амалинг) бор, бугун сенга зулм қилинмайди», дейди ва бир битоқани (яъни, бир парча қоғозни) чиқаради, унда: «Ашҳаду ан ла илаҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва росулуҳ» деб ёзилган бўлади. Сўнг: «Тарозингнинг олдида ҳозир бўл», дейди. У: «Эй Раббим, шунча катта китоблар олдида бу битоқа нима бўларди?!», дейди. «Сенга зулм қилинмайди», дейилади унга. Сўнг китоблар бир паллага, битоқа иккинчи паллага қўйилади, шунда китоблар енгил келиб, битоқа оғир келади. Зеро, Аллоҳнинг исми бўлган ҳолда унда бирон нарса оғир келолмайди» (Термизий: №2641, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№135) саҳиҳ санаган).

Бу учинчи фикр эгаларининг далили эди.

Юқорида қиёмат куни тарозида нимани ўлчаниши хусусида уч хил фикр билан танишиб ўтган бўлдик. Ушбу сўзлар ичидан қувватлироғи қай бири экани, тарозини оғирлаштирадиган амаллар нималар экани билан суҳбатимиз давомида танишасиз.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-миз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир.

Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад сол-лаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бе-раман.

Аммо баъд..

Валлоҳу аълам, қувватлироқ гап шуки, амаллар ҳам, амал қилувчи ҳам, саҳифалар ҳам тарозига қўйилади, амал қилувчи ўз амаллари ва

номаи аъмоли билан бирга ўлчанади. «Маъорижул-қабул бишарҳи сулламил-вусул ила илмил-усул» соҳиби шу фикрни қувватли санаган, мен ҳам шу гапга мойилман.

Бинобарин, аввало ўзимни, кейин сиз азиз биродарларимни қиёмат куни тарозини оғирлаштирадиган айрим амаллардан боҳабар қилиб ўтишни вазифам деб билдим.

3. Қандай амаллар қиёмат куни тарозини оғирлаштиради?

Қиёмат куни тарозини оғирлаштирадиган амаллар ичида энг катталаридан бири гўзал хулқдир.

Аҳмад, Абу Довуд, Термизий, Насоий, Ибн Ҳиббонлар Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ва Албоний «Мишкотул-масобий-х»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Қиёмат куни мўминнинг амал тарозисида гўзал хулқдан кўра оғирроқ нарса бўлмайди, Аллоҳ таоло фаҳи сўзлар айтувчи, оғзи бузуқ кимсани ёмон кўради» (Термизий: №2003, 2004, Абу Довуд: №4799, Саҳиҳул-жомий: №5721).

Қасамки, уммат бугун ҳокимлари-ю олимлари, даъватчилари-ю имомлари, эркаклари-ю аёллари, ўсмирлари-ю ёш болалари билан, ҳамма-ҳамма гўзал хулқли бўлишга нақадар муҳтож!!

Бугун нурли, назарий манҳаж бўлмиш гўзал хулқ билан воқелиқда амалий манҳаж бўлиб қолган ёмон хулқ ўртасида жуда катта жарлик борлиги кўринади.

Қани Ислому ахлоқлари?! Қани Муҳаммаду соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг намунавий хулқлари?!

Хонадонларимиздаги, мактаб-мадрасаларимиздаги, олийгоҳларимиздаги кутубхоналар тоқчалари нурли назарий манҳаж ҳақида ёзилган жилд-жилд китоблар билан тўла, бироқ уммат воқелигига назар ташласангиз, одамларнинг аҳволларини текширсангиз, бу мунаввар манҳаж билан воқелиқ ўртасида жуда катта жарлик борлигини кўрасиз.

Эй Ислому уммати! Ростгўйлик қани?! Ихлос қани?! Мулойимлик қани?! Мурувват қани?! Афв қани?! Яхшилик қилиш қани?! Ҳаё қани?!

Жўмардлик қани?! Олийжаноблилик қани?! Саховат қани?! Қани?!...
Қани?!... Қани?!...

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг гўзал хулқларига эргашиш қани?!

Мен кўпинча айтаман, Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам куфр билан мавжланиб ётган саҳролар орасида Ислом давлатини барпо этишга муваффақ бўлдилар. Бунга асосий сабаб шу бўлдики, у зот Исломдан аввал Араб жазирасидан ташқарида на салмоғи, на эътибори бўлган араблар ва аъробийлардан, ўша ялангоёқ ва яланғоч саҳройилардан башарият ичра мутлақо тенги бўлмаган мислсиз буюк бир қуръоний авлодни етиштириб чиқардилар. У зот исломий тарбия дастуридан минглаб нусхани чоп этдилар. Бироқ, бу нусхаларни сиёҳ билан қоғозга эмас, балки инсонлар қалбига нурдан бўлган сиёҳ билан битдилар! Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг асҳоблари ушбу тарбия ва ахлоққа доир назарий дастурни одамлар оламида порлаб ва ярқ этиб кўзга ташланиб турадиган амалий воқеликка айлантирдилар. Бутун башарият уларнинг юксак ахлоқларига гувоҳ бўлди, ер юзида икки оёқ билан юриб турган тирик қуръонларни кўрди.

Бироқ, бугунга келиб, шарқу ғарбда Исломнинг йўлига тўғаноқ бўлаётган энг катта чақиртош мусулмонларнинг ахлоқи, тўғрироғи уларнинг ахлоқсизлиги бўлиб турибди!

Бугун дунёнинг шарқу ғарбида мусулмонларнинг аҳволига назар солган киши улар орасида зинокорларни, маст қилувчи ичимлик ичадиганларни, чўчка олди-соттиси билан шуғулланадиганларни, намозларни тўкис адо қилмайдиганларни кўради, мусулмонлик даъвосини қилиб юрган кишиларга назар солиб, уларни ахлоқда ўзидан юқори даражада деб билмайди. Бугун шарқу ғарб оламида исломий ҳаракат йўлига тўғаноқ бўлаётган энг катта тўсиқ бизларнинг ахлоқимиз бўлиб қолди!

Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат куни мўминнинг амал тарозисида гўзал хулқдан кўра оғирроқ нарса бўлмайди».

Имом Аҳмад ва Термизий саҳиҳ санад билан ривоят қилган ҳадисда айтилишича, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан мўминларнинг энг иймони комилроғи ким бўлиши ҳақида сўралганда:

«Мўминларнинг иймони комилроғи хулқи гўзалроғидир», деб жавоб берганлар (Абу Довуд: №4682, Термизий: №1162).

Абу Довуд, Ибн Ҳиббон ва бошқалар саҳиҳ санад билан Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Шубҳасиз, мўмин киши гўзал хулқи сабабли кундузлари рўзадор, тунлари эса намоз билан бедор кишининг даражасига эришади»
(Абу Довуд: 4798, Аҳмад: №24236).

Ана ўша олий хулқ эгалари қиёмат куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга энг яқин манзил эгаси бўладилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Менга энг суюмли бўлганингиз ва қиёмат куни менга яқин ўринда турадиганингиз ахлоқи гўзал бўлганларингиздир» (Термизий: №2019, Саҳиҳул-жомий: №2201).

Қиёмат куни тарозини оғирлаштирадиган энг катта ишлардан яна бири ҳақида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мана бундай хабар берганлар:

«Таҳорат-покизалик иймоннинг ярмидир. «Ал-ҳамду лиллаҳ» мезонни тўлдиради, «Субҳаналлоҳи вал-ҳамду лиллаҳи» осмонлару ер оралиғини тўлдиради» (Муслим: №223, Термизий: №3512, Насоий: №5/5, Саҳиҳул-жомий: №3957).

Аллоҳ йўлидаги биродарим! Таҳорат қилишдан ожизмисиз?! Энг аввал дилингиз, кейин эса тилингиз билан Аллоҳга ҳамд ва тасбеҳ айтишдан ожизмисиз?!

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

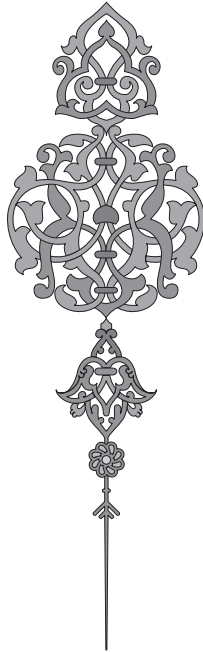
«Субҳаналлоҳи валҳамду лиллаҳи ва ла илаҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар» (Аллоҳни поклайман, Аллоҳга ҳамд бўлсин, бир Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ, Аллоҳ буюқдир) *деб айтишим менга қуёш нури тушган барча нарсалардан суюмлироқдир»* (Муслим: №2695, Термизий: №3591).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким бир кунда юз марта: «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳ» (Аллоҳни поклайман ва Унга ҳамд айтаман) *деса, хато-гуноҳлари денгиз кўпикларича бўлса-да ўчирилади»* (Термизий: №3462, Муслим: №2691).

Мени эшитиб турган ҳар бир қулоқ эгасидан тилагим шуки, ушбу калималарни диллари билан тасдиқлаб, тиллари билан такрорлаб, аъзолари билан унга амал қилсинлар..

2011 йил 15-декабр

Сирот

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Аллоҳнинг тавфиқи билан бугун сизлар билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан ўн тўққизинчи суҳбат устида йиғилиб турибмиз. Бундан олдинги суҳбатимизда мезон-тарози хусусида сўз юритган, ҳисоб-китоб амалларга иқрор қилдириш учун, тарозида ўлчаш эса амаллар миқдорини кўрсатиб бериш ва шунга кўра жазо-ю мукофотлар бериш учун бўлишини айтиб ўтган эдик.

Амаллар тарозига қўйилиб, жазо-ю мукофотлар аниқ бўлгач, энди ҳар бир киши учун ўзининг оқибатига юзланиш қолади. Шу ҳолда турилганда Аллоҳ таоло жаҳаннам устига Сирот (йўл) номли бир кўприк ўрнатишга амр этади ва бу кўприк устида мўмин, муваҳҳид ва тақводор зотлар ажралиб, жаннат сари йўл оладилар, мушрик, кофир ва жиноятчи кимсалар эса жаҳаннамга қулайдилар.

Аллоҳнинг изни билан бугунги суҳбатимиз Сирот мавзусида бўлади.

Одатимизга кўра, вақтдан унумли фойдаланиш учун ушбу мавзудаги сўзимизни қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

1. Сирот — жаҳаннам устидаги кўприк ва одамларнинг ундаги аҳволи.

2. Омонат ва раҳм (қариндошлик алоқаси) кўприкнинг икки томонида туриши.

3. Сиротдан охири бўлиб ўтадиган киши ким?

4. Нажот борми?

Севиқли биродарим, суҳбатимизни жон қулоқ билан тинглашингизни умид қиламан. Зеро, мавзу жуда муҳим мавзулардан. Аллоҳ таолодан сизу бизга ҳисоб кунда, мезон кунда, Сирот кунда Ўзи нажот беришини сўрайман. У бунинг эгаси ва бунга қодирдир.

1. Сирот – жаҳаннам кўприги ва одамларнинг ундаги аҳволи

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сирот луғатда тўғри ва ёруғ-ойдин йўл маъносини англатади.

Шариат истилоҳига келсак, бу ерда у қиличдан ўткир ва қилдан ингичка кўприк маъносида қўлланилади. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу айтганларидек, Сирот — мўминлар унинг устидан юриб, наъим жаннатларига, мушриклар эса жаҳаннамга — нақадар ёмон жой у — ўтишлари учун Аллоҳ жала ва ало жаҳаннам устига қурадиган қилдан ингичка ва қиличдан ўткир кўприқдир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз. (Бу) Парвардигорингиз (амрига биноан) вожиб бўлган ҳукмдир»

(Марям: 71).

Имом Абул-Из ал-Ҳанафий «Таҳовия ақидаси шарҳи»да айтади: Муфассирлар **«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз»** (Марям: 71) оятидаги тушишдан мурод нима экани хусусида ихтилоф қилганлар. Очикроқ ва қувватлироқ фикр шуки, ундан мурод сирот устидан ўтишдир. Чунки, Аллоҳ таоло айтади:

«Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва зolim кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз» (Марям: 72).

Саҳиҳ ҳадисда келганки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, дарахт остида байъат берган бирон киши дўзахга тушмайди», дедилар. Ҳафса розияллоҳу анҳо айтадилар: «Шунда мен: «Ё Расулуллоҳ, Аллоҳ: **«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз»** демаганми?!», дедим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *«Ахир Аллоҳнинг: «Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва зolim кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз», деганини эшитмаганмисиз?!»*, дедилар.

Уламоларнинг мазкур оятда зикр қилинган тушиш маъносида айтган сўзларини шундай жамланадики, дўзахга тушиш икки хил бўлади:

Биринчиси, тушиш — кириш маъносида бўлиб, бу кофир ва мушриклар учундир. Аллоҳ таоло Фиръавн ҳақида айтганидек:

«У (Фиръавн) Қиёмат Кунида ўз қавмини бошлаб бориб дўзахга туширур. У тушиладиган энг ёмон жойдир!» (Худ: 98).

Иккинчиси, Сирот кўпригидан ўтиш маъносида бўлиб, бу тақводор мўминлар учундир. Аллоҳ таоло улар ҳақида айтганидек:

«Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва золим кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз».

Менга жон қулоғингизни тутинг, ўз хоҳишларидан сўзламайдиган Содик ва Масдуқ зот ўзларига хос бўлган етук, қисқа, гўзал ва пурмаъно пайғамбарона услублари билан Сиротдан ўтиш ҳолатини тасвирлаб берадилар, истасангиз айтишингиз мумкинки, юракларни ёриб юборгудек бу манзарани маҳорат билан чизиб берадилар.

Саҳобалар сўрадилар: «Ё Расулulloҳ, қиёмат куни Раббимизни кўрамизми?» Ул зот:

«Ой тўлган кечада ойни ҳеч қандай тўсиқсиз ҳолида (кўришга) шубҳа қиласизларми?», дедилар. Улар: «Йўқ, ё Расулulloҳ,», дейишди. «Қуёшни булут тўсмаган ҳолатида (кўришга) шубҳа қиласизларми?», дедилар. Улар яна: «Йўқ», дейишди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Сизлар Ул зотни худди ана шундай кўрасизлар. Қиёмат куни одамлар маҳшиаргоҳда жамланадилар. (Аллоҳ таоло:) «Ким нима нарсага сиғинган бўлса, ўшанга эргашиш», дейди. Улардан кимдир қуёшга эргашади, кимдир ойга эргашади, кимдир тоғутларга эргашади. Бу умматгина қолади, ичида мунофиқлари ҳам бўлади. Аллоҳ (улар таниганидан бошқача суратда) олдиларига келиб: «Мен Роббингизман», дейди. Улар: «То Роббимиз келгунича бизнинг турар жойимиз шудир. Роббимиз келса, биз уни таниймиз», дейишади. Сўнг Аллоҳ (улар танийдиган суратда) олдиларига келиб: «Мен Роббингизман», дейди. Улар ҳам: «Сен бизнинг Роббимиздирсан», дейишади. Аллоҳ уларни чорлайди, жаҳаннам устига Сирот (кўприги) қурилади. Шунда пайғамбарлар ичидан ўз умматлари билан биринчи бўлиб ўтувчиси мен бўламан. У куни пайғамбарлардан ўзга бирор кимса сўз сўзламас. Пайғамбарларнинг у кундаги сўзлари: «Парвардигор, Ўзинг саломат қилгайсан, Парвардигор, Ўзинг саломат қилгайсан» бўлур. Жаҳаннамда саъдон (ўсимлиги) тиконлари мисол чангақлар бордир, — Саъдоннинг тиконларини кўрганмисизлар?, деб сўрадилар, Ҳа, дейишгач, сўзларида давом этдилар: — У чангақлар худди саъдоннинг тиконларига ўхшайди. Лекин уларнинг нақадар катталигини Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмас. (Ўша чангақлар)

одамларга амалларига қараб чанг солади. Баъзилар амали сабабли ҳалок қилинади, баъзилар (чангак билан баданлари) тилкаланиб, кейин нажот топади. Қачон, Аллоҳ дўзах аҳлларидан Ўзи истаган кишиларни раҳм қилишни истаганда малоикаларга Аллоҳга ибодат қилувчи бўлган кишиларни дўзахдан чиқаришликка фармон беради. Малоикалар уларни чиқарадилар, уларни сажда изларидан таниб оладилар. Аллоҳ дўзахга сажда изини ейишни ҳаром қилгандир. Улар дўзахдан чиқадилар. Одам боласининг сажда изларидан бошқа барча аззосини ўт еб битирган бўлади. Улар куйиб кетган ҳолда дўзахдан чиқадилар. Сўнг уларнинг устларидан оби ҳаёт қуйилади. Шунда улар сел лойқасига тушган уруғ қандай униб чиқса, шундай униб-яшнайдилар. Сўнг Аллоҳ бандалар ўртасида ҳукм қилишдан фориғ бўлади...».

Эътибор берган бўлсангиз, ҳадисда қуёшга сиғинганлар қуёшга ойга сиғинганлар ойга эргашиши, бу уммат эса орасида мунофиқлар ҳам бўлган ҳолда қолиши айтилди.

Мунофиқлар иймон аҳллари билан бирга бориб, мўминлар билан бирга: «Сен Раббимизсан», дейишади... Улар Аллоҳни алдамоқчи бўлишади! Биласизми, шунда нима бўлади?!

Шу пайт Аллоҳ таоло мавқиф аҳли устига қоп-қоронғи зулмат туширади ва ҳеч ким ёруғликсиз бир қадам ҳам босишга қодир бўлмай қолади.

«Саҳиҳ Муслим»да келган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: «Ё Расулуллоҳ, Ер бошқа Ерга, осмонлар ўзга осмонларга айланиб қоладиган ҳамда барча одамлар ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда одамлар қаерда бўлади?», деб сўрадилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «
Эй Оиша, улар кўприк олдида зулматда бўлишади».

Бир лафзда:

«Улар Сирот устида бўлишади».

Аҳмад, Ҳоким, Ибн Ҳиббон ва Ибн Аби Ҳотим ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу айтадилар:

«Улардан баъзиларининг нури тоғдек, баъзиларининг нури хурмо дарахтидек, баъзиларининг нури тик турган одамдек,

баъзиларининг нури бош бармоғида бўлиб, гоҳ ёниб, гўҳ ўчиб туради. Бу энг нури ози бўлган кишидир. Баъзиларини эса ҳар томондан зулмат ўраб олади» (Муслим: №315).

Аллоҳ йўлидаги биродарим! Мана бу оятларни тадаббур қилиб кўринг: **«Эй мўминлар, Аллоҳга холис тавба қилинглар, шоядки Парвардигорингиз сизларнинг ёмонлик-гуноҳларингизни ўчириб, остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритур. У Кунда Аллоҳ пайғамбарни ва у билан бирга иймон келтирган зотларни шарманда қилмас. Уларнинг нурлари олдиларида ва ўнг томонларида юрур. Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нурумизни комил қилиб бергин ва бизларни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар»** (Таҳрим: 8).

«Мўмин ва мўминаларнинг олдиларида ва ўнг томонларида нурлари (яъни қилган яхши амаллари ва номаи аъмоллари йўллари эритиб) **кетаётганини кўрадиган Кунни** (эсланг)! (Ўша Кунда уларга дейилур): **«Сизлар учун Бугунги хушхабар — остидан дарёлар оқиб турадиган, (сизлар) мангу қоладиган жаннатлардир. Бу улуғ бахтнинг ўзидир!»** (Ҳадид: 12).

Қачон мунофиқлар Сиротга яқинлашишга ҳаракат қилишса, Аллоҳ уларнинг нурларини олиб қўяди ёки Заҳҳок айтганларидек, мунофиқларнинг нури ўчиб қолади ва нифоқ аҳли иймон аҳлидан ажралиб қолади. Шунинг учун мўминлар мунофиқларнинг сирот устида нурлари ўчиб қолганини кўришса, кўрқиб, ёмон аҳволга тушиб қолишади. Бу Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзи маъносидир:

«Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нурумизни комил қилиб бергин ва бизларни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар» (Таҳрим: 8).

Ўшанда, қоп-қоронғи зулматлар бағрида қолган нифоқ аҳли Сирот устида нурга чулғаниб бораётган иймон аҳлини кўриб, уларга нидо қилишади:

«У Кунда мунофиқ ва мунофиқалар иймон келтирган зотларга: «Бизга қараб туринглар, биз ҳам сизларнинг нурингиздан озгина олиб фойдаланайлик», десалар, (уларга:)

«Ортингларга қайтиб нур истайверинглар», дейилур. Сўнг улар (билан мўминлар)нинг ўртасига дарвозали бир девор урилурки, унинг ичида раҳмат—жаннат, ташқарисида — олдида эса азоб — дўзах бўлур. Улар (мўминларга): «Биз (ҳаёти дунёда) сизлар билан бирга эмасмидик», деб нидо қилганларида, (мўминлар) дерлар: «Ҳа, (кўринишда биз билан бирга эдинглар), лекин сизлар (мунофиқлик билан) ўзларингизни фитнага дучор қилдинглар ва (бизларга бало-офатлар етишига) кўз тутдинглар ҳамда (Исломнинг ҳақ дин эканлиги тўғрисида) шубҳаландинглр ва то Аллоҳнинг амри (яъни ўлим) келгунича сизларни (ҳали умр узоқ эканлиги, Аллоҳ ҳар қандай гуноҳни кечиб юборавериши каби) хомҳаёллар алдади. Сизларни Аллоҳ ҳақида (У зотнинг карами кенг, ҳеч қачон Ўзи яратган бандаларни азобга гирифтор қилмайди, деб) алдовчи (шайтон) алдаб қўйди» (Ҳадид: 13-14).

Улар мўминларга: «Биз ҳам сизлар билан бирга эмасмидик, бирга жумъа ўқирдик, жамоатга ҳозир бўлардик, ғазотларда бирга бўлардик, Арафотда бирга турардик, бошқа ибодатларда ҳам сизлар билан бир қаторда эмасмидик?!», дейишади.

Мўминлар уларга жавобан айтадилар: «Ҳа, кўринишда сизлар биз билан бирга эдингиз, лекин сизлар ўзингизни фитнага дучор қилдингиз, ҳақ аҳлига ва суннат аҳлига нисбатан ёмонликларни кутдингиз, қайта тирилиш, тарози, Сирот ва дўзах ҳақида шак-шубҳа қилдингиз, хомҳаёллар ва пуч орзу-умидлар сизларни алдаб қўйди ва охир-оқибат шу ҳолатда ўлимга юзландингиз. Мана, энди ушбу ҳақиқатларни ўз кўзингиз билан кўрдингиз, мезонни, сиротни кўрдингиз».

Содиқ ва Масдуқ зот (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳолатни яна-да аниқроқ чизиб берадилар. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Саид ал-Худрий рोजияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда у зот айтадилар:

«Ҳатто, фақат Аллоҳга ибодат қилиб ўтган яхши-ёмон кишиларгина қолгач, Роббул оламийн субҳанаҳу ва таоло улар кўрган (яъни, сифатлари орқали билган) суратга яқин бир суратда улар олдида келади ва: «Нимани кутиб турибсизлар? Ҳар бир уммат ўзи сиғинган нарсага эргашади», дейди. Улар: «Эй Раббимиз! Биз бу одамлардан дунёда уларга энг муҳтож бўлиб турганимизда ҳам ажралганмиз ва улар билан бирга бўлмаганмиз», дейдилар. «Мен Раббингизман», дейди. Улар: «Биз сендан Аллоҳга паноҳланамиз,

Аллоҳга биронтасини шерик қилмаймиз», дейишади икки ё уч марта. Ҳатто, баъзилари (ҳақдан) бурилиб кетишга яқин бўлади. (Шунда Аллоҳ:) «Сизлар билан Унинг ўртасида сизлар уни таниб оладиган бирон аломат борми?», деб сўрайди. «Ҳа», дейишади. Шунда болдирни очади.

Ўшанда (дунёдалиқ пайтида) Аллоҳ учун ўз ихтиёри ила сажда қилувчи бўлган бирон киши қолмасдан, Аллоҳ унга сажда қилишига изн беради. Аммо (бировдан) қўрқиб ёки риё қилган ҳолда сажда қилувчи бўлган кишиларнинг орқаларини Аллоҳ бир табақа қилиб қўяди (яъни орқалари қотиб қолади), улар ҳар гал сажда қилмоқчи бўлишиганида чалқанчасига йиқилишади.

Кейин бошларини кўтаришса, (Аллоҳ таоло) улар биринчи бор кўришган суратига айланиб қолган бўлади. У: «Мен Раббингизман», дейди, улар ҳам: «Сен Раббимизсан», дейишади.

Сўнгра жаҳаннам устига кўприк ўрнатилиб, шафоатга изн берилди. Улар: «Аллоҳим, саломат қилгайсан, омонда қилгайсан», деб айтишади...

«Ё Расулуллоҳ, кўприк нима?», деб сўралди.

У зот дедилар: «Оёқ тойиб кетадиган сирпанчиқ ўриндир. У ерда чангаклар, темир илгаклар ва Нажд ерларида ўсадиган тиканли нарсалар бўлиб, у саъдон дейилади. Мўминлар у ердан кўз очиб юмгунча, чақмоқдек, шамолдек, қушдек ва учқур отлардек тез ўтишади. Бир қисми соғ-саломат ҳолда нажот топади. Яна бир қисми (чангаклар билан) тилиниб, сўнг қўйиб юборилади. Ва яна бир қисмини уюмланиб, жаҳаннамга қулатилади.

Ҳатто, мўминлар дўзахдан халос бўлишигач, жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, сизлардан биронтангиз ҳам (бу дунёда биров учун) ҳақ талаб қилиб, ўша қиёмат кунини мўминлар дўзахдаги биродарларига ёрдам сўраб Аллоҳга ёлворишларидан кўра қаттиқ ёлвора олмайсиз. Улар: «Эй Раббимиз, улар биз билан бирга рўза туттишарди, намоз ўқишарди, ҳаж қилишарди», дейдилар. Шунда уларга айтилади: «Таниган кишиларингизни чиқаринглар. Уларнинг суратлари дўзахга (таъсир қилиши) ҳаром қилинади». Шунда улар

кўп халойиқни у ердан олиб чиқишади, уларнинг болдир ва тиззалари ярмигача олов теккан бўлади.

Мўминлар: «Эй Раббимиз! У ерда Сен бизга (чиқаришига) амр қилган кишилардан биронта ҳам қолмади», деб айтишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан ҳеч бир кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида ярим динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар яна: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан бирон кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида зарра мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Биз у ерда биронта ҳам яхшилик (эгаси)ни қолдирмадик», дейишади».

Абу Саид айтар эдилар: «Агар бу ҳадис билан мени тасдиқламасангиз, мана бу оятни ўқинглар:

«Шубҳасиз, Аллоҳ бировга бир зарра вазнича зулм қилмас. Агар заррача яхшилик бўлса, уни бир неча баробар қилур ва ўз ҳузуридан улуғ ажр ато қилур» (Нисо: 40)».

«Аллоҳ таоло: «Фаришталар, пайғамбарлар ва мўминлар шафоат қилишди, фақат раҳм қилувчиларнинг энг раҳмлисигина қолди», дейди-да, дўзахдан бир сиқимни сиқимлаб олиб, ундан ҳеч яхшилик қилмаган, куйиб кўмирга айланиб кетган бир қавмни чиқаради. Уларни жаннат бўсағасидаги «ҳаёт анҳори» деб номланувчи бир анҳорга ташлайди. Улар у ердан худди сел лойқасида уруғ униб чиққани каби униб чиқишади. Кўргансизлар-ку, (сел лойқасидаги ўша уруғ) бирон тош ё дарахт ёнида бўлса, қуёшига қарагани сарғиш ва кўкимтир бўлиб, сояга қарагани оппоқ бўлиб унади».

Шунда саҳобалар: «Ё Расулulloҳ, сиз худди дала-даштларда қўй боқиб юрган одамдек (тасвирлаб бердингиз)», дейишди.

У зот сўзларида давом этдилар:

«Улар марвариддек (товланиб), бўйинларида тақинчоқлар бўлган ҳолда чиқишади. Жаннат аҳли уларни бирон амал қилишмаган ва бирон яхшилик тақдим қилишмаган ҳолларида Аллоҳ таоло жаннатга киритган «Раҳмоннинг озод этган қуллари», деб танишади. Кейин Аллоҳ: «Жаннатга киринглар, нимани кўрсангизлар, ўша нарса сизларга», дейди. Улар: «Эй Раббимиз, оламдаги ҳеч кимга бермаган нарсангни бизга ато қилдинг», дейишади. Шунда У: «Сизларга Менинг ҳузуримда бундан ҳам афзал нарса бор», дейди. Улар: «Эй Раббимиз, бундан кўра ҳам афзалроқ нима бор?!», дейишади. У: «Менинг розилигим, бундан кейин сизларга ҳеч қачон ғазаб қилмайман», дейди» (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №7439, Муслим: №183, Насоий: 8/112, 113).

Аллоҳу акбар.. Иззат эгаси бўлган Раббимга қасамки, худди кўз билан кўриб тургандек ва шунинг ичида яшаб тургандек тасвирлаб бердилар.. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Аллоҳ таоло томонидан жавомиул-калим (лафзи оз бўлса-да, пурмаъно сўзлар) берилган зот буни баён қилмоқдалар!!

Мусулмон биродар! Аллоҳ ҳаққи, юракларни ёриб юборгудек бу кўринишларни яхшилаб тадаббур қилинг-а... Сирот устидасиз.. Ён-верингизда одамлар.. Кимдир кўз-очиб юмгунча ўтиб кетмоқда.. Кимдир яшиндек ўтиб кетмоқда.. Яна кимдир қушдек учиб ўтиб кетмоқда.. Айримлар эса Сирот устида судралиб бормоқда.. Баъзиларини чангақлар илиб олиб, жаҳаннамга улоқтирмоқда..

Шеър мазмуни:

Нафсим тавба қилишдан бош тортди, энди бандалар Зул-жалол
ҳузурида турганида ҳолим не кечар..

Қабрларидан гандирақлаб, тоғдек гуноҳлар остида чиқиб
келишганида..

Сирот тикилган, ундан ўтмоқ даркор..

Баъзилар ундан қуламоқда, баъзилар эса Адн боғларига
ўтиб кетмоқда..

Раҳмон уларга дейди: Гуноҳларингни кечирдим эй бандам,
парво қилма..

2. Омонат ва раҳм (қариндошлик) кўприкнинг икки томонида туриши

Аллоҳга қасамки, бу ҳам юракни ёргудек оғир кўринишдир.

«Саҳиҳ Муслим»да Ҳузайфа ибн ал-Ямон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Омонат ва раҳм (қариндошлик) Сиротнинг икки четига юборилади».

Имом Нававий ушбу ҳадис шарҳида айтади: «Омонат ва раҳмни Сиротнинг икки четига юборилиши Сиротдан ўтаётган ҳар бир кишидан ўз ҳаққини талаб қилиб олиши учундир».

Бу эса бу иккисининг Парвардигор наздида қадрини нақадар баланд эканига далил бўлади. Омонат — осмонлару ер уни кўтаришга журъат қилмаган ва инсон уни ўз зиммасига олган оғир юқдир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта Биз бу омонатни (яъни шарияти Исломиёдаги тоат-ибодатларни) осмонларга, ерга ва тоғу тошларга кўндаланг қилган эдик, улар уни кўтаришдан бош тортдилар ва ундан кўрқдилар. Инсон эса уни ўз зиммасига олди. Дарҳақиқат у (ўзига) зулм қилувчи ва нодон эди (яъни бу омонатнинг нақадар вазмин юк эканлигини бутун коинот билди ва уни кўтаришга қурби етмаслигини сизди, аммо инсон ўзи билмаган ҳолда ўта мушкул вазифани ўз зиммасига олди)» (Ахзоб: 72).

Омонат маъносини биласизми?

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтадилар: «Омонат — Аллоҳ бандаларига фарз қилган фарзлардир».

Абул-Олия айтадилар: «Омонат — бандаларга буюрилган ва қайтарилган ишлардир».

Ҳасан айтадилар, бу кишининг сўзлари энг балоғатли сўздир: «Омонат — диндир, диннинг ҳаммаси омонатдир»

Ибодат ҳамма турлари билан — намоз, закот, рўза, ҳаж омонатдир, жасадингизнинг барча аъзолари омонатдир, мансабу курсингиз омонатдир, қўлингиздаги мол-мулк омонатдир, аёлингиз ва болаларингиз омонатдир, илм омонатдир, олимга шогирдлари омонатдир. Аллоҳ таоло сизу бизни омонатга хиёнат қилишдан огоҳлантирган. Аллоҳ таоло айтади:

«Эй мўминлар, Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига хиёнат қилмангиз ва билган ҳолингизда сизларга ишониб берилган нарсаларга (яъни, динга ва бошқа ҳар қандай омонатларга) хиёнат қилмангиз!» (Анфол: 27).

«Саҳихул Бухорий»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир мажлисда қавмга ҳадис айтиб турганларида бир аъробий келиб: «Қиёмат қачон?» деб сўради. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзлашда давом этдилар. Қавмнинг баъзилари: «(Аъробийнинг) гапини эшитдилар-у, унинг айтган сўзини ёқтирмадилар» дейишди. Баъзилари эса: «Йўқ, эшитмадилар» дейишди. Сўзларини тугатгач:

«Қиёмат ҳақида сўровчи қани?», дедилар. «Менман, ё Расулulloҳ» деди. (У зот:) *«Омонат зое қилинса, қиёматни кутавер»*, дедилар. «Уни зое қилиш қандай бўлади?», деди. *«Ишни ўз эгасидан бошқага топширилса, қиёматни кутавер»*, дедилар (Бухорий: №59).

Қасамки, иш ўз эгасидан бошқаларга топшириб қўйилди, арзимас ва беқадр кимсалар иш бошига миниб олиб, рувайбизалар оғизларини тўлдириб сўзламоқда. Аҳмад «Муснад»ида, Ҳоким «Мустадрок»ида Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, Албоний «Саҳихул-жомий»да саҳиҳ санаган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Ҳали одамларга шундай алдамчи замонлар келадики, унда ёлғончининг гапини рост деб кўрилади, ростгўйни ёлғончига чиқарилади, хиёнатчига омонат қўйилади, омонатдор хиёнатчига чиқарилади, унда рувайбиза гапдонлик қилади», дедилар. «Ё Расулulloҳ, рувайбиза ким?», деб сўралди. *«Қадрсиз одам, — бир лафзда «ақлсиз одам» — омманинг ишига тааллуқли гапларни гапиради»*, деб жавоб бердилар.

Ҳозирда бизлар рувайбизаларнинг омманинг ишигагина эмас, балки динга тааллуқли бўлган муҳим ишларда ҳам гапдонлик қилаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз. Ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ.

Қўйларини бўридан кўрир асли қўйчивон,
Қўй додига ким етар гар бўри бўлса чўпон?!

Диннинг ҳаммаси омонатдир, Аллоҳ таоло хиёнатдан огоҳлантирди.

Омонат Сиротнинг бир томонида туриб олиб, ундан ўтаётган ҳар бир кишидан ўз ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилади. Шундай экан, омонат ва раҳм (қариндошлик) хусусида Аллоҳдан қўрқингиз!!

Раҳим нималигини биласизми?!

Бу замонамизда раҳмни (қариндошлик алоқасини) узиш одат тусига айланиб қолмоқда!! Қасамки, ўғил отасидан ва онасидан алоқани узиб юборганига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Мусулмон кишини кўрасизки, масжидга қатнайди. Бироқ, яқинлари билан умуман алоқани узган. Ота-онасининг ҳолидан хабар олмайди, амакиси ва тоғасини, аммаси ва холасини хорлайди. Кейин яна қариндошларим мен билан алоқа қилмайди, шунинг учун табиийки, мен ҳам улар билан алоқани узганман, дейди. Бу нарсани ўзаро манфаатлар ва борди-келдилар алмашуви дейилади, силаи раҳм деб аталмайди. Ҳақиқий силаи раҳм деб сиздан алоқани узганларга алоқа қилишга айтилади.

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ таоло халқларни яратиб, фориғ бўлгач, қариндошлик алоқаси ўрндан турди. «Нима истайсан?», деди. «Мен алоқани узишдан Сендан паноҳ тиловчи мақомида турдим», деди. «Хўп, сени боғлаган одамни (Ўзимга) боғлашимга ва сени узган одамни (Ўзимдан) узишимга рози бўласанми?!», деди. «Ҳа, эй Роббим!», деди. «Унда шу нарсани сенга ато этдим», деди».

Кейин Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Агар истасангиз, Аллоҳнинг мана бу сўзларини ўқинглар: «Агар (иймондан) юз ўгирсангизлар, яқин-ки, сизлар Ерда бузғунчилик қилурсизлар ва қариндош-уруғларингиз (билан ҳам алоқаларингиз)ни узурсизлар! Ундай кимсаларни эса Аллоҳ лаънатлагандир, бас уларнинг (қулоқларини панд-насихат эшитишдан) кар, кўзларини эса (Тўғри йўлни кўра олмайдиган) кўр қилиб қўйгандир» (Муҳаммад: 22-23). (Бухорий: №7502, Муслим: №2554).

Эй мусулмон! Эй Сиротдан ўтиш машаққатини ҳис қилган мўмин биродар! Кел, ҳозироқ пешонангни ерга қўй, Аллоҳ учун сажда қил.. Отангнинг қўлларини ўп, онангнинг қўлларини ўп.. Амма-холаларинг, амаки-тоғаларинг билан алоқани тикла.. Қариндошлик алоқасини узма.. Зотан, Набий соллаллоху алайҳи ва саллам:

«(Қариндошлар билан алоқани) узувчи жаннатга кирмайди», деб айтганлар (Бухорий: №5987, Муслим: №2556).

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«*Ким ризқи мўл-кўл қилинишини ва умри узайтирилишини истаса, силаи раҳм (қариндошлари билан алоқа) қилсин!*» (Бухорий: №5985, Муслим: №2555).

Шу ерда бир савол ўртага чиқади:

Агар сиз айтгандек қариндошлар билан алоқа қилайлик десак, номаҳрамлар ўртасида аралашиш ва баъзи гуноҳлар ҳам содир бўлиши хавфи бор. Шундай бўлишидан қочиш учун алоқа қилмай кўйсак бўладими?

Жавоб: Алоқани узиш икки турли бўлиб, бири дунё учун, иккинчиси охират учун узишдир. Агар қариндошлар билан алоқани дунё туфайли узсангиз, бу Аллоҳ ва Расули ҳаром қилган узиш бўлади. Аммо, агар қариндошлар билан динингизни деб алоқани узишга тўғри келса, масалан, улар билан борди-келди қилиш иймонингизни заифлашишига сабаб бўлса ва уларда сизга таъсир ўтказиши мумкин бўлган маъсиятлар бор бўлса, сиз уларга ҳикмат билан насиҳат қилган, чиройли йўллар билан тушунтиришга ҳаракат қилган ва ўнлаб марта баҳс-мунозара қилган бўлсангиз, бироқ улар қабул қилишмаган бўлса, у ҳолда сиз ўз динингиз ва аҳли-оилангизга фитна етишидан қўрқиб, алоқани узсангиз зарари йўқдир, аксинча, бундай алоқа узиш учун Аллоҳнинг ажрига ҳам эришасиз. Аллоҳ сизнинг ниятингизни яхши билади. Бунга мисол қилиб, Табук ғазотидан қолиб кетган уч киши ҳақидаги ҳадисни келтириш мумкин. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларини ва ҳатто уларнинг ўз аҳли-аёлларини ҳам улардан алоқани узишга буюрдилар (Табук ғазотидан қолиб кетган Каъб ибн Молик ва унинг икки шериги ҳақидаги ҳадисни Бухорий (№4418) ва Муслим (№2769) ривоят қилганлар). Бу дин учун ва охират туфайли алоқа узиш туридан бўлиб, киши бунинг учун ажру-савобга эришади.

3. Сиротдан охири бўлиб ўтадиган киши ким?

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатга охири бўлиб бир киши киради. У Сирот устида гоҳ юриб, гоҳ қоқилиб, гоҳ ўт уни домига тортиб, шу ҳолда ўтиб келади. Ундан ўтиб олгач, ортига қайрилиб қараб: «Мени сендан қутқарган Зот буюқдир. Аллоҳ менга аввалгилару охиргилардан бирон кишига бермаган неъматини берди», дейди. Шунда унга узоқдан бир дарахт кўрсатилади.

«Эй Роббим, мени ўша дарахтга яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам», дейди. «Эй одам боласи, агар уни сенга берсам, Мендан қайтиб бошқа нарса сўрамайсанми?», дейди Аллоҳ азза ва жалла. У: «Йўқ, эй Роббим (бошқа нарса сўрамайман)», дейди ва бошқа ҳеч нарса сўрамасликка ваъда беради. Банда ўзи сабр қилолмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахт соясида ўтириб сувидан ичади. Кейин унга бундан-да чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади. Шунда у: «Эй Роббим, мени бунисига ҳам яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам. Сендан бошқа ҳеч нарса сўрамайман», дейди. «Эй одам боласи, ҳалигидан бошқа нарса сўрамасликка ваъда бермаганмидинг? Агар ҳозир сени бу дарахтга ҳам яқинлаштирсам, Мендан яна бошқасини ҳам сўрарсан?», дейди. У бошқа нарса сўрамасликка аҳд беради. Сабри етмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда унинг соясида ўтиради ва сувидан ичади. Кейин жаннат эшиги олдида унга аввалги иккисидан ҳам чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади. «Эй Роббим, мени бунга ҳам яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам, бундан бошқа нарса сўрамайман», дейди банда.

Шунда Аллоҳ: «Эй одам боласи, бошқа нарса сўрамайман, деб ваъда бермабмидинг?», дейди. Банда: «Ҳа, шундай қилгандим. Эй Роббим, шуни ҳам бергин, кейин бошқасини сўрамайман», дейди. У сабри етмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахтга яқинлашгач, аҳли жаннатларнинг товушларини эшитиб қолади ва: «Эй Роббим, мени ҳам жаннатга киргизсанг», дейди. «Эй одам боласи, нима қилсам сўрашини бас қиласан, бутун дунёни ва унга қўшиб яна шунчасини берсам рози бўласанми?», дейди

Аллоҳ. Банда: «Эй Роббим, Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан куляпсанми?», дейди...

Шу сўзларни айтиб, Ибн Масъуд кулдилар ва «Нима учун кулаётганимни сўрамайсизларми?», дедилар.

«Нима учун кулаяпсиз?», дейишди. «Чунки, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳам худди шундай кулгандилар. Асҳоблар: «Нима учун кулаяпсиз, ё Расулulloҳ?», дейишганда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Банданинг: «Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан куляпсанми?» деганида Аллоҳ Роббул олабийн кулгани учун», дегандилар.

... Аллоҳ бандага: «Сенинг устингдан кулмайман. Лекин Мен хоҳлаган ишимни қилишга қодирман», дейди» (Бухорий: №6571, Муслим: №187).

4. Нажот борми?

Нажот бир неча калималардадир..

Аллоҳ таолонинг бу дунёда ҳам Сироти (йўли) бор, охиратда ҳам Сироти бор. Ким бу дунёда Аллоҳнинг Сиротида — ҳақ йўлида устивор ва барқарор тура олса, Аллоҳ охиратдаги Сиротида унинг қадамини собит қилади, у банда Аллоҳнинг охиратдаги Сиротида ҳам тойилмайди. Ҳар бир мўмин киши намозининг ҳар бир ракъатида *«Иҳдинас-сиротол-мустақийм»* (бизларни Тўғри Йўлга йўллагин) деб дуо қилади. Мана шу сирот-йўл Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва салламнинг йўллариidir. Сиз мана шу йўлни лозим тутинг ва шу йўлда собитқадам бўлинг.

Аллоҳ йўлидаги дўстим!

Неки тўғрилиқка муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан, неки хато, унутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондандир, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насиҳат қилиб, ўзимни унутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

Бахтсизлик ҳовлиси

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айта-
тамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан
ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Ал-
лоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят
қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир
деб гувоҳлик бераман.

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинг-
лар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинг-
лар!»** (Оли Имрон: 102).

**«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан
жуфтани вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак
ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ора-
ларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган
Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан
ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда
кузатувчи бўлган зотдир»** (Нисо: 1).

**«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланг-
лар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни
мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига
итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди»** (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сиз билан биз бугун Аллоҳнинг тавфиқи ва мадади билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан йигирманчи суҳбат устида кўришиб турибмиз.

Бугунги суҳбатимизда Аллоҳнинг изни билан дўзах ҳақида сўз юритамиз, Аллоҳ барчамизни унинг азобидан сақласин. Бунда биз Қуръони Каримнинг тарҳиб ва тарғиб, яъни қўрқитув ва қизиқтирув услубидан келиб чиқамиз.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ҳо, Мим. (Ушбу Қуръон) қудратли ва билувчи, гуноҳни мағфират қилувчи, тавба-тазарруъни қабул қилувчи, азоби қаттиқ ва инъом-эҳсон эгаси бўлмиш Аллоҳ томонидан нозил қилинган Китобдир. Ҳеч қандай барҳақ илоҳ йўқ, магар Унинг Ўзигина бордир. Фақат Унинг Ўзига қайти-лур» (Ғофир: 1-3).

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), бандаларимга ёлғиз Менинг Ўзимгина мағфиратли, меҳрибон эканлигимни ва Менинг азобим энг аламли азоб эканлигини хабар қилинг!» (Ҳижр: 49-50).

Шунингдек, аҳли суннат ва жамоанинг эътиқодидан келиб чиқамиз. Бу эътиқодга кўра, жаннат ва дўзах яратиб қўйилган, асло йўқ бўлмайди ва тугаб битмайди. Аллоҳ таоло жаннат ва дўзахни халқларни яратишидан аввал яратиб қўйган. Жаннат Аллоҳнинг раҳмати бўлиб, у билан Ўзи истаган бандаларига раҳм қилади. Дўзах эса Аллоҳнинг азоби бўлиб, у билан Ўзи истаган бандаларига азоб беради. Аллоҳ таоло ҳар иккиси учун ўзига лойиқ бўлган халқларни яратган. Ким жаннатга кирса, Унинг фазли ва раҳмати билан, ким дўзахга тушса, Унинг адли ва ҳикмати биландир.

«Парвардигорингиз бандаларига зулм қилувчи эмасдир»

(Фуссилат: 46).

Одатимизга кўра, келинг, вақтдан унумли фойдаланиш учун ушбу ўта муҳим ва ғоят долзарб мавзудаги сўзимизни қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

1. **Дўзахнинг сифати.**
2. **Дўзах аҳлига бўладиган азоблар.**
3. **Абадий қолувчилар ва чиқувчилар.**
4. **Дўзахдан қандай қилиб қутулиш мумкин?!**

Сухбатимизни жон қулоқ билан тинглашингизни умид қиламан. Зеро, мавзу жуда муҳим мавзулардандир. Аллоҳ таолодан сизу бизни дўзах азобидан асрашини ва барчамизни жаннат аҳлидан қилишини сўрайман. У бунга қодир Зотдир.

1. Дўзахнинг сифати

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Қай бирингиз ўрмонга ўт кетганида ёки нефт қудуғида ёнгин чиққанида ёки газ омборида портлаш юз берганида ёки ҳеч бўлмаса бировнинг уйи ёниб кетганида ўша ёнгинни яқиндан туриб кузатган?! Биласизларми эй мусулмонлар, инсон яқинига боришга ҳам журъат этмайдиган мана шу даҳшатли ёнгин жаҳаннам алангасининг бор йўғи етмишдан бир қисмига тўғри келади!!

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Ёқаётган бу ўтларингиз дўзах ҳароратининг етмишдан бир бўлагидир». «Аллоҳга қасамки, бир бўлаги ҳам етарди, Ё Расулуллоҳ», дейилди. «Дўзах ўти ўша ҳолатига олтмиш тўққиз баробар кучайтирилгандир ва ҳар бири ўшанча ҳароратдадир», дедилар (Бухорий: №3256, Муслим: №2843, Муваত্তоъ: №2/994, Термизий: №2592).

Дўзах Аллоҳга шикоят қилганини эшитганмисиз?! Нима деб шикоят қилибди, дейсизми?! Алангасининг ўта кучайиб кетганидан ва бир-бирини еб юбораётганидан шикоят қилган!!

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: *«Дўзах Раббига шикоят қилиб:*

«Эй Раббим, (алангаларим) бир-бирини еб юборди» деди. Шунда Аллоҳ унга икки марта — бир бор қишда ва бир бор ёзда — нафас

(чиқариши)га изн берди. Сизлар билган энг қаттиқ иссиқ ва сизлар билган энг қаттиқ совуқ ана шу (нафасдан)дир» (Бухорий: №3260, Муслим: №617, Термизий: №2595).

Термизий ривоятида:

«Унинг қишдаги нафаси замҳарир (қаҳратон совуқ), ёздаги нафаси эса самум (жазирама иссиқ)дир».

У — яъни, жаҳаннам самумдир:

Аллоҳ таоло айтади:

«**Чап томон эгалари... Чап томон эгалари** (бўлмоқ), **не** (бахтсизлик)дир! (Улар дўзахдан тинимсиз эсиб турадиган, баданларни илма-тешик қилиб юборувчи) **Самум** (шамоли) **ва қайноқ сув ичида. Ва на салқин, на фойдали бўлмаган қора тутундан иборат «соя»** (ости)дадирлар» (Воқеа: 41-44).

У сақардир:

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Сақарнинг нима эканлигини сиз қаердан ҳам билар эдингиз. У** (бирон кофирни) **қолдирмас — қўймас** (балки куйдириб ҳалок қилур)! (У) **инсонларга яққол кўриниб турувчидир. Унинг устида ўн тўққиз** (фаришта қўриқчилик-эгаллик қилур)» (Муддассир: 27-30).

У ҳумаза (яъни чил-парчин қилувчи)дир:

Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй пайғамбар), **чил-парчин қилувчи нима эканлигини сен қаердан билар эдинг?!** (У) **Аллоҳнинг ёқиб қўйилган бир оловидирки,** (ўз алангаси билан баданларни тешиб ўтиб) **юракларга қадар етур! Албатта** (у кофирлар) **узундан-узун занжирлар билан боғлаб қўйилган ҳолларида олов уларнинг устида қопланиб қолувчидир** (яъни, на улар жаҳаннам қаъридан қутулиб чиқа олурлар ва на улар нафас олишлари учун бир ютум тоза ҳаво кирур)! (Ҳумаза: 5-9).

Аллоҳ таоло айтади:

«**Эй мўминлар, сизлар ўзларингизни ва аҳли-оилаларингизни ўтини одамлар ва тошлар бўлган дўзахдан сақлан-**

гизки, у (дўзах) устида қаттиқдил ва қаттиққўл, Аллоҳ ўзларига буюрган нарсага итоатсизлик қилмайдиган, фақат ўзларига буюрилган нарсани қиладиган фаришталар турур» (Таҳрим: 6).

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам жаҳаннамни қиёмат кунда олиб келинишини жуда ажойиб сифатлаб берганлар. Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ушбу саҳиҳ ҳадисда у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Қиёмат кунда жаҳаннам олиб келинади ва унинг етмиш минг тизгини бўлади. Ҳар бир тизгиндан етмиш минг фаришта тортиб келади» (Муслим: №2842, Термизий: №2576).

Маҳшарда тўпланиб турган халойиқларни кўргач, жаҳаннам Парвардигор таолонинг ғазаби ифодаси ўлароқ ғазаб билан наъра тортади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(Дўзах) уларни узоқ жойдан кўрган вақтидаёқ унинг хайқирик ва бўкиригини эшитурлар» (Фурқон: 12).

Субҳаналлоҳ!! Жаҳаннам қиёмат куни кўрар экан! Жаҳаннам қиёмат куни эшитар экан! Жаҳаннам қиёмат куни гапирар экан!

Ҳа, Қуръон карим гувоҳлик берадики, жаҳаннам қиёмат куни гапирари!!

Аллоҳ таоло айтади:

«У Кунда Биз жаҳаннамга «тўлиб битдингми?» дермиз, у эса «Яна қўшимча борми?» дер» (Коф: 30).

Эй Аллоҳим, Ўзинг асрагайсан!! Яна қўшимча кофирлар борми?! Яна қўшимча мунофиқлар борми?! Яна қўшимча мушрик ва мужримлар борми?! Яна қўшимча фожирлар борми?! Жаҳаннам тинмасдан: «Яна қўшимча борми?», деб хайқирилар! Охири Парвардигори олам унинг тўлишига изн берур. Имом Муслим Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Жаҳаннам: «Яна борми?», деб талаб қилаверади, ҳатто Қудрат эгаси бўлган Парвардигор таборака ва таоло унга қадамини қўяди ва жаҳаннам алангалари бир-бирига ўралиб: «Иззатинг ва караминга қасамки, бас, етар» дейди» (Муслим: №2846).

Аллоҳ таоло айтади:

«(Шундан кейин дўзах ходимларидан икки фариштага айтилуру): **«Барча (ҳаққа қаршилиқ қилувчи) қайсар, яхшилиқни манъ қилувчи, зўравон ва (Аллоҳнинг динига шак келтирувчи) кофир-кўрнамақни жаҳаннамга ташланглар! (Қай) бир кимса Аллоҳ билан бирга бошқа бир «илоҳ» қилиб олса (яъни ёлғиз Аллоҳга бирон нарса ё кимсани шерик қилиб олса), бас, уни қаттиқ азобга ташланглар!»** Унинг яқини (бўлган шайтон): **«Парвардигоро, уни мен туғёнга солганим йўқ, лекин унинг ўзи (ҳақ йўлдан) йироқ-залолатда бўлди», деди.** (Аллоҳ кофир ва унинг шайтонига) айтди: **«Менинг даргоҳимда талашиб-тортишманглар, аниққи, Мен илгари сизларга (кофир бўлганларингиз сабабли охиратда азобга гирифтор бўлишларингиз тўғрисида) ваъда қилганман. Менинг даргоҳимда (ваъда қилинган) сўз ўзгартирилмас ва Мен бандаларга зулм қилувчи ҳам эмасдирман». У Қунда Биз жаҳаннамга «тўлиб битдингми?» дермиз, у эса «яна қўшимча борми?» дер»** (Коф: 24-30).

Мусулмонлар! Аллоҳга қасамқи, агар дўзах азоби ҳақиқатидан озгинасидан воқиф бўлсақ, юракларимиз ёрилиб кетишга яқин бўлади. Суҳбатимизнинг иккинчи моддасида шу ҳақда сўз юритилади.

2. Дўзах аҳлига бўладиган азоблар

Парвардигоримиз жалла ва ало ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам жаҳаннам аҳли азобланиш борасида ўзаро тафовутли бўлишларини хабар берганлар. Жаҳаннамнинг еттита эшиги бўлиб, ҳар бир эшиқдан муайян турдаги одамлар гуноҳларига қараб киритилади.

Аллоҳ таоло айтади:

«У кимсаларнинг барчалари учун ваъда қилинган жой, шак-шубҳасиз, жаҳаннамдир. Унинг етти дарвозаси бўлиб, ҳар бир дарвозадан уларнинг бир тўдаси кирур» (Ҳижр: 43-44).

Жаҳаннам ҳам бир неча даражадир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта, мунофиқлар дўзахнинг энг тубан жойида бўлурлар. Ва улар учун бирон мадаккор топа олмайсиз!» (Нисо: 145).

«Саҳиҳ Муслим»да Самура ибн Жундаб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Дўзах ўти айримларини тўпиқларигача олади, айримларини тиззаларигача олади, айримларини белигача олади, айримларини томоқларигача олади» (Муслим: №2845).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дўзах аҳлининг энг азоби енгили ҳақида берган хабар ҳам кишининг юрагини юриб юборгудек даҳшатдир.

«Саҳиҳайн»да Нўъмон ибн Башир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Дўзах аҳлининг энг азоби енгили бир кишики, унинг бир жуфт оёқ кийими ва унинг иплари ўтдан бўлиб, шу билан унинг мияси худди қозон қайнагандек қайнаб туради. Мендан кўра қаттиқроқ азоб тортаётган ҳеч ким бўлмаса керак деб ўйлайди, ҳолбуки у энг енгили азобда бўлади» (Бухорий: №6561, Муслим: №213, Термизий: №2607).

Ўзинг асрагин эй Парвардигор!! Эй Аллоҳ, бизлар ўта заифмиз, Сенинг дўзахингга ва Сенинг азобингга дош беролмаймиз, Ўзинг бизларга нажот бергайсан эй раҳмлиларнинг раҳмлироғи!!

Жаҳаннам ўтида ўтказган бир неча санокли лаҳзалар бандага бу дунё ҳаётида кўрган барча роҳат ва лаззатларини унуттириб юборади. «Саҳиҳ Муслим»да Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Дўзах аҳлидан бўлган, дунёда ҳисобсиз ноз-неъматлар берилган киши олиб келиниб, дўзахга бир ботириб олинади-да, ундан: «Эй одам боласи, (дунёда) бирон яхшилик кўрдингми? Сенга бирон неъмат берилган эканми?» деб сўралади. У: «Аллоҳга қасамки, йўқ эй Роббим», дейди...» (Муслим: №2807).

Тасаввур қиляпсизми ҳадисда айтилган ҳолатни?!

Дунё ҳаётида кўрмаган роҳати-ю тотмаган лаззати қолмаган, бутун умрини дабдабали ҳаётда ўтказган кишига жаҳаннамда кўрган бир лаҳзалик азоби дунёда кўрган барча роҳат-фароғатларини унуттириб юборади. Балки, кофир ва жиноятчилар жаҳаннам азобидан қутулиш учун ер юзи миқдорида олтинлари бўлса беришга тайёр бўлишади, бироқ азобдан қутулиша олмайди! Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта кофир бўлган ва кофир ҳолда ўлган кимсалар, агар улардан биронтаси Ер юзи тўла олтинни тўлов қилиб берса ҳам ҳаргиз қабул қилинмас. Ундай кимсалар учун аламли азоб бордир. Ва улар учун ҳеч қандай ёрдамчи бўлмас» (Оли Имрон: 91).

«Сахиҳайн»да Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳ таоло қиёмат кунни азоби энг энгил бўлган дўзахийдан: «Ердаги нарсаларнинг ҳаммаси сеники бўлганида, бу азобдан қутулиш учун уларни берган бўлармидинг?» деб сўрайди. У: «Ҳа», дейди. Шунда: «Мен сендан Одамнинг пуштикамарида эканингда бундан кўра анча энгил нарсани — Менга ширк келтирмаслигини истаган эдим, сен эса Менга ширк келтиришидан бошқасини хоҳламадинг», дейди» (Бухорий: №6557, Муслим: №2805).

Шундоқ экан, ширкдан ҳазир бўлинг, фақат тавҳидни лозим тутинг! Сиз билан биз, қасамки, фақат тавҳид калимаси учун яралганмиз. Ширк дўзах азобида абадий қолишнинг энг катта сабабларидан, тавҳид эса дўзахдан нажот топишнинг энг катта сабабларидандир. Аллоҳ таоло одам боласидан у отасининг пуштикамарида эканидаёқ тавҳидни истаган, у эса ширкдан бошқасига кўнмади. Энди мужрим кофир кимса азобни кўзи билан кўриб, бадани билан тотиб турган паллада ўз жигарбандини — боласини бериб бўлса ҳам Аллоҳнинг азобидан қутулиб қолишни орзу қилади. Балки, суюкли аёлини ўз ўрнига азобга итариб бўлса ҳам, ўзини қутқариб қолгиси келади. Бутун оиласини, қавму қариндошларини ва ҳатто бутун ер юзи аҳлини бериб ҳам, ўзини азобдан қутқариб қолишни жон-жон деб истади. Аллоҳ таолонинг мана бу сўзлари ҳақида бир ўйланиб кўринг-а:

«Жиноятчи-кофир кимса у Куннинг азобидан (қутулиш учун) ўғилларини, биродарини, уни ўз паноҳига оладиган қариндош-уруғини ва Ердаги барча кишиларини тўлов қилиб бериб юборишни, сўнгра (бу тўлов) унга нажот беришини истар. Йўқ, (ҳеч қандай тўлов уни азобдан қутқара олмас)! Албатта (кофирлар ташланадиган дўзах ўз ҳарорати билан бош териларини сидириб олувчи бўлган) бир оловдир! У (Ҳақ йўлидан) юз ўгириб, терс қараб кетган ва (пул-мол) йиғиб тўпла-

ган (яъни уни Аллоҳ буюрган жойларга сарфламаган) **кимсаларни** (ўзига) **чорлаб турар!**» (Маориж: 11-18).

Қаранг, кофир кимса у куни Аллоҳнинг азобидан қутулиш учун агар имкони бўлса, ўзининг болаларини, хотинларини, ака-укалари-ю ёру биродарларини, қўйингки бутун ер юзи аҳлини беришга тайёр бўларкан!! Ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ!

Нега ҳам шундай бўлмасин, ахир?! Дўзах аҳлининг емаги ўт бўлса, ичмаги ўт бўлса, кийими ўтдан бўлса?! Дўзахиларнинг таоми заққум, зариф ва ғислийн бўлади.

Заққум нималигини биласизми?!

Зарийъ нималигини биласизми?!

Ғислийн нималигини биласизми?!

Ким дўзахга дош бера олади?! Ким ўтда ёнишга тоқат қилади?!

Бу дунё ўти баданингизни бир ялаб ўтишини кўтаришга бардошингиз етмайди-ю, бу ўтдан етмиш баробар кучли ўтга қандай тоқат қиласиз?!

Заққум — жаҳаннам қаъридан ўсиб чиққан, мевалари шайтоннинг бошларига ўхшайдиган ифлос бир дарахтдир. Аллоҳ таоло заққум таърифиди хабар берган сўзларни бир тасаввур қилиб кўринг:

«Дарҳақиқат у дўзах қаърида ўсадиган бир дарахтдир»

(Вас-софат: 64).

Имом Термизий саҳиҳ санад билан Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам у ҳақда шундай деганлар:

«Агар заққумдан бир томчиси бу дунёга томиб кетса, дунё аҳли ҳаётини бузиб юборарди. Энди емиши заққум бўлган кимсанинг ҳоли не кечаркин?!» (Термизий: №2588, Саҳиҳул-жомийъ: №5250).

Аллоҳ таоло айтади:

«Албатта (дўзахнинг ўртасида ўсадиган) **Заққум дарахти гунноҳкорнинг таомидир.** (У таом) **мисоли қайноқ сувнинг қайнаши каби қоринларда қайнайдиган эритилган (доғланган) ёғдир!**» (Духон: 43-46).

Аллоҳ таоло айтади:

«Сўнгра албатта сизлар, эй (қайта тирилишни) **ёлғон дегувчи гумроҳлар, Шак-шубҳасиз** (жаҳаннамнинг ўртасида ўсадиган)

Заққум дарахтидан еб, ундан қоринларингизни тўлдирувчидирсизлар» (Воқеа: 51-53).

Аллоҳ таоло айтади:

«62. Мана шу яхшироқ зиёфатми ёки Заққум дарахтими? 63. Ҳақиқатан Биз уни (яъни Заққум дарахтини) золим кимсалар учун фитна-алдов қилиб қўйдик. 64. Дарҳақиқат у дўзах қаърида ўсадиган бир дарахтдир. 65. Унинг мевалари (хунукликда) худди шайтонларнинг бошларига ўхшар (шундай экан унинг мазасини сўрамай қўяверинг). 66. Бас улар (яъни дўзахилар) албатта ундан еб, қоринларини тўлдирувчидирлар» (Вас-соффат: 62-66).

Ўт қоринлари ичини ёндиргач, ичларини ловуллатаётган бу алангани ўчириш учун сув сўрайдилар. Шунда уларга қорин ва ичакларни тилка-пора қилиб юборадиган қайноқ сув берилади.

Аллоҳ таоло айтади:

«(Ана шундай жаннат аҳли бўлган тақво эгалари) дўзахда мангу қоладиган ва (у жойда) қайноқ сув билан суғорилиб, у (сув) ичакларини бўлак-бўлак қилиб ташлаган (кофир) кимсалар каби бўлурми?!» (Мухаммад: 15).

Аллоҳ таолонинг мана бу сўзларини фикрлаб кўринг:

«Айтинг: «(Бу Қуръон) Парвардигорингиз томонидан (келган) Ҳақиқатдир. Бас, хоҳлаган киши иймон келтирсин, хоҳлаган кимса кофир бўлсин». Аниқки, Биз золим — кофирлар учун алангалари дўзахиларни ўраб-чирмаб оладиган дўзахни тайёрлаб кўйгандирмиз. Агар улар (ташналик шиддатига чидамай) сув сўрасалар, эритилган (доғланган) ёғ каби юзларни куйдирувчи сув берилур. Нақадар ёмон ичимлик у, нақадар ёмон жой у!» (Каҳф: 29).

Аллоҳ таолонинг мана бу сўзларини ҳам фикрлаб кўринг:

«(Сўнгра пайғамбарлар Аллоҳдан) мадад тиладилар ва барча жабркор-саркаш кимсалар бахтсизликка дучор бўлдилар. Унинг (яъни, ҳар бир кофир бўлган кимсанинг) олдида жаҳаннам бордир. (Жаҳаннамда) унга йирингли сувдан берилганида, уни ютмоқчи бўлади-ю, (томоғидан) ўтказолмайди,

унга ҳар томондан ўлим келади-ю, у ўлолмайди. Унинг ортида (бундан-да) оғир азоб бордир» (Иброҳим: 15-17).

Бу Заққум ҳақидаги сўз эди. Энди Зарийъ ҳақида.

Зарийъ — Ҳижоз ерларида ўсувчи заҳарли ва бадбўй тиканакдир.

«1. (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сизга ўраб олувчи (Қиёмат Күни) ҳақидаги хабар келдими? 2. У Кунда (кофирларнинг) юзлари эгилиб қолувчи. 3. (Бўйин ва қўл-оёқлари кишан ва занжирларни судраш билан) меҳнат-машаққат чеккувчидир. 4. (Улар) қизиган дўзахга кирур! 5. Қайнаб турган булоқдан суғорилур! 6-7. Улар учун бирон таом бўлмас, (уларнинг емишлари) фақат (еган кимсани) семиртирмайдиган ва очликдан халос қилмайдиган зарийъдан (заҳарли ва бадбўй сертикан ўсимлик) бўлур!» (Ғошия: 1-7).

Зарийъ шудир. Ғислийн ҳақида нима биласиз?!

У дўзахилар баданидан чиқувчи қон-йирингдир, дўзах аҳлининг емиши шудир. Аллоҳ таоло айтади:

«25. Энди ўз китоби чап қўлидан берилган кимсага келсак, бас, у дер: «Эҳ, қанийди, менга китобим берилмаса эди! 26. Мен ҳисоб-китобим (яъни оладиган жазойим) нима эканлигини билмасам эди! 27. Эҳ қанийди, ўша (биринчи ўлим барча нарсани) тугатувчи-узувчи бўлса (ва Қиёматдаги мана бу қайта тирилиш бўлмаса) эди! 28. Менга (не машаққатлар билан топган) мол-дунёйим асқотмади-я! 29. Мулку салтанатим ҳам ҳалок бўлиб кетди-я!» 30. (Бас, Аллоҳ жаҳаннам кўрикчиларига дер): «Уни ушлаб, кишанланглар! 31. Сўнгра дўзахга ташланглар! 32. Сўнгра узунлиги етмиш газ бўлган занжирга солиб боғланглар!» 33. Чунки у (ҳаёти дунёдалик пайтида) Улуғ Аллоҳга иймон келтирмас эди. 34. Мискин-бечорага таом беришга (ўзини ҳам, ўзгаларни ҳам) тарғиб қилмас эди. 35. Бугун, бу ерда унинг учун бирон дўст-мададкор йўқдир! 36. Бирон таом ҳам йўқдир! Фақат йирингдан бўлган (бир «таом» борки), 37. Уни фақат (йўлдан) адашган (кофир)ларгина ерлар!» (Ал-ҳааққо: 25-37).

Эй осий! Эй бепарво! Эй дунёга машғул!

Ўз нафсингга йиғла, гуноҳларингга йиғла! Бугун йиғламасанг, қачон йиғлайсан?!

Эй дили тош бўлиб кетган, дийдаси қаттиқ инсон! Агар бугун, шу лаҳзаларда қалбингга йўл тополмасанг, аниқ ишонавер, қалбингни йўқотиб бўлибсан!

Эй дийдаси тош қотган, бугун, шу лаҳзаларда Роббул оламийннинг сўзларидан қалбинг титрамаса, пайғамбарлар саййидининг сўзларидан кўзингга ёш келмаса, унда қачон йиғлайсан?!

Эй ўйин-кулгига берилган.. Эй ғафлатга ботган.. Эй гуноҳларга ғарқ бўлган.. Эй намозни зое қилиб юрган.. Эй закотга бепарво.. Эй имкони бўла туриб, ҳаж ва умрани зое қилаётган.. Эй ота-онасига оқ бўлиб юрган.. Эй қўни-қўшниларига озор берувчи.. Эй Аллоҳнинг даъватидан ва Аллоҳнинг йўлидан тўсувчи.. Мана шу лаҳзаларда, ҳозир ўқиб ўтганимиз оятларни эсга ол.. Ўз хоҳиш-ҳаволаридан сўзламайдиган Содиқ ва Масдуқ зотнинг сўзларини эсга ол.. Емаги ўт бўлса.. Ичмаги ўт бўлса.. Кийими ўтдан бўлса..

Ибн Аббос розияллоху анҳумо айтганларидек, дўзах аҳлига ўтдан бўлган кийим кийдирган Зот баракотли-буюқдир. Ҳатто, кийимлар ҳам ўтдан бўлади.. Аллоҳ таоло айтади:

«(Эй Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам), у **Кунда жиноятчи кимсаларни кишанлар билан боғланган ҳолларида кўрурсиз. Уларнинг кийимлари қора мойдан бўлиб, юзларини олов ўраб олур**» (Иброҳим: 49-50).

«Қора мой» деб таржима қилинган «Қатирон» (قَطِرَان) сўзининг яна бир маъноси — жуда кучли оловда эритилган мисдир. Кийимлар ана шу қатирондан бўлади. Аллоҳ азза ва жалланинг мана бу сўзларини эшитинг:

«**19. Мана шу икки ғаним** (яъни мўминлар билан кофирлар) **Парвардигорлари**(нинг ҳақ дини) **хусусида** талашдилар (яъни мўминлар Аллоҳнинг ҳақ дини бўлмиш Исломнинг ғолиб бўлишини истадилар, кофирлар эса бу динни йўқ қилмоқчи бўлдилар). **Бас, кофир бўлган кимсалар учун ўтдан бўлган кийимлар бичилди**, (энди) **уларнинг бошларидан қайноқ сув қуюлиб. 20. У** (сув) **билан уларнинг ичларидаги нарсалар ҳам, терилари ҳам эритиб юборилур. 21. Улар учун темир гурзилар бордир. 22. Ҳар қачон улар** (дўзах) **ғам-азобидан** (қочиб) **чиқмоқчи бўлсалар** (гурзилар билан) **яна унга қай-**

тарилурулар ва (уларга): **«Ўт азобини тотиб кўрингиз»,** (дейилур)» (Ҳаж: 19-22).

Таом ўт, ичимлик ўт, кийим ўт.. Шунда дўзахилар ёрдам сўрайдилар. Кимдан ёрдам сўрайдилар?! Жаҳаннам посбонларидан, азоб фаришта-ларидан ёрдам сўрайдилар. Нима деб ёрдам сўрайдилар?! Дўзах аҳлидан азобни бир кунга бўлса ҳам бироз енгиллатишини парвардигори оламдан сўранглар, деб илтимос қиладилар улардан.

Аллоҳ таоло бу ҳақда шундай дейди:

«(Шунда) дўзахдаги кимсалар жаҳаннам кўриқчиларига: «Парвардигорингларга дуо қилинглр, бизлардан бирон кунлик азобни енгиллатсин», деб ёлворганларида улар айтдилар: «Ахир сизларга пайғамбарларингиз аниқ ҳужжатлар келтирмаганмидилар?!» «Ҳа, (келтирган эдилар, лекин бизлар уларни ёлғончи қилган эдик)», деди улар. (Шунда фаришталар уларга) айтдилар: «У ҳолда ўзларингиз дуо-илтижо қилаверинглр. Кофирларнинг дуо-илтижолари албатта залолатдадир (яъни бефойдадир)» (Ғофир: 49-50).

Шундай қилиб, улар ноумид қайтишади. Шундан сўнг улар дўзах посбонлари бошлиғи Моликка нидо қилиб, ундан ёрдам сўрайдилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«Улар: «Эй Молик, Парвардигоринг бизларга Ўз ҳукмини қилсин (яъни тезроқ жонимизни олсин, бизлар бу азобдан қутулайлик», деб) нидо қилганларида, у «Албатта сизлар (мана шу азобда мангу) турувчидирсизлар», деди» (Зухруф: 77).

Шунда дўзахилар дунёда ўзлари улар устидан масхаралаб кулиб юрган мўминларни эслаб қоладилар ва бир қултум сув сўраб, уларга нидо қиладилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«Дўзах эгалари жаннат эгаларига: «Бизларга ҳам сувдан ё Аллоҳ сизларни баҳраманд қилган нарсалардан тўкинглар», деб нидо қилганларида, улар: «Аллоҳ бу неъматларини динларини ҳазил-мазах қилиб олган ва ҳаёти дунёга алданиб қолган кофирларга ҳаром қилгандир», дедилар. Бас бу Кун улар бугунги учрашувни унутиб қўйганлари ва

**Бизнинг оятларимизни инкор қилувчи бўлганлари каби
Биз ҳам уларни «унутиб қўярмиз» (Аъроф: 50-51).**

Шундан сўнг улар яна-да ноумид бўлишади. Шундан сўнг улар кимга нидо қилишади, биласизми?! Аллоҳга нидо қилишади!! Шунда уларга жавоб тариқасида Аллоҳ таоло томонидан адолатли ҳукм янграйди:

«(Уларга): **«Сизларга менинг оятларим тиловат қилинган эмасмиди, сизлар уларни ёлғон деган эмасмидингизлар?!»** (дейилганида), улар дедилар: **«Парвардигоро, бадбахтлигимиз бизлардан ғолиб келиб, адашган қавм бўлиб қолган эканмиз. Парвардигоро, бизларни (жаҳаннамдан ҳаёти дунёга) чиқаргин. Бас агар яна (туғёнга) қайтсак, у ҳолда шак-шубҳасиз (ўз жонимизга) жабр қилувчидирмиз».** (Аллоҳ) айтди: **«(Жаҳаннамда) хор бўлингиз ва Менга сўз қотмангиз!»** (Муъминун: 105-108).

Ўзинг асрагайсан ё Парвардигор!! Шундан сўнг куфр аҳли дўзахда абадий қолиб кетишади. Тавҳид аҳли бўлган кишилар эса Роббул оламийнинг раҳмати ва пайғамбарлар саййидининг шафоатлари, шунингдек содиқ мўминларнинг шафоатлари билан дўзахдан қутулиб чиқадилар.

Суҳбатимизнинг учинчи моддасида шу ҳақда сўз боради.

3. Абадий қолувчилар ва қутулиб чиқувчилар

Ҳа, куфр аҳли, ширк аҳли, мўмин-мусулмонларни ўлдирган ва сўйган, Аллоҳнинг йўлидан юз ўгирган ва Аллоҳнинг бандаларига кибр қилган кибр аҳли дўзахда абадий қолади.

Аллоҳ таоло уларга китоблар туширган эди, пайғамбарлар юборган эди, ораларидан уламоларни чиқариб қўйган эди. Уламолар уларга Аллоҳни эслатишган, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзларини етказишган, бироқ улар кибр қилиб, кофирлик йўлини тутишган, қайсарлик билан ширклариди, кибрлариди ва Аллоҳнинг йўлидан юз ўгиришда маҳкам тураверишган эди. Ана ўшалар дўзахда абадий қолувчилардир.

Аллоҳ таоло айтади:

«У Кун келганида, бирон жон гапирмас, магар Унинг (Аллоҳнинг) изни билангина гапирур. Бас, у (Кунга ҳозир бўл-

ганлар) **орасида бахтсизи ҳам бўлур, бахтлиси ҳам. Бас, энди бадбахт кимсалар дўзахда бўлиб, у жойда оҳу фарёд қилурлар. Улар унда осмонлар ва Ер бор экан** (яъни абадий) **қолурлар, магар Парвардигорингиз хоҳлаган** (тавҳид аҳлидан бўлган осийларни дўзахда бир муддат турганларидан кейин чиқариши бундан мустаснодир). **Зотан, Парвардигорингиз фақат Ўзи истаган ишни қилувчи зотдир! Энди бахтиёр зотлар эса жаннатда бўлиб, у жойда осмонлар ва Ер тургунча** (яъни тоабад) **турурлар, магар Парвардигорингиз** (дўзахда бир муддат туришларини) **хоҳлаган** (тавҳид аҳлидан бўлган осийларнинг жаннатга киришларининг кечиктирилиши бундан мустаснодир). **Бу** (яъни жаннатга тушиш бахтига эришиш Парвардигорингизнинг) **туганмас инъомидир»** (Худ: 105-108).

Абадий қолувчилар куфр ва ширк аҳлидир. Қутулиб чиқувчилар тавҳид аҳлидир.

Ўзи тавҳид аҳлидан бўлгани ҳолда зино, ароқхўрлик, баччавозлик каби бирон гуноҳи кабира устида ўлган ёки ёмонликлари яхшиликларига ғолиб келган кишиларни Аллоҳ таоло албатта дўзах ўти билан тозалайди. Қай биримиз бир соатга бўлса-да ўтга дош бера олади?!!

Шундан сўнг у раҳмлиларнинг раҳмлироғи бўлган Зотнинг раҳмати билан ёки пайғамбарлар саййидининг шафоатлари билан ёки Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматлари ичидаги содиқ мўмин кишиларнинг шафоатлари билан дўзахдан чиқишга муваффақ бўлади.

«Саҳиҳ Муслим»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Ҳар бир пайғамбарнинг ижобат қилинадиган дуоси бўлади, ҳар бир пайғамбар у дуони қилишга шошилган, мен эса уни қиёмат куни умматимнинг шафоати учун асраб қўйганман, у умматимдан Аллоҳга ширк келтирмай ўтган ҳар бир кишига — иншоаллоҳ — албатта етгусидир» (Муслим: №200).

Эй Аллоҳим, Сени гувоҳ қилиб айтамызки, бизлар барчамиз Сенинг тавҳидингга-ягоналигингга иқрор бўлганмиз ва пайғамбарингга иймон келтирганмиз, умримиз хотимасини Ўзинг тавҳид устида қилгайсан.

Бухорий ва Муслим Абу Саид розияллоҳу анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам мўминларнинг

дўзахга тушиб қолган биродарларини шафоат қилишларини айтганлар:

«Улар: «Эй Раббимиз, у биродарларимиз биз билан бирга рўза тутишарди, намоз ўқишарди, ҳаж қилишарди», дейдилар. Шунда уларга айтилади: «Таниган кишиларингизни чиқаринглар. Уларнинг суратлари (баданларига таъсир қилиш) дўзахга ҳаром қилинади». Шунда улар кўп халойиқни у ердан олиб чиқишади, уларнинг болдир ва тиззалари ярмигача олов теккан бўлади. Мўминлар: «Эй Раббимиз! У ерда Сен бизга (чиқаришга) амр қилган кишилардан биронта ҳам қолмади», деб айтишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан ҳеч бир кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида ярим динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар яна: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан бирон кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида зарра мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Биз у ерда биронта ҳам яхшилик (эгаси)ни қолдирмадик», дейишади. Аллоҳ таоло: «Фаришталар, пайғамбарлар ва мўминлар шафоат қилишди, фақат раҳм қилувчиларнинг энг раҳмлисигина қолди», дейди-да, дўзахдан бир сиқимни сиқимлаб олиб, ундан ҳеч яхшилик қилмаган, куйиб кўмирга айланиб кетган бир қавмни чиқаради. Уларни жаннат бўсағасидаги «ҳаёт анҳори» деб номланувчи бир анҳорга ташлайди. Улар у ердан худди сел лойқасида уруғ униб чиққани каби униб чиқишади. Кўргансизлар-ку, (сел лойқасидаги ўша уруғ) бирон тош ё дарахт ёнида бўлса, қуёшга қарагани сарғиш ва кўкимтир бўлиб, сояга қарагани оппоқ бўлиб унади».

Шунда саҳобалар: «Ё Расулulloҳ, сиз худди дала-даштларда қўй боқиб юрган одамдек (тасвишлаб бердингиз)», дейишди.

У зот сўзларида давом этдилар:

«Улар марвариддек (товланиб), бўйинларида тақинчоқлар бўлган ҳолда чиқишади. Жаннат аҳли уларни бирон амал қилишмаган ва бирон яхшилик тақдим қилишмаган ҳолларида Аллоҳ таоло жан-

натга киритган «Раҳмоннинг озод этган қуллари», деб танишадди».

Севиқли дўстларим! Суҳбатимиз давомида энди дўзахдан нажот топиш йўллари ҳақида сўз юритамиз.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўллагин, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

4. Дўзахдан қандай қилиб қутулиш мумкин?!

Дўзахдан қутулиш йўли фақат икки калимада — яъни, Аллоҳнинг тавҳидини рўёбга чиқариш ҳамда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашишда мужассамдир, бундан бошқа йўл йўқдир. Фақат тавҳид ва эргашиш нажот йўлидир.

Тавҳид тил билангина айтиб қўйиладиган сўз эмас. Балки, тавҳид тил билан айтиш, дил билан тасдиқлаш ва аъзолар билан амал қилишдир. Акс ҳолда, тил билан тавҳид калимасини такрорлаганингиз ҳолда дил уни инкор қилса ва аъзолар унга амал қилмаса, унинг нима қиймати бор?!

Тавҳид — сўз, тасдиқ ва амалдир. Аллоҳ жалла жалолуҳу Ўз пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга айтади:

«Дарҳақиқат сизга ҳам, сиздан аввалги (пайғамбарларга ҳам шундай) ваҳий қилингандир: «Қасамки: агар мушрик бўлсанг, албатта қилган амалинг беҳуда кетур ва албатта зиён кўрувчилардан бўлиб колурсан! Йўқ, сен ёлғиз Аллоҳгагина ибодат қилгин ва шуқр қилувчилардан бўлгин!» (Зумар: 6-66).

«Саҳиҳул Бухорий»да Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ким Аллоҳга бирон нарсани ширк келтирган ҳолда ўлса, дўзахга киради».

Ибн Масъуд айтадилар: «Мен айтаман: Ким Аллоҳга бирон нарсани ширк келтирмаган ҳолда ўлса, жаннатга киради» (Бухорий: №1238, Муслим: №92).

«Саҳиҳайн»да Убода ибн Сомит розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ким бир Аллоҳдан ўзга барҳақ илоҳ йўқ, У ёлғиз ва шериксиздир, Муҳаммад Аллоҳнинг бандаси ва расули, Ийсо Аллоҳнинг бандаси, расули, чўрисининг ўғли ва Марямга туширган сўзидир, жаннат ва дўзах ҳақдир деб гувоҳлик берса, амалига қараб Аллоҳ уни жаннатга киритади» (Бухорий: №3435, Муслим: №29).

Бир лафзда:

«Жаннатнинг саккиз эшигидан ўзи истаганидан киради».

Итбон ибн Молик ривоятида:

«Албатта, Аллоҳ Ўзининг юзини истаб «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган кишини дўзахга ҳаром қилгандир».

Тавҳид ва эргашиш тилдагина бўлиши керак эмас. Аллоҳ таоло айтади:

«Айтинг (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Агар Аллоҳни севсангиз, менга эргашинглар. Шунда Аллоҳ сизларни севади ва гуноҳларингизни мағфират қилади. Аллоҳ (гуноҳларни) мағфират қилувчи, меҳрибондир» (Оли Имрон: 31).

Шеър мазмуни:

«Ким Пайғамбар севгисини даъво қилса-ю, унинг йўлидан юрмаса, унинг даъвоси қуруқ гапдир. Агар севгиси чин бўлса, севгининг энг биринчи шарти итоат ва вафодир».

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш у зотнинг буйруқларига бўйсунуш ва у зот қайтарган ишлардан тийилишдир.

«Саҳиҳайн»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ким бизнинг бу ишимизда (яъни динимизда) ундан бўлмаган нарсани пайдо қилса, у рад қилингандир» (Бухорий, Муслим: №1718).

Ким Аллоҳнинг динида бир бидъатни қилса, у мардуд — рад қилингандир. Унинг бу ибодати ўзига қайтарилади. Аллоҳ таоло унинг амалидан фақат Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашувчи бўлган ҳолда қилганини қабул қилади.

Яна Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буюрган баъзи бир солиҳ ишлар ҳам борки, улар жаннатга йўл очиб, бандани дўзахдан қутқариб қолади. Қуйидагилар шулар жумласидан:

Рўза. «Саҳиҳайн»да келган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким Аллоҳ йўлида бир кун рўза тутса, шу бир кунни эвазига Аллоҳ унинг юзини етмиш йил (масофасида) дўзахдан узоқлатади» (Насоий: №4/174, Саҳихул-жомий: №6322).

Жиҳод. «Саҳиҳул Бухорий»да келган ҳадис борки, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Кимнинг икки қадамига Аллоҳнинг йўлида чанг-ғубор етса, Аллоҳ уни дўзахга ҳаром қилади» (Бухорий: №811, Термизий: №1632).

Илм мажлислари. «Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳ таолонинг шундай фаришталари борки, улар зикр аҳлини қидириб айланиб юрадилар. Агар Аллоҳни зикр қилаётган кишиларни топсалар «Қидирган нарсаларингга келинглар», деб бир-бирларини чақирадилар. Фаришталар зикр аҳлини қанотлари билан ўраб (устма-уст бўлиб), дунё осмонигача етадилар. Аллоҳ таоло Ўзи яхши билиб турса-да, фаришталаридан сўрайди:

— Бандаларим нима дейишяпти?

— Сенга тасбеҳ, такбир, ҳамд айтиб сени улуғлаяптилар.

— Улар Мени кўришганми?

— Йўқ, Аллоҳга қасам-ки, кўрмаганлар.

— Агар мени кўрсалар нима қилишади?

- *Унда сенга янада кўпроқ ибодат қилиб, бундан-да кўп тасбеҳ айтиб, сени улуғлашади.*
- *Улар мендан нима сўраяптилар?*
- *Сендан жаннат сўрашяпти.*
- *Жаннатни кўришганми?*
- *Йўқ, Аллоҳга қасам-ки, эй Парвардигор, жаннатни кўрмаганлар.*
- *Агар кўрганларида нима бўларди?*
- *Агар жаннатни кўрсалар унга янада қаттиқроқ интилиб, таллабгор бўлиб рағбатлари ошиб кетарди.*
- *Нимадан паноҳ тилаяптилар?*
- *Дўзахдан.*
- *Улар дўзахни кўришганми?*
- *Йўқ, Аллоҳга қасам-ки, эй Парвардигор, уни кўрмаганлар.*
- *Агар кўрсалар нима бўларди?*
- *Агар кўрсалар дўзахдан яна ҳам кўпроқ қўрққан ва яна ҳам қаттиқроқ қочган бўлардилар.*
- *Сизлар гувоҳсизлар, Мен уларни мағфират қилдим.*

Аллоҳ муҳаббати. Агар Аллоҳ сизни яхши кўрса, асло дўзах юзини кўрмайсиз. Аҳмад ва Ҳоким Анас розияллоху анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳга қасамки, Аллоҳ Ўзи севган кишисини асло дўзахга ташлаймайди» (Термизий: №1633, Насоий: №6/12).

Йиғи. Биласизми, Аллоҳ кўрқувидан ҳосил бўлган йиғи ҳам ўз эгасини дўзахдан қутқаради. Нақадар улкан фазл!!

Термизий ва Насоий ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтганлар:

«Аллоҳдан кўрқиб йиғлаган киши то сут елинига қайтмагунича (яъни, ҳеч қачон) дўзахга кирмайди» (Термизий: №1633, Насоий: №6/12).

Демак, нажот йўли фақат Аллоҳ таолонинг тавҳидини рўёбга чиқаришда ва Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга эргашишдадир.

Эй Аллоҳ, бизларни (гуноҳларимизни) яширгин ва шарманда қилмагин, бизларни икром этгин ва хор қилмагин, биз томонда бўлгин, бизга қарши бўлмагин.

Эй Аллоҳ, бизлардан бирон кишининг ҳам гуноҳини қўймай кечиргин, биронта ҳам беморни қолдирмай шифо бергин, қарздорларимизнинг қарзини ўтагин, вафот этганларимизни раҳматингга олгин, осийларимизга ҳидоят бергин, тоат-ибодатда бўлганларимизни собитқадам қилгин, Ўзинг рози бўладиган ва биз учун фойдали бўлган ҳожатларимизни раво қилгин эй раҳмлиларнинг раҳлироғи!

Эй Аллоҳ, ушбу жамоатимизни раҳматинг инган жамоат қилгин, бу ердан тарқалишимизни гуноҳдан холи тарқалиш қилгин, ораларимизда биронта ҳам бахтсиз ва маҳрумни қолдирмагин.

Эй Аллоҳ, бизни ҳидоят қилгин, биз сабабли ҳидоят қилгин, бизни ҳидоятланувчиларга сабабчи қилгин.

Эй Аллоҳ, Ўзинг агар одамларни фитналашни истасанг, бизни расво ва шармисор бўлмаган, фитналанмаган ҳолимизда Ўз ҳузурингга олгин.

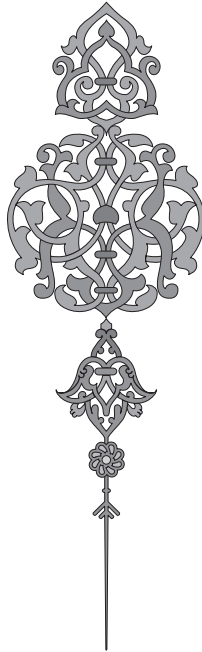
Эй Аллоҳ, ҳимоясиз мусулмонларни ҳимоя қилгин, кийимсизларига кийим бергин, очларини тўйдиргин.

Аллоҳ йўлидаги дўстларим!

Неки тўғриликка муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан, неки хато, унутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондандир, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насиҳат қилиб, ўзимни унутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

2012 йил 13-январ

Саодат ҳовлиси

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир — деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сиз билан биз бугун Аллоҳнинг тавфиқи ва мадади билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан сўнгги — йигирма биринчи суҳбат устида кўришиб турибмиз.

Сўнгги икки суҳбатимизда одамларнинг Сирот устида туришлари, айримлар ундан яшиндек тез, айримлар кўз-очиб-юмгунчалик вақтда, айримлар шамолдек елиб, айримлар эса учқур отлардек чопиб ўтишлари ҳақида, баъзилар ундан соғ-саломат ўтиб олишлари, баъзилар эса чангақлар билан тилиниб, кейин қутулишлари, яна баъзилар ундан ўтолмай жаҳаннамга қулаши тўғрисида сўзлаб ўтган эдик.

Аллоҳ таоло иймон аҳлини дўзахдан қутқариб, улар Сирот устидан эсон-омон ўтиб олишганидан сўнг энди тавҳид ва иймон аҳли Раҳим ва Раҳмон Зотнинг жаннатига қараб йўл олишади. Мўминлар жаннат йўлида эканлар, жаннат ва дўзах оралиғидаги бир кўприкда тўхтатилиб, Аллоҳ таоло уларни бу дунёда ўрталарида кечган ўзаро зулмлардан ва бир-бирларининг ҳақларидан тозалаб, поклайди.

Бухорий ва Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Мўминлар дўзахдан халос бўлишгач, жаннат билан дўзах оралиғидаги бир кўприкда тургизилиб, дунёда ўрталарида бўлган зулмларнинг қасосини бир-бирларидан олишади. (Бир-бировларининг ҳақларидан) тозаланишгач, жаннатга киришларига изн берилади. Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, улардан бирови жаннатдаги ўрнига дунёдаги ўз манзилидан кўра йўл топувчироқдир».

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтадилар: «Улар жаннатдаги уйларига худди жума аҳли жума (намози)дан кейин ўз уйларига қараб йўл олишганидек йўл олишади, ҳар ким ўз манзилини яхши билади».

Севиқли дўстларим! Келинг, мана шу озгина, бир неча дақиқалар ичра биргаликда руҳларимиз ва дилларимиз орқали жаннатга кириб борамиз.

Одатимизга кўра, вақтдан унумли фойдаланиш учун ушбу улуғ мавзудаги сўзимизни бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

1. Жаннат васфи.

2. Жаннат аҳлининг энг қуйи даражадагиси ва унга энг охири кирувчи киши.

3. Жаннат аҳлига бўладиган роҳат-фароғатлар.

4. Розимисизлар?!

5. Жаннатга йўл.

Жон қулоқ билан тинглашингизни умид қиламан, Аллоҳ таолодан сизу бизни жаннат аҳлидан қилишини ва унда пайғамбарлар саййиди билан бирга қилишини сўрайман.

1. Жаннат васфи

Жаннат васфидан сўз очарканмиз, табиийки, энг аввало бу хусусда келган Қуръони Карим оятлари ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳадисларига мурожаат қилиш зарурати туғилади. Чунки, жаннат ғайбдир. Ҳеч ким бу ҳақда Қуръон ёки Суннатда келган очиқ далилларсиз гапириши асло жоиз бўлмайди. Ҳеч ким, хаёл уммонига ҳар қанча чуқур фарқ бўлмасин, Аллоҳ таборака ва таолонинг жаннатини тасаввур қила олмайди. Жаннат неъматлари васфига тил ожиз, тасавурлар қосирдир.

Келинг, уни яратган ва безатган, унинг кароматини Ўз қўли билан эккан Зотнинг — Аллоҳ таборака ва таолонинг сўзларига, дунёдалик пайтларидаёқ жаннатни ўз кўзлари билан кўрган зотнинг — Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзларига қулоқ тутайлик.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг замонларида кун тугилди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар билан намоз ўқидилар. Қиёмда турдилар, қиёмда узоқ турдилар. Сўнг рукуъ қилиб, рукуъда ҳам узоқ турдилар. Сўнг қиёмга қайтиб, узоқ қиёмда турдилар ва бу аввалги қиёмларидан қисқароқ бўлди. Сўнг рукуъ қилиб, рукуъда узоқ турдилар ва бу аввалги рукуъларидан қисқароқ бўлди. Сўнг сажда қилиб, саждаларида узоқ турдилар. Сўнг иккинчи ракъатда ҳам худди биринчи ракъатдагидек қилдилар. Сўнгра намозларини тугатдилар, кун очилиб кетган эди. Одамларга хутба қилдилар, Аллоҳга ҳамду сано айтиб, сўнг шундай дедилар:

«Албатта, кун ва ой Аллоҳнинг аломатларидан икки аломатдир. Улар бировнинг ўлими ё туғилиши учун тутилмайди. Агар шу ҳолни кўрсаларингиз, Аллоҳга дуо қилинг, такбир айтинг, намоз ўқинг ва садақа қилинг!»...

Саҳобалар: «Ё Расулulloҳ, турган ўрнингизда бир нарсага қўл узатганингизни, кейин ортга қайтганингизни кўрдик?» — деб сўрашди. У зот:

«Мен жаннатни кўрдим ва бир шингил (меваси)га қўл узатдим. Агар уни ололганимда, то дунё тургунча ундан еган бўлардиларингиз», — дедилар (Бухорий: №1052, Муслим: №907, 908, 909).

«Саҳиҳайн»да Анас розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Сўнг (яъни Исро ва Меърож кечасида) жаннатга киритилдим, унда марварид шодаларини (яъни, марварид шодаларидан кўтарилган қасрларни) кўрдим, (жаннатнинг) тупроғи мушк экан».

Саҳобалар Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан жаннат васфини сўзлаб беришларини сўраганларида у зот соллаллоху алайҳи ва саллам шундай деганлар:

«Бир ғишти олтин, бир ғишти кумуш, лойи мушк, майда тоши инжу ва ёқут, тупроғи заъфарондир. Унга кирган киши ноз-неъмат ичида бўлади, машаққат кўрмайди, абадий яшайди, ўлмайди, кийимлари эскирмайди, ёшлиги йўқолмайди» (Термизий: №2528, Албоний «Ас-саҳиҳа»да (№969) саҳиҳ санаган).

Хоҳишларидан сўзламайдиган Содиқ зотнинг жаннат уйларида бир уйни тасвирлаб айтган сўзларига қулоқ тутинг.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда айтилади:

«Жибрийл Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам ҳузурларига келиб деди: «Эй Расулulloҳ, мана, Хадича ёғ ёки емак ё ичмак солинган бир идиш билан келди. У ҳузурингизга киргач, унга Парвардигоридан ва мендан салом айтинг ва унга жаннатдаги ичи ғовак марвариддан (қурилган), унда шовқин-сурон ва қийинчилик бўлмаган бир қаср хушхабарини беринг» (Бухорий: №3820, Муслим: №1887).

Анас ибн Молик розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Жаннатга киритилдим. Тўсатдан олтиндан (бино қилинган) бир қаср ёнида бўлиб қолдим. «Бу қаср кимники?», — деб сўраган эдим, «Қурайшлик бир йигитники», — дедилар. У мен бўлсам керак, — деб ўйладим ва: «Ким у?», — деб сўрадим. «Умар ибн Хаттобники», — дедилар» (Термизий: №3689, Аҳмад: №11985, Ибн Ҳиббон: №2188, Албоний: «Ас-саҳиҳа», №1405, №1423).

Марварид ва инжудан бино қилинган уй, соф олтиндан қурилган қаср!! Нақадар фароғат бу!! Нақадар фазл бу!!

Бирлашган Араб Амирликларида бўлганимда амирлардан бири мени меҳмонга таклиф этди. Каъбанинг Раббига қасамки, унинг қасрига кириб, ҳушим бошимдан учаёзди. Шерикларимга дедим: «Бу кўриб турганимиз инсоннинг инсонга ҳозирлагани. Энди Парвардигори оламнинг жаннатда ҳозирлаб қўйган неъматлари ва роҳат-фароғатлари қандай экан?!».

Жаннатдаги бу қасрлар гўзаллигига яна ҳам ҳусн қўшиб турадиган яна бир тарафи, улар остидан анҳорлар оқиб туради. Анҳор устига қурилган соф олтиндан бўлган қасрни, инжу ва марваридлардан бино қилинган уйни тасаввур қилинг. Ғоят гўзал манзара!! Анҳорлари ҳам қандай анҳор денг?! Бир анҳори сувдан, бир анҳори сутдан, бир анҳори асалдан, яна бир анҳори майдан!!

Аллоҳ таоло айтади:

«Тақво эгалари учун ваъда қилинган жаннатнинг сифати (будир): «Унда айнамаган сувдан бўлган дарёлар ҳам, таъми ўзгармаган сутдан бўлган дарёлар ҳам, ичувчилар учун лаззатли (яъни бадтаъм ва ақлдан оздирувчи бўлмаган) майдан бўлган дарёлар ҳам, мусаффо асалдан бўлган дарёлар ҳам бордир. Улар учун у жойда барча мевалардан бордир ва (улар учун у жойда) Парвардигорлари томонидан мағфират бордир» (Муҳаммад: 15).

Дарахтлар, соя-салқинлар, мевалар унинг ҳуснига ҳусн, камолига камол, жамолига жамол қўшади. Ўйламангки, жаннат дарахтлари ҳам худди дунё дарахтларига ўхшаган. Йўқ! Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Жаннатдаги ҳар бир дарахтнинг танаси олтиндандир». (Термизий: №2527, Саҳиҳул-жомий: №5647).

«Саҳиҳайн»да келган яна бир ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатда бир дарахт борки, отлиқ киши унинг сояси остида юз йил йўл босади». Сўнгра Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Истасангиз, Аллоҳ таолонинг: **«Ёйилган соя (ости) да» деган сўзларини ўқинглар»** (Бухорий: №4881, Муслим: №2828).

Дунёдаги дарахтлар ичида ёз фаслида мева берадиганлари бўлади, қиш фаслида мева берадиганлари бўлади, баҳор фаслида ё куз фаслида мева берадиганлари бўлади. Аммо, жаннат дарахтлари қишин-ёзин бир хилда, мевалари ҳам, соялари ҳам давомлидир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ўнг томон эгалари... Ўнг томон эгалари (бўлмоқ) не (саодат)дир! (Улар) тикансиз бутазорларда. Тизилган бананзорларда. Бардавом соя (ости)да. Оқизиб қўйилган сув (усти) да. Туғаб қолмайдиган ва манъ этилмайдиган кўпдан-кўп (турли-туман) мева-чева (ости)да. Сўрилар устига баланд кўтарилган кўрпачалар (усти)дадирлар» (Воқеа: 27-34).

Жаннат мевалари узликсиздир, жаннат дарахтлари соялари доимий ва туганмасдир.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Аллоҳ азза ва жалла: «Солиҳ бандаларим учун кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган, одамзотнинг хаёлига ҳам келмаган нарсаларни ҳозирлаб қўйдим», — деди». Сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Бас уларнинг қилиб ўтган амалларига мукофот қилиб улар учун беркитиб қўйилган кўзлар қувончини (яъни охират неъматларини) бирон жон билмас»** (Сажда: 17) ОЯТИНИ ўқидилар (Бухорий: №3244, Муслим: №2824).

Сухбатимиз давомида сиз билан биргаликда ушбу неъматларнинг баъзисини тасаввур қилиб кўришга уринамиз.

2. Жаннат аҳлининг энг қуйи даражадагиси ва унга энг охири кирувчи киши

Жаннат аҳли нақадар олий роҳат-фароғатлар ва нақадар улкан неъматлар оғушида бўлишини тасаввур қилиш учун, келинг, биргаликда жаннатдаги энг қуйи даражадаги кишининг ва жаннатга энг охирги бўлиб кирувчи кишининг ҳоли билан танишайлик.

Имом Муслим «Саҳиҳ»ида Муғира ибн Шуъба розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Мусо алайҳиссалом Парвардигоридан: «Жаннатдаги энг қуйи ўрин кимга берилади?», — деб сўради.

Аллоҳ таоло деди: «Жаннат аҳли жаннатга киритиб бўлингач, бир киши келади. Унга: «Жаннатга кир!», дейилади. Шунда у: «Эй Раббим, қандай кирман? Ахир одамлар ўз ўринларини эгаллаб Хожалари берган марҳаматларни олиб бўлдилар-ку?», дейди. Унга: «Дунё шохларининг мулкича мулк сеники бўлса, розимисан?», дейилади. У: «Парвардигоро, розиман», дейди. Аллоҳ унга: «Мана шу ва ўшанча, ўшанча, ўшанча ва ўшанчаси сеники», дейди. Беш баробар бўлганда: «Парвардигоро, розиман», дейди банда. Аллоҳ: «Сўраганинг ва унинг ўн баробари сеники ҳамда кўнглинг тусаган ва кўзингга ёққан нарса сеникидир», дейди» (Муслим: №189, Термизий: №3196).

Аллоҳу акбар!! Жаннатдаги энг қуйи даража соҳибининг манзилати шу бўлса, олий мақомлар эгалари қандай олий ўринларда бўларкинлар?!!

Жаннатга охирги бўлиб кирадиган киши ҳақидаги ҳадисни ҳам Имом Муслим «Саҳиҳ»ида келтирган. Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анхудан ривоят қилинган бу ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатга охири бўлиб бир киши киради. У Сирот устида гоҳ юриб, гоҳ қоқилиб, гоҳ ўт уни домига тортиб, шу ҳолда ўтиб келади. Ундан ўтиб олгач, ортига қайрилиб қараб: «Мени сендан қутқарган Зот буюкдир. Аллоҳ менга аввалгилару охиргилардан бирон кишига бермаган неъматини берди», — дейди. Шунда унга узоқдан бир дарахт қўрсатилади.

- Эй Роббим, мени ўша дарахтга яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам, — дейди.
- Эй одам боласи, агар тилагингни сенга берсам, Мендан қайтиб бошқа нарса сўрамайсанми?, — дейди Аллоҳ азза ва жалла.
- Йўқ, эй Роббим (бошқа нарса сўрамайман), — дейди ва бошқа ҳеч нарса сўрамасликка ваъда беради. Банда ўзи сабр қилол-майдиған нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахт соясида ўтириб сувидан ичади. Кейин унга бундан-да чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади.

Шунда у:

- Эй Роббим, мени бунисига ҳам яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам. Сендан бошқа ҳеч нарса сўрамайман, — дейди.
- Эй одам боласи, ҳалигидан бошқа нарса сўрамасликка ваъда бермаганмидинг? Агар ҳозир сени бу дарахтга ҳам яқинлаштирсам, Мендан яна бошқасини ҳам сўрарсан?, — дейди. У бошқа нарса сўрамасликка аҳд беради. Сабри етмайдиған нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда унинг соясида ўтиради ва сувидан ичади. Кейин жаннат эшиги олдида унга аввалги иккисидан ҳам чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади.
- Эй Роббим, мени бунга ҳам яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам, бундан бошқа нарса сўрамайман, — дейди банда. Шунда Аллоҳ:
- Эй одам боласи, бошқа нарса сўрамайман, — деб ваъда бермаб-мидинг?, — дейди. Банда:
- Ҳа, шундай қилгандим. Эй Роббим, шуни ҳам бергин, кейин бошқасини сўрамайман, — дейди. У сабри етмайдиған нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахтга яқинлашгач, аҳли жаннатларнинг товушларини эшитиб қолади ва:
- Эй Роббим, мени ҳам жаннатга киргизсанг, — дейди.
- Эй одам боласи, нима қилсам сўрашни бас қиласан, бутун дунёни ва унга қўшиб яна шунчасини берсам рози бўласанми?, — дейди Аллоҳ. Банда:
- Эй Роббим, Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан куляпсанми?, — дейди...

Шу сўзларни айтиб, Ибн Масъуд кулдилар ва «Нима учун кулаётганимни сўрамайсизларми?», — дедилар. «Нима учун кулаяпсиз?», дейишди. «Чунки, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳам худди шундай кулгандилар. Асҳоблар: «Нима учун кулаяпсиз, ё Расулulloҳ?», дейишганда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Банданинг: «Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан кулаяпсанми?» — деганида Аллоҳ Роббул оламийн кулгани учун», — дегандилар».

... Аллоҳ бандага:

«Сенинг устингдан кулмайман. Лекин Мен хоҳлаган ишимни қилишига қодирман», дейди» (Бухорий: №6571, Муслим: №187).

3. Жаннат аҳлига бўладиган роҳат-фароғатлар

Ҳар қанча сўзга уста кишининг ҳам тили унинг васфига ожиз, ҳар қанча етук қалам соҳибининг ҳам қалами қосирдир.

Аввал бошидан шу нарсани билиб олишимиз лозимки, жаннат аҳли неъмат ва роҳат-фароғатда бир-бирларидан тафовутли бўлишади. Чунки, иймон аҳли иймон ва ишончда тафовутли бўлгани ҳолда, ҳаммаси бир хил даражада бўлишлари мумкин эмасдир. Балки, ҳар бир киши ўзининг дунёдалиқ пайтидаги иймони ва ишончига кўра жаннатдан ўрин олади.

Аллоҳ таоло айтади:

«Ким охиратни истаса ва мўмин бўлган ҳолида (охиратга лойиқ) саъй-ҳаракат қилса, ундай зотларнинг саъйлари (Аллоҳ наздида) мақбул бўлур. (Эй Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва саллам, бу дунёда одамларнинг) барчаларига — мана бу (мўмин)ларга ҳам, анави (кофир)ларга ҳам Парвардигорингизнинг неъматидан ато этурмиз. Парвардигорингизнинг неъматидан (ҳеч кимдан) манъ қилинмас. (Бу дунёда) уларнинг бировларидан бировларини (ризқу мартабада) қандай устун қилганимизни кўринг! Шак-шубҳа йўқки, охират даражалари (дунёдаги устунликлардан) неча баробар улуғ ва афзалроқдир» (Исро: 19-21).

Аллоҳ таоло дунё аҳлини дунёдаги даражалардан тафовутли қилгани каби, охират аҳлини ҳам даражаларда тафовутли қилади:

«Шак-шубҳа йўқки, охират даражалари неча баробар улуғ ва афзалроқдир».

Ҳа, одамлар жаннат неъматлари борасида бир-бирларидан фарқли бўлишади. «Саҳиҳул Бухорий»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатда Аллоҳ Ўз йўлидаги мужоҳидларга тайёрлаб қўйган юзта даража бор. Ҳар икки даража оралиғи ер билан осмон оралиғичадир. Аллоҳдан сўрайдиган бўлсангиз, олий «Фирдавс» жаннатини сўранглар. Чунки у жаннатнинг энг ўртаси ва энг юқорисидир, жаннат анҳорлари ундан оқиб чиқади, Раҳмон таолонинг Арши унинг устидадир» (Бухорий: №2790, Саҳиҳул-жомий: №2126).

«Саҳиҳайн»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Жаннат аҳли тепаларидаги хона аҳлларини худди сизлар машриқ ёки мағрибда уфққа ботаётган ёрқин юлдузни кўриб турганинглар каби кўриб турадилар. Бу ўрталаридаги тафовут сабаблидир». Саҳобалар: «Ё Расулуллоҳ, бу пайғамбарларнинг манзилларими? Бошқалар унга эриша олмайдиларми?», — деб сўрашди. *«Йўқ! Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, улар Аллоҳга иймон келтирган ва пайғамбарларни тасдиқлаган кишилардир»*, — дедилар (Бухорий: №6555, Муслим: №2841).

Қуйи даража эгалари олий даража эгаларига худди дунё аҳли машриқ ё мағриб осмонидаги ёрқин юлдузни кўрганлари каби қараб туришади. Саҳобалар ўша олий даража эгалари пайғамбарлар бўлсалар керак, бошқалар уларга шерик бўлмасалар керак, — деб ўйлашиб, бу ҳақда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўраганларида у зот: *«Йўқ! Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, улар Аллоҳга иймон келтирган ва пайғамбарларни тасдиқлаган кишилардир»*, — деб жавоб бердилар. Яъни, улар сизлар ўйлаганингиздек, пайғамбарлар эмас, балки раббоний манҳажга ва пайғамбар йўлига эргашган кишилардир, — дедилар. Аллоҳ таоло Одам алайҳиссаломни яратганидан то қиёматгача яшаб ўтган инсонлар ичида энг олий манзил ва энг юксак даража ҳеч шубҳасиз, бизнинг пайғамбаримиз ва ҳабибимиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга тегишлидир.

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анҳудан ривоят қилган саҳиҳ ҳадисни бир тадаббур қилинг. Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам айтадилар:

«Муаззиннинг азон айтаётганини эшитсангиз, у айтаётган калималарни такрорланглар, сўнгра менга саловот айтинглар. Чунки, ким менга бир марта саловот айтса Аллоҳ унга ўнта саловот айтади. Кейин Аллоҳдан менга “васила” сўранглар, зеро у жаннатдаги олий манзилат бўлиб, унга Аллоҳнинг бандалари ичидан фақат бир бандасигина етади. Ўша банда мен бўлишимни орзу қиламан. Ким менга Аллоҳдан “васила” сўраса шафоатимга эришади» (Муслим: №384).

Демак, васила жаннатдаги энг олий даража бўлиб, у фақат битта банддага насиб этади. У банда ҳабибимиз Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламдирлар.

Севиқли дўстим! Жаннат аҳлининг таоми ва шароби, ходимлари, остларидаги тўшамалари ва эгнларидаги либосларидан сўрасангиз, бу ҳақда Парвардигоримизнинг Китобида келган тавсифлардан бирон нарсани зиёда этолмайман. Келинг, биргалиқда ушбу ояти карималарни ўқийлик:

Аллоҳ таоло айтади:

«22. Шак-шубҳасиз яхшилар (яъни мўминлар жаннат) **неъматларидадирлар. 23. Улар сўриларда** (Аллоҳ таоло ўзларига ато этган неъматларга) **боқиб** (ўтирурлар). **24. Сиз уларнинг юзларида неъматларнинг жилвасини танирсиз — кўрурсиз. 25. Улар** (жаннатда) **муҳрланган майдан суғорилурларки, 26. У** (май)нинг **охири мушк бўлур. Бас, баҳшашувчи кишилар** (мана шундай мангу неъматга етиш йўлида) **баҳшашсинлар»** (Мутоффиун: 22-26).

Аллоҳ таоло айтади:

«10. (Учинчи тоифа бўлмиш барча яхши амалларга) пешқадам бўлувчи зотлар (жаннат неъматларига эришишида ҳам) **пешқадам бўлувчи зотлардир! 11-12. Ана ўшалар ноз-неъмат боғларида** (Аллоҳ таолога) **яқин қилинувчилардир. 13-14. (У пешқадамлар Ислом умматининг) аввалгиларидан кўпчилик, кейингиларидан эса оздир. 15-16. (Улар олтиндан) тўқилган сўриларда ястанган ҳолларида бир-бирларига**

рўбарў бўлиб (ўтирурлар). 17–18. **Атрофларида эса мангу ёш** (яъни ҳеч қаримайдиган) **болалар оқар чашмадан** (майли) **қадаҳларни, кўзаларни ва косаларни айлантриб турурлар.** 19. **У** (май)лардан **уларнинг бошлари ҳам оғримас, маст ҳам бўлмаслар.** 20-21. **Яна ўзлари танлаб оладиган мева-чева ҳамда иштаҳалари тортган қуш гўшлари ҳам** (айлантриб турилур). 22-23. **Яна** (улар учун) **худди яшириб қўйилган марварид мисол оху кўз ҳурлар бордир»** (Воқеа: 10-23).

Аллоҳ таоло айтади:

«12. **Ва уларни сабр-қаноатлари сабабли жаннат ва** (жаннатда эгниларида бўладиган) **ипак** (либослар) **билан мукофотлади.** 13. **Улар у жойда сўриларга ястанган ҳолларида ўтирурлар.** **Улар у жойда қуёш**(нинг қизиғи)**ни ҳам, замҳарир** (қишнинг совуғи)**ни ҳам кўрмаслар.** 14. (Жаннат) **соялари уларга яқин ва мевалари ҳам** (узиб тановул қилиш осон бўлсин учун) **эгиб қўйилган бўлур.** 15-16. **Уларга кумуш идишлар**(да таомлар) **ва ўзи кумушдан** (ясалган бўлса-да нафислигидан) **шиша-шиша бўлиб кетган қадаҳлар**(да шароблар) **айлантрилиб турилур.** (У шаробларни соқийлар ҳар кимнинг эҳтиёжига яраша) **ўлчаб-белгилаб қўйгандирлар.** 17-18. (Жаннат аҳли) **у жойда мизожи-аралашмаси занжабил бўлган майкосалар** — (жаннатлардаги) **салсабил-ўтимли** — **деб аталадиган чашма билан суғорилурлар.** 19. **Уларнинг атрофида мангу ёш** (яъни ҳеч қаримайдиган) **болалар** (хизмат қилиб) **айланиб турурларки, уларни кўрган вақтингизда** (гўзалликлари, рангларининг тиниқлиги ва юзларининг нурлилигидан) **сочиб юборилган марваридларми, — деб ўйларсиз.** 20. **У жойда қачон қарасангиз ноз-неъматларни ва катта мулку давлатни кўрурсиз.** 21. **Уларнинг устларида яшил ипак ва шойи либослар бўлиб,** **улар кумуш билакузуклар билан безангандирлар ва Парвардигорлари уларни ниҳоятда покиза шароб-ла суғоргандир.** 22. **Албатта бу** (жаннат ва ундаги ноз-неъматлар) **сизлар учун мукофот бўлди»** (Инсон: 12-22).

Жаннат аҳлининг аёллари васфига ҳам ҳар қанча сўзга уста кишининг тили ожиз, ҳар қанча уста адибнинг ҳам қалами қосир. Бу дунёдаги жуфти ҳалолингиз агар солиҳалар ва аҳли жаннатлар жумласидан бўлган

бўлса, жаннатда ҳам сизга жуфт бўлади. Бирок, Парвардигори олам аввал жаннатда уни жаннат камолига, жамолига ва ҳуснига муносиб келадиган кўринишда янгидан ҳозирлайди. Жаннатда аёлингизни, гарчи бу дунёда юз ёшдан ўтиб вафот қилган бўлса ҳам, айна гуллаб-яшнаган, ўттиз ёшлик ҳолида, ғоят гўзал, нафосат ва камолотга тўлган ҳолда топасиз. Киши жаннатда аёллари билан бир кунда бир неча бор жинсий муошаратда бўлса, ҳар сафар уларни бокира ҳолда топади.

Аллоҳ таоло айтади:

«27. Ўнг томон эгалари... Ўнг томон эгалари (бўлмоқ) не (саодат)дир! 28. (Улар) тикансиз бутазорларда. 29. Тизилган бананзорларда. 30. Ёйилган соя (ости)да. 31. Оқизиб қўйилган сув (усти)да. 32-33. Тугаб қолмайдиган ва ман этилмайдиган кўпдан-кўп (турли-туман) мева-чева (ости)да. 34. Баланд кўтарилган кўрпачалар (усти)дадирлар. 35. Дарвоқеъ Биз уларни (оҳу кўз ҳурларни) дафъатан пайдо қилдик (яъни улар онадан туғилмадилар, балки Аллоҳнинг амри билан дафъатан пайдо бўлдилар). 36-37-38. Сўнг уларни ўнг томон эгалари учун (ёшда ҳам, ҳусну жамол ва қадду қоматда ҳам) бири-бирига тенг, эҳтиросли бокира қизлар қилиб қўйдик. 39-40. (Ўнг томон эгалари бўлмиш саодатманд кишилар) (Ислом умматининг) аввалгиларидан кўпчилик, кейингиларидан ҳам кўпчиликдир» (Воқеа: 27-40).

Оятдаги «эҳтиросли» — деб таржима қилинган «урубан» (عرباً) сўзи «аруб» (عروب) сўзининг кўплик шакли бўлиб, араб тилида аруб — деб эрига фақат ширин ва ёқимли сўз айтишдан бошқани билмайдиган, тилидан эрига нисбатан асло ёқимсиз ва ёмон сўз чиқмайдиган аёлга айтилади.

Парвардигор жалла ва ало жаннат аҳлига уларнинг дунёдаги аёлларига қўшимча ҳури ийнлар ҳам ато этади.

Хур (حور) хавроъ (حوراء) сўзининг кўплик шакли бўлиб, ёш, чиройли, гўзал ва шахло кўз аёл маъносини билдиради. Хурлар одамзот жинсидан бўлмай, Аллоҳ таоло уларни жаннат аҳли учун махсус яратиб қўйгандир, уларнинг ҳуснларини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди. Парвардгоримиз азза ва жалла хурларни шундай таърифлаган:

«70. У (жаннат)ларда хушхулқ ва гўзал юзли (аёл)лар бордир. 71. Бас, (эй инсонлар ва жинлар), Парвардигорингизнинг қайси неъматларини ёлғон дея олурсизлар?! 72. (Улар)

чодирларда асралган ҳурлардир. 73. Бас, (эй инсонлар ва жинлар), Парвардигорингизнинг қайси неъматларини ёлғон дея олурсизлар?! 74. Уларга (жаннат аҳлидан) илгари на бир инс ва на бир жин тегингандир. 75. Бас, (эй инсонлар ва жинлар), Парвардигорингизнинг қайси неъматларини ёлғон дея олурсизлар?! 76. (Жаннат аҳли у жаннатларда) яшил болишлар ва гўзал гиламлар устида ястанган ҳолларида (ўлтиурлар). 77. Бас, (эй инсонлар ва жинлар), Парвардигорингизнинг қайси неъматларини ёлғон дея олурсизлар?! 78. Буюклик ва карам соҳиби бўлган Парвардигорингизнинг номи баракотли — муборақдир» (Раҳмон: 70-78).

«Саҳиҳул Бухорий»да келган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жаннатдаги ҳурлар васфида шундай дейдилар:

«Агар жаннат аҳлидан (ҳурларидан) бир аёл ер юзига қиё боқса, чор-атрофни ёритиб хуш бўйга тўлдириб юборарди. Унинг бошидаги рўмоли дунё ва ундаги барча нарсадан яхшироқдир».

Аҳмад ва Абу Яъло ҳасан санад билан келтирган ривоятда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Улардан бири боққанида юзи ойнадан ҳам софроқ бўлади, унинг бошидаги битта марварид донаси еру осмон ўртасини ёритиб юборади».

«Саҳиҳайн»да Абу Мусо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатда мўмин киши учун кенглиги олтмиш мил бўлган ғовак марвариддан қилинган чодир бордир. Мўминнинг барча жуфтлари ўша чодир ичида бўлиб, улар бир-бирларини кўрмаган ҳолларида уларга навбати билан айланиб юраверади» (Бухорий: №3243, Муслим: №2838).

«Саҳиҳайн»да Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Улардан (яъни, жаннат аҳлидан) ҳар бирининг гўзаллигидан болдирларининг иликлари этлари остидан кўриниб турадиган иккитадан жуфтлари бўлади. Улар ўртасида ихтилоф ҳам, адоват ҳам бўлмайди. Қалблари битта қалб бўлиб, эртаю кеч Аллоҳга тасбеҳ айтадилар» (Бухорий: №3245, Муслим: №2834).

Жаннат хурлари ҳақида ўқиганларим ичида энг ажойибларидан бири — Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтишларича, хурлар жаннат аҳлидан бўлган ўз жуфтларини чиройли овозда қўшиқлар айтиб кутиб оладилар. Бундай гўзал овозни аввал ҳеч қачон эшитмаган бўладилар. Табароний Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ва Албоний «Саҳиҳул-жомий»да саҳиҳ санаган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннат аёллари ўз жуфтларига ҳеч ким эшитмаган гўзал овоз-да қўшиқ айтиб берадилар. Улар куйлайдиган қўшиқларидан:

*«Бизлар хуш хулқ, гўзал юзли аёллармиз
Улуғ зотлар учун жуфти ҳалоллармиз
Қувнатгувчи кўзлар-ла боқиб турурмиз».*

Яна шундай қўшиқларидан:

*«Бизлар барҳаётмиз, ҳаргиз ўлмасмиз,
Бизлар хотиржаммиз, ҳаргиз қўрқмасмиз,
Бизлар шу ерликмиз, кетиб қолмасмиз».*

4. Розимисизлар?!

Билингки, жаннатдаги санаб ўтилган шунча неъматларнинг ҳаммаси ҳам энг олий, энг улуғ, энг буюк бир неъмат олдида ҳеч нарса бўлмайд қолади. Шунча олий неъматлар унинг олдида ҳеч нарсага арзимайд қоладиган бу улкан неъмат нима экан?! Ҳа.. Жаннатнинг ҳақиқий неъматлари сути-ю асали билан, суви-ю шароби билан, олтин-у кумуши билан, хурлар-у қасрлари билан бирга бу олий неъмат олдида ҳеч нарса бўлиб қолади! Бу олий неъмат Парвардигори оламнинг Юзига боқиш неъматидир!

Аллоҳ таоло айтади:

«У Кунда (мўминларнинг) юзлари яшнаб, Парвардигорларига боқиб турувчидир!» (Киёмат: 22-23).

Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар:

*«Аллоҳ жаннат аҳлига нидо қилади:
— Эй аҳли жаннат!*

- *Эй Роббимиз, биз Сенинг чақириғингга доим тайёрмиз ва Сенинг чақириғинг билан бахтиёрмиз!*
- *(Мен берган неъматлардан) Розимисизлар?*
- *Нима учун рози бўлмайлик? Ахир, Сен бандаларингдан ҳеч кимга бермаган неъматларингни бизга бердинг-ку?!*
- *Мен сизларга бундан ҳам афзалроқ-улуғроқ неъматимни ато этмоқчиман!*
- *Эй Роббимиз, бундан-да улуғроқ қандай неъмат бор?*
- *Сизларга розилигимни тушираман ва ундан кейин сизларга асло ғазаб қилмайман, — дейди»* (Бухорий: №6549, Муслим: №2829).

Суҳайб ар-Румий розияллоху анҳу ривоятида Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«... Кейин парда кўтарилади ва улар Аллоҳга қарайдилар. Аллоҳга қасамки, Аллоҳ уларга бундан-да севимлироқ ва қувончлироқ бирон неъматни бермагандир» (Термизий: №181, №2555).

Парда нима?!

У нурдан бўлган пардадир. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Аллоҳ таоло ухламайди, ухлашлик Унга муносиб эмасдир. Тарозини (яъни адолатни ёки ризқни) туширади ва кўтаради. Кундузнинг амалидан аввал кечанинг амали, кечанинг амалидан олдин кундузнинг амали Унга кўтарилади. Унинг пардаси нурдир, агар уни очса Юзининг нури Кўзи етган барча халқларини куйдириб юборади» (Муслим: №179).

Бу шу дунёдадир. Чунки, дунё аҳли бунга тайёр бўлган эмасдир. Агар Аллоҳ таоло уларни жаннатда Ўзининг Юзига боқишга ҳозирламаса, уларда ҳам худди У тоққа тажаллий қилган пайтдаги ҳолат юзага келган бўлурди. Бинобарин, Аллоҳ таоло аввал жаннат аҳлини тайёрлаб олиб, кейин уларга Ўз юзидан пардани очади. Уларга Аллоҳ азза ва жаллага боқишдан кўра севимлироқ нарса берилмаган бўлади. Аллоҳ таоло айтади:

«Чиройли амал қилган зотлар учун гўзал оқибат ва зиёда неъматлар бордир» (Юнус: 26).

Гўзал оқибат — жаннат ва ундаги неъматлардир. Зиёда неъмат эса Парвардигоримизнинг Юзига боқиш неъматидир.

Парвардигор жалла ва алодан барчаларимизни Ўзининг раҳмати ва карами билан жаннат аҳлидан қилишини сўрайман. Зотан, У Раҳим ва Раҳмондир.

Суҳбатимиз давомида энди жаннатга олиб борувчи йўл билан мухтасар шаклда таништиришга ҳаракат қиламиз.

Иккинчи хутба

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидирлар — деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳим, Ўзинг у зотни энг яхши мукофотлар билан мукофотлагин.

Аллоҳим, Ўзинг у зотга, аҳли ва асҳобига, то қиёмат у зотни севган ва йўлларига йўлланиб, суннатларини тутган ҳар бир кишига кўпдан-кўп саловоту саломлар йўллагин.

Аммо баъд...

5. Жаннатга йўл

Мен сизнинг олдингизга ушбу улуг йўлни ёритиб берувчи бир неча белгиларни қўймоқчиман. Жаннатга етказувчи ушбу йўлнинг энг асосий белгилари қуйидагилардир:

1) Аллоҳ жалла ва алога бўлган иймон

Жаннатга фақат иймонли покиза зотларгина кира оладилар.

Аллоҳ таоло айтади:

«Эркакми ё аёлми — кимда-ким мўмин бўлган ҳолида бирон яхши амал қилса, Биз унга покиза ҳаёт ато этурмиз ва уларни ўзлари қилиб ўтган амалларидан чиройлироқ ажр-савоблар билан мукофотлаймиз» (Наҳл: 97).

Аллоҳ таоло айтади:

«Иймон келтириб, яхши амаллар қилган зотларга хушхабар берингки, улар учун остларидан дарёлар оқиб турувчи

боғлар бор. Қачон ўша боғларнинг бирор мевасидан баҳраманд бўлсалар, «Илгари татиб кўрган нарсамиз-ку», дейишади. Зеро уларга сурати бир-бирига ўхшаш мевалар берилади ва улар учун жаннатда покиза жуфтлар бордир. У зотлар жаннатда абадий қолажаклар» (Бақара: 25).

2) Солиҳ амал

Солиҳ амал иймоннинг ажралмас қисмидир. Иймон — тил билан айтиш, дил билан тасдиқлаш ва аъзолар билан амал қилишдир.

3) Масжидлар бино қилиш

«Саҳиҳул Бухорий»да Усмон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ким Аллоҳнинг розилигини истаб бир масжид қурса, Аллоҳ жаннатда у учун худди шунга ўхшаш (бир уй)ни бино қилади» (Бухорий: №450, Муслим: №532).

Имом Аҳмад ривоятида:

«Ким Аллоҳ розилигини истаб, Аллоҳ учун бир каклик унидек бўлса-да, масжид бино қилса, Аллоҳ унга жаннатда бир уй бино қилади».

4) Жиход

Аллоҳдан унинг байроғини юксалтиришини ва залолат ва фасод аҳлини ер юзидан йўқ қилиб юборишини сўраймиз. Жиход ҳеч шубҳасиз, жаннатга бўлган йўлдир. Бу ҳақда кўплаб ҳадислар келган, биз бу ҳақда алоҳида хутба қилганмиз. Мен айтаманки, жиход фақат жаннатга йўл бўлиб қолмай, балки жиход иймон ва солиҳ амалдан сўнг умматнинг саодати ва умматнинг каромати учун ягона йўлдир. Умматга азизлик фақат ақидасини тузатганидан, Парвардигорига иймон келтирганидан ва Аллоҳ йўлидаги жиход байроғини баланд кўтарганидан кейингина келади.

5) Аллоҳнинг зикри ва тасбеҳи

Имом Термизий «Сунан»ида келтирган ва Албоний санадини ҳасан санаган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Исро кечасида Иброҳим алайҳис-саломга йўлиқдим. У деди: «Эй Муҳаммад, умматингизга мендан салом айтинг ва уларга хабар

беринги, жаннатнинг тупроғи (ери) пок ва суви тотлидир, у текис ердир, унинг экини-кўчати «субҳаналлоҳи валҳамду лиллаҳи ва ла илаҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар»дир».

Жаннатнинг экини шудир, сиз тасбеҳ айтиш билан ўзингиз учун жаннатда экин экиб олинг.

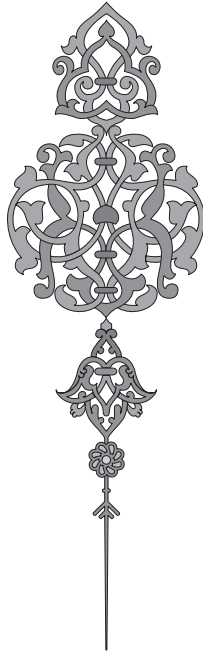
Имом Муслим ва бошқалар Умму Ҳабиба розияллоҳу анҳодан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: *«Қай бир мусулмон банда бир кеча-кундузда фарздан ташқари ўн икки рақъат нафл намоз ўқиса, Аллоҳ унга жаннатда бир уй қуриб қўяди»* (Муслим: №782, Абу Довуд: №1250, Термизий: №415).

Умму Ҳабибадан ривоят қилинган бошқа бир лафзда:

«Ким пешиндан олдин тўрт рақъат ва пешиндан кейин икки рақъат, шомдан кейин икки рақъат, хуфтондан кейин икки рақъат ва бамдоддан олдин икки рақъат намоз ўқиса...».

Севикли биродарим! Аллоҳга иймон келтириш, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш, Аллоҳ йўлида жиҳод қилиш, шаҳватлар босимига сабр қилиш, ёмонликка буюрувчи нафсга қарши жиҳод қилиш, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўлларида юриш.. Мана шу йўлнинг охирида албатта, Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳавзлари ёнида, сизни ундан ўз қўллари билан суғориш учун кутиб турганларини топасиз.

2012 йил 27-январ

Мундарижа

Муқаддима	3
Ўлим	7
Қабр азоби	25
1. Қабрда бўлажак азоб ва роҳат-фароғатга далиллар	27
2. Қабр азобига дучор этувчи сабаблар.....	38
3. Қабр азобидан қутулиш йўллари	39
Қиёматнинг кичик аломатлари	43
Қиёмат соати шак-шубҳасиз келувчидир.....	44
1. Бўлиб ўтган ва ниҳоясига етган кичик аломатлар	48
2. Юз берган ва ҳали ниҳоясига етмаган кичик аломатлар.....	49
3. Ҳали содир бўлмаган кичик аломатлар.....	53
Қиёматнинг катта аломатлари. Масиҳ Дажжол	55
1. Дажжол ер юзидаги энг катта фитнадир	57
2. Дажжол ва унинг фитнасининг аниқ-тиниқ васфи	58
3. Нажот йўли борми?.....	67
Қиёматнинг катта аломатлари. Ийсо ибн Марям алайҳиссаломнинг тушишлари	71
1. Ийсо ибн Марям ва мўъжизакор таваллуд	72

2. Балки, Аллоҳ уни ўз ҳузурига кўтарди.....	84
3. Ийсонинг самодан ерга тушишлари.....	87
Қиёматнинг катта аломатлари. Яъжуж ва Маъжуж.....	93
1. Қисқча луғавий ва шаръий асослаш.....	95
2. Дўзахга юборилувчилар – баъсун-наар.....	96
3. Зулқарнайн ва Яъжуж ва Маъжуж.....	99
4. Уларнинг қиёмат олдидан чиқишлари.....	107
5. Ийсо ибн Марям ва ижобат бўлган дуо.....	108
Қиёматнинг катта аломатлари. Қуёш, ер жонивори, тутун, ер ютиши ва бошқа аломатлар.....	113
1. Қуёшнинг ботиш тарафдан чиқиши.....	114
2. Добба – ер жонивори.....	120
3. Тутун.....	121
4. Уч бора ер ютиши: Машрикдаги биринчи ер ютиши.....	122
5. Мағрибдаги иккинчи ва араб жазирасидаги учинчи ер ютишлари.....	123
6. Каъбанинг тошларини битта-битталаб вайрон қилиниши.....	125
Сур чалиниши.....	129
1. Сур нима? Уни ким чалади?.....	131
2. Даҳшат нафхаси.....	132
3. Ўлиб йиқилиш нафхаси.....	140
Қайта тирилиш нафхаси.....	147
1. Қайта тирилиш нафхаси.....	149
2. Қайта тирилишга Қуръон ва Суннатдан далиллар.....	155
3. Ким нимада ўлса, ўшанда тирилади.....	162
Маҳшарга йиғилиш.....	169
1. Маҳшаргоҳ кўриниши.....	171
2. Одамлар қай тариқа маҳшарга йиғилади?!.....	172
3. Мавкиф (маҳшарда туриш) даҳшати.....	177
4. Унинг арши соясида.....	181

Шафоат	187
1. Катта шафоат	190
2. Қиёмат куни Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва саллам шафоатларига мушарраф бўлувчи энг бахтли инсон ким?	204
Парвардигор жалла жалолухунинг келиши	209
1. Парвардигор жалла жалолухунинг келиши	212
2. Қиёмат куни Аллоҳ таоло биринчи бўлиб гаплашадиган киши	217
3. Аллоҳ жалла ва алога рўбарў қилиниш ва китобларнинг берилиши	221
Ҳисоб куни	225
1. Бугун зулм йўқдир	226
2. Аллоҳга рўбарў бўлиш ва номаи аъмолни қабул қилиб олиш	237
3. Ҳисоб қилинмасдан туриб ўзингизни ҳисоб қилинг	242
Ҳисоб-китоб	249
1. Аллоҳ азза ва жалла биринчи бўлиб қайси умматни ҳисобга тортади?.....	250
2. Қиёмат куни кимлар ўртасида биринчи бўлиб ажрим қилинади?.....	254
3. Қиёмат куни банда биринчи бўлиб қайси амалидан ҳисоб беради?.....	264
Тўрт нарсадан сўралиш	267
1. Умр ҳақида сўралиш.....	269
2. Билган илмига қандай амал қилгани ҳақида сўралиш	274
3. Молини қаердан топгани ва нималарга сарфлагани ҳақида сўралиши	279
4. Жисмини нима ишларда қаритгани ҳақида сўралиши.....	282
Қасос	289
1. Жониворлар ўртасидаги қасос	290
2. Қиёмат куни бандалар ўртасидаги қасос	292
3. Қон ҳурмати	299
4. Мўминлар ўртасидаги қасос	302
Ҳисоб-китобсиз жаннатга кириш	305
Тарози	319

1. Тарози нима?.....	320
2. Тарозида нимани тортилади?.....	325
3. Қандай амаллар қиёмат куни тарозини оғирлаштиради?.....	332
Сирот	337
1. Сирот – жаҳаннам кўприги ва одамларнинг ундаги аҳволи.....	338
2. Омонат ва раҳм (қариндошлик) кўприкнинг икки томонида туриши	347
3. Сиротдан охири бўлиб ўтадиган киши ким?	350
4. Нажот борми?.....	352
Бахтсизлик ҳовлиси	353
1. Дўзахнинг сифати	355
2. Дўзах аҳлига бўладиган азоблар	358
3. Абадий қолувчилар ва қутулиб чиқувчилар	366
4. Дўзахдан қандай қилиб қутулиш мумкин?!.....	369
Саодат ҳовлиси	375
1. Жаннат васфи	377
2. Жаннат аҳлининг энг қуйи даражадагиси ва унга энг охири кирувчи киши	381
3. Жаннат аҳлига бўладиган роҳат-фароғатлар.....	383
4. Розимисизлар?!	389
5. Жаннатга йўл.....	391

